

Maimonides' *On Coitus*

The Medical Works of Moses Maimonides

Series Editor

Gerrit Bos (*Cologne*)

VOLUME 11

The titles published in this series are listed at brill.com/mwmm

This series, now published by Brill, used to be part of the

Middle Eastern Texts Initiative

Founding Editor

Daniel C. Peterson

Director

D. Morgan Davis

The Medical Works of Moses Maimonides

Academic Board

Gerrit Bos (*University of Cologne*), *general editor*

Lawrence I. Conrad (*University of Hamburg*)

Alfred I. Ivry (*New York University*)

Y. Tzvi Langermann (*Bar Ilan University, Israel*)

Michael R. McVaugh (*University of North Carolina, Chapel Hill*)

NEAL A. MAXWELL INSTITUTE
FOR RELIGIOUS SCHOLARSHIP
BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY

Maimonides' *On Coitus*

A New Parallel Arabic-English Edition and Translation

By

Gerrit Bos

*with Editions of
Medieval Hebrew Translations by*

Gerrit Bos

Medieval Latin Translations by

Charles Burnett

and a Slavonic Translation by

W.F. Ryan

Moshe Taube

BRILL

LEIDEN | BOSTON

Cover illustration: MS Paris, BN, héb. 1103, fol. 45^v, the beginning of Maimonides' *Talkhīṣ Kitāb Ḥīlat al-bur'* (*Summary of Galen's "De Methodo Medendi"*). The illumination hails from the workshop of Ferrer and Arnau Bassa in Barcelona. Cf. M. Garel, *D'une main forte: Manuscrits hébreux des collections françaises*, Paris 1991, no. 48. The cover design is a copy of the original design by Brigham Young University Press.

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Names: Maimonides, Moses, 1135-1204, author. | Bos, Gerrit, 1948- translator. | Burnett, Charles (Charles S. F.), translator. | Ryan, W. F. (William Francis), translator. | Taube, Moshe, translator. | Maimonides, Moses, 1135-1204. Kitāb fi al-jimā'. | Maimonides, Moses, 1135-1204. Kitāb fi al-jimā'. English.

Title: Maimonides' On coitus / a new parallel Arabic-English edition and translation by Gerrit Bos ; with Medieval Latin translations by Charles Burnett ; Slavonic translations by Will Ryan, Moshe Taube.

Description: Leiden ; Boston : Brill, [2018] | Series: The medical works of Moses Maimonides, ISSN 2589-6946 ; volume 11 | Includes bibliographical references and indexes.

Identifiers: LCCN 2018039969 (print) | LCCN 2018049040 (ebook) | ISBN 9789004380080 ((e-book)) | ISBN 9789004380066 (hardback : alk. paper)

Subjects: LCSH: Sexual health--Early works to 1800. | Sexual intercourse--Early works to 1800. | Medicine, Arab.

Classification: LCC RA788 (ebook) | LCC RA788 .M32 2018 (print) | DDC 613.9/6--dc23

LC record available at <https://lccn.loc.gov/2018039969>

Typeface for the Latin, Greek, and Cyrillic scripts: "Brill". See and download: brill.com/brill-typeface.

ISSN 2589-6946

ISBN 978-90-04-38006-6 (hardback)

ISBN 978-90-04-38008-0 (e-book)

Copyright 2019 by Koninklijke Brill NV, Leiden, The Netherlands.

Koninklijke Brill NV incorporates the imprints Brill, Brill Hes & De Graaf, Brill Nijhoff, Brill Rodopi, Brill Sense, Hotei Publishing, mentis Verlag, Verlag Ferdinand Schöningh and Wilhelm Fink Verlag.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, translated, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission from the publisher.

Authorization to photocopy items for internal or personal use is granted by Koninklijke Brill NV provided that the appropriate fees are paid directly to The Copyright Clearance Center, 222 Rosewood Drive, Suite 910, Danvers, MA 01923, USA. Fees are subject to change.

This book is printed on acid-free paper and produced in a sustainable manner.

Contents

Preface IX

Introduction 1

Sigla and Abbreviations 21

PART 1

Arabic Text and Translation

On Coitus: Arabic Text with English Translation 26

PART 2

Hebrew Translations and Supplements

On Coitus: First Hebrew Translation (Anonymous) 61

On Coitus: Second Hebrew Translation (Anonymous) 74

On Coitus: Third Hebrew Translation (Zerahyah Ben Isaac Ben She'altiel Hen) 81

Supplement 1: Critical Comparison of the Arabic Text with the Medieval Hebrew Translations and the Modern Translations into English 89

Supplement 2: Notes to the Anonymous Hebrew Translation I and Zerahyah's Hebrew Translation (= Z) 92

PART 3

Latin Translations

Introduction to the Latin Translations of Maimonides' *On Coitus* (*On Sexual Intercourse*) 97

Charles Burnett

On Coitus: Two Latin Translations 104

PART 4

Slavonic Translation

Introduction to the East Slavonic Translation of Maimonides *On Coitus* 129

W.F. Ryan and Moshe Taube

On Coitus: East Slavonic Text with English Translation 134

Glossary 152

Bibliography 200

Index of the First Hebrew Translation (Anonymous) 210

Index of the Second Hebrew Translation (Anonymous) 216

Index of the Third Hebrew Translation (Zerahyah Ben Isaac Ben She'altiel Hen) 221

Index of the Latin Translations 227

Index of the the Slavonic Translation 234

Index of Technical Terms and Materia Medica 238

Preface

It is my privilege to offer to the reader this new critical edition and translation of Maimonides' *On Coitus*. The edition contains the original Arabic text, three medieval Hebrew translations—two of them anonymous and one prepared by Zerahyah Ben Isaac Ben She'altiel Hen, two Latin versions from the same translation, and a Slavonic translation. *On Coitus* was composed at the request of an unknown high ranking official, who is merely indicated as “the most honored Lord—may God perpetuate his glory”, and who asked for a regimen that would be easy to adhere to, and that would increase his sexual potency, as he had a large number of slave girls. Although this consilium belongs to a genre that was quite popular in medieval Arabic medical literature—as it was practised by a number of physicians—it differs in the way it stresses the impact of psychological factors, of the different states of mind on the sexual vigour. When coitus is desired, man experiences a perfect erection, whereas in the opposite case the male member is weak and dry. Although such an influence had already been recognized by the ancient physicians and also features in medieval treatises on coitus, Maimonides' discussion is unique in the prominent place it occupies in the treatise, and in the detailed and lengthy exposition. This preoccupation with “the art of love” hardly left any trace in Western texts of the period. *On Coitus* was popular in Jewish and non-Jewish circles, as it survives in several manuscripts, both in Arabic and Judaeo-Arabic, and was a primary source for several recipes featuring in *K. rujū' al-shaykh ilā šibāh fi l-quwā 'alā l-bāh* (The Old Man Young Again), composed by the Egyptian scholar al-Tifāshī. Next to the three Hebrew translations, Maimonides' *On Coitus* was translated into Latin by John of Capua, possibly from the Hebrew translation by Zerahyah. The Arabic Text of *On Coitus* has been published in the past by the German physician Hermann Kroner on the basis of MS Granada, Biblioteca del Sacro Monte. However, a new edition has become necessary, as Kroner's edition suffers from mistakes and incorrect readings, which can be partly explained from the defective state of the manuscript, and because we now have more manuscripts than Kroner had access to. A new edition of one of the anonymous Hebrew translations edited by Muntner and Kroner was an urgent desideratum since Muntner's edition is uncritical, eclectic and contains several mistakes, and Kroner's edition is unreliable since it was done on the basis of one manuscript only, and also suffers from editorial mistakes. A new edition of the Hebrew translation by Zerahyah had become necessary, as Kroner's edition is faulty in several cases. The second anonymous Hebrew translation which was discovered by Beit-Arié had not been edited before. The two Latin versions have been edited by Charles

Burnett, and the Slavonic translation by Will Ryan and Moshe Taube. This edition of Maimonides' *On Coitus* is part of an ongoing project aiming at critically editing Maimonides' medical works which had not been edited at all or had been edited, but not in reliable editions. This project started in 1995 thanks to the support of the Wellcome Trust in London, and now enjoys the generous support of the Deutsche Forschungsgemeinschaft. So far it resulted in critical editions of Maimonides' *On Asthma* (2 vols.), *Medical Aphorisms* (5 vols.), *On Poisons*, *On Hemorrhoids*, and *Treatise on Rules Regarding the Practical Part of the Medical Art*. All these volumes were published by the Middle Eastern Texts Initiative at Brigham Young University's Neal A. Maxwell Institute for Religious Scholarship, the series is now continued by E.J. Brill, Leiden. Thanks are also due to Jessica Kley, Fabian Käs and Felix Hedderich for proofreading the manuscript.

Introduction

1 Biography

Moses Maimonides, known under his Arab name as Abū ‘Imrān Mūsā ibn ‘Ubayd-Allāh ibn Maymūn and under his Jewish name as Moshe ben Maimon, was not only one of the greatest Jewish philosophers and experts in Jewish law (*halakhah*),¹ but an eminent physician as well. Born in Cordoba in 1138,² he was forced to leave his native city at the age of thirteen years because of the persecutions by the fanatical Muslim sect of the Almohads and the policy of religious intolerance adopted by them.³ After a sojourn of about twelve years in southern Spain, the family moved to Fez in the Maghreb. Some years later, probably around 1165, they moved again because of the persecutions of the Jews in the Maghreb, this time to Palestine. After a short sojourn of some months in this country the family moved on to Egypt, and settled in Fustāṭ, the ancient part of Cairo. It was here that Maimonides started to practise and teach medicine next to his commercial activities in the India trade.⁴ Thus he

-
- 1 For Maimonides' biographical data, see art. "Ibn Maymūn," E.I.², vol. 3, pp. 876–878 (E.I. Vajda), art. "Maimonides, Moses," in *Encyclopaedia Judaica*, vol. 11, cols. 754–764 (L.I. Rabinowitz); Lewis, "Maimonides, Lionheart and Saladin," pp. 70–75; Goitein, "Ḥayyei ha-Rambam," pp. 29–42; idem, "Moses Maimonides, Man of Action," pp. 155–167; Shailat, *Iggerot ha-Rambam*, vol. 1, pp. 19–21; Cohen, "Maimonides' Egypt," pp. 21–34; Ben-Sasson, "Maimonides in Egypt," pp. 3–30; Levinger, "Was Maimonides 'Rais al-Yahud' in Egypt?," pp. 83–93; Davidson, "Maimonides' Putative Position," pp. 115–128; Kraemer, "Life of Moses ben Maimon," pp. 413–428; idem, *Maimonides' Intellectual Milieu in Cairo*, pp. 1–37; for a fundamental discussion of all the available data concerning Maimonides' biography, see now: Davidson, *Maimonides: The Man and His Works*, pp. 3–74; Kraemer, *Maimonides: The Life and World*. For Maimonides' training and activity as a physician, see Bos, introduction to Maimonides, *On Asthma*, ed. and trans. Bos, vol. 1, pp. xxv–xxx, and idem, "Maimonides' Medical Works and Their Contribution."
 - 2 While traditionally his date of birth is set at 1135, Maimonides himself wrote in 1168, in the colophon to his *Commentary on the Mishnah*, that he was then in Egypt and thirty years old; Goitein, "Moses Maimonides, Man of Action," p. 155, argued on the basis of this that the actual year of his birth should be put at 1138; see as well Leibowitz, "Maimonides: Der Mann und sein Werk," pp. 75–76.
 - 3 Following Graetz, *Geschichte der Juden*, vol. 7, p. 265, it is generally assumed that the family left Cordoba in the year 1148 when the city was conquered by the Almohads. Accordingly, Maimonides was ten.
 - 4 Goitein, "Moses Maimonides, Man of Action," p. 163, has shown that Maimonides was already involved in this trade before his younger brother David perished in a shipwreck in 1169, and that he still had a hand in it in 1191 when he was practising as a physician.

became court physician to Saladin, sultan of Egypt, as he was a protégé of al-Qāḍī al-Fāḍil, Saladin's chief administrator, who brought many physicians to serve Saladin and the royal entourage.⁵ Later on he became court physician to the Sultan al-Malik al-Afḍal, after the latter's ascension to the throne in the winter of 1198–1199. It is generally assumed that Maimonides died in 1204. The theory that for some years he served as Ra'īs (Head) of the Jewish community is disputed. While Davidson argues against it,⁶ Friedman argues in favor of it⁷ and according to Kraemer Maimonides did serve as Head of the Jews from September 1171 until 1173 to secure for the Jewish communities a favorable position with the Ayyubids who had replaced the Fatimids as the ruling dynasty.⁸ According to some sources he served a second time in the 1190s, possibly between 1198–1199.⁹

2 Medical Works

Maimonides was a prolific author in the field of medicine, composing ten works considered as authentic.¹⁰ These ten works consist of the following major compositions: 1. *Sharḥ fuṣūl Abuqrāṭ* (*Commentary on Hippocrates' Aphorisms*). 2. *K. al-sumūm wa-l-taḥarruz min al-adwiya al-qattāla* (*On Poisons and the Protection against Fatal Drugs*). 3. *Fuṣūl Mūsā fī l-ṭibb* (*Medical Aphorisms*). 4. *Mukhtaṣarāt li-kutub Jālīnūs* (*Compendia from the Works of Galen*). The following treatises are considered minor works: 1. *K. fī l-jimā'* (*On Coitus*) written at the request of an anonymous high ranking client. 2. *Fī tadbīr al-ṣiḥḥa* (*On the Regimen of Health*), written at the request of al-Malik al-Afḍal. 3. *Maqāla fī bayān al-a'rāḍ wa-l-jawāb 'anhā* (*On the Causes of Symptoms*), probably written after 1198 for

5 Cf. Kraemer, *Maimonides: The Life and World*, p. 215. See art. "al-Qāḍī al-Fāḍil" E.I.², vol. 4, pp. 376–377 (C. Brockelmann—[Cl. Cahen]).

6 See Davidson, "Maimonides' Putative Position."

7 Friedman, "Ha-Rambam 'Ra'īs al-Yahud'."

8 See Kraemer, *Maimonides: The Life and World*, pp. 191–192; 222–226.

9 See *ibid.*, p. 227.

10 For his medical works, see Meyerhof, "Medical Work of Maimonides," pp. 265–299; Friedenwald, *Jews and Medicine*, vol. 1, pp. 200–216; Baron, *Social and Religious History*, vol. 8, 259–262; Ullmann, *Medizin im Islam*, pp. 167–169; art. "Maimonides, Moses", *Encyclopaedia Judaica*, vol. 11, cols. 777–779 (S. Muntner); Avishur, *Shivḥei ha-Rambam*, pp. 33–36; Ackermann, "Moses Maimonides," pp. 44–63; Bos, introduction to Maimonides, *On Asthma*, ed. and trans. Bos, vol. 1, pp. xxxi–xxxii; Langermann, "L'œuvre médicale de Maïmonide," pp. 275–302. For a survey of editors and translators of Maimonides' medical works, see Dienstag, "Translators and Editors of Maimonides' Medical Works," pp. 95–135; for Muntner's activity, see especially pp. 116–121.

the same al-Malik al-Afḍal when his condition did not improve. 4. *Sharḥ asmā' al-ʿuqqār* (*Commentary on the Names of Drugs*). 5. *Risāla fī l-bawāsīr* (*On Hemorrhoids*). 6. *Maqāla fī l-rabw* (*Treatise on Asthma*). In addition to these ten works featuring in the current bio-bibliographical literature, Maimonides is the author of the *K. Qawānīn al-juz' al-ʿamalī min šinā'a al-ṭibb* (*Treatise on Rules Regarding the Practical Part of the Medical Art*).¹¹

3 On Coitus

Maimonides' treatise *On Coitus* was composed for an unknown high ranking official, who is merely indicated as: "The most honored Lord—may God perpetuate his glory".¹² Thus, we do not know whether it was composed for Saladin's nephew al-Muẓaffar ʿUmar ibn Nūr al-Dīn as has been suggested in the past,¹³ nor for the Sultan al-Malik al-Afḍal.¹⁴ Another treatise on the same subject ascribed to Maimonides as well and dedicated to the mentioned al-Muẓaffar,¹⁵ which is extant in a unique MS Munich, Cod. Orient. 358, is not a longer version of the previous mentioned treatise as was suggested by Aumer¹⁶ and Brockelmann,¹⁷ for the contents of both are quite dissimilar. It is not even composed by Maimonides, but—as Gorlin and Muntner already pointed out—inauthentic for the following reasons: 1. It is not a coherent treatise but resembles more a medieval recipe book dealing with a variety of subjects, such as aphrodisiacs, body hair, bad and good odors in the mouth, virginity; soporifics. 2. Conform

11 Maimonides, *On Rules Regarding the Practical Part of the Medical Art*, eds. and trans. Bos-Langermann.

12 NW read: "A most honored and esteemed [client]."

13 Cf. Meyerhof, "Medical Work of Maimonides," p. 278; Maimonides, *Treatises on Poisons, Hemorrhoids, Cohabitation*, trans. Rosner, p. 155; Ullmann, *Medizin im Islam*, p. 196. According to Muntner, ed. *ʿAl ha-Ḥayyim ha-Minyyim*, p. 43, it is possible that it was commissioned by the Sultan al-Muẓaffar ʿUmar ibn Nūr al-Dīn; Stern, ed., in Maimonides, "Maimonides' Treatise to a Prince, Containing Advice on Sexual Matter," states explicitly that the client is not named.

14 Cf. Beit-Arié, "Targumim bilti Yedu'im," pp. 571–572. Beit-Arié's suggestion—on the basis of Hebrew translations—that the treatise was written for the Sultan of Riqqa is incorrect as the Arabic text does not read *mālik al-riqqa*, but *mālik al-riqq* or *riqqihi*, both of them honorific acknowledgments, as shown by Bar Sela-Hoff-Faris, eds. and trans., in Maimonides, "Moses Maimonides' Two Treatises on the Regimen of Health: *Fī tadbīr al-ṣiḥḥah* and *Maqālah fī bayān ba'd al-a'rad wa-al-jawāb 'anhā*," p. 9.

15 Steinschneider, *Hebräische Übersetzungen des Mittelalters*, p. 763; idem, *Arabische Literatur der Juden*, p. 213; Kroner, ed., *Shenei Ma'amarei ha-Mishgal*, p. 16.

16 Aumer, *Arabische Handschriften*, pp. 384–385.

17 Cf. Brockelmann, *Geschichte der arabischen Literatur*, vol. 1, p. 646.

to its character of a recipe book it does not quote any authority, unlike Maimonides' other medical works. 3. It does not survive in any translation, unlike Maimonides' other medical treatises which have all them been translated into Hebrew and/or Latin.¹⁸ Another text on sexual intercourse from the hand of Maimonides surviving under the title *Hanhagat ha-Ber'ut ba-Mishgal laqu'ah mi-Rabbi Mosheh ha-Maymouni* in MS Leningrad, Friedland Collection, no. B 104, and edited by Wilenski, is an extract of material mainly from his *Hilkhot De'ot*, ch. 4–19, as stated by the editor.¹⁹

Maimonides' *On Coitus* has been edited and translated in the past by the German physician Hermann Kroner on the basis of MS Granada, Biblioteca del Sacro Monte.²⁰ However, this edition suffers from mistakes and incorrect readings, which can be partly explained from the defective state of the manuscript. Thus, Seidel's critique of this edition noting that it would have been better if Kroner had either refrained from it completely or consulted an expert is too harsh and undeserved,²¹ as noted by Stern.²² Next to Kroner's edition, Stern edited and translated the Judaeo-Arabic fragments of this text found in the Cairo Geniza covering part of chs. 4, 5, 7, and ch. 10 completely. Stern also compared the texts from the Geniza with that of manuscripts Oxford and Paris.

Before the Arabic original became available to him Kroner edited and translated two of the three extant medieval Hebrew translations of Maimonides' *On Coitus*, namely the one by Zerahyah Ben Isaac Ben She'altiel Hen who was

18 Both Steinschneider, *Hebräische Übersetzungen des Mittelalters*, p. 763, and Kroner, ed., *Shenei Ma'amarei ha-Mishgal*, did not cast doubt on the authenticity of the longer version. Nor did Stern, ed., writing in "Maimonides' Treatise to a Prince," p. 17: "Maimonides has written two treatises on sexual medicine." For Gorlin's arguments, see Maimonides, *Maimonides on Sexual Intercourse: Fi 'I-jima*, trans. Gorlin, pp. 14–15; for Muntner's repetition of these arguments, see *Al ha-Hayyim ha-Miniyyim*, p. 19; Maimonides, *Ma'amar 'al hizzuq ko'ah ha-gavra (On the Increase of Physical Vigour)*, ed. Muntner, pp. 44–45; see also Maimonides, *Treatises on Poisons, Hemorrhoids, Cohabitation*, trans. Rosner, pp. 157–158.

19 Wilenski, ed., "Hanhagat ha-Ber'ut ba-Mishgal," p. 106 [6].

20 For Kroner's edition, see "Eine medizinische Maimonides-Handschrift aus Granada," pp. 203–239 (312–348).

21 Cf. Seidel, review of Kroner, p. 49: "Kroner, der den Schritt im besten Glauben gewagt hat, hätte gut getan, sich entweder durch die von ihm bekannten ästhetischen Bedenken—das Thema betrifft eine seinem Fürsten gewidmete Belehrung Ibn al-Maimûns über Hygiene, Pathologie und Therapie des Beischlafs—abschrecken zu lassen und die Bearbeitung einem genügend sprachkundigen Mediziner, dem von Berufs wegen die naturalia als non turpia gelten, in die Hand zu geben, oder wenigstens einen solchen neben einem Orientalisten sich als ständigen Beirat zu wählen."

22 Maimonides, "Maimonides' Treatise to a Prince," ed. Stern, p. 17, n. 2.

active as a translator in Rome between 1277 and 1291,²³ and an anonymous one.²⁴ Kroner's edition of the translation by Zerahyah is unreliable, since it suffers from editorial mistakes. Although referring to several variant readings featuring in the margin of MS Munich, Bayerische Staatsbibliothek 111,²⁵ Kroner only once mentions such a variant reading explicitly in his commentary.²⁶ Kroner's edition of the anonymous translation is unreliable since it was done on the basis of MS Parma, Biblioteca Palatina 2643 only,²⁷ and also suffers from editorial mistakes. A new edition of this anonymous Hebrew translation was published by Muntner in 1965. Muntner's edition is uncritical, eclectic and contains several mistakes. His suggestion that his edition was that of the Hebrew translation by Zerahyah is incorrect.²⁸ An analysis of the text shows clearly that he consulted a number of different manuscripts, all of them representing this anonymous translation. The very title of the treatise adduced by him, namely: *מ'ה"מ ל'גש'מ'ה"מ* only features in Paris, BN, héb 1173. A second anonymous Hebrew translation of Maimonides' treatise was discovered by Beit-Arié.²⁹ Maimonides' treatise was translated into Latin by John of Capua, possibly from the Hebrew translation by Zerahyah.³⁰ Next to Kroner's German translation, there are modern translations into English, by Gorlin and Rosner,³¹

23 On Zerahyah, see Vogelstein-Rieger, *Geschichte der Juden in Rom*, vol. 1, pp. 271–275, 409–418; Steinschneider, *Hebräische Übersetzungen des Mittelalters*, p. 766; Ravitzky, *Mishnato shel R. Zerahyah*, pp. 69–75; Bos, introduction to Aristotle, *Aristotle's "De Anima"*, ed. Bos, pp. 1–4.

24 See Kroner, ed., *Shenei Ma'amarei ha-Mishgal*.

25 *Ibid.*, introduction (German), p. 19.

26 *Ibid.*, p. 107, n. 25.

27 *Ibid.*, introduction (German), p. 20, concludes on the basis of "collations," which he received from MS Paris, BN, héb. 1120, that this manuscript is almost completely identical with MS Parma. However, the variants in the critical apparatus of my edition show clearly that this is not the case.

28 Cf. Muntner, ed., in Maimonides, *Ma'amar 'al ḥizzuq ko'ah ha-gavra*, p. 36: "I am offering a new edition according to the translation by Zerahyah after a critical comparison with the Arabic source published by Kroner."

29 Beit-Arié, "Targumim bilti Yedu'im," pp. 567–568. A second MS of this translation was brought to my attention by Moshe Taube; see below.

30 Cf. Maimonides, *Ma'amar 'al ḥizzuq ko'ah ha-gavra*, ed. Muntner, pp. 43–44. Kroner, ed., *Shenei Ma'amarei ha-Mishgal*, remarks that the Latin translation was done from the Hebrew, from a manuscript that was closely related to MS Munich, Bayerische Staatsbibliothek, 111, containing Zerahyah's Hebrew translation. Steinschneider, *Arabische Literatur der Juden*, p. 213, remarks that he still has to establish whether this translation was from the Arabic or Hebrew.

31 For Gorlin, cf. Maimonides, *Maimonides on Sexual Intercourse*, trans. Gorlin, and for Rosner, see Maimonides, *Treatises on Poisons, Hemorrhoids, Cohabitation*, trans. Rosner. Gorlin's translation is based on Kroner's deficient German translation, while Rosner consulted

and into Italian by de Martini.³² This last translation was based on Kroner's German translation and already qualified by Stern as: "entirely negligible".³³

Maimonides' *On Coitus* was influential in Jewish and non-Jewish circles. It was a primary source for several recipes featuring in *K. rujū' al-shaykh ilā šibāh fi l-quwā 'alā l-bāh* (*The Old Man Young Again*), composed by the Egyptian scholar al-Tifāshī (1184–1253) who is above all known as a minerologist.³⁴ It is, besides, consulted by Meir Aldabi in the popular encyclopaedia *Shevilei Emunah*,³⁵ compiled in 1360, for his discussion—introduced with the words: "the physicians mentioned"—of those mental states and ingredients which are good for strengthening sexual vigor and those which are bad for it,³⁶ and for a concluding section on the beneficial effect of iron water and ox-tongue.³⁷ A recipe for impotence and for an erection even after ejaculation derived by Maimonides from Ibn Zuhr, is quoted by the fourteenth century Jewish physician R. Moshe Narboni in his *Sefer Oraḥ Ḥayyim* in the name of R. Moshe.³⁸ It seems that Maimonides' treatise became especially popular in Jewish circles in the 14th–15th centuries by means the first anonymous Hebrew translation, as six of the ten surviving manuscripts preserved go back to that period. The same translation was copied in the year 1699 by Isaac Lampronti, author of the well-known halakhic encyclopaedia *Paḥad Yizḥak*.

4 The Arabic Text of *On Coitus*

The Arabic text of *On Coitus* is extant in the following manuscripts:³⁹

1. New York, Jewish Theological Seminary, 2729 (N); fols. 11^b–17^a; Judaeo-Arabic; Oriental script; 16–17th century; the text has as initial title: *Maqāla lil-muṣannif fi l-jimā'* (*A Treatise by the Author on Sexual Intercourse*).

several Hebrew manuscripts, the Arabic manuscript Granada, Sacre Monte, Kroner's German translation and Muntner's Hebrew edition (see p. 159). Stern, ed., in Maimonides, "Maimonides' Treatise to a Prince," p. 17, n. 10, described Gorlin's translation as "a mediocre performance."

32 De Martini, *Maimonide Segreto dei Segreti*.

33 Stern, ed., *ibid.*

34 See text, ch. 5; and Kroner, ed., *Shenei Ma'amarei ha-Mishgal*, pp. 8, 105, 106, 108–113.

35 Aldabi, *Sefer Shevilei Emunah*, sect. 5, ch. 8 (p. 98).

36 Cf. chs. 2–5.

37 Ch. 10.

38 Cf. ch. 9.

39 For the data concerning the Judaeo-Arabic manuscripts of the original text and the manuscripts of the Hebrew translations, I thank Dr. Binyamin Richler of the Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts in Jerusalem.

2. London, Wellcome, MS Arabic 425⁴⁰ (= Cat. Iskandar, Or. 27)⁴¹ (W); fols. 31^b–37^b; Naskh script; the manuscript was copied on 21 Ramadan 1090 / 26 October 1679. The text has as initial title: *Faṣl Maqāla lil-muṣannif ayḍan fi l-jimāʿ* (A Treatise by the Same Author on Sexual Intercourse). This copy of Maimonides' *On Coitus* is not mentioned in the description of the manuscript by Iskandar, who merely describes the first item of this composite manuscript, namely Maimonides' *On the Regimen of Health* which features on fols. 1^a–31^b. It is also missing in the description by Serikoff who merely included the title of the treatise in his description of the contents of Maimonides' *On the Regimen of Health* but did not recognize it as an independent treatise, and did not account for the text featuring on folios 31^a–37^b. The text suffers from some errors from the hand of the copyist and is closely related to N, but also has a few readings similar to kPs. It has a unique correct reading: توذربج أبيض وأحمر وبهم أبيض وأحمر (ch. 8).
3. Granada, Biblioteca del Sacro Monte⁴² (S) fols. 15^a–22^a; Arabic characters; loss of text due to water damage especially in the inner margins and the top line(s); the manuscript also suffers from omissions due to carelessness by the copyist(s); this manuscript was the basis for Kroner's edition of the Arabic text mentioned above (k). Since the time that Kroner consulted the manuscript its condition has deteriorated, as several readings by Kroner could not be verified in the text anymore.
4. Oxford, Bodleian, Hunt. 427; Uri 608 (O); fol. 61; Arabic characters; the manuscript is undated and unsigned, but appearance of paper, ink and script suggests a 14th century copy. The text only preserves a fragment of the original text, from ch. 9, *وَلَمَّا كُنْ*, until the end. The scribe, probably Abū l-Ḥasan al-Rif'a, collated the text against the author's original, as indicated in the colophon. It is thus a—unfortunately very fragmentary—reliable witness to the original text.⁴³

40 See Serikoff, *Oriental Manuscripts*.

41 Cf. Iskandar, *Catalogue of Arabic Manuscripts*, pp. 193–194.

42 Cf. Asín Palacios, "Noticia de los Mss. árabes", pp. 261–262 (VII). I thank the librarian Vicente Redondo Toro for giving me access to the manuscript and allowing me to photograph the text.

43 Cf. Savage-Smith, *New Catalogue of Arabic Manuscripts in the Bodleian Library*, pp. 577–578; see as well Maimonides, "Maimonides' Treatise to a Prince," p. 17.

5. Paris, BN, héb. 1211⁴⁴ (P); Judaeo-Arabic; 15th century. The text begins with ch. 1 *يديه* and continues until ch. 6: *ثني*; it then runs from ch. 8: *ومعجون* and *الشقاقل* until ch. 10: *وأمرج*. The last part of the treatise is summarized as: *ينفع بعون ملك العلام*.⁴⁵
6. Cambridge, T-S, Arabic Box 44, no. 79; two autograph folios; Judaeo-Arabic. These fragments were published by Stern, as mentioned above. For these fragments I have consulted the edition by Stern (s).

These MSS represent two different families. S and P represent one family, while N, O, W and Cambridge, T-S, Arabic Box 44, no. 79, as edited by Stern, i.e. s, belong to a second family. Of this second family it seems that O and s form one subfamily.

The critical edition of the Arabic text of Maimonides' *On Coitus* is based on N, since it is the only manuscript that has preserved a complete version, as S suffers from considerable loss of text. Of course O would have been an ideal basis for the edition, as it has been collated against an autograph, were it not for the fact that most of the text has got lost and it only survives in a very fragmentary state. And P also survives only partially and is, moreover, not such a reliable witness to the original text. Although N is the basis for the edition, I have consulted the other manuscripts in case of corruptions, omissions or abbreviations. Significant variant readings featuring in the Hebrew translations have been added to the critical apparatus of the Arabic text, and to the notes of the English translation. In a few cases I have emended the corrupt Arabic text on the basis of the parallel text as it features in Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*. Because of the incomplete state of OPs, I have inserted into the text the sigla of the manuscripts used for every particular section, so that the reader can easily see which MSS are relevant for that section.

The edition of the text of Maimonides' *On Coitus* in Arabic characters, rather than in Hebrew ones, has been inspired by his own practice. According to recent scholarship there is reason to assume that Maimonides composed a first draft of his medical works intended for private use in Arabic written in Hebrew characters, since it was easier for him to write in Hebrew than in Arabic, and that these works were subsequently transcribed in Arabic characters when intended for public use. Thus, Stern remarks that "all of Maimonides' medical works were naturally published in Arabic script, since otherwise they would

44 See Zotenberg, ed., *Catalogues des manuscrits hébreux et samaritains*.

45 The text of *On Coitus* features as follows: fol. 154: chs. 1–3; 96: chs. 3, 4; 98: chs. 4–6; 99: ch. 8; 101: chs. 8, 9; For the manuscript, which is horribly misbound, see Bos, introduction to Maimonides, *On Asthma*, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. xxxiii, n. 49.

have been of no use to the non-Jewish public,” and adds that Maimonides first drafted the text in Hebrew script, because the Hebrew script was easier for him, and then had it transcribed into the Arabic script.⁴⁶ Stern’s point of view has been endorsed by Hopkins, who remarks that although we have sporadic autograph examples of his Arabic handwriting, Maimonides always used the Hebrew script when writing privately.⁴⁷ Other scholars have expressed (partly) different opinions in this matter. Meyerhof remarks that Maimonides composed all of his medical writings in Arabic, probably using Arabic characters, since he had nothing to hide from the Muslims.⁴⁸ Blau suggests that Jewish authors when addressing a general public, including Muslims and Christians (as in the case of medical writings) might have used Arabic script, but when addressing a Jewish audience wrote in Hebrew characters.⁴⁹ Langermann remarks that it seems likely that many of Maimonides’ medical writings were originally written in Arabic characters and that only afterwards were these transcribed into Hebrew characters.⁵⁰

For editing the Arabic text written in Middle Arabic typical for this genre, we have adhered to the guidelines formulated by Kahl. Morphological and syntactical and even grievous offences against the grammar of classical Arabic have neither been included into the apparatus nor have they been changed or corrected at all. As for orthography, peculiarities have not been included into the critical apparatus. They have either been adjusted to the conventional spelling or adopted in their given forms.⁵¹

5 The Hebrew Translations of *On Coitus*

The first anonymous translation survives in the following manuscripts:

1. Parma, Biblioteca Palatina, 2643 (¶); De Rossi 1280, Richler 1519; fols. 39^a–43^b; Sephardic semi-cursive script; fourteenth century.⁵² The text has the initial title: **מאמר אחר**. The manuscript is a collection of medical treatises composed by Maimonides, as it also contains: 1. *On Asthma*,

46 Stern, ed., in Maimonides, “Maimonides’ Treatise to a Prince,” p. 18; cf. Blau, *Emergence and Linguistic Background*, p. 41, n. 6.

47 See Hopkins, “Languages of Maimonides,” p. 90.

48 Meyerhof, “Medical Works of Maimonides,” p. 272.

49 Blau, *Emergence and Linguistic Background*, p. 41; cf. Baron, *A Social and Economic History*, vol. 8, p. 403, n. 42.

50 Langermann, “Arabic Writings in Hebrew Manuscripts,” p. 139.

51 Ibn Sahl, *Dispensatorium Parvum*, ed. Kahl, pp. 35–38.

52 Cf. Richler, *Hebrew Manuscripts in the Biblioteca Palatina*, no. 1519.

- Hebrew translation by Samuel Benveniste (fols. 1^a–38^b); 2. *On Hemorrhoids*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 43^b–50^b); 3. *On Poisons*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 51^a–63^b).
2. Paris, BN, héb. 1120 (ב); fols. 58^b–62^b; Ashkenazi script; 15th century.⁵³ The treatise is preceded by the following passage: יבוא אחר זה מאמר ההכרעה שיש לי בספר אחר כי גם הוא לו ולמלך אחד שהיה מעבר הנהר פרת עשה שני אלו המאמר' מימון בן עובדיה Maimonides, the author of *On Coitus* is called Maimon Ben Obadiah. The (learned) copyist was not satisfied to merely copy the text but also tried to correct and emendate it, consulting the second anonymous translation. In doing so he distorted and transformed the original text.⁵⁴ For instance, in ch. 2 he has a unique version for ותמידות השתיקה: الصمت, which has probably been derived from the second anonymous translation; the same holds good for הבשמים in ch. 8. See also ch. 7, where the terms הלבבות and ויצלה have as an alternative reading (ל"א): התוכים and ויטגן, terms characteristic for the translator of the second anonymous translation. Thus, also the term טגן (cake) is probably derived from this translation, and in ch. 10 the term באן (ben oil). Because of its hybrid character this manuscript has not been used as a basis for the edition in case it preserves a better reading than the other manuscripts, as, for instance at the end of ch. 1: ולפיכך ירזה הגוף אם הוסיף בזה עם שאר: 1. הנזקים המגיעים מן התוספת.
 3. Paris, BN, héb. 1173 (ב); fols. 135^a–137^b; Sephardic semi-cursive script; fourteenth-fifteenth century.⁵⁵ The text has the initial title: המאמר מהרב רבינו משה זצ"ל ה"מ לג' שמי'ה"מ. The manuscript is a collection of medical treatises, above all of those composed by Maimonides, as it also contains: 1. *Medical Aphorisms*, Hebrew translation by Nathan ha-Me'ati; 2. *On Asthma*, Hebrew translation by Samuel Benveniste; 3. *On Hemorrhoids*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon; 4. *On Poisons*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon.
 4. Vienna, Nationalbibliothek, 168 II 8 (ת); fols. 32^b–35^b; Sephardic script; 15th century.⁵⁶ The text in this manuscript follows upon that of the Hebrew translation of Maimonides' *On Poisons* by Moses ibn Tibbon on fols. 17^b–31^b.

53 Cf. Zotenberg, ed., *Catalogues des manuscrits hébreux et samaritains*, no. 1120.

54 For the phenomenon of editorial intervention in the transmission of the text, cf. Beit-Arié, *Unveiled Faces of Medieval Hebrew Books*, pp. 64–66.

55 Cf. Zotenberg, ed., *Catalogues des manuscrits hébreux et samaritains*, no. 1173.

56 Cf. Schwarz, *Hebräische Handschriften der Nationalbibliothek in Wien*, 168 II, 8 (p. 180).

5. Berlin, Staatsbibliothek, Or. qu. 836 (ט); fols. 96^a–98^b; 15th century.⁵⁷ Although providing some unique correct readings (cf. ch. 1: ולזה ירזה והגוף, 2: הגוף והנזכרים למעלה, 4: ויכמישהו, שיתיש כח האבר, 5: דע כי, 6: לגרש, 6: הזכרים למעלה, *ibid.*: עגוה) the text suffers from many omissions and abbreviations, as, for instance, ch. 8: כַּמַּעֲמַל אֲלֹאֲרִשָׁתַּי כֻּלָּהּ for Arabic: כَمَا تَعْمَلُ الْجَوَارِشَاتُ كُلَّهَا, whereas the other Hebrew manuscripts read: כמו שיעשו המרקחות כלם, and *ibid.*: סגולה where the other manuscripts read: וכבר זכרו על צד הסגולה, for Arabic: وقد ذكر على جهة الخاصية: and ch. 10: וישתה, for Arabic: وكذلك يقصد دائما: וכן יכון תמיד לשתות: שרב, where the other manuscripts read: נמרשת and ג'ז for جزر. In many cases plant names have not been replaced with a Hebrew equivalent but have retained the original Arabic terminology; cf. ג'ז for جزر and נמרשת for نیبرشت. The manuscript is a collection of medical treatises, above all of those composed by Maimonides, as it also contains: 1. *Commentary on Hippocrates' Aphorisms*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 1–52); 2. *On the Regimen of Health*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 52–66); 3. *On Asthma*, Hebrew translation by Joshua Shatibi (fols. 66–93); 4. *On Hemorrhoids*, Anonymous Hebrew translation (fols. 99–104); 5. *On Poisons*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 104–116); 6. *Medical Aphorisms*, Hebrew translation by Nathan ha-Me'ati (fols. 130^b–239).
6. Berlin, Staatsbibliothek, Or. qu. 545 (ע); fols. 62^a–62^b.⁵⁸ The fragmentary text runs from the beginning until ch. 6: כמו שספרתי. The manuscript is related to א, as it shares some of its characteristic readings with it, as, for instance, in ch. 1, where it has for מותר ל"א שארית: فضلة, while א has: שארית מותר, and the other manuscripts have: מותר, and *ibid.*, where both read: ולפיכך ירזה הגוף אם הוסיף בוה עם שאר הנזקים המגיעים מן התוספת, for: ولهذا يهزل الجسم إذا أسرف في ذلك مع سائر المضار الحاصلة من الإسراف. And just like א, the manuscript has alternative readings introduced by ל"א, as in ch. 3, where it has: הגמאסת ל"א השנואה for المكروه. It is thus another “versio mixta”, as it has adopted readings from the second anonymous translation. Another characteristic of this manuscript is that several of the drug names have explanatory additions, often in Arabic; cf. ch. 4: והאספרגי בערבי הליון, and *ibid.*: הבטנים בערבי צינובר. The manuscript also contains Maimonides' *Medical Aphorisms*, Hebrew translation by Zerahyah Ben Isaac (fols. 1–25; incomplete), and his *On the Regimen of Health*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 53–62).

57 Cf. Steinschneider, *Verzeichniss der hebräischen Handschriften in Berlin*, no. 232.

58 *Ibid.*, no. 72, 6; see as well *idem*, *Hebraeische Bibliographie*, p. 25.

7. New York, Jewish Theological Seminary, 2719 (ק) fols. 12^a–13^b; 18th cent. The text breaks off at 9: והוא סוד נפלא לא.
8. New York, Jewish Theological Seminary, 2690 (צ), fols. 1^a–5^a; 18th century; the text which has partly faded bears the title: המאמר במשגל. In a few cases it shares with MS פ unique correct readings, as, for instance, 7: זכרנו, 8: מכ"א חצי חלק.
9. Jerusalem, Legacy Dr. A.M. Masie, 9/1 (ל), pp. 99–108; Italian script; according to the colophon the manuscript was copied in the year 1699 by the famous rabbi, physician and educator Isaac Lampronti (1679–1756), who composed the most comprehensive and well-known encyclopaedia in the field of halakhah, namely *Paḥad Yizḥak*. The manuscript is hard to read since part of the ink has faded.
10. Moscow, Rossijskij Gosudarstvennij voennyj archiv, fond 707 opis 1 no 209 (former Vienna Kultusgemeinde, cat. Schwarz, no. 296);⁵⁹ fol. 9^a–9^b; Sephardic script; 14th–15th cent.; this fragment starts at ch. 9 (end): או ב' until the end. As the text is so fragmentary and suffers from many mistakes from the hand of the scribe(s) it has not been used for the critical edition.

The manuscripts of this anonymous translation belong to two families: **לטעקת**, in which **צ** forms one subfamily, and **עפרש**, in which **עפש** form a subfamily. My edition is based on **ק**, the other manuscripts are used whenever a reading of this manuscript is faulty or corrupt. Thus, **ש** has been used as a basis in a few cases where all the other manuscripts had corrupt readings, although, as the text of **ש** underwent some sort of adaptation, one cannot exclude the possibility that these correct readings do not reflect the original translation, but are the result of some sort of subsequent correction. Because of the hybrid character of **ע** and **פ**, they have not been used as a basis for the edition in case they preserve a better reading than the other manuscripts. The translation has been compared throughout with the Arabic text, deviations from it have been registered in the critical apparatus.

The second anonymous translation is extant in:

1. Moscow, Russian State Library, Guenzburg 462/1 (ד), fols. 7^a–10^a. The MS was copied in a Sephardic script in the 16th century and has the title: מאמר המשגל.⁶⁰

59 Schwarz-Loewinger-Roth, *Hebräische Handschriften in Österreich*, no. 296 (pp. 26–27).

60 I thank Moshe Taube for bringing this MS to my attention and providing me with a transcription and digital version of it.

2. Jerusalem, oct. 3941 (ד); fols. 79^b–84^a; the script is hard to determine as it shows several different features, but it seems likely that the manuscript was written in Greece at the end of the thirteenth century.⁶¹ The text is incomplete as it starts with ch. 6: ماء الجزر نحس أواق.

This translation offers close parallels to the Arabic text of manuscript S. A linguistic comparison shows that the translator of this text is identical with the translator of the treatise *On Asthma*. Beit-Arié already suggested such an identity on the basis of the style, but added that further linguistic proof was required.⁶² For instance, نخل (to sieve) is translated in both treatises as כבר and ملعقة (spoon) as מנקיה (ד) and גוסחה as صفة. An analysis of the text shows clearly that the translation is quite poor in comparison to that of the other Hebrew translators. For instance, in ch. 10 the translator uses ומוזלף for ويدلك and עוקץ for القطن and אברי שכבת זרע for آلات المنى. The edition of this translation is based on MS Moscow for the section which is missing in the Jerusalem MS; it is based on the Jerusalem MS for the second part since this MS generally has better readings. The translation has been compared throughout with the Arabic text; deviations from it have been registered in the critical apparatus.

The translation by Zerahyah is extant in:

1. Paris, BN, héb. 335; fols. 174^a–177^b (ז); Ashkenazi script; Venice 1543.
2. Munich, Bayerische Staatsbibliothek, 111; fols. 101^b–103^a (ז); Italian semi-cursive script; according to the colophon on fol. 115^b the text was copied by Yahya b. Solomon b. Joab in the year 1330. The manuscript is a collection of medical treatises, above all of those composed by Maimonides, as it also contains: 1. *Medical Aphorisms*, Hebrew translation by Zerahyah Ben Isaac (fols. 4–84); 2. *On the Regimen of Health*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 84–93^b); 3. *On Poisons*, Hebrew translation by Moses ibn Tibbon (fols. 93^b–101^b); 4. *On Hemorrhoids*, Anonymous Hebrew translation (fols. 103^b–106).
3. Udine, Biblioteca Arcescovile Bartoliana, MS 246 ebr. 12; fols. 99^a–101^b (ז); Italian script; Tivoli 1342.
4. Parma, Biblioteca Palatina, 3040/3 (ז); De Rossi 150, Richler 1538; fols. 23^v–24^v; Sephardic and Provençal scripts; fifteenth century.⁶³ The text suffers from several omissions, but in some cases it seems to have been

61 See Beit-Arié, "Palaeographic Description of the Jerusalem Hebrew Manuscript," pp. 34–38.

62 Cf. Beit-Arié, "Targumim bilti Yedu'im," p. 572.

63 Cf. Richler, *Hebrew Manuscripts in the Biblioteca Palatina*, no. 1538.

abbreviated on purpose by the scribe; cf. ch. 1: והוא כללי והוא זה, instead of: זה ... מאמר כללי והוא זה; ch. 6: והוא מעשה גדול ופעולה גדולה; instead of: זה זוכר מי שנעשית לו שמצא לה מעשה גדול ופעולה גדולה. On two occasions it has preserved unique correct readings, namely, ch. 1: ולזה = והלזה; ch. 5: ובכ"ש = ובخاصة; and ch. 8: ויקח = ثم يؤخذ.

My new edition is based on **מ**, the oldest manuscript. Variant readings have been mentioned in the critical apparatus. The manuscripts of this translation belong to one family. **ג** is closely related to **מ**, as it shares the same characteristics, such as the marginal notes. **ב** follows **ג** and **מ** closely. Thus, it inserts their marginal notes directly into the text.⁶⁴ MS **ה** seems to belong to the same family, as its variant readings either result from carelessness or from deliberate adaptations by the scribe. The translation has been compared throughout with the Arabic text, deviations from it have been registered in the critical apparatus. A comparison of this translation with the extant Arabic manuscripts shows that Zerahyah consulted a manuscript that is closely related to **S** and **P**, as they share several unique readings, such as: (1) **S**: **فامتثل** = **S**: וצייר לו העבד בלבו מה שחקק לו האדון (1); **عظيم أعظم** = **P**: גדולה יותר גדול (end 4); **المملوك ما رسم له**, and: **גדולה יותר גדול** (end 4) = **P**: **عظيم أعظم**.

6 Genre and Sources of Maimonides' *On Coitus*

Maimonides' treatise *Fī l-jimā'*, dealing with impotence and its treatment by means of different kinds of aphrodisiacs, is part of a genre that was very popular in medieval Arabic medical literature.⁶⁵ Numerous doctors devoted a monograph to the subject of *bāh* (coitus), such as Ḥunayn ibn Ishāq (9th cent.),⁶⁶

64 Cf. ch. 1 where **מ** reads: הטורח and has a marginal note השימוש, while **ב** reads: הטורח השימוש, ch. 3 where **מ** reads: זמן גדול and has a marginal note שנים הרבה, while **ב** reads: ברבורים and has a marginal note תרנגולים סריסים; ch. 6 where **מ** reads: זמן גדול שנים הרבה, while **ב** reads: או ברבורים סריסים; *ibid.* where **מ** reads: פייש שייט and has a marginal note אשטנק, while **ב** reads: פייש אישטינק; ch. 7 where **מ** reads: שירג' and has a marginal note שירג' ה' איריאוס ה' שמן שומשמין, while **ב** reads: שירג' ה' איריאוס ה' שמן שומשמין; ch. 8 where **מ** reads: וישלוק and has a marginal note ויבשלם, while **ב** reads: ויבשלם; ch. 10 where **מ** reads: הסחג and has a marginal note חולי מעים, while **ב** reads: חולי מעים.

65 The following survey of this genre is largely based on my article "Ibn al-Jazzār on Sexuality". For a summary account, see Ullmann, *Medizin im Islam*, pp. 193–198; Musallam, *Sex and Society in Islam*, pp. 89–99; Jacquart-Thomasset, *Sexuality and Medicine in the Middle Ages*, pp. 122–126.

66 *K. fī asrār al-falāsifa fī l-bāh*; fragments of this treatise are quoted by al-Rāzī, *K. al-Hāwī fī l-ṭibb*, vol. 10, pp. 263, 295.

al-Kindī (9th cent.),⁶⁷ Qusṭā ibn Lūqā (9th cent.),⁶⁸ al-Rāzī (865–925),⁶⁹ and Ibn Sīnā (980–1037).⁷⁰ Other physicians, such as al-Ṭabarī (9th cent.)⁷¹ and Pseudo-Thābit ibn Qurra⁷² cover the subject in their medical compendia. Next to his monograph mentioned above, Ibn Sīnā treats its different aspects extensively in his medical encyclopaedia entitled *K. al-Qānūn fī l-ṭibb*,⁷³ al-Majūsī (10th cent.) in his *Kāmil al-ṣināʿa al-ṭibbīya* or *K. al-Malakī*,⁷⁴ and Ibn al-Jazzār (10th cent.) in his *Zād al-musāfir wa-qūt al-ḥāḍir* (*Provisions for the Traveller and Nourishment for the Sedentary*).⁷⁵ All these works deal with impotence from a strictly medical point of view. Other Arabic works treating this subject are not strictly medical, but also erotic or pornographic, as may be noted by the many lascivious verses and anecdotes. All these erotic texts emphasize the value of perfumes, scents and cosmetics in increasing the pleasure obtainable through sex, and the very title of one of them, *K. al-Rawḍ al-āṭir*, composed by al-Nafzāwī and translated as *The Perfumed Garden* by Richard Burton, indicates the importance of this aspect of sensual delight.

The aphrodisiacs recommended in order to strengthen sexual vigour are usually different kinds of drugs and foodstuffs which contain the properties of flatulence, heat and nourishment. For these three properties were thought to be necessary for the production of sperm, for an erection and for increasing sexual potency. Different kinds of oils to rub on the penis and testicles are also recommended. Sometimes, however, one finds an awareness of the importance of other factors as, for instance, psychological ones, for the stimulation of sexual desire. Al-Kindī remarks how the eyes,⁷⁶ the ears and the other senses can arouse sexual lust: the eyes by seeing a beautiful woman; the ears by hearing compassionate words in a pleasant manner of speaking; the hands when they feel the body of a pretty woman.⁷⁷ But the best means of stimulating lust

67 al-Kindī, *K. al-Bāh*, ed. Celentano: *Due scritti medici di al-Kindī*.

68 Ibn Lūqā, *K. fī l-Bāh wa-mā yuḥtāju ilayhi min tadbīr al-badan fī istiʿmālīhi*, ed. Haydar; *K. fī l-Bāh*, ed. Ali Barhoum.

69 Cf. Pormann, "Al-Rāzī on the Benefits of Sex," pp. 134–145.

70 Ibn Sīnā, *Risāla fī l-bāh*. This text is extant in a unique manuscript, MS London, British Museum, 1349, 13 (= Add. 23403, fols. 172–177).

71 al-Ṭabarī, *Firdaws al-ḥikma*, ed. Siddiqi, pp. 266–271.

72 Pseudo-Thābit ibn Qurra, *K. al-Dhakhīra fī ʿilm al-ṭibb*, ed. Sobhy, pp. 181–186 (ch. 31).

73 Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn fī l-ṭibb*, bk. 3, *maqāla* 1, *fann* 20, pp. 536–544.

74 al-Majūsī, *Kāmil al-ṣināʿa al-ṭibbīya*, *juzʿ* 1, *maqāla* 5, *bāb* 35, pp. 243–247.

75 See Ibn al-Jazzār, *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and their Treatment*, ed. and trans. Bos.

76 Ancient Greek authors already stressed the importance of the eyes for awakening sexual lust; cf. Foucault, *L'usage des plaisirs*, p. 50, n. 1; for medieval Latin tractates, see Jacquart-Thomasset, *Sexuality and Medicine in the Middle Ages*, pp. 82–83.

77 al-Kindī, *K. al-bāh*, ed. Celentano, p. 22, ll. 2–5.

are, according to him, joy of the heart, happiness, and leisure. Al-Ṭabarī also mentions joy and happiness as a remedy for impotence caused by (too much) thinking or anxiety.⁷⁸ Qusṭā ibn Lūqā advises against sexual intercourse in cases of grief and worry, since the natural heat sinks to the lowest point of the body, becoming cold.⁷⁹ Ibn al-Jazzār remarks that to relieve the heart of anxiety and to be always joyful strengthens sexual lust, when applied together with the remedies and regimen recommended by him, and states the following in the name of Polemon:

This conforms with the statement of Polemon, author of the *Firāsa*, for he said that there are various incentives which excite sexual lust, each of these both seeking to arouse it and, [once it is aroused], serving to increase it. These include affectionate words, showing passion, kissing the cheeks, fondling with the hand,⁸⁰ licking with the tongue, joy over the sight of the beloved, expressing one's devotion to the beloved and refraining from dwelling on grievances [against her].⁸¹

The importance of psychological factors for coitus was already recognized by ancient Greek authors. Rufus of Ephesus (2nd cent.) remarks that someone suffering from impotence because his soul was preoccupied with something else, should slowly direct his soul towards coitus.⁸²

Thus, we see that Maimonides is part of a long tradition of authors dealing with the same subject. But he differs from his colleagues in the way he stresses the impact of psychological factors, of the different states of mind on the sexual vigour. When coitus is desired, man experiences a perfect erection, whereas in the opposite case the male member is weak and dry. Although, as we saw, such an influence had already been recognized by the ancient doctors and also features in medieval treatises on coitus, Maimonides' discussion is unique in the prominent place it occupies in the treatise, and in the detailed and lengthy discussion. This preoccupation with "the art of love", hardly left any trace in Western texts of the period, as Jacquart-Thomasset noticed.⁸³ As to the actual treatment recommended by Maimonides to his client in order to

78 al-Ṭabarī, *Firdaws al-ḥikma*, ed. Siddiqi, p. 267, ll. 2–3.

79 Ibn Lūqā, *K. fi l-bāh wa mā yuḥtāju ilayhi min tadbīr al-badan fi isti'mālihi*, ed. Haydar, p. 28.

80 One of the manuscripts of the *Zād al-musāfir*, actually states "fondling the breasts"; cf. Ibn al-Jazzār, *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and their Treatment*, ed. and trans. Bos, pp. 248–249, and p. 30, n. 86.

81 See *ibid.*

82 al-Rāzī, *K. al-Ḥāwī fi l-ṭibb*, vol. 10, p. 313, ll. 13–14.

83 Jacquart-Thomasset, *Sexuality and Medicine in the Middle Ages*, p. 120.

strengthen his sexual vigour, Maimonides is in line with other Islamic doctors, as he recommends the same sort of treatment based on different kinds of foods, medications and oils.

Some of his sources are explicitly referred to by Maimonides, namely Ibn Sīnā and Abū Marwān ibn Zuhr (d. 1161). In the name of Ibn Sīnā he recommends a certain omelet and confection for strengthening sexual lust,⁸⁴ and Ibn Zuhr is his source for an electuary that is beneficial for impotence, and for another unique remedy good for an erection continuing even after the ejaculation of sperm. Ibn Zuhr was highly regarded by Maimonides and is frequently quoted by him in his other medical works as well. In *On Poisons* Maimonides praises him for his knowledge about and experience with the best simple and compounded antidotes against poisons in general. Next to these literary sources mentioned explicitly, Maimonides repeatedly refers to the physicians in general as a source consulted by him. But also in this case it seems that Ibn Sīnā often was one of his major informants, as these more general quotations form a close parallel to statements from his *K. al-Qānūn*. Ibn Sīnā was also Maimonides' source of inspiration for preparing an omelet himself, of which he remarks that it tastes delicious, and of which one of his patients told him that he found it very effective once he had taken it.

Before entering a detailed discussion of the contents of the treatise it should be noted that Maimonides' discussion of sexual intercourse is not limited to this treatise.⁸⁵ In fact, rules concerning proper sexual behavior feature in almost all of his medical treatises, and play an important role in his philosophical and halakhic compositions as well. Maimonides considered proper sexual conduct so important because only in this way one can keep one's body healthy. And only with a healthy body man can truly serve God, and acquire knowledge of God.

84 Maimonides himself possessed a copy of the *K. al-Qānūn*, as we know from MS Paris, BN, fonds arabe 2885–2891, which was copied in 1201 and collated with the exemplar of Abū 'Imrān Mūsā, i.e., Maimonides; Cf. Endress, "Reading Avicenna in the Madrasa," p. 389.

85 For an extensive discussion of the subject, see Harvey, "Sex and Health in Maimonides," pp. 33–39; see as well Bos, "Maimonides on the Preservation of Health," pp. 215–216, 229–231.

7 Contents of *On Coitus*

In the introduction Maimonides describes the reason for its composition, namely, the request of his anonymous patient for a regimen that would be easy to adhere to, and that would increase his sexual potency, as he has a large number of slave girls.⁸⁶ To comply with this request Maimonides has made a selection of appropriate foods and medications that can easily be found in the land of Egypt, and that are not exceedingly hot in quality, as his patient has a temperament tending towards heat. Foods are of primary importance since sperm is a residu of digested food.

Maimonides then summarizes in a short general statement the properties which foods and medications should have in order to be beneficial, namely moistening and heating.⁸⁷ This accords with the general accepted theory that the temperament of the testicles is proper and the sexual vigour is healthy, when they are warm and moist, and that the opposite is the case when they are cold and dry. Maimonides then resorts to a discussion of a central topic in the regimen he prescribes for increasing sexual vigour, namely that of the influence of psychological factors on sexual behaviour. Thus, positive emotions, such as joy, happiness, fun, and laughter increase the sexual lust, while negative emotions such as sadness, worry, and anxiety decrease the lust. His advice not to indulge in sexual intercourse but only to do so moderately, reflects the medical opinion that excessive coitus destroys the bodily balance of fluids, one of which is the sperm, and thus the health of the person in question.

Maimonides continues the discussion of the influence of the different states of mind on one's sexual vigour by remarking in the name of the physicians, one of whom probably was Ibn Sīnā, that especially harmful is sexual intercourse with a virgin, an old woman, or a minor that has not yet reached puberty, or a woman that was unable to have sexual intercourse during a period of several years, or a menstruating or ill woman.⁸⁸ He adds that most harmful is sexual intercourse with a woman one finds abhorrent.

After these general introductory statements about the properties of food and medications, and about the proper state of mind Maimonides resorts to a detailed account of simple foodstuffs, medications and other ingredients

86 I.e., ch. 1. The division into chapters does not hail from Maimonides, but from the editor of the text. Maimonides merely speaks about a general (introductory) statement (cf. end ch. 3), to be followed by a detailed discussion of different foods and medications.

87 I.e., ch. 2.

88 I.e., ch. 3.

that strengthen or weaken the libido.⁸⁹ As beneficial foods he classifies those that have the three properties of moistening, heating and producing flatulence. Moisture and heat are, as we saw above, necessary for the proper balance of the testicles, while flatulence is essential for an erection. Examples of such foods are different animal food products such as mutton, and the brain of all animals, but especially of chickens, sparrows, and pigeons. Rooster testicles are singled out as very beneficial in producing and increasing sperm for people of all temperaments and ages. Next to the animal products, he recommends a variety of vegetarian foods, namely different vegetables and nuts. Wine is especially recommended as more beneficial in this respect than any other food or medication, as the blood produced from it not only has the physiological effects of moistening, heating and inflating, but also the psychological effect of producing the proper state of mind, namely that of joy.

Maimonides then gives a detailed list of those vegetarian ingredients that are detrimental to the sexual vigour,⁹⁰ to begin with different kinds of spices which are hot and dry, and especially those which expel the flatulence necessary for an erection. Such spices are rue, cumin, nigella, caraway and mustard. Some spices are excluded from this category, namely, long pepper, galangal, ginger, wild ginger, cinnamon, anise, clove, mace, and nutmeg. But only if they are used as a condiment in an amount specified by the author. Maimonides then gives a detailed list of those vegetarian ingredients that are detrimental to the sexual vigour because they having a cooling and drying effect and expel the flatulence. Such commonly found ingredients are: vetch, orache, spinach, cucumbers, watermelon. Lettuce and vinegar are singled out as especially detrimental. The same holds good for nenuphar, which is so bad that even the smell of it is said to weaken the lust for coitus.

Following the survey of simple foods and medicines, Maimonides proceeds to discuss compounded foods and medicines. Amongst the compounded foods he recommends the following meat dishes: *tubāla*, *maḍīra* and *harīsa*.⁹¹ Maimonides then recommends a variety of omelets, one in the name of Ibn Sīnā, and another composed by himself after a recipe by Ibn Sīnā and successfully tested on one of his patients. The next food item recommended by the author is different kinds of confections.⁹² The first confection is derived from Ibn Sīnā's *K. al-Qānūn* and is reportedly easy to prepare, delicious and tested.

89 I.e., ch. 4.

90 I.e., ch. 5.

91 I.e., ch. 6.

92 I.e., ch. 7.

Maimonides stipulates that all the foods recommended for strengthening the libido should only be taken after bathing, and that a maximum effect is achieved if, after their consumption, one drinks some fragrant wine.

The next issue treated by Maimonides is that of the compounded medicines.⁹³ He recommends two electuaries, namely that of carrots and that of sekakul parsnip, which are prepared in the same way, since, as he says, sekakul parsnip is the same as “wild carrot”. Their effect is said to be nearly as good as that of the skink. In the name of the physicians he gives the composition of a remedy for someone with a hot temperament, probably having in mind his client whose temperament was somewhat tending towards heat. One of these physicians may have been Ibn Sīnā, as he recommends the same remedy for those with a hot temperament in his *K. al-Qānūn*. Another remedy recommended in the name of the physicians is the kernel-electuary. Once again Ibn Sīnā offers a close parallel to this recipe and may have been his direct source. As to remedies prepared from animal parts, he especially recommends the skink, mentioned above, and the varan. In the name of Ibn Zuhr, Maimonides gives the recipe of one more electuary which is good for lack of erection and lack of sperm and lust. Ibn Zuhr is also his source for the next item discussed by him, namely a unique remedy good for an erection to continue even after the ejaculation of sperm,⁹⁴ and consisting of an oil prepared from different ingredients that is to be smeared on the penis two or three hours before the intercourse. Maimonides concludes his list of compounded medicines with the recipe of an aphrodisiac recommended by the physicians and consisting of an oil to be smeared on the pudenda, pubic region, penis, and testicles.

Having dealt with foods and medicines, Maimonides discusses other central elements of a regimen which are useful for strengthening sexual vigour, namely, bathing and massage. As to bathing, he remarks that one should bathe once in every five days and not stay in the bathhouse for too long. After the bath one should drink a cup of fragrant wine, if one is allowed to, or, otherwise, a honey drink. For massage, he advises to cover the entire lumbar region, anus, and perineum. Maimonides concludes his consilium by recommending two potions in particular, namely iron water, and the so-called “exhilarating drink” prepared from ox-tongue.

93 I.e., ch. 8.

94 I.e., ch. 9.

Sigla and Abbreviations

Arabic Text

- N** New York, Jewish Theological Seminary, 2729
O Oxford, Bodleian, Hunt. 427; Uri 608
P Paris, BN, héb. 1211
S Granada, Sacro Monte
S¹ Note in the margin of S
W London, Wellcome, MS Arabic 425

Editions of the Arabic Text

- k** Kroner
s Stern

Other

- b** Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn fī l-ṭibb*, 5 bks. in 3 vols., Bulaq 1877, repr. Beirut n.d.

Hebrew Translations

Zeraḥyah

- ב** Paris, BN, héb. 335
ב² Note above the line in ב
ג Udine, Biblioteca Arcescovile Bartoliana, MS 246 ebr. 12
ה Parma, Biblioteca Palatina, 3040/3
ה¹ Note in the margin of ה
מ Munich, Bayerische Staatsbibliothek, 111
מ¹ Note in the margin of מ

Edition of this Translation

- h** Kroner

Anonymous I

- ל Jerusalem, Legacy Dr. A.M. Masie, 9/1
 ט Paris, BN, héb. 1173
¹ט Note in the margin of ט
 ע Berlin, Staatsbibliothek, Or. qu. 545
 פ Paris, BN, héb. 1120
¹פ Note in the margin of פ
²פ Note above the line in פ
 צ New York, Jewish Theological Seminary, 2690
 ק New York, Jewish Theological Seminary, 2719
 ר Parma, Biblioteca Palatina, 2643
¹ר Note in the margin of ר
²ר Note above the line in ר
 ש Berlin, Staatsbibliothek, Or. qu. 836
¹ש Note in the margin of ש
 ת Vienna, Nationalbibliothek, 168 II
¹ת Note in the margin of ת
²ת Note above the line in ת

Editions of this Translation

- b Kroner
 m Muntner

Anonymous II

- ד Moscow, Russian State Library, Guenzburg 462/1
 נ Jerusalem, oct. 3941
¹נ marginal note in נ
²נ note above the line in נ

Abbreviations and Symbols

- add. added by
 inv. inverted by
 om. omitted by
 [...] words or letters missing or illegible in Arabic text and Hebrew translations

- [] supplied by translator in English text
- ⟨ ⟩ supplied by editor in Hebrew text
- (!) corrupt reading
- (?) doubtful reading

PART 1

Arabic Text and Translation

On Coitus: Arabic Text with English Translation

A treatise by the author on coitus

Says Mūsā b. ‘Ubayd-Allāh the Israelite from¹ Cordoba:

1. The² most honored Lord—may God perpetuate his glory—has ordered me to relate to him the regimen which is helpful in increasing sexual potency, since he told [me] that that is his eager desire although his Servant (i.e., Maimonides) drew his attention to the leanness of his body and diminution of his flesh to a degree that it approaches emaciation, while his temperament tends somewhat towards heat. He [also] told me that he does not want to abandon any of his habits concerning coitus, but that he especially wants this regimen because of fear for the emaciation of his body and because of his desire to increase [his sexual vigour] for the sake of the large number of slave girls. He also wanted that I only mention in this regimen those things that can be done easily and with little effort.

I³ thought it proper to select medications and foods which are beneficial for this and which can be easily found and which are regularly⁴ taken in this country of⁵ Egypt and which are not exceedingly hot, because of what was mentioned concerning the condition of [his] temperament. I⁶ [also] thought

1 “from Cordoba”: om. NW and **לסעקע**.

2 NW read: “A most honored and esteemed [client].” My emendation is based upon the fact that O, a reliable witness to the original text, although only beginning with ch. 9, has preserved the parallel version in ch. 10: “And let [my] Lord chose”.

3 “I thought it proper”: kS read: “This Servant obeyed what he was ordered to and thought it proper”, **מוב**: “This Servant considered what he was ordered to by his Master and thought it proper”, and **לסעקעפרשת**: “This Servant considered what he ordered him and thought it proper”, and **ד**: “The Servant obeyed what his Master [ordered him] to look into and considered”.

4 “regularly”: k and **מוב** read: “frequently”.

5 “of Egypt”: om. k, **בגמ**, and **לסעקעפרשת**, and **ד**.

6 “I [also] thought”: kS, **בגמ**, and **לסעקעפרשת** read: “Your Servant thought”, and **ד**: “The Servant thought”.

مقالة للمصنّف في الجماع

قال موسى ابن عبيد الله الاسرايلى القرطبي

٥ ١. أمرني المولا الاجلّ ادام الله عزّه أن أذكر له التدبير المعين على كثرة الجماع إذ ذكر أنّ له بذلك غرامة مع ما باشره المملوك من رقّة جسمه وقلّة لحمه حتّى أنّه يقرب من النحافة وكون مزاجه مائلا إلى الحرّ قليلا وذكر لي أنّه لا يغيب شيئا من أحواله في الجماع وإنما يريد هذا التدبير خوفا من نحافة جسمه وطلبا للازدياد من أجل كثرة الجوارى وكان من إرادته أيضا أن لا نذكر من هذا التدبير إلا ما يسهل عمله وتقلّ المشقّة فيه.

ورأينا بأن نلتقط أدوية وأغذية النافعة في ذلك بحسب ما يسهل وجوده وأعتيد تناوله في هذه البلاد المصرية ولا يكون فيها إفراط إسخان من أجل ما ذكر من حال المزاج ورأينا أن تقدّم بين أيدينا

WSPNk

١ مقالة للمصنّف في الجماع: بسم الله الرحمن الرحيم صلى الله على سيدنا محمد وآله k فصل مقالة للمصنّف أيضا في الجماع W [...] S ٢ ابن: بن ks || القرطبي: om. NW = لسعقك ٣ أمرني (= S): أمرنا k || المولا الاجلّ ادام الله عزّه: بعض أجلة المحترمين N بعض الاجلا المحترمين W || أذكر (= S): ادبر k || له: om. W || كثرة: [...] N || بذلك: به ks ٤ غرامة: غراما W || باشره: بشره ks || المملوك: الخادم ks || جسمه: جسم المولا ks || وقلّة لحمه: om. ks || النحافة: النحافة ks || وكون (= S): ويكون k ٥ إلى الحرّ: والحرّ ks || لي: ادام الله عزّه ks || يغيب: يغيب ks يعيب W || شيئا (= k): شيء S W || أحواله: أجوله W || الجماع (= k): شيء S add. ٦ للازدياد: للازياد W || من إرادته: مما اراد الله ks || أيضا: ادام الله عزّه k add. (= يتميد الهال كبودو لسعقك رشت) [...] الله عزّه S add. || أن لا نذكر: الا يذكر ks ٧ عمله (= k): عمل S ٨ ورأينا: فرأينا W فامتثل المملوك ما رسم له ورأى ks ولا يرد لؤ (om. ٩) العبد بلبوا ما شحك لؤ الهادون وراها العبد بغمم وعيّن العبد ما شرش لؤ وراها لسعقك رشت وشمع العبد ما شحك لؤ اودونو وراها د || أدوية واغذية: الادوية والاغذية ks || النافعة: نافعة W || واعتيد: واكثر k ورب بغمم [...] S ٨-٩ في هذه البلاد المصرية: في هذا البلد k بايلو המקوموت بغمم باللو الارضوت د [...] S ٩ فيها إفراط إسخان من أجل: فيه؟ واعظم سخن لان k [...] S || ورأينا أن تقدّم: وراك (ورأى S) الخادم ان يقدم ks وراها العبد يشكدي بغمم لسعقك رشت

it appropriate to present him first of all with a general statement, namely the following: it is well-known to the physicians that in this matter foods are much more beneficial than medicines, since the sperm is a residue of foods⁷ which remains from that which the organs require with the third digestion.⁸ For this reason the body becomes meager if⁹ one indulges excessively therein (i.e., sexual intercourse), next to the other kinds of harm resulting from that.¹⁰

2. Know that everything that cools the body or the procreative organs,¹¹ and similarly everything that dries the body or those organs is extremely harmful [for sexual vigour]. And [know] that amongst the foods and medications everything that moistens and heats moderately, and likewise the rest of the regimen, is very beneficial in this regard.¹² Similarly,¹³ joy, fun, laughter, jesting,¹⁴ leisure

7 Next to the theory of sperm being a residual product originating from the digestion of the food and adhered to by Maimonides in this text, two other theories were current in the Middle Ages, namely that of its origin in all parts of the body and that of its origin in the brain (cf. Weisser, *Zeugung, Vererbung und pränatale Entwicklung*, pp. 100ff.; Jacquart-Thomasset, *Sexuality and Medicine in the Middle Ages*, pp. 52–56; Bos, “Maimonides on the Preservation of Health,” p. 230; idem, “Ibn al-Jazzār on Sexuality,” p. 258; Ibn al-Jazzār, *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and Their Treatment*, ed. and trans. Bos, pp. 23–24). In Maimonides, *On Asthma* 10.8, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. 56, Maimonides remarks in the name of Hippocrates: “and although sexual intercourse is harmful for all the organs in general, it is most harmful for the brain to the degree that most of the evacuation [of the seminal fluids] occurs from the brain.” In a text on the regimen in sexual intercourse ascribed to Maimonides, entitled *Hanhagat ha-Berūt ba-Mishgal* (ed. Wilensky, p. 109 [9]), the author states that sperm is the blood that is attracted by the lust from all the parts of the body to the testicles where it becomes white (cf. Ibn al-Jazzār, *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and Their Treatment*, ed. and trans. Bos, pp. 26–27). The theory that the sperm is prepared from all parts of the body is attested to in the pseudo-Maimonidean treatise *Ma’amar al-Razei ha-Ḥayyim ha-Miniyyim* (ed. Muntner, p. 27, ch. 1, 1): “Leḥah zo (ha-Zera’) Mithawwah ba-Guf bi-Khlalo”.

8 As noted in Maimonides, *Moses Maimonides’ Two Treatises*, trans. and ed. Bar-Sela-Hoff-Faris, p. 17, n. 10: “Galen explained the physiology of nutrition in terms of three orders of digestion: the first concoction taking place in the stomach, the second in the liver—the major nutritive organ where the food is turned into blood—and the third in the rest of the organs which the nutriments reach via the veins” (see Galen, *In Hippocratis Librum de Alimento Commentarius* 2.3, ed. Kühn, vol. 15, pp. 234–235; idem, *De bonis malisque sucis* 5.17–18, ed. Helmreich, p. 411); this concept was adopted by the Arab physicians in general and by Maimonides in particular; cf. Maimonides, *On Hemorrhoids* 1.1, ed. and trans. Bos, p. 4: “Know that most diseases, and the most severe ones in particular, occur especially because of a bad digestion by the stomach, because if the digestion of the food in the stomach is spoiled, this corruption also passes to the second digestion (which is in the liver) and to the third digestion (in the other organs);” see as well Maimonides, *On the Elucidation of Some Symptoms* 3, ed. and trans. Bos (forthcoming); idem, *On Asthma* 2.1, ed. and trans. Bos, p. 8.

كلاما جمليا وهو هذا معلوم عند الأطباء أنّ الأغذية في هذا المعنى أنفع من الأدوية بكثير إذ المنى إنما هو فضلة من الأغذية تفضل عما تحتاج إليه الأعضاء عند الهضم الثالث ولهذا يهزل الجسم إذا أسرف في ذلك مع سائر المضارّ الحاصلة من الإسراف.

٢. واعلم أنّ كلّ ما يبرد الجسم أو آلات النكاح وكذلك كلّ ما يجفّف الجسم أو تلك الآلات يضرّ جدا وأنّ كلّ ما يربط ويسخن باعتدال من الأغذية والأدوية وسائر التدبير كان ذلك للجسم كلّه أو لآلات النكاح نافع جدا في ذلك المعنى وكذلك الفرح واللعب والضحك والهزل والراحة والنوم الغير

١ جمليا: جمليا PN جليا W || أنّ: من add. kS || الأغذية: له add. kS ٢ تفضل: يفضل kS فضله
 || إليه: إليها W || ولهذا: ولذلك om. P kS = בגמ || الجسم: الجسد kPS || إذا: ان W || أسرف: أحجف NW
 ٣ الإسراف: الإحجاف NW ٤ أو آلات: وآلات kS || النكاح: يضرّ W add. || أو تلك: وتلك kS || يضرّ:
 مضر kPS وكذلك كلّ ما يجفّف الجسم أو تلك الآلات يضرّ N add. ٥ كلّ: كان kS ٦ ذلك المعنى:
 هذا المعنى kPS || واللعب والضحك: والضحك [...] k والضحك وال[...] S || والهزل: om. kPS = בגמ
 לטעפצקרת

- 9 “if one indulges excessively therein, next to the other kinds of harm resulting from that”: NW read: “if one suffers from diarrhea resulting from indigestion, next to the other harms resulting from diarrhea.”
- 10 Cf. Maimonides, *On Asthma* 10.8, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. 55: “As for sexual intercourse, it is well known—even to the masses—that it is very harmful to most people and that excessive indulgence in it is harmful to all people. Emission of sperm is only exceptionally part of the regimen of health—namely, for those people who have bad varying temperaments”; cf. idem, *Hilkhot De’ot* 4.19, ed. and trans. Hyamson, p. 52a; idem, *Regimen of Health* 4.9, (“Moses Maimonides’ Two Treatises on the Regimen of Health,” ed. and trans. Bar-Sela-Hoff-Faris, p. 29).
- 11 W adds: “is harmful”.
- 12 That cold and dryness are detrimental for the sexual vigour is according to the generally accepted theory that moisture increases sperm and warmth increases lust; cf. Ibn al-Jazzār: “The power for sexual intercourse will only be at its best, when the temperament of the testicles is warm and moist, in a balanced measure or close to a balance, for warmth increases lust, while moisture increases sperm” (*Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and Their Treatment*, ed. and trans. Bos, pp. 27, 240–241). See as well, Bos, “Ibn al-Jazzār on Sexuality,” pp. 261–262.
- 13 The following section until ch. 5: “I have said that all spices,” has a close parallel in Aldabi, *Shevilei Emunah*, sect. 5, ch. 8 (p. 98).
- 14 “jesting”: om. kP, בגמ, and לטעפצקרת.

and sleep that is not excessive are beneficial in this regard.¹⁵ But the opposite of these is extremely detrimental for [stimulating lust], that is sadness, worry, anxiety, continuous silence, toil, exertion, and sleeplessness. All these [things] abolish erection [and] dry the sperm. Similarly, frequent speaking about things pertaining to sexual intercourse and to talk and to think about it are amongst the things which are helpful for it, whereas directing one's thoughts therefrom is amongst the things which make the [male] member wither and weaken its activity. In the same way, having sexual intercourse moderately is amongst that which strengthens the [male] member and helps to increase the [sexual vigour], whereas having sexual intercourse immoderately weakens the [male] member, makes it wither and diminishes [sexual vigour].¹⁶ This is especially the case if this is combined with lack of thought and lack of activity, for this is the first thing that is being practised by monks and ascetics to find relief from the¹⁷ sorrows caused by the fact that they have to abandon [sexual intercourse altogether].

3. It is well known that this activity (i.e., sexual intercourse) is not merely a natural activity, that is, erection is not equivalent to the activity of nutrition or the activity of growth in which [activities] the animal soul plays no part.¹⁸ Rather, it is also an animal activity which is peculiar for the animal soul, and therefore affections of the soul are very harmful or¹⁹ very beneficial in this regard. I mean that worry, anxiety, sorrow, and the disgust of the woman one intends to have intercourse with severely weaken [the lust for] sexual intercourse, while the opposite affections incite thereto and strongly stimulate [the sexual lust]. The physicians have stated that amongst the things which especially weaken [the lust for] sexual intercourse are intercourse with a virgin, an old woman, or a minor who has not yet reached puberty, or a woman who was unable to have sexual intercourse during a period of [several] years, or a

15 For in the influence of psychological factors on sexual vigour, cf. the introduction to this treatise.

16 Cf. W: "the power thereto"; see as well Maimonides, *Medical Aphorisms* 17:7, ed. and trans. Bos, vol. 4, p. 19: "For a healthy regimen one should begin by [paying attention to] exercise, then food, then drink, then sleep, and then sexual intercourse. Perform each of these five [activities] to a moderate degree. In *Hippocratis Epidemiarum librum 6 commentaria* 6."

17 "the sorrows caused by the fact": kPSG and לסקערשת read: "from the fact".

18 For the concept of the natural activities of the body, consisting of conception, growth and nourishment, governed by the natural faculties of the body, cf. Ullmann, *Islamic Medicine*, pp. 60–61. For Maimonides' concept of a threepartite soul, i.e., natural, animal (vital), and psychical and their corresponding faculties, see Maimonides, *Shmonah Perakim: The Eight Chapters of Maimonides on Ethics*, ed. and trans. Gorfinkle, ch. 1.

19 "or very beneficial": NW read: "and very damaging".

مفرط نافعة في هذا المعنى وأضداد ذلك يضرة جداً أعني الحزن والهَمّ والغمّ ولزوم الصمت والتعب والنصب والسهر كلّ هذا مبطل الإنعاض مجفّف المنى وكذلك كثرة ذكر أمور الجماع والحديث فيه وإجالة الفكرة فيه مما يعين عليه وتعطيل الفكرة فيه ممّا يذبل العضو ويضعف فعله وكذلك استعمال الجماع على القصد ممّا يقوّي العضو ويعين على كثرة الجماع واستعماله على غير القصد ممّا يضعف العضو ويذبله ويقلّل القدوم عليه وبخاصّة إن انضاف إلى ذلك تعطيل الفكرة فيه مع تعطيل الفعل فإنّ هذا هو أوّلاً ممّا تستعمله الرهبان والنسّاك للراحة من أوم الترك.

٣. ومعلوم أنّ هذا الفعل ليس هو فعل طبيعي فقط أعني أنّ الإنعاض ليس هو بمنزلة فعل الاغتذاء أو فعل التماء الذي ليس للنفس الحيوانية في ذلك مدخل بل هو فعل حيواني أيضاً وهو خصيص بالنفس الحيوانية فلذلك تنكي في هذا المعنى الأعراض النفسانية جداً أو تفيد فيه جداً أعني أنّ الهَمّ والغمّ والحزن وكراهة المرأة المقصود نكاحها ممّا يضعف الجماع جداً وأضداد ذلك من الأعراض النفسانية تبسط إليه وتحركه حركة قوية. وقد ذكر الأطباء أنّ ممّا يضعف الجماع بخاصّيته نكاح البكر والعجوز أو الصغيرة التي لم تبلغ أو امرأة قد أعجزت مدة سنين عن النكاح أو حائض أو مريضة

١ نافعة: نافع om. kS P = لساك || وأضداد: وضد k [...] S || يضرة: تضره k || ولزوم: [...] kS ٢ والنصب: والغضب k والغضب S || مبطل: يعطل kS يبطل W || مجفّف: يجفّف k ومجفّف W [...] S || المنى: اللبني W || كثرة ذكر: [...] k [...] S || ذكر: om. W || والحديث: الحديث k [...] S ٣ وإجالة: وادخاله k [...] S || الفكرة: الفكر W || وتعطيل: وتبطل kS || العضو: العظم kS ٤ يقوّي العضو ويعين على كثرة الجماع واستعماله على غير القصد ممّا: om. kS || واستعماله على غير القصد: وتعطيل الجماع NW ٥ القدوم: المقدرة W || تعطيل: عدم om. P kS = بادهم ٦ أوّلاً بما: أوّل ما kPS اولى بما W || تستعمله: يستعمله kS تعملونه P || للراحة: الراحة W || من أوم الترك: من ألم الترك W من ترك S من الترك kP = מן העזיבה לטעקרת ٧ طبيعي (= k) طبيعي S || ليس: om. kS || فعل: om. W ٨ التماء: النمو kS || الحيوانية: الجواب W ٨-٩ في ذلك مدخل بل هو فعل حيواني أيضاً وهو خصيص بالنفس الحيوانية: om. kS ٩ تنكي: تنكر kS || جداً: om. kS = לטעקרת ١٠ أو تفيد: ويفسد NW أو تعين kS || أعني: يعني W || أنّ: om. N ١٠ المرأة: الامراة k [...] S ١١ تبسط: وتنشط kS ينشط P || وتحركه: وتحرك kSW ويحرك P = ויעורר בהמה || أنّ: om. kPSW || بخاصّيته: بخاصية kS بخاصة W ١٢ والعجوز: NW (= k): أنظر ها [...] الخ [...] S! || الصغيرة التي: صغيرة kP || تبلغ: أو عجوزة add. W الحلم add. kS || أعجزت: اعقبت kS اغبت W || عن: من k || أو: om. k || حائض: الحيض k ١٢-١٣ أو مريضة وأكثر هذا كلّ نكاح الشخص: om. k

menstruating or ill woman.²⁰ More [weakening the sexual lust] than all these is sexual intercourse with an abhorrent woman for a man has to compel himself to do so, and nature gets accustomed and used to indolence when it is moved in this respect.²¹ And then it turns into a habit for a person that every time that his soul²² desires [sexual intercourse], he finds languor. These general [introductory] words are sufficient for deriving therefrom that which one has to strive after or to avoid with regard to this matter.

4. Now I will start to relate particular detailed [matters] which fall under the general matters which I have referred to before. The²³ first [matter] is that of the foods. One should know that foods which are beneficial in this regard are all those which produce good, wholesome blood and all those which heat and moisten and which contain flatulence (necessary for the erection) that is released from it with the third digestion.²⁴

Amongst the foods which are good for that are mutton, young pigeons, and all brains, especially those of chickens, sparrows, and pigeons.²⁵ Rooster testicles are very beneficial in producing and increasing sperm for [people of] all temperaments and ages.²⁶ And likewise [beneficial are] bone marrow, yolk of chicken eggs, partridge eggs, pigeon eggs, sparrow eggs, and fresh milk.²⁷

20 Cf. Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 539: "One should avoid having sexual intercourse with a menstruating woman, an old woman, a sick woman, a woman that has not reached puberty, a woman that has not had intercourse for a long time, and a virgin, for if one has sexual intercourse with one of these it weakens the testicles and especially the [lust for] sexual intercourse."

21 Cf. Aldabi, *Shevilei Emunah*, sect. 5, ch 8 (p. 98).

22 **kPSW** read: "that he desires [sexual intercourse] by himself".

23 "The first [matter] is that of the foods. One should know that foods which are beneficial in this regard are": om. **kPS**, **בגרה**, and **פליטצקרת**. "The first [matter] is that of the foods. Foods which are beneficial in this regard are": om. **ש**.

24 The idea that three elements are essential for the production of sperm and for increasing sexual vigour, namely heat, moisture and flatulence was common in medieval medical literature; cf. Ibn al-Jazzār, *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and Their Treatment*, ed. and trans. Bos, pp. 28–29; 242–243; Bos, "Ibn al-Jazzār on Sexuality," pp. 262–263.

25 Cf. Maimonides, *Medical Aphorisms* 22.42, ed. and trans. Bos, vol. 5: "The consumption of the heads of sparrows and especially the male ones, and similarly the consumption of turnips cooked either in meat or alone, and similarly [the consumption of] carrots, and similarly the consumption of young pigeons that are able to fly, and similarly the ingestion of juice of chickpeas; each of these substances on its own is good for strengthening [the lust for] sexual intercourse, let alone when they are eaten together in one dish" (derived from Ibn Zuhr).

26 Cf. *ibid.*, 20.71, ed. and trans. Bos vol. 4, p. 87: "The testicles of roosters provide extremely good nourishment and are the best food one can give to emaciated people and convalescents. All testicles of living creatures are hot and moist and clearly help sexual potency" (derived from al-Tamīmī).

27 Cf. *ibid.*, 22.72, ed. and trans. Bos, vol. 5: "Pigeon eggs improve the sexual potency and are

وأكثر هذا كله نكاح الشخص المكروه الذي يتكلف هذا من أجله تكلفاً فإن الطبيعة تألف وتعتاد الكسل عند التحرك لهذا المعنى فذلك يصير للإنسان عادة بعد ذلك كل ما طلبت النفس وجد الفتور. فقد حصل من قوة كلامي هذا العام ما ينبغي أن يقصد أو يجتنب من أجل هذا المعنى.

٤. وها أنا أخذ في ذكر جزئيات مفصلة هي داخلة تحت ما قدمت من الأمور العامة وأول ذلك الأغذية. فليعلم أن الأغذية النافعة في هذا المعنى كل ما يولد دماً جيداً محموداً وكل ما يسخن ويرطب ويكون فيه نفع ينحل منه عند الهضم الثالث.

فمن الأغذية الجيدة لذلك لحم الضأن وفراخ الحمام وجميع الأدمغة وخصوصاً أدمغة الدجاج والعصافير والحمام وخصى الديوك نافعة جداً في زيادة المني وتوليدها في جميع الأمزجة والأسنان. وكذلك مخ العظام وصفرة بيض الدجاج وبيض الحجل وبيض الحمام وبيض العصافير واللبن عند خروجه من الضرع. ١٠

١ وأكثر: من add. W || المكروه: المكره W ٢ فلذلك: ولهذا kS || يصير: تصير kS || للإنسان: إلى الإنسان P || طلبت النفس: طلب نفسه kPSW = يבקش (ات) עצמו בגהמ לעפעקרשת שתבקש נפשו ٣ الفتور (= S): القشور k || حصل: om. P بان P² || أو يجتنب: ويتجنب kS ٤ وها أنا: وهائنا kS || أخذ: أخذ kS || العامة: العامية kS -٤- وأول ذلك الأغذية فليعلم أن الأغذية النافعة في هذا المعنى: om. kPS = בגהמ לעפעקרשת ובתחלה מהמזונות ידע האדון שהמזונות המועילים בזה הענין הם עפדע כיש ٦ ينحل: تنحل kS ٧ فن: فإن kPS || وجميع الأدمغة وخصوصاً أدمغة الدجاج: om. kS ٨ والعصافير والحمام: = inv. P = ההונים והצפרים בגהמ ٩ והיונים והעופות לעפעקרשת || والحمام: om. kS || نافعة: نافع NW || وتولدها: ותולדה? k [...] S || الأمزجة والأسنان: الأسباب والأمزجة NW ٩ وبيض الحجل وبيض الحمام: وبيض الحمام وبيض الحجل P = וביצי היונים וביצי הקורא בגהמ וביצת (וביצי) היונים וביצת הפרדיץ (הפרליש הקורא ע) לעפעקרשת וביצי היונים וביצי הקורא ٩ וبيض الحمام وبيض الفراخ k وبيض الحمام وبيض [...] S ١٠ من الضرع: وال ... k والضرع [...] S

beneficial to it. All eggs improve the sexual potency, especially when they are boiled with onion or turnip" (derived from al-Tamīmi). Ibn al-Jazzār recommends a variety of foods, such as different kinds of fresh meat, brains, yolk of eggs (cf. *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and Their Treatment*, ed. and trans. Bos, pp. 29, 243). Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 540, recommends amongst others different kinds of eggs, especially those of partridges, sparrows, and pigeons; all sorts of brains, especially those of chickens, sparrows, ducks, and lambs.

Amongst the plants [which are beneficial are] turnip (*Brassica rapa*), carrot (*Daucus carota*), onion (*Allium cepa*), especially the white [variety], fennel (*Foeniculum vulgare*), mint (*Mentha Spp.*), chickpeas (*Cicer arietinum*), beans (*Vicia faba*), black-eyed peas (*Vigna unguiculata*) [olim: *Vigna sinensis*; *Dolichos lubia*], sesame (*Sesamum Indicum*), and asparagus (*Asparagus officinalis*).²⁸

Amongst the tree fruits: dried almond (*Prunus amygdalis*) kernels, hazelnuts (*Corylus avellana*) and pistachio nuts (*Pistacia vera* and var.), grapes, large pine (*Pinus Spp.*) nuts, and coconut (*Cocos nucifera*), and similarly earth-almonds²⁹ (*Cyperus esculentus*) which are known as *fulful al-sudān* (Sudanese pepper). All these are foods that are [easily] found and that are beneficial in this regard; they help erection and they contain something which increases sperm, whether they are taken separately or in compounded form, according to their composition. A drink of hydromel helps erection.

More beneficial than any food or remedy in this regard is wine. There is nothing that can replace it in this respect because the blood that is produced therefrom is abundant, hot and moist, and it rejoices the soul and strongly incites to sexual intercourse—because of a specific³⁰ property it has in addition to

28 Ibn al-Jazzār, *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and Their Treatment*, ed. and trans. Bos, pp. 29, 243–244, recommends the same ingredients next to a variety of other ones. Especially chickpeas and turnip are recommended as they combine the three properties of heating, moistening and producing flatulence. See as well Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, pp. 538–539.

29 “earth-almonds (*Cyperus esculentus*) which are known as *fulful al-sudān*”: Cf. Dietrich, ed. and trans., *Dioscurides Triumphans* 3.121, vol. 2, pp. 482–483; Maimonides, *Glossary of Drug Names*, no. 161, trans. Rosner, pp. 124–125; and idem, *Medical Aphorisms* 21.82, ed. and trans. Bos, vol. 4, p. 131: “There are two drugs that are hot in the third degree and moist in the first degree: namely, earth-almonds [*ḥabb al-zalam, Cyperus esculentus*] (which are also called *fulful al-sudān*) ...”.

30 “specific property”: This term is especially used by Maimonides for those remedies which operate through the whole of their essence, contrary to remedies which operate either through their matter, or through their quality. While the pharmacological action of these remedies can be assessed by a physician, this is not the case with the remedies effective through their specific property which lack a pharmacological basis. Thus, their effectivity can only be learned through experience. In a lengthy theoretical discussion in his *Commentary on Hippocrates’ Aphorisms* 1.1.10–13, ed. and trans. Bos (forthcoming), Maimonides calls the specific property through which these remedies are effective their “specific form” (*al-ṣūra al-naw’īya*); see as well idem, *On the Elucidation of Symptoms* 16, ed. and trans. Bos (forthcoming); idem, *On Poisons and the Protection against Lethal Drugs* 15, ed. and trans. Bos, p. 16. In *Medical Aphorisms* 22, Maimonides gives a long list of remedies effective through their specific properties and mostly consisting of all

its nature, it fills the vessels with beneficial vapor and therefore stimulates an erection—if it is ingested with moderation and after a meal and after leaving the bath. For its effect in this [regard] is greater than that of anything else.³¹

5. Know that hot and dry seeds dry the sperm and weaken sexual intercourse, especially those [seeds] which have the [property] of expelling flatulence (necessary for an erection), such as rue (*Ruta graveolens* and var.), cumin (*Cuminum cyminum* and var.), nigella (*Nigella sativa* and var.), caraway (*Carum carvi*), pepper (*Piper nigrum*), mustard and³² the like. Therefore, one should avoid all seeds and condiments with which foods are seasoned except for those which I am going to mention to you, namely³³ one ounce each of long pepper (*Piper longum*), galangal (*Alpinia galanga*), ginger³⁴ (*Zingiber officinale*), and bitter ginger (*Zingiber zerumbet*); two ounces each of cinnamon (cassia) (*Cinnamomum cassia*) and anise (*Pimpinella anisum*); one quarter of an ounce each of clove (*Caryophyllus aromaticus*),³⁵ mace³⁶ and nutmeg (*Myristica fragrans*). These medications should be pulverized and should be ready to season any dish that is to be cooked; it should be sprinkled over any dish according to the detailed [instructions] that will be given.

31 Although here Maimonides recommends the consumption of wine unequivocally, while it is forbidden to Muslims, in ch. 10 he recommends for the case that one cannot take wine a honey drink instead of it. Similarly, in *On Asthma*, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. 33, he recommends his noble patient to take instead of wine, since it is forbidden to him, a beverage consisting of honey seasoned with spices, “for it can substitute for most of the excellent qualities of wine, except for the gladdening of the soul and the removal of the turbid, gaseous superfluity ...”. In his first letter to al-Malik al-Afḍal (“Moses Maimonides’ Two Treatises on the Regimen of Health,” eds. and trans. Bar-Sela-Hoff-Faris, p. 19), Maimonides initially remarks that although wine is the best of all nutriments it is futile to discuss it into detail since it is prohibited in Islam. Yet, towards the end of the treatise (p. 29) he does return to the subject and recommends its use from age twenty-one onwards and especially for old people. In his second letter to the same monarch (*Moses Maimonides on the Causes of Symptoms*, eds. Leibowitz-Marcus, p. 119; fol. 150^r), he recommends explicitly the use of white wine, of fine essence, of good taste, with little astringency. This change of mind is explained by Maimonides himself in the final section of *On the Causes of Symptoms*, eds. Leibowitz-Marcus, pp. 151–153: “Let not our Master censure his minor Servant for what he has mentioned in this his treatise about the use of wine and song, both of which the Law abhors, because this Servant has not commanded that this ought to be done, but mentioned what his Art determines.” A similar stance is taken by Ibn Riḍwān who advises the use of wine throughout his treatise *On the Prevention of Bodily Ills in Egypt*, in accordance with the high nutritional value attributed to it in Galenic medicine; see Dols, *Medieval Islamic Medicine*, p. 91, n. 12; see as well Bos, “Maimonides on the Preservation of Health,” p. 231; Goitein, *Mediterranean Society*, vol. 5, pp. 94–95; Maimonides, *On Asthma*, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. 129.

بخارا محمودا ولذلك يحرّك الإنعاظ وبخاصّة إذا أخذ منه بقصد ويعقب الطعام وعند الخروج من الحمام فإنّ فعله في ذلك أعظم فعل من كلّ ما سواه.

٥. واعلم أنّ البزور الحارّة اليابسة تجفّ المني وتضعف الجماع وبخاصّة ما فيه طرد الرياح كالسذاب والكحون والشونيز والكراويا والفلفل والخردل ونحوهم. فلذلك ينبغي أن تجتنب البزور والتوابل كلّها التي تبلى بها الأطعمة إلا ما أصفه لك وهو هذا: | دار فلفل وخولجان وزنجبيل وزرنباد من كلّ واحد أوقية قرفة وأيسون من كلّ واحد أوقيتين قرنفل وبساسة وجوزة طيب من كلّ واحد ربع أوقية تسحق هذه الأدوية وتكون عتيده لتبلى كلّ طعام يطبخ وليذرّ على أيّ طعام ينبغي أن يذرّ عليه بحسب ما يأتي تفصيله.

١ بخارا محمودا: بخار محمود s || ولذلك: وبذلك ks وكذلك W || يحرك: تحرك ksPS || وبخاصّة (=S): وبخاصّة k || منه: منها ksPS ٢ فعله: فعلها ksPS || ذلك: عظيم P add. = גדולה בגהמ add. || سواه: سواها sPW غيره k [...] S ٣ كالسذاب: والسذاب N ٤ ونحوهم: (وهדומה להם ע ודומיהן ٦) = ونحوها W om. kPS = בגהמ לסעקרשת || أن: P om. || تجتنب: يجتنب N || والتوابل: والاتابل kPS ٤-٥-كّلها التي تبلى بها الأطعمة: [...] k S om. ٥ أصفه: وصفته k [...] S || وهو هذا: [...] k S om. || وزنجبيل وزرنباد: وزرنباد وزنجبيل s وזנגביל עפ וזנגביל נ om. kPS = בגמ לסעקרשת ٦ أوقيتين: أوقيتان kPS || قرنفل: om. kPS = בגהמ לסעקרשת || وبساسة: بساسة kPS || وجوزة: وجوزة kS || طيب: om. s ٧ تسحق: تسخن ks || لتبلى: لتبتل k لتبتيل W تبتل S || طعام (=S): طعاما kP || وليذرّ: وليرد k ولتذر s || أيّ طعام: الطعام kPS = המזון בגהמ המאכל לסעפערשת طعام s || ينبغي: وينبغي kPS = וראו בגהמ לסעפערשת || يذرّ: ترد ks ٨ تفصيله (=S): بفضيله k ان شاء الله تعالى add. ks

32 “and the like”: om. בגהמ, לסעקרשת, and kPS.

33 “namely ... that will be given”: Quoted with minor variations by al-Tifāshī, *K. rujū‘ al-shaykh ilā shibāh ft l-quwā ‘alā l-bāh*, following Kroner, ed., *Shnei Ma‘amarei ha-Mishgal*, p. 105, n. 17.

34 “ginger (*Zingiber officinale*), and wild ginger (*Amomum zerumbeth*)”: “ginger” עפ and ٦ om. בגהמ, לסעקרשת, and kPS.

35 “clove”: om. בגהמ, לסעקרשת, and kPS.

36 “mace”: i.e., the false aril of the nut of the nutmeg tree (*Myristica fragrans*).

As to those foods and medications that should be avoided, [these are] all those which cool or dry or expel³⁷ the flatulence. Amongst these are [the following] which are common amongst us: lentils (*Lens esculenta*), Indian pea (*Lathyrus sativus*) and cooling vegetables such as orache (*Atriplex hortensis*), spinach (*Spinacia oleracea*) and especially lettuce (*Lactuca sativa*), because it is very harmful in this regard. Similarly, the smaller variety of cucumbers (*Cucumis sativus*) and [normal] cucumbers, watermelon (*Citrullus vulgaris*) and acid [ingredients]; all these are harmful and most of all vinegar. I have said that all spices should be avoided except for those which I mentioned to you [explicitly]. So it is with turnip³⁸ (*Brassica rapa*) seeds [since] they cause headache [and] dry the sperm. And from the things which are common amongst us one should greatly avoid nenuphar (*Nymphaea* spp.) because it has the specific property of annulling [the production of] sperm.³⁹ It⁴⁰ has such a contrary effect that even its smell weakens the⁴¹ lust for sexual intercourse, [such] is its specific property.

6. It is appropriate that I mention the compounded⁴² foods and compounded medicines which are [beneficial] in this regard. I will start with the foods. *Tubāla*:⁴³ It is prepared from the meat of two-year old sheep, chickpeas, carrots or turnips or⁴⁴ both together, white onions and yolk of chicken eggs, and the spices which we have mentioned before should be apparent. *Maḍīra*:⁴⁵ It is prepared from meat of sheep or castrated cocks or young pigeons with

37 “expel”: לטעפעקרטת translate: “destroy”.

38 “turnip” (*Brassica rapa*): The Arabic *lift* can also refer to “rape” (*Brassica napus*); cf. WKAS, vol. 2.16 p. 970.

39 Stern, ed., in Maimonides, “Maimonides’ Treatise to a Prince”, p. 20, translates: “destroying sperm.” The *Thesaurus Pauperum* composed by Peter of Spain in the thirteenth century and translated three times into Hebrew advises to drink the juice of nymphaea (i.e., *Nymphaea alba*) for forty days as a remedy to reduce sexual desire; cf. Riddle, *Contraception and Abortion*, p. 138.

40 “It has such a contrary effect”: PsW, בגהמ, and לטעפעקרטת and ד read: “It has, as it were, such a contrary effect.”

41 “the lust for”: om. ksPSW, בגהמ, and לטעפעקרטת and ד.

42 NW read: “simple”.

43 “*tubāla*”: For another recipe cf. Ibn al-‘Adīm, *K. al-Wuṣṣla ilā l-ḥabīb fi wasf al-tayyibāt wal-ṭīb*, ed. Maḥjūb, vol. 2, p. 607. I thank Manuela Marin for this reference.

44 “or both together”: om. לטעפעקרטת.

وأما ما ينبغي أن يجتنب من الأغذية والأدوية فكل ما يبرد أو يجفف أو يطرد الرياح من ذلك من الأمور المعتادة عندنا العسل والجلبان والبقول الباردة كالقطف والاسفاناج وبخاصة الخس فإنه ضار جدًا في هذا المعنى وكذلك الخيار والقثاء والبطيخ والحامض كله مضرّ وأشدّ ذلك الخلل. وقد ذكرت أنّ الأباذير كلها تجتنب إلا ما ذكرت لك وكذلك بزر اللفت مصدع الرأس مجفف المني. ومما ينبغي أن يجتنب جدًا من الأمور المعتادة عندنا النيولوفر لأنّ خصوصيته في إبطال المني وكان ضداً حتى أنّ شمه يضعف شهوة الجماع وهذه خصوصية فيه.

٦. وينبغي أن أذكر أغذية مركبة وأدوية مركبة لهذا المعنى وأبدأ بالأغذية: تبالة تعمل من لحم صأن ثني | وحمص وجزر أو لفت أو مجموعها وبصل أبيض وصفرة بيض دجاج وتكون الأباذير التي قررناها ظاهرة. مضيرة تعمل من لحم صأن أو ديوك خصبة أو فراخ حمام مع لبن بقري وتطيب بالأباذير

WSNsk

١ فكلّ: وكلّ W || أو يطرد: ويكثر kS ٢ عندنا: om. kS ٢-٣ كالقطف والاسفاناج وبخاصة الخس فإنه ضار جدًا في هذا المعنى وكذلك الخيار والقثاء والبطيخ: كالخيار والقثاء والبطيخ والقطف والاسفاناج [وبخاصة الخس فإنه ضار جدًا في هذا المعنى s ٢ والاسفاناج: W ٣ وكذلك: كذلك W ٤ أن: om. N || اللفت: القنب ks القنب S || مصدع (= S): مصرع k || الرأس: للرأس Ps || مجفف: ومجفف = ومييبش بما ٦ [...] S || المني: للمني Ps ٥ الأمور: om. s: || عندنا: om. s: || النيولوفر: اللينوفر || خصوصيته: له خصوصية s خاصيته W || وكان: وكأنه WPs = **בגהמ לסעפעקרת** ٦ || ضداً: ضدّ kP له S [...] W add. ٦ شهوة: om. ksPSW = **בגהמ לסעפעקרת** || وهذه (= S): وهذا ks ٧ مركبة: مفردة NW || وأدوية مركبة: P¹ || وأبدأ: وأبدئ P || تبالة: مثالة N التي k [...] S ٧-٨ صأن ثني: صأني شيء W ٨ أو لفت: أو لفتا W و لفت kS = **בגהמ לסעפעקרת** || أو مجموعها: ومجموعها kS أو مجموعها s ومجموعها W **לסעפעקרת** om. ٨-٩ وتكون الأباذير التي قررناها ظاهرة: وتكون ظاهرة الأباذير التي قررناها s وتكون الأباذير التي قد ذكرناها طيباً صرة فيها kS ٩ مضيرة: مضيرة kS || صأن: صأني W || ديوك خصبة: دجاج s || أو: ا W || حمام (= S): حمام k || وتطيب: ويطيّب kS ٩-١٠.٤١ بالأباذير المقررة: بما ذكرنا من الأباذير المعدة kS

45 "madīra" (sour milk soup): Cf. Maimonides, *On Poisons* 73, ed. and trans. Bos, p. 47; see as well Arberry, "Baghdad Cookery Book", p. 49; Waines, *In a Caliph's Kitchen*, pp. 54-55; al-Arbūli, *Al-Kalām 'alā l-aqdīya*, ed. and trans. Díaz García (*Un tratado nazari sobre alimentos*), no. 73; Perry, "Description of Familiar Foods", p. 321; Nasrallah, *Annals from the Caliphs' Kitchens*, p. 610.

cow's milk and spiced with the aforementioned spices. *Harīsa*:⁴⁶ It is prepared from sheep's meat or rooster testicles, and spiced with the spices which we have mentioned; one⁴⁷ may [also] sprinkle cinnamon (cassia) over it. If one drinks one *raṭl*⁴⁸ of hot milk, on which is sprinkled a quarter of a *mithqāl*⁴⁹ of ground and sifted clove it is very beneficial and helps to get an erection and increases the sperm. Similarly, fried onion is very beneficial because of its specific property, especially if one sprinkles [some] of the aforementioned spices on it. It is mentioned that the consumption of fried onion with boiled egg yolk has a strong effect in this [regard].⁵⁰ Similarly, the yolk of soft boiled eggs,⁵¹ if one strews thereon some of the aforementioned spices [and] takes when one goes to bed about ten eggs, it stimulates [the lust for] sexual intercourse.

Ibn Sīnā mentions an omelet⁵² (egg-fritter) for strengthening [the lust for] sexual intercourse which he composed himself and this is its composition: Take a sum of fifty brains of sparrows and pigeons, and twenty yolks of sparrow eggs, and ten⁵³ yolks of the eggs of young hens, and one bowl of the juice squeezed from pounded and well boiled sheep's meat, and three ounces of juice expressed⁵⁴ from onions, and five ounces of carrot juice, and the neces-

46 "harīsa": Cf. Maimonides, *On Hemorrhoids* 2.3, ed. and trans. Bos, p. 10; idem, *On Asthma* 3.1, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. 12; idem, *Regimen of Health* 1.6 ("Moses Maimonides' Two Treatises on the Regimen of Health," eds. and trans. Bar-Sela–Hoff–Faris, p. 18, esp. n. 34). See as well Rodinson, "Recherches sur les documents arabes relatifs à la cuisine," p. 103, IV, and p. 139, n. 8; repr. as "Studies in Arabic Manuscripts," p. 101 (4), p. 141, n. 6; al-Arbūlī, *Al-Kalām 'alā l-agḍiyya*, ed. and trans. Díaz García: *Un tratado nazari sobre alimentos*, no. 84. For a variety of recipes, cf. Ibn Sayyār al-Warrāq, *K. al-Ṭabīkh*, ch. 50, eds. Öhrnberg-Mroueh, pp. 138–140; Perry, "Description of Familiar Foods," pp. 366–367, 446; idem, "Kitāb al-Ṭibākha," p. 475; Arberry, "Baghdad Cookery Book," p. 69; Nasrallah, *Annals from the Caliphs' Kitchens*, pp. 606–607.

47 "one may [also] sprinkle": ksSW and לטעמקראשת read: "and additionally one should"; בגהמ translate: "and one should add".

48 The weight of the *raṭl* is varying according to region and period; in the 12th century its general weight in Egypt is 450 grams; see Hinz, *Islamische Maße und Gewichte*, pp. 28–33, esp. p. 29.

49 One *mithqāl* is 4.68 grams; see Hinz, *Islamische Maße und Gewichte*, p. 4.

50 Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 543, recommends to beat up egg yolk, mix it with onion juice, boil it until it becomes like a soft boiled egg and sprinkle some of the mentioned spices on it.

51 "soft boiled eggs" (*nīmbirisht*); cf. Maimonides, *Medical Aphorisms* 23.105, ed. and trans. Bos, vol. 5. See as well Vullers, *Lexicon persico-latinum etymologicum*, p. 1393: "ovum sorbibile, semicoctum"; Ibn Lūqā, *Qusṭā ibn Lūqā's Medical Regimen for the Pilgrims to Mecca*, ed. and trans. Bos, p. 90, n. 39.

52 "omelet"; cf. Nasrallah, *Annals from the Caliphs' Kitchens*, p. 619.

المقرّرة. هريسة معمولة بلحم ضأني أو بخصى الديوك وتطيب بما ذكرنا من الأبايزر أو يذّر القرفة عليها. وإذا شرب لبن سخن قدر رطل يذّر عليه ربع مثقال قرنفل مسحوق منخول نفع جدّا وأنعظ وكثّر المنى وكذلك البصل المشوي نافع جدّا بخاصية ولا سيما إذا يذّر عليه من الأبايزر | المقرّرة. وذكروا أنّ أكل البصل المشوي مع مخاخ البيض المسلوقة تؤثر أثرا عظيما في ذلك وكذلك صفرة البيض نيميرشت إذا ذرّ عليها من الأبايزر المقرّرة يؤخذ منها عند النوم عشرة بيضات أو نحوها هيّجت الجماع وكثّرت المنى.

WSNk

o

وقد ذكر ابن سينا عجة لتقوية الجماع من تركيبه وهذه صفتها قال: يؤخذ من أدمغة العصافير والحمام خمسون عددا ومن صفرة بيض العصافير عشرون ومن صفرة بيض الدجاج الفتي عشرة ومن ماء لحم الضأن المرضوض المطبوخ شديدا المعصور قصعة ومن ماء البصل المعصور ثلاث أواق ومن

١ المقرّرة: المقدرة ks = המשוערים בגהמ לסעפנקרת || ضأني: ضآن ks || ذكرنا: ذكرناه ks || الأبايزر: الأبايزر s || أو يذّر: ويزاد فيذّر s ويزاد في ذر ks ويزاد في دار W ويوسيف בגהמ ويوسيف לעפר (لذروت) לסעפנקרשת ويوسيف לתת d || القرفة: المسحوقة s add. ٢ يذّر: وذر ks = ويفزر בגהמ ويזרה ש ויעפר לסעפנקרת ٣ نافع: نافعة ks || ولا سيما إذا يذّر عليه: ולא ימנע מעפר עליו לסעקת פרש om. || إذا: ان W || يذّر: يؤخذ ks || عليه: إليه k || الأبايزر: الأبايزر s || المقرّرة: المقدرة ks = המשוערים לסעקת ٤ أكل: om. ks = בגהמ || مخاخ: محاح N || ذلك: هذا kSW || نيميرشت: emendation editor بنمرشت N نيميرشت ks ٥ المقرّرة: المقدرة k = המשוערים לסעפנקרת [...] S || يؤخذ: ويؤخذ ks وأخذ W || عشرة: من عشر ks || و: الا N || وكثرت: وكثرة W ٧ ابن: بن WN || صفتها: صفته W ٨ خمسون: خمسين N || الفتي: العنبية (vol. 2, p. 543) ks W om. b || عشرة: שנים עשר d اثنا عشرة (vol. 2, p. 543) b, vol. 2, p. 543 || ماء: om. W ٩ المرضوض: المدقوق kSW b, vol. 2, p. 543 || المطبوخ: om. ks || شديدا: om. ks شديد N جدّا b, ibid. || المعصور: المشوي k = בגהמ לסעפנקרת [...] S || ثلاث: ثلاثة W || أواق: أواق ks

53 "ten yolks of the eggs of young hens": Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 543, reads: "twelve yolks of the eggs of hens" (cf. שנים עשר: d).

54 "expressed from onions": k, לסעפנקרת and בגהמ read: "from roasted onions".

sary quantity of salt and spices, and 50 *dirhams*⁵⁵ of clarified butter. Prepare an omelet from this and eat it and drink once it has been digested strong fragrant wine tending towards sweetness.⁵⁶

Derived from his treatise I have composed an omelet myself which is easy to prepare and tastes delicious. The one to whom I prescribed it told [me] that he found it very effective. This is its composition: Take four onions, roast them in an oven until they are done; remove their outer peel and pound them well. Likewise, take half a *raṭl* of meat that was roasted and broiled in its own broth until it was well done. Pound the meat and mix it with the roasted onions together with the remaining broth. Break twenty chicken eggs [and put] their yolk on it. Mix all this and add to this such a quantity of the aforementioned spices that their flavor can be clearly noticed, as well as some salt, and if the salt is from the skink (*Scincus officinalis*), it is the best.⁵⁷ Roast this in sesame oil or clarified butter. One can also make another omelet that is exactly the same [except that it is made] with roasted carrots instead of the onions. One can also make it with both carrots and onions as I have described.

Another omelet: Take three ounces from the testicles of roosters, and three ounces from the brains of sparrows, and twenty yolks of chicken eggs—and if they are eggs of pigeons it is [even] better—and the aforementioned spices. Roast this in sesame oil or in clarified butter. One may also prepare a cake with the brains of lambs instead of the meat, for it has a good effect.

55 The standard *dirham* is 3.125 grams; see Hinz, *Islamische Maße und Gewichte*, p. 3.

56 Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 543.

57 According to Ibn Sīnā, *ibid.*, p. 540, one gets this kind of salt by slaughtering the animal, taking out its intestines, stuffing it with salt and hanging it up in the shade until it has become dry. Cf. al-Damīrī, *K. Ḥayāt al-ḥayawān al-kubrā*, vol. 1, p. 559; trans. Jayakar: *Ad-Damīrī's Ḥayāt al-ḥayawān: A Zoological Lexicon*, vol. 2, p. 55: "The flesh of the Indian skink while fresh is hot and moist of the second degree, and as to the salted and dried flesh, it is hotter but less moist, especially if a long period has passed after hanging it to dry [...] The chief property of its flesh and fat is that of exciting the sexual desire, acting as an aphrodisiac;" see as well the detailed description in Ibn al-Bayṭār, *Al-Jāmi' li-mufradāt al-adwiya wa-l-aghdhīya*, vol. 2, p. 28; trans. Leclerc: *Traité des simples*, vol. 2, p. 263. See as well Maimonides, *Medical Aphorisms* 22.61, ed. and trans. Bos, vol. 5: "He (i.e., al-Tamīmī) further said: ... If rocket (*Eruca sativa*) seed is pulverized and put into poached eggs with a little bit of salted skink and then sipped, it increases the sperm and greatly strengthens the erection," and in his *Glossary of Drug Names*, no. 129, s.v. *waral*, Maimonides remarks: "... It is a type scincus lizard (*saqanqūr*); this is confirmed by the fact that those who eat the flesh of the crocodile state that they experience a strong erection." Cf. below, end of ch. 8.

ماء الجزر خمس أواق ومن الملح والتوابل الحارّة قدر الحاجة ومن السمن نحسون درهما تتخذ منه عجة فتؤكل ويشرب عليه بعد هضمه شرابا قويا ريحانيا يميل إلى الحلاوة.

وقد رُكبت أنا من كلامه عجة سهلت العمل لذيدة المطعم وذكر من وصفت له أنّه وجد لها أثره عظيمة وهذه صفتها يؤخذ أربعة بصلات وتشوى في الفرن إلى أن تنضج ويزال قشرها الخارج وتذق دقا حسنا وكذلك يؤخذ نصف رطل لحم قد صلق وقلّي في مرقة حتى استحكّم نضجه فيدقّ اللحم ويخلط مع البصل المشوي مع ما بقي من المرق ويفقش عليه عشرون صفرة بيضة دجاج ويضرب الجميع ويضيف إليه من الأباذير المقرّرة مقدار ما يظهر طعمها ويسير ملح وإن كان ملح سقنقور كان أفضل ويقلى بشيرج أو بسمن وكذلك يفعل مثل هذه العجة بعينها بجزر مصلوق بدل البصل وتفعل أيضا بجزر وبصل على ما وصفت.

عجة أخرى يؤخذ من خصى الديوك ثلاث أواق ومن أدمغة العصافير ثلاث أواق وعشرين صفرة بيضة دجاج وإن كان بيض حمام كان أفضل والأباذير المقرّرة ويقلى بشيرج أو بسمن ويعمل أيضا عجة بأدمغة الخراف بدل اللحم فتؤثر أثرا حسنا.

١ خمس: خمسة W || أواق: أواق kS || تتخذ: يخذ kS ٢ ويشرب (= S): وتُشرب k || عليه: عليها b, ibid. kNS || هضمه: اكلمها kS انهضامها b, ibid. om. kS || يميل: om. b, ibid. om. kS ٣ سهلت: سهلة W || وصفت: وصف W || لها: om. kNS || أثره: فعلا kS ٤ يؤخذ: تؤخذ kS || أربعة: أربع kSW || وتدقّ: ويدقّ kS ٥ حسنا (= S): جيّدا k || وكذلك: ولذلك W || صلق: سلق k [... S] || وقلّي: وقلّي k [... S] || فينقى: فينقى k ? [... S] ٦ ويفقش: ويفقش k [... S] || بيضة: بيض kS ٧ ويضيف: ويضاف kS || المقرّرة: المقرّرة kS = دن فلصقكرشت || كان: W om. ٨ ويقلى: ويقلى kS || مصلوق: مسلق kSW مقلّ add. kS || وتفعل: وتعمل k [... S] ٩ وصفت: أصقه kS وصفتته W ١٠ ثلاث: ثلاثة W || أواق: أواق kS || ثلاث: ثلاثة kSW || وعشرون: عشرون kS ١١ بيضة: بيض kSW || كان: كانت kS || المقرّرة: المقرّرة kS = دن فلصقكرشت || بشيرج (= S): يسيرج k || ويعمل: وتعمل k [... S] ١٢ الخراف: الخراف kS || أثرا: بليغا k [... S]

7. Ibn Sīnā and other physicians have mentioned [different] kinds of confections which are beneficial. From these I⁵⁸ am going to mention one which is easy to prepare and tastes delicious and has been verified by experience. Its composition is as follows: [Take] two ounces each of pine kernels, pistachio kernels, and almond kernels; one ounce each of roasted sesame with its shells, and of rocket (*Eruca sativa*), and of the seed kernels of watermelon; four *raṭls* of sugar and skimmed honey.⁵⁹ All the kernels should be roasted in sesame oil and congealed into a confection in the usual way, but the fire should not be too strong.

Another confection: Take chickpeas, soak them in rocket juice until they swell up, peel them, and take one part thereof and one part of the aforementioned kernels, and roast all this in sesame oil and let it congeal into a confection. Know⁶⁰ that all these foods which serve to strengthen the lust for sexual intercourse should be taken after bathing.⁶¹ If one can drink a measure of three ounces of fragrant wine thereafter, it is most effective in this respect and also for fattening the body [of my Lord].

8. Amongst the compounded medicines there is also an electuary of carrots and an electuary of sekakul parsnip (*Pastinaca sekakul* (synonym: *Malabaila pumila*)) which are both of them prepared in the same way because sekakul parsnip is the same as “wild carrot”.⁶² It should be prepared as follows: Take the [outer] part of the carrots and throw away what is inside—and the same [should be done with] sekakul parsnip—boil it, and let the water cool off, and press it out with the hand. Take one *raṭl* of either of them, then⁶³ take three ounces each of rocket seed, peeled sesame, fruit of the ash tree (*Frax-*

58 “I am going to mention”: kSW and דנ read: “I have prepared”.

59 “honey”: kSW, דנ, לטקפרשת, and בגהמ read: “bee honey”.

60 “Know”: kS and לטקפרשת and בגמ read: “My Master should know”.

61 A similar stipulation features in Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 539.

62 Cf. Maimonides, *Glossary of Drug Names*, no. 361, trans. Rosner, p. 285, s.v. *šaqāqil*: “In certain countries it is called the ‘wild carrot.’”

63 “then take”: om. kP and נ, לטקפרשת, and בגמ.

٧. وذكر ابن سينا وغيره من الأطباء أنواع من الحلو نافعة وقد ذكرنا منها حلوة سهلة المأخذ لذيدة المطعم وصحت تجربتها وهذه صفتها قلب صنوبر وقلب فستق وقلب لوز من كل واحد أوقيتين سمس مقلّي بقشره وبزر جرجير ولبّ بزر البطيخ من كل واحد أوقية سكر وعسل منزوع الرغوة أربعة أرطال تقلى القلوب كلها بشيرج وتعقد حلوا على المعتاد ولا تقوى نارها.

٥ حلوا أخرى وهو أن يؤخذ الحمص وينقع في ماء الجرجير حتى ينتفخ ويقشر ويؤخذ منه جزء ومن مجموع القلوب المتقدم ذكرها جزء ويقلى الجميع بشيرج ويعقد حلوا. | وليعلم أنّ هذه الأغذية الباهية كلها ينبغي أن تتناول عقب الحمام فإن أمكن أن يشرب بعدها قدر ثلاث أواق من الشراب الريحاني كان ذلك أبلغ في الغرض وفي تخصيص الجسم أيضا.

WSNsk

WSNk

WSPNk

١٠

٨. ومن الأدوية المركبة أيضا معجون الجزر | ومعجون الشقائق صنعتها جميعا واحدة لأنّ الشقائق هو جزر بري وصفة عملها أن يؤخذ أعلى الجزر ويرمى بما داخله أو الشقائق ويسلق ويبرد ماءه ويعصر باليد ويؤخذ من أحدهما رطل ثم يؤخذ بزر جرجير وسمسم مقشور والسنة عصافير وقلب صنوبر من كل واحد ثلاث أواق عسل نخل منزوع الرغوة ثلاث أرطال يعمل كما تعمل الجوارشات

١ وذكر: وقد ذكر k | ابن: بن W || أنواعا: أنواعا kW [...] S || الحلو: الحلوا kS || نافعة: om. NW = ٦ || ذكرنا: ركبتنا kSW = ٦ || حلوة: حلوا kSW || المطعم: الطعم kS ٢ وصحت: وصحة W || تجربتها: تجربتها kS || قلب: قلوب k = بدهم لسفعاقرشت S [...] || أوقيتين: أوقيتان W || سمسم: وسمسم k [...] S ٣ ولبّ (=S): وقلب k || وعسل: أو عسل W نخل kSW = add. بدهم دن لسفعاقرشت ٤ تقلى: تغلى k تغلا S || حلوا: حلو W || تقوى: يقوى kS ٥ حلوا: حلوة W || وهو: هو W ٥-٦ ومن مجموع القلوب المتقدم ذكرها جزء: S١ ٦ حلوا: حلوى W || وليعلم: واعلم s المولى kS = add. أدوني بدهم لسفعاقرشت ٧ كلها: لسفعاقرشت om. || تتناول: تناول kS || عقب: بعقب kS || ثلاث: ثلاثة W || أواق: أواق kS ٨ كان: كل kS || وفي تخصيص: وبخصب kS في تخصيص W ٩ ومعجون (=S): أو معجون k || صنعتها: ونعتها k [...] S ١٠ أن: om. P ١٠-١١ أعلى الجزر ويرمى بما داخله أو الشقائق ويسلق ويبرد ماءه ويعصر باليد ويؤخذ: om. kS ١٠ ويسلق: ويصلى NW ١١ ثم يؤخذ: om. kPS = بدهم دن لسفعاقرشت || بزر: وبزر P || عصافير: العصافر kSW || وقلب: وقلوب k = لسفعاقرشت S [...] ١٢ أحد: واحد kPS || أواق: أواق kS || نخل: om. P = بدهم دن لسفعاقرشت || ثلاث: ثلاثة kSW

inus excelsior), and pine kernels, [and] three *raṭls* of skimmed bee⁶⁴ honey. This should be prepared just as all stomachics are prepared. Then take three⁶⁵ *dirhams* each of red behen (*Static limonium*) and white behen (*Centaurea behen*), and similarly four *dirhams* each of galangal, cinnamon (*Cinnamomum verum*), long pepper, cinnamon (cassia), and leopard's bane (*Doronicum pardalianches*). Pulverize all these [ingredients], sift them and mix them with the stomachic⁶⁶ once you have taken it from the fire, and season it with one eighth of a *mithqāl* of musk, and take a spoonful thereof every day for it will have a good effect, nearly as good as that of the skink.

Another remedy for⁶⁷ someone whose temperament is hot: Take one *raṭl* of fresh⁶⁸ milk, dissolve forty *dirhams* of manna⁶⁹ in it, and boil it until it thickens, and take a third of a *raṭl* thereof every day. This is how the physicians mention it.⁷⁰ But I added a quarter of a *dirham* of pulverized clove to it and it had a good effect.

Another remedy: five *dirhams* each of asparagus seed, sekakul parsnip, and ginger; three *dirhams* each of white⁷¹ and red hedge mustard (*Erysimum officinale* and *Sisymbrium officinale*), white and red behen, roasted squill (*Urginea maritima*), [and] the⁷² [parts beneath the] navel of the skink; two *dirhams* each

64 "bee": om. P and דג and לעקפטרשת, בגהמ.

65 "three *dirhams* each of": om. kPS, דג, לעקפטרשת, בגהמ.

66 I.e., electuary prepared in the way of a stomachic.

67 "for someone whose temperament is hot": om. kPSW, לעקפטרשת, בגהמ, דג; cf. Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 543: "lil-maḥrūrīn".

68 "fresh": om. kPS, לעקפטרשת, בגהמ, דג. It is missing in Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, *ibid.*, as well.

69 "manna": I.e., the sugary concretions on certain desert plants, especially diverse species of *Astragalus* (See Maimonides, *Glossary of Drug Names*, no. 386, trans. Rosner, pp. 305–306).

70 Cf. Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, pp. 542–543.

71 "white and red hedge mustard (*Erysimum officinale* and *Sisymbrium officinale*), white and red behen": The version of W has been taken as the correct version following the parallel reading in Ibn Sīnā, *ibid.*, p. 540; kS reads: "white and red sandalwood, white and red behen"; N and דג: "white and red hedge mustard", and P, בגהמ, and לעקפטרשת: "white and red behen".

72 "the [parts beneath the] navel of the skink": Ibn Sīnā, *ibid.*, p. 540, has the same reading, i.e.: "surraṭ al-saqanqūr"; Ibn al-Bayṭār, *Al-Jāmi' li-mufradāt al-adwīya wa-l-aghḏhiya*, vol. 2, p. 28; trans. Leclerc: *Traité des simples*, vol. 2, p. 262, remarks in the name of al-Tamīmī, that among the best parts of the skink is that which is opposite to its navel (*mā yuḥādḥi surratahu*); according to al-Bīrūnī, *K. al-Ṣaydana fi l-ṭibb*, ed. and trans. Said, p. 39 (Arabic text), and p. 25, no. 50 (English trans.), "its stomach and navel are especially remarkably potent." Dietrich, ed. and trans., *Dioscurides Triumphans* 2.53, vol. 2, p. 231, remarks that the parts around the kidneys, dried and consumed with wine, were used to increase sexual vigour.

كلها ثم يؤخذ بهمن أحمر وأبيض من كل واحد ثلاث دراهم وكذلك خولنجان ودار صيني ودار فلفل وقرفة ودرونج من كل واحد أربعة دراهم يسحق الجميع ويخل ويضاف إلى الجوارش بعد نزوله عن النار ويطبب بثن مثقال مسك ويتناول منه ملعقة في كل يوم فإنه يؤثر أثره حسنة تقرب من فعل السقنقور.

٥ دواء آخر لمن كان مزاجه حار يؤخذ من اللبن الحليب رطل يحلّ فيه أربعين درهم ترنجبين ويطح حتى يخثر ويؤخذ منه كل يوم قدر ثلث رطل هكذا ذكرت الأطباء وقد أضفت أنا لذلك ربع درهم قرنفل مسحوق فحمد أثره.

١٠ دواء آخر بزر هليون وشقاقل وزنجبيل من كل واحد خمسة دراهم تودرج أبيض وأحمر وبهمن أبيض وأحمر وإشقييل مشوي سرّة سقنقور من كل واحد ثلاث دراهم بزر الرطبة وبزر الجرجير وألسنة العصافير وبزر الأنجرة وبزر بخل من كل واحد درهمين سكر أربعين درهم الشربة أربعة دراهم.

١ ثم وبعد ذلك k || بهمن أحمر وأبيض: بهمن أبيض وأحمر P بهمن أبيض وبهمن أحمر k = بهمن لبن وבהמן אדום רשת בהמן אדום הוא באם רובי ובהמן לבן הוא אלבום לסקע [...] S || من كل واحد ثلاث دراهم: om. kP = בגהמ דגן לסקעפרשת [...] S || ثلاث: ثلاثة W || وكذلك خولنجان: وخولنجان P وكذلك خولنجان ودار صيني: ودار صيني وخولنجان k = וסינאמומי וגלגאר פצ [...] S ١-٢ ودار فلفل وقرفة ودرونج من كل واحد أربعة دراهم: ودار فلفل من كل واحد أربعة دراهم قرفة ودرونج من كل واحد أربعة دراهم kS ودار فلفل من كل واحد ثلاثة دراهم قرفة ودرونج من كل واحد أربعة دراهم P = צשת ٢ ودرونج: درونج W ٣ ويطبب: om. kS || في: om. kS ٤ السقنقور (=S): السقنقور k ٥ من كان مزاجه حار: om. kPSW = בגהמ דגן לסקעפרשת || الحليب: om. kPS = בגהמ דגן || أربعين: أربعون kS || درهم: درهما kPS || ترنجبين: ترنجبيل W ٦ يخثر: يعجر kS يخثر P || منه كل يوم: كل يوم منه kPS || ذكرت: ذكر kPS ٧ قرنفل مسحوق: قرنفلًا مسحوقًا kS ٨ وشقاقل وزنجبيل: شقاقل زنجبيل kPS = د || درهم: درهم kS ٨-٩ تودرج أبيض وأحمر وبهمن أبيض وأحمر (cf. b, vol. 2, p. 540) صندل أبيض وأحمر بهمن أبيض وأحمر kS تودري أبيض وأحمر N (د) = بهمن أبيض وأحمر P = בגהמ לסקעפרשת ٩ وإشقييل مشوي: إشقييل مشوية kS إشقييل مشوي P || سرّة: صرة W || ثلاث: ثلاثة kPSW ١٠ وألسنة: ولسان k [...] S || بخل: الفجل kPSW || واحد: أحد N || درهمين: درهما kP [...] S || أربعين: إلى ستون k [...] S || درهم: درهما kP || الشربة (=S): القرفة k منه W add.

of lucerne (*Medicago sativa*) seed, rocket seed, fruit of the ash tree, Roman nettle (*Urtica pilulifera* and var.) seed, and radish (*Raphanus sativus* and var.) seed; 40 *dirhams* of sugar. [This should be taken] in a dose of four *dirhams*.⁷³

Amongst the beneficial medicines [the physicians] mention is the kernel-electuary.⁷⁴ Its composition is: one⁷⁵ part each of almonds, hazelnuts, pistachio nuts, peeled and scraped coconuts, pine kernels, wild senna⁷⁶ (*Senna tora*) seed—i.e. that which the⁷⁷ druggists sell instead of balsam seed⁷⁸—earth-almonds, that is *fulful al-sudān* (Sudanese pepper), and fruit of the turpentine tree (*Pistacia terebinthus*);⁷⁹ and ten⁸⁰ parts each of long pepper and ginger. Pulverize all [these ingredients], and knead them with *fānīdh*,⁸¹ and [take] a dose equal to an egg every day.

A potion of which [the physicians] say that it increases the lust for sexual intercourse and also increases the sperm:⁸² Take turnips, walnuts,⁸³ and figs; cook⁸⁴ them well [in water], strain this and throw depitted raisins into the water. Cook this well, strain it and throw *fānīdh* into it and leave it [on the fire] until it boils and turns into *nabīdh*,⁸⁵ and drink this.

The following remedy was mentioned [by them as effective] because of its specific property:⁸⁶ Take the penis of an ox, dry it and pulverize it and sprinkle some of it on a soft boiled egg and slurp it.

73 Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 540, adds that this dose should be taken in wine for three days.

74 Cf. *ibid.*, p. 541.

75 “one part each”: Ibn Sīnā, *ibid.*, recommends “equal parts”.

76 “wild senna”: For the doubtful identity of this plant, cf. Dietrich, *Dioscurides Triumphans* 3.121, vol. 2, p. 482; Maimonides, *Glossary of Drug Names*, no. 324, trans. Rosner, pp. 253–254.

77 “the druggists”: om. P, **לַעֲקָרְשֵׁת**, and **בְּגֵהֶם**.

78 Cf. Maimonides, *Glossary of Drug Names*, *ibid.*, p. 253: “It is that which the druggists call ‘balsam seed’ (*ḥabb al-balasān*); one uses it in our times as a substitute for the (true) balsam seed.”

79 Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 541, adds: “and pomegranate musk” (*Mesua ferrea*).

80 “ten parts”: The text has been emended according to that of Ibn Sīnā. NW read: “a tenth of a part”, kPS: “twenty parts”, **בְּגֵהֶם**: “half a part”, **נ** and **לַעֲקָרְשֵׁת**: “one part,” and **ד**: “two parts”.

81 “*fānīdh*”: From Persian *pānīd*; cf. Vullers, *Lexicon persico-latinum etymologicum*, vol. 1, p. 324: “saccharum album”; Lane, *Arabic-English Lexicon*, p. 2449: “A sort of sweetmeat, made of the concrete juice of the sugar-cane and starch;” Maimonides, *On Asthma* 3.10, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. 18, l. 23; *idem*, *On Hemorrhoids* 3.2, ed. and trans. Bos, p. 13. According to Rosner, trans., in Maimonides, *Glossary of Drug Names*, no. 289, p. 221, Maimonides does not mention the Persian designations *sukkar fānīdh*, which is the concentrated juice of the cane and *sukkar qand* (sugar candy).

82 Cf. Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 544.

83 “walnuts”: om. P and **לַעֲקָרְשֵׁת**. Ibn Sīnā, *ibid.*, recommends “rocket” instead of “walnuts.”

ومن الأدوية الجيدة قالوا معجون اللبوب وصفته لوز وبنديق وفسق ونارجيل مقشر محكوك
 وقلب صنوبر وحبّ القلقل وهو الذي يبيعه العطارون عن حبّ البلسان وحبّ الزم وهو فلفل
 السودان والحبّة الخضراء من كلّ واحد جزء دار فلفل وزنجبيل من كلّ واحد عشرة أجزاء يدقّ
 الجميع ويعجن بفانيذ والشربة كالبيضة في كلّ يوم.

5 شراب قالوا إنه يكثر شهوة الجماع ويكثر المني يؤخذ سلجم وجوز وتين ويطبخ طبخا جيدا ويصفى
 ويلقى في ذلك الماء زبيب منقى من عجمه ويطبخ طبخا جيدا ويصفى ويلقى في ذلك فانيذ ويترك
 حتى يغلي ويصير نبيذ ويشرب.

وقد ذكر على جهة الخاصية هذا وهو أن يؤخذ ذكر الثور فيجفف ويسحق وينثر منه على بيض نيمبرشت
 ويتحسى.

١ اللبوب: القلوب k لبوب P [...] S || مقشر: مقشور k [...] S ٢ وقلب صنوبر: وقلب الصنوبر W
 وصنوبر kPS = בגדמו דג לספקרשת || القلقل: القلقل W || العطارون: العطارين P kS = om. בגדמו
 לספקרשת || البلسان: بلسان kS ٣ الخضراء: الخضرة W || واحد: أحد N || جزء: أجزاء سواء b, vol. 2,
 p. 541 نارمشك add. b || دار: ودار W || عشرة أجزاء (= b): emendation editor جزء NW عشرون
 جزئا kS عشرون جزء P חצי חלק בגדמו לספקרשת חלק נב' חלקים ٤ كالبيضة: كقدر البيضة W
 ٥ وجوز: kPS = om. לספקרשת الجرجير b, vol. 2, p. 544 || ويطبخ طبخا جيدا: ويطبخ بماء b, ibid. || طبخا:
 طبيخا P ٦ ويلقى (= S): وينقى k || طبخا جيدا: om. kS || ويصفى: ثم يصفى kS || في ذلك: عليه kPSW
 ٧ نبيذ: نبيذا kPSW ٨ على جهة الخاصية: ومما يجري مجرى الخواص b, vol. 2, p. 540 || جهة: جهد
 kS || هذا: جدا W || فيجفف: مجفف P = גובב ויגفف W || وينثر: وينثر W || منه: شيء يسير add.
 b || نيمبرشت: emendation editor [...] نمرشت NP نيمبرشت kW [...] S ٩ ويتحسى: ويتحشى W

84 Cf. Ibn Sīnā, *ibid.*: "cook them in water".

85 "nabidh": A general term for intoxicating drinks prepared from different kinds of ingredients such as barley, spelt, dates, or a combination of raisins, dates, and honey which were steeped in water until they were fermented (see art. "Nabidh," E.I.², vol. 7, p. 840 (P. Heine); Nasrallah, *Annals from the Caliphs' Kitchens*, pp. 554–555).

86 Cf. Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 540.

The matter of the [beneficial effect of the] meat of the skink is well known, especially of the [parts beneath the] navel, and similarly of its salt which, [if] its inner parts are stuffed with it, [and then] the food is steeped and boiled in it, greatly strengthens [the lust for sexual intercourse].⁸⁷ The same holds also good for the varan (*Varanus niloticus*, *arenarius*, *griseus*),⁸⁸ for its meat has a beneficial effect.⁸⁹

Ibn Zuhr has mentioned the following remedy and said: An electuary that is beneficial for lack of erection (impotence) and lack of sperm and lust: one part of each of thick orchis (salep-root)⁹⁰ ginger, long pepper, seed of garden turnip and seed of garden radish; half a part each of sekakul parsnip,⁹¹ pine kernels and hazelnuts; half⁹² a part each of ox-tongue (*Borago officinalis*) blossom, asafetida (gum resin of *Ferula assa-foetida*) and rocket, and a third of a part of skink; grind these separately, sieve what should be sieved, and knead [these ingredients] with apple juice, and administer [a dose] from three to four dirhams.⁹³

9. He⁹⁴ also said that since there are many people who wish the erection to continue even when they do not have an ejaculation of sperm [anymore], it is appropriate that he list the [following remedy] which is a wonderful secret that has not been revealed by anyone previously. [Take] one *ratl* each of carrot oil and radish oil; a quarter of a *ratl* of mustard oil; mix⁹⁵ these [ingredients] and

87 See above, ch. 6. See as well Huss, ed., *Don Vidal Benveniste's Melitsat Efer we-Dinah*, p. 36, n. 7.

88 "varan": k and בגהמ read "date palm (kernels)".

89 Cf. Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 540: "Animals (whose consumption strengthens sexual lust) are the lizard, varan and skink, especially the root of its tail and navel, and its salt."

90 "thick orchis (salep-root)": Tubers above all from *Orchis morio*, *Orchis mascula*, *Orchis militaris*, but also from *Satyrion bicorne*, *Serapias lingua*, from which the analeptic starch called salep was extracted, cf. Dietrich, ed. and. trans., *Dioscurides Triumphans* 3.120, vol. 2, pp. 480–481; Maimonides, *Glossary of Drug Names*, no. 391, trans. Rosner, p. 310.

91 "sekakul parsnip, pine kernels, hazelnuts; half a part each": om. P, בגהמ, and לקצרת.

92 "half a part": kS and לקט read: "a part".

93 Cf. Ibn Zuhr, *K. al-Iqtisād fi iṣlāḥ al-anfus wa-l-aṣṣād*, MS El Escorial 834, fol. 57^a.

94 "He also said": kPS and בגהמ read: "they also said"; "He ... for this matter"; cf. Narboni, *Sefer Oraḥ Ḥayyim*, MS Munich 276, fol. 60^b: "A salve by R. Moshe, beneficial for impotence, even after the "ejaculation" (*ha-mā'aseh*): [Take] one liter each of turnip seed oil, carrot oil, radish oil, and mustard oil; take their juice and the oils and boil the [juice] until there remains a quantity similar to that of the oils; mix half a liter of live yellow ants into it. Set the oil apart in the sun up to one week. Then smear some of it on the penis

وأمر لحم السقنقور معلوم ومعروف وبخاصة سرته وكذلك ملحہ الذي يحشى في باطنه يغمس في ذلك الملح ويطنخ فيه الطعام فيقوي جدا وكذلك الورل أيضا فإن لحمه أثره جيدة.

وذكر ابن زهر هذا الدواء وقال معجون يصلح لقلّة الانتشار وقلّة المنى والشهوة خصى الثعلب الغليظ وزنجبيل ودار فلفل وبزر لفت وبزر فجّل بستانيين من كلّ واحد جزء شقاقل ولبّ صنوبر وبنديق من كلّ واحد نصف جزء زهر لسان ثور وکلخ وجرجير من كلّ واحد نصف جزء سقنقور ثلث جزء اسحقهم فرادة والنخل ما يجب نخله واعجنهم بشراب تفّاح وأطعمهم من ثلاث دراهم إلى أربعة دراهم.

9. وقال أيضا | ولما كان كثير من الناس يحرص على دوام الانتشار وإن لم يكن إمنى وجب أن أثبت من ذلك هذا وهو سرّ بديع لم يتقدّم إليه أحد. دهن جزر ودهن فجّل من كلّ واحد رطل دهن خردل ربع رطل اخلطهم وضع فيهم من النمل الأصفر حيّ نصف رطل وارفع الدهن من أربعة أيّام إلى

1 و معروف: مشهور PW || سرّته: شربه W || يحشى (= S) || يحشى k || في باطنه: k om. S [...] 2 فيه: به W || فيقويّ: ويقوى k [...] S || وكذلك: 3 قالوا وكذلك kW = **بندهم ن لسقنقور** S [...] || الورل: النخل k (**بندهم لب التمر** 4 **الذئب**) S [...] || أيضا فإن لحمه أثره جيدة: فان لحمه أيضا هو له اثر عظيم جدا بحسب ما قالوا k أيضا فإن لحمه له أثره عظيمة جدا قالوا P فان لحمه S [...] 3 ابن: بن PN || وقال: وقالوا kS || المنى: الما NW 4 شقاقل: وشقاقل W شقاقل ولبّ صنوبر وبنديق من كلّ واحد نصف جزء: بل نصفه om. P kS = **بندهم لسقنقور** 5 ثور: الثور kPS || نصف: kS om. (**لقس**) || سقنقور: وسقنقور W 6 اسحقهم: اسحقها kS واسحقها P || فرادة: فرادى kS فرادى P فرادى W || واعجنهم: واعجنها kS واعجنه P || تفّاح: التفاح kS || وأطعمهم: وأطعمها kPS || ثلاث: ثلاثة kPS 8 وقال: وقالوا kPS (**بندهم 10م**) = || كثير: كثيرا P || يحرس: يحرسون kS || يكن إمنى: من المنى k [...] امنى S 9 سرّ بديع: سريع kS || إليه أحد: البرابر kS || أحد: أحدا W || دهن: بزر add. kS || واحد: أحد WN 10 اخلطهم: اخلطها O اخلط الجميع k (**لصغرى** 11 **عرب** **الكل**) = اخلط هذا P اخلط S [...] || وضع: والذى k [...] S || فيهم: فيها OP || حيّ: حيا kOPSW || وارفع: واجعل k [...] S 10-1.53 الدهن من أربعة أيّام إلى سبعة أيّام للشمس: الدهن للشمس من أربعة أيّام إلى سبعة أيّام kOPSW

and testicles about three or two hours before the intercourse; then wash the penis with lukewarm water in which mint, castoreum and 'RGYMYS' have been cooked."

put half a *ratl* of live yellow⁹⁶ ants into it. Set the oil apart in the sun between four and seven days. Then use some of it [and] smear it on the penis about three or two hours before the sexual intercourse; then wash [the penis] with hot water, for it will remain erect after the ejaculation of sperm. No one has ever applied such a remedy for this matter.⁹⁷

Another [aphrodisiac] mentioned by other [physicians]: one *dirham* of pellitory (root of *Anacyclus pyrethrum*); half a *dirham* of spurge (*Euphorbia resinifera* and Var.); and a quarter of a *dirham* of musk. Pulverize all [these ingredients] and mix them in one ounce of jasmine (*Jasminum officinale* or *Jasminum sambac*) oil, and smear this every day on the pubes, anus, penis, and testicles.⁹⁸

10. The regimen which one should adhere to, next to frequent [consumption of] the foods and medicines [which we mentioned] should consist of entering the bathhouse every five days⁹⁹ and not to stay there for a long time, and to treat oneself with [different] kinds of hot aromatics, such as musk, amber, and galia.¹⁰⁰ After the bath one should feed oneself and then drink, if possible, a¹⁰¹ cup of fragrant *nabīdh* or a honey drink.¹⁰² And one should massage one's feet every night when one goes to sleep until they become red, after washing them with warm water. One should do so continuously, in summer and winter, because whenever the feet become cold or dry the erection subsides or decreases. Similarly, one should constantly aim at warming and oiling the lumbar region. This is the most important thing to do in this regard.

96 Seidel, review of Kroner, p. 53, translates "copper-colored" and suggests that the species of ants intended is that of "*Lasius flavus* Fabr."

97 Cf. Ibn Zuhr, *K. al-Iqtīṣād fi iṣlāḥ al-anfus wa-l-aṣṣād*, MS El Escorial 834, fol. 59^a.

98 Cf. Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 541: "Unguents, drip medicines for the anus, pubic region, testicles and penis: Mix half a *dirham* of pyrethrum with fragrant jasmine oil, and sometimes mix it with spurge and musk and smear this on the penis and perineum and surrounding area. Or pyrethrum with half its quantity of musk, mix one *mithqāl* of both ingredients with jasmine oil."

99 As to bathing in general Maimonides recommends to do so every ten days; cf. Maimonides, *Regimen of Health*, 4[.20] ("Moses Maimonides' Two Treatises on the Regimen of Health," eds. and trans. Bar-Sela–Hoff–Faris, 30); idem, *On Asthma* 10.4, ed. and trans. Bos, vol. 1, p. 53: "Physicians in our time have stated that the proper measure for this is to go to the bathhouse every ten days at the most, depending on the [different] countries, temperaments, and habits."

100 "Galia": a perfume prepared from different ingredients, with as basic ingredients amber, musk and ben oil; for ten such recipes cf. al-Kīndī, *K. Kīmīyā' al-ʿiṭr wat-taṣṣīdāt*, ed. and trans. Garbers, pp. 25–32 (nos. 39–48, text); pp. 64–72 (trans.); see as well Garbers, *ibid.*, p. 13, and Fellmann, *Aqrābādīn al-Qalānisī*, p. 196.

سبعة أيام للشمس ثم استعمل منه دهن الإحليل قبل الجماع بثلاث ساعات أو ساعتين ثم اغسله بماء دفيء فإنه يبقى بعد الإمنى منتشرا ولم يستعمل أحد لهذا الشأن مثله.

آخر ذكر غيره عاقرقرحا درهم فريون نصف درهم مسك ربع درهم يسحق الجميع ويضاف في أوقية دهن زنبق ويدهن به العانة والشرح والقضيب والأنثيين كل يوم.

١٠. وأما التدبير الذي ينبغي أن يتدبر به مع الإكثار من هذه الأغذية والأدوية هو أن يدخل الحمام كل خمسة أيام ولا يطيل فيه ويتطيب بأنواع الأطياب الحارة كالمسك والعنبر والغالية ويتغذى بعقب الحمام ويشرب عليه إن أمكن قدح نبذ ريحاني أو شراب عسل ويدلك الرجلين كل ليلة عند النوم حتى يعلوها حمرة بعد غسلها بماء سخن يفعل ذلك دائما صيفا وشتاء ولأن الرجلين كلما بردت أو جفت سكن الإنعاض أو نقص. وكذلك يعني بتسخين القطن دائما وتسمينه. وهذا أكد ما أعتد عليه في هذا الغرض. ١٠

WSPONsk

٦

١٠

١ للشمس: في الشمس W || ثم استعمل: وتستعمل k [...] S || الإحليل: الإحليل S || بثلاث ساعات: om.
 P || ساعات أو ساعتين: او اثنتين ساعة k [...] S || ثم اغسله: بعد ذلك تغسله k [...] S ٢ دفيء: حار k [...] S
 S || يبقى بعد الإمنى منتشرا: باق بعد المنى منتشرا k [...] S || لهذا: om. W || الشأن: المعنى k [...] S ٣ ذكر:
 ذكره kOPSW = ٦٦٦٢٦٦ || ويضاف: ويداف kSW ٤ زنبق: زنبق P || العانة والشرح (=): السرج والعانة
 N العانة والفرج k الشرح والعانة W || والقضيب والأنثيين: والأنثيان والقضيب kS ٥ يتدبر: يدبر kOS
 ٦ كل خمسة أيام: كل خامس من الأيام Os في كل خامس من الأيام kPS || ويتطيب: ويست ... k يتطيب
 O ويستطيب P [...] S || الأطياب: الطيب sOPS الطيب k || ويتغذى: ويتغذى Os ويغتذى kS ٧ قدح:
 om. k = لسعפרשת [...] S || غسل: غير مفوه om. N: add. s || يدلك: وتلك Ps || الرجلين: الرجلان kS
 ٨ يعلوها: يعلوها OW تعلوها Ps || حمرة (=): حر k || بعد: عقب k [...] S || غسلها: غسلها sW || سخن
 (=) S: سخن k || صيفا وشتاء: شتاء وصيفا NW || ولأن: لان W || الرجلين: الرجلان kS || كلما: كما W
 ٩ جفت: جبت kS || أو نقص: وسقط kS ونقص k (footnote) PS! || يعني ب: om. kPS = بم || القطن:
 البطن W || وتسمينه: وتسميته N || أكد: أذ NW احسن kS اخر P = بمم لسعפרت ١٠ هذا الغرض: ذلك

s

101 "a cup of": om. k and لسعפרשת.

102 Cf. above, ch. 4, and Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 539.

In our opinion the best treatment for this is to massage the entire lumbar region, when one wakes up from one's sleep, with a coarse cloth until it becomes warm. Then one should massage it strongly with the palm of the hand with ben oil (extracted from *Moringa arabica* and var.) scented with musk. One should also massage the anus and perineum,¹⁰³ for this is the most effective treatment to warm the genitals and to attract good blood to them and to strengthen them and to strengthen erection. Similarly,¹⁰⁴ one should constantly aim at drinking iron water, as is [prescribed] to those suffering from intestinal abrasion.¹⁰⁵ Let it become cold¹⁰⁶ and drink it when one needs it. And if it is possible that the broth of every dish one eats consists of iron water, it is most beneficial for strengthening the erection and for strengthening all internal organs.

Know that the physicians only apply the name of "exhilarating drink" to the drink prepared from ox-tongue.¹⁰⁷ The ancient [physicians] have tried this, that is, that if one puts some ox-tongue in *nabīdh* and leaves it there until its strength is extracted, one finds that it greatly increases the joy and strengthens [the lust for] sexual intercourse.¹⁰⁸ And if one takes the well-known iron water and boils in it four *dirhams* of ox-tongue, half an ounce of lemon peel, [and] half a *dirham*

103 "perineum": Stern, ed., in Maimonides, "Maimonides' Treatise to a Prince," p. 21, translates: "the two upper thighs." My translation and emendation of the Arabic is based on Ibn Sinā, *K. al-Qānūn*, vol. 2, p. 541.

104 The following section until: "And if one takes ...", also features with some variations in Aldabi, *Shevilei Emunah*, sect. 5, ch. 8 (p. 98).

105 "intestinal abrasion" (*saḥaj*): I.e., excorticatio intestinorum; cf. Lane, *Arabic-English Lexicon* p. 1315.

106 Stern, ed., in Maimonides, "Maimonides' Treatise to a Prince," p. 21, translates: "Let it be filed." However, "let it be cold" is the proper translation as iron water was obtained from extinguishing heated iron in water (cf. Paulus Aegineta, *The Seven Books of Paulus Aegineta*, trans. Adams, vol. 3, p. 334).

107 Cf. Maimonides, *On the Elucidation of Some Symptoms* 2, ed. and trans. Bos (forthcoming): "When the physicians speak of the beverage that exhilarates generally, they especially mean by that the syrup of oxtongue. If oxtongue is put in wine, it increases its dilating and exhilarating [effect] on the soul." And, *ibid*: "Therefore this Servant advises that one add ten *dirhams* of rose water and twenty *dirhams* of oxtongue juice to one Syrian ounce of wine. It should be set aside for about ten hours and then it should be taken."

108 Already Dioscurides stated that oxtongue steeped in wine is believed to produce hilarity (cf. Dioscurides, *Arzneimittellehre* 4.126, trans. Berendes, p. 435, = Dioscurides, *Materia Medica* 4.127, ed. Wellmann, p. 427). For a similar statement, see Galen, *De simplicium medicamentorum temperamentis ac facultatibus* 6.2.11, ed. Kühn, vol. 11, p. 852. See as well the discussion in Maimonides, *On the Elucidation of Some Symptoms* 1.8, ed. and trans. Bos (forthcoming).

وأحسن ما رأينا في تدبير هذا هو أن يدلك القطن بجملته عند الانتباه من النوم بمندبل فيه خشونة إلى أن يسخن ثم يدلك بالكف ذلكا بليغا بدهن بان مطيب ممسك. ويدلك منه أيضا الشرج والعجان فإن هذا أبلغ تدبير في إسخان آلات المنى وجذب الدم المحمود لها وتقويتها ويقوي الإنعاض. وكذلك يقصد دائما شرب ماء الحديد على ما يعمل للمسحوجين يبرد ويشرب عند الحاجة وإن أمكن أن يكون كل طعام يأكله تكون مرقتة من ماء الحديد كان ذلك أشد نفعاً في تقوية الإنعاض وتقوية الأعضاء الباطنة كلها.

واعلم أن الأطباء إنما يطلقون شراب المفرح على شراب لسان الثور وحده وقد جربوا المتقدمون هذا وهو إن يلقى شيء من لسان الثور في النبيذ ويتركه حتى تخرج قوته فيه فيجدوه يزيد في الفرح جدا ويقوي على الجماع. وإذا أخذ ماء الحديد المعلوم وغلي فيه لسان ثور أربعة دراهم قشر أترج نصف

١ رأينا: رأينا OPsW || تدبير هذا: هذا التدبير k [...] S || يدلك: الإنسان NW add || بجملته: [...] S om. k || عند الانتباه من النوم: إذا يقوم من نومه k [...] S || بمندبل فيه خشونة: بثياب غليظ وقدر انه حار k [...] S ١-٢ إلى أن: حتى k [...] S ٢ منه: [...] S om. k || أيضا: [...] S om. kW || الشرج: الشرج N الشرح W || والعجان (emendation Bos): والعانة N والفحان kS واعكان s واعكان P والعجان O والعان W ٣ أبلغ: في kPS add || في: kPS om. || إسخان: امتحان W || وجذب (=): وتجربة k || الدم (= k): S om. ٤ الحديد: دائما s add || على ما: كما s || للمسحوجين: حتى kS add. ٥ يأكله: يؤكل s || تكون مرقتة: يكون مرقة ksOP || مرقتة: مرقة kS || ماء: الماء W || الحديد: حديد k [...] S || كان: لكان NW ٧ إنما: s om. || شراب: شراب W شراب المفرح: شراب مفرح s الشراب المفرح kS || جربوا: جربوا kOSW || جربوا المتقدمون هذا: جرب أن لسان الثور s ٨ وهو إن يلقى شيء من لسان الثور في النبيذ: إذا ألقى في النبيذ s || يلقى: تلقى k [...] S || ويتركه: وترك kS ويترك OP om. s || تخرج: يخرج N خرج k [...] S || فيه: kPS om. = בגדמו דג לפעשות || فيجدوه: فهو W فوجد kOPS = בגמו דג לפעשות om. || يزيد: زاد s || جدا: N om. ٩ ويقوي: وقوي s om. kS = גר || وغلي: واغلي s || ثور: الثور k [...] S || أربعة: أربع W || قشر: وقشر N أترج ... درهم: O!

of crushed clove, and mixes with this water two *ratls* of wine or one *ratl* of bees' honey for someone who cannot [take] wine, and drinks this little by little, it will be greatly beneficial.

This much is sufficient for what [your] Servant was ordered to [do]. And let [my] Lord chose from it that which is easy [to carry out], and do sometimes this and sometimes that. May¹⁰⁹ God lengthen his life in happiness and enjoyment and join this for him with eternal happiness, in His grace.

109 “May God lengthen his life in happiness and enjoyment and join this for him with eternal happiness, in His grace”: N reads: “God knows best”, and W: “God knows best what is right”; kS add: “God—He be praised—is the [true] Helper. This is the end of the treatise, praise be to God abundantly, as it befits Him. May God bless our master Mohammed, his family and companions, and may God grant plentiful salvation.”

أوقية قرنفل مرضوض نصف درهم ومزج بهذا الماء رطلين نحر أو رطل عسل نحل لمن لم يستطيع
النحر وشرب ذلك أولاً أو لا نفع كثيراً.

وهذا القدر كاف في ما أشير إلى الخادم والمولى يختار من ذلك ما سهل منه ويفعل هذا تارة وهذا
تارة. والله يديم عمره في نعيم ولذة ويوصل له ذلك بالنعيم الدائم بفضله.

١ ومزج: وأمزج N ١-٤ بهذا... بفضله: يفتح بعون ملك العلام. سنة الله [...] P ١ رطلين: رطل kS || نحر:
نحراً W نحر om. k S [...] || أو رطل: ورطل om. k W أو [...] S || عسل: من عسل k [...] S ١-٢ لم
يستطيع النحر: لا يجوز؟ له النبيذ k لا يستسيغ النحر O لا يستصيح النحر s لا يستطيع النحر W [...] S ٢ وشرب:
وأشرب N ويشرب k [...] S || ذلك: هذا k [...] S || أولاً أو لا: أول أول N يسيرا k أول فأول W [...] S || نفع:
نافع N ينفع k [...] S ٣ وهذا: وكذا هذا s [...] S || أشير إلى الخادم: أشيرنا إليه NW أشير إلى الخادم به
s || والمولى يختار من ذلك: فليختار NW || منه: om. ksOS = **במ דנ לספערשת** ٣-٤ ويفعل هذا تارة
وهذا تارة: وتارة يفعل هذا وتارة يفعل هذا s ويفعل هذا تارة ويفعل هذا تارة O يفعل هذا تارة وهذا تارة k
٤ والله يديم عمره في نعيم ولذة ويوصل له ذلك بالنعيم الدائم بفضله: والله أعلم N والله أعلم بالصواب W || عمره:
عزه kS || ولذة: ولده kS || ويوصل: ويصل kS || بفضله: والله سبحانه المعين تمت المقالة والحمد لله كثيراً كما
هو أهله وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم تسليماً كثيراً أثيرا kS add. فرغ نسخا ومقابله من نسخه
المصنف فصح O add.

PART 2

Hebrew Translations and Supplements

On Coitus: First Hebrew Translation (Anonymous)

אמר משה בן עבד האלהים הישראלי הקרטבי

1. צוני האדון הנכבד יתמיד האל כבודו שאזכור לך ההנהגה העוזרת על רבוי המשגל כי אמר שיש לו בזה חולשה עם מה שראהו העבד מדקות גשם האדון ומיעוט בשרו עד שהוא קרוב מן הכחישות והיות מזגו נוטה אל החום מעט וזכר לי יגדל כבודו שהוא לא יעזוב ענינו במשגל כלום ואמנם ירצה ההנהגה הזאת מפחד מרוזן גופו לבקשתו התוספות מפני רבוי העלמות והיה המבוקש לו גם כן יתמיד האל כבודו שלא אזכור מן ההנהגה הזאת כי אם מה שיקל לעשות ויערב מעשהו.

5

ועיין העבד מה שרשם לו וראה שילקוט רפואות ומזונות מועילות בזה מה שיהיה נקל מציאותו ויהיה נהוג לקיחתו בארץ הזאת ולא יהיה לו תגבורת חמימות מפני מה שנזכר מענין המזג וראה העבד שיקדים לפני כבודו מאמר כללי והוא זה ידוע אצל הרופאים כי המזונות בענין הזה יותר מועילים מן הרפואות הרבה מאד כי הזרע אמנם הוא מותר מן המזון ישאר ממה שיצטרכו אליו האברים עם הבשול השלישי ולזה ירזה הגוף אם הרגיל בזה עם שאר ההיזקים המגיעים מן התשמיש.

10

1 אמר: המאמר מהרב רבינו משה זצ"ל ה"מ ל'ג'ש'מ'ה'מ אמר ש || משה בן עבד האלהים: משה מיימון בן עבדיה עבד האלקים ע || הישראלי הקרטבי: הקרטבי ש הקרטבי זה"ה ת הישראלי לסעקצ 2 הנכבד: ת. om. || שאזכור: שאזכיר פנצ || לך: אליו ש לו פנצ || ההנהגה העוזרת: הנהגה עוזרת ת 3 לו: לט. om. || בזה: בזו לספת || חולשה: רצון ע. add. غرامة kN غراما W || שראהו: שראוי פ שראינהו m שבאה ש שראהו ש || העבד: ש. om. 4 וזכר: ואמר ת || יגדל כבודו: כבודו צ אדם الله عزه kS || כבודו: כבוד פ 4-5 שהוא לא יעזוב מענינו במשגל כלום: שהוא לא ירצה להרבות במשגל מענינו כלום ש להניח מעניני המשגל שי שהוא לא ירצה להרבות המשגל מענינו כלום ר 4 ענינו: מענינו עפצ 5 ואמנם: ואולם ש אמנם b || לבקשתו התוספות: ובקשתו התוספת עפ ובקשת התוספות צ ובקשת המשגל רש || מפני רבוי: לרבי ת לפי רבוי ש 6 המבוקש: מבקש שb || לו: ש. om. || כן: ממני ש add. || הזאת: ש. om. 7 לעשות: עשיתו ש לעשותו עפ עשותו צ 8 ועיין העבד מה שרשם לו וראה: فامتثل المملوك ما رسم له ورأى kS ورأينا N فرأينا W || שילקוט: לו ע. add. || מועילות: יועילו ת || בזה: ר. om. بحسب kNSW add. 9 הזאת: المصرية NW add. || לו: בו ש || שנזכר: שזכר צ 10 וראה העבד: = وراك (ورأى S) الخادم kS || לפני: לפי לסעקצ || והוא זה: וזה הוא עקרת || ידוע אצל הרופאים: [...] צ 11 מועילים: מועיל עפר || אמנם: לספקת. om. || מותר: שארית מותר פ מותר ל"א שארית ע || המזון: המזונות ש || ישאר: שישאר עפ יותר ש השאר b 12-13 ולזה ירזה הגוף אם הרגיל בזה עם שאר ההיזקים המגיעים מן התשמיש: הגוף עם שאר ההיזק המגיע מן האל שרף ר ויזל עם שאר המימות מן הגוף ת ולפיכך ירזה הגוף אם הוסיף בזה עם שאר הנזקים המגיעים מן התוספת עפ ויזל עם שאר המימות מן הגוף לט אל הזל(?) הגוף הזה עם שאר ההזק המגיע מן אלאסראף צ הגוף עם שאר ההיזק המגיע מן התשמיש b

2. ודע כי כל מה שיקרר הגוף או כלי המשגל וכן כל מה שינגב הגוף או הכלים ההם מזיקים מאד ושכל מה שירטיב ויחמם בשווי מן המזונות והרפואות ושאר ההנהגה יהיה זה לגוף כלו או לכלי המשגל מועיל מאד בענין הזה. וכן השמחה והשעשוע והשחוק והמנוחה הבלתי מופלגת מועיל בענין הזה והפכי אלו זיקוהו מאד ר"ל האבל והיגון והאנחה והצום והיגיעה והעמל והיקצה כל אלו מבטלים הקושי ומנגבים הזרע וכן רבוי זכרון ענייני המשגל והספור בו ושבח אותו ממה שיעזור עליו והרחיק המחשבה ממנו ממה שיתיש כח האבר ויחלש פעולתו וכן עשיית המשגל על הכונה ממה שיחזק האבר ויעזור על רבוי המשגל ועשיתו מבלתי כונה ממה שיחליש האבר ויכמישהו וימעט הרצון בו וכל שכן אם יחבר אל זה הרחקת המחשבה בו עם רוחק הפעולה כי זה הוא הקודם שיעשו אותו הפרושים להנצל מן העזיבה.

3. וידוע כי הפועל הזה אינו פועל טבעי לבד ר"ל שהקושי אינו בדרך פועל ההזנה או הגדול אשר אין לנפש החיונית מבוא בזה אבל הוא פועל חיוני גם כן והוא מיוחד בנפש החיונית ולכן זיקו בענין הזה המקרים הנפשיים או יועילו בו מאד ר"ל היגון והאנחה והאבל או מאוס האשה המכונת בעילתה ממה שיחליש המשגל מאד והפכיהם מן המקרים הנפשיים ירחיבו אליו ויגיעוהו תנועה חזקה. וכבר זכרו הרופאים כי מה שיחליש המשגל בסגולתו בעילת הבתולות והזקנות או קטנה שלא בגרה או אשה שעמדה שנים רבות מן המשגל או נדה או חולה ויותר

1 כי כל: שכל ת || כלי המשגל: הכלים ימעט המשגל ש || כל: ש. om. || שינגב: שיבש או שינגב פ שיבש שינגב ע || הגוף: הגשם לטצקת או האברים ש. add. || מזיקים: מזיק תש 2 יהיה: בין יהיה עפ || זה: רת. om. 3 מועיל מאד בענין הזה: מועיל בענין הזה מאד ש בענין הזה ר || והשחוק: והצחוק טט והזל NW add. || והמנוחה: והשינה עפש add. || הבלתי: הזולתי עפ 4 מועיל: לסק om. מועילים ש || והפכי אלו: הפכי לו b || זיקוהו: זיקו עפש || והיגון: והיגע b || והצום (الصوم =): השתיקה עפ الصمت kNPSW || והיגיעה: והגיעה b 5 והיקצה: והתעורה עפ || מבטלים: מאד לקס add. || ומנגבים: וממעטים לקסע ומיבשים עפ || הזרע: השכבת זרע עפ || וכן רבוי: ורבוי עפ || ענייני: ענייני עפ ש. om. || המשגל: והם ר added and deleted by b 5-6 ושבח אותו: وإجالة الفكرة (الفكر) فيه NPW 6 ממה: פ. om. || ממנו: בו עפ לסקע. om. || שיתיש כח האבר: שישרוף האבר לטעפעצקת שיכמיש האבר שי יذבל kNPSW 6-7 וכן עשיית המשגל על הכונה: והכונה טלצקת וכן עשיית המשגל על השעור הראוי ש 7 ממה: [...] צ || שיחזק: שיחלי (!) פ || האבר: ת. om. || על: אל ת 8 ויכמישהו: וישרפהו לטעפעצקת ויתישוהו שי || הרצון בו: القدوم عليه kNSP المقدره عليه W || אל: עם לטקשת 9 בו: ר. om. || רוחק: רחוק עפ || הפעולה: הפעל צ || הקודם: תחלת מה ש || אותו: ע om. || מן העזיבה: מן החטא ההוא העזיבה פ בחטא ההוא ע. add. من (ال)ترك kPS من أوم الترك N من أوم الترك W 10 שהקושי: כי הקושי צ || אינו: אין b || פועל: על עפ. add. || או הגדול: והגדול ת 11 החיונית: החיונות פ || בזה: בה טלקת || מיוחד: לטעפעצקת. om. || החיונית: חיונית b 12 זיקו: זיק עפ זיקוהו ת || הנפשיים: جدًا NPW add. || בו מאד: עפ. om. || מאוס: ביאת עפ 13 המכונת: מכונת עפ || ממה: מה פ 14 ויגיעוהו: ויגיעו עפרש || תנועה חזקה: בטנו מאד עפ || וכבר זכרו הרופאים כי: [...] צ || זכרו: זכרו מאמר פ || כי: ת. om. || בסגולתו: כמו ת. add. || בעילת: רוב לטעפעצקת. add. 15 רבות: רבים לטצקת || מן המשגל: פ. om.

מכל זה בעילת האשה הנמאסת אשר יתחלף זה בעבורו חלוף כי הטבע ילמוד וירגיל העצלה עם ההנעה לענין הזה ולכן ישוב אל האדם מנהג אחר זה בכל עת שיבקש עצמו ימצא העדר התאוה. הנה הגיע מכח מאמרי זה הכולל מה שראוי שיכוון או ירוחק בגלל הענין הזה.

4. ועתה אתחיל לזכור פרטים חלוקים הם נכנסים תחת מה שהקדמתי מן הענינים הכוללים כל מה שיוליד דם טוב משובח וכל מה שיחמם וירטיב ויהיה בו נפח שיתך ממנו עם הבשול השלישי.

5

והנה המזונות הטובות לזה בשר הכבש ובני יונה וכל המוחות ובסגולה מוחות התרנגולות והיונים והעופות וביצי התרנגול מועילים מאד בתוספת הזרע והולדתו בכל המזנים והשנים וכן מח העצמות וחלמון ביצת תרנגולת וביצת היונים וביצת הפרדיין וביצת העופות והחלב בצאתו מן השד.

10

ומן הצמחים הלפת והפשטנגה והבצלים ובסגולה הלבן ממנו והשומר והנענע הוא המינטא והאפונים והפולים והרוביא והסיסמאן והאשפרגי.

1 זה: אלה ת || בעילת: צר om. בעילה פ || הנמאסת: ל"א השנואה ע || אשר יתחלף זה בעבורו חלוף: עפ om. || יתחלף זה בעבורו חלוף: (= يتخلف هذا من أجله تخلفًا) יתחלק זה בעבורו חלוף ר ישתנה זה בעבורו שנוי גדול ש יתקלף هذا من أجله تكلفًا kNPSW || כי: ו- ש מפני כי עפ || הטבע: טבע b 2 ההנעה: ההצעה b || הזה: שיחליף זה בעבורו חלוף בעבור המאוס פ add. בעבור המאוס ע add. || אל: ס om. || שיבקש: את ש add. שיבקש עצמו (= طلب نفسه kPSW) طلبت النفس N || עצמו: שעצמו ס 3 הנה הגיע: [...] צ || הגיע: מגיע ר || מאמר: מאמר פ || מה: למה ר || שיכוון: להתעורר למשגל עפ add. || ירוחק: ירחיק לטעיקקר יספיק(?) ת || הענין הזה: ענין זה ת 4 ועתה אתחיל: [...] צ || אתחיל: אחל לסקת || לזכור: להזכיר לסקת || פרטים: פרקים פ || הענינים הכוללים: הענין הכולל לטעפקת || הכוללים: דע כי ש add. ובתחלה מהמזונות ידע האדון שהמזונות המועילים בזה הענין הם עפ add. = وأول ذلك الأغذية فليعلم أنّ الأغذية النافعة في هذا المعنى NW 5 טוב: לסק om. || שיתך: יותך ש || עם: בעת ש מן לטעקת 7 והנה: [...] צ || הטובות: משובחים ש add. || יונה: היונה פת || המוחות: הראשים עפ add. || התרנגולות: התרנגולות ת 8 והיונים והעופות: (= P) والعصافير والحمام NW || וביצי התרנגול: וביצי התרנגול הזכר וביצי התרנגול פ || מועילים: יועילו ש || והשנים: והגופים ש 9 תרנגולת: התרנגולת שת || וביצת: וביצי ר וביצת היונים וביצת הפרדיין וביצת העופות והחלב בצאתו מן השד: וביצת הצפורים הקטנים או יונים או פירדיין והחלב בעת הוצאתו מן השד ש וביצת היונים וביצת הפרדיין (= P) ويبيض الخجل ويبيض الحمام NW || הפרדיין: האפרוחים b הפרליש הקורא ע הפרדאלש פ ר"ל רעבן הוי (= רעבן הון = Rebhuhn?) פ || וביצת: וביצי עפ 10 בצאת: בעת הוצאתו ש || מן השד: לטקקרת om. ii והפשטנגה: והפשטינגא ש om. b והפשטנגש טעפע והפשטנגא לק רויבין (= Rüben) פ ובערבי הוא אלגור ע add. || ובסגולה הלבן ממנו: והלבן ממנו בסגולה ר || והשומר: פיגוייל ע add. || והנענע הוא המינטא: ופטל ב"ל מנטא ל"א נענע פ והמינטא ת והנענע ש 12 והאפונים: והזרעונים ע || הרוביא: = והלוביא לסקת om. רוט רויבן פ² (= rote Rüben) || והסיסמאן: והסיסמן לסקת והשומשמן ש והספיר פיזולאש ב"ל והשומשמן פ והספיר פיזולוש בלע' והשיזויני הוא שומשמן ע || והאשפרגי: והאשפרגוס לטפפקת והאשפראג b והאשפרגי בערבי הליון ע

ומפירות האילנות השקדים היבשים קלופים והלזוים והענבים והפסתוק וזרע הבטנים הגדולים ואגוז הנדי וכן גרגרי אלזם והוא הידוע בפלפל השחור הנה אלו כולם מזונות נמצאות מועילות בענין זה ויעזרו על הקושי ובהם מה שיוסיף בזרע ילקחו נפרדות או מורכבות לפי מה שיתרכב ממנו ושתיית מי הדבש יעזור על הקושי והיותר מועיל מכל מזון ורפואה בענין זה הנזכר היין ואין תמורתו בכונה הזאת כי הדם המתילד ממנו רב חס רטוב וירחיב הנפש ויניע המשגל מאד בסגולה בו מחוברת אל הטבע וימלא העורקים אד טוב ולכן יניע הקושי וכל שכן כשיקח ממנו בכונה ואחר המאכל ועם היציאה מן המרחץ כי פעולתו בזה יותר גדולה מכל מה שהוא זולתו.

5

5. ודע כי הזרעים החמים היבשים ינגבו הזרע ויחלישו המשגל וכל שכן מה שבו לגרש הרוחות כמו הרודה והכמון והניילה והכרויה והפלפל והחרדל. ולכן ראוי להרחיק הזרעים והתבלין כלם אשר יתבלו בהם המאכלים כי אם מה שאספר לך והוא זה פלפל ארוך וגלנגר מ"א אוקי קנילה ואניס מ"א שתי אוקיות מאסיש ואגוז מושקדא מ"א רביע אוקיא וידקו אלו הסמים ויהיו מוכנים לתבל כל מאכל שיבושל וישליך האבק על המאכל וראוי שישים מהם לפי מה שיבוא ערב.

10

1 ומפירות האילנות: [...] 2 || האילנות: האילן ש || והענבים: ואלענאב ש || והפסתוק: והפסתק ספ והפוסתק ל'צק והפסטק ת והפוסתאק הוא פישטציוס ע והפסתוק וזרע הבטנים הגדולים ואגוז הנדי: וזרע בטנים גדולים ואגוז הנדי והפסתק ש || הבטנים: פינז ב"ל פ add. בערבי צינובר ע add. || הגדולים: ע om. 2 הנדי: אנדי פ ערבי הנארגיל ע add. || גרגרי אלזם: חב אלזם עש חבל סלם ר גרגרי זל הוא אלזם הוא טרופש די רוביש ת גרגרי אלזל הוא אלזם הוא טרופאש דרובייש ל'סק חסר(!) פ || הידוע: הדוע ר הידוע ר' המ"ע b || בפלפל השחור: בפלפלים השחורים עפ בפלפל השחורים ל'סצק || הנה: om. b 3 ויעזרו: (= ועינ' kps) تعين NW || על: אל פ || ובהם: ויש בהם עפ ל'סצקת om. || מה: ממה ש || שיתרכב: שירכב ש 4 הדבש: P = النحل ksNSW add. || על: אל פ || בענין זה הנזכר: בענין ההוא ל'סצקת בענין הזה 5 בענין הזה הנזכר ר 5 תמורתו: ולא חלף לו ע add. || הזאת: זאת ש || רב חס: רב החום ש || רטוב: ורטוב ר לח שי 5-6 וירחיב ... טוב: 5 om. 5 ויניע: ויפשיט אל ל'סצקת ויפשיט את ע ותתפשט אל ש (وييسط NW) || המשגל: המשגולה b 6 הטבע: הכח הטבעי ש || אד: יותר פ || טוב: רב רטוב ת רטוב עפ רב טוב ל'סק || יניע: אינו פ 7 פעולתו: תועלתו ש || יותר: ש om. יותר גדולה: גדולה פעולה יותר גדולה פ || שהוא זולתו: שזולתו ת 8 ודע כי הזרעים: [...] 9 || הזרע: 9 om. || מה שבו: מי שיש בו כח ש || לגרש: יכלו רת כלו ל'סצקת כלוי ל"א גרישת הרוחות ע 9 הרודה: הסדאב פ add. || והניילה: והקסח השחור פ והניאלה ל'סצקת והנילאה והקשם והשחור ע והניילה והכרויה והפלפל והחרדל: והשחור והכרויה והשזוני והחרדל ש || והכרויה: והכרואי ר והכרביס פ והכראי b והכרוביא ל'סצק והכרביא הוא כרויא ע || והחרדל: ודאו פ add. והדומה להם ע add. ونحوهم N add. ونحوها W add. || הזרעים והתבלין: התבלין והזרעים עפ || והתבלין: והתבלין ר 10 כלם: כלן ש עפ om. || יתבלו: יתבל ל'סצקת יתבשל ת || בהם: בהן פ || וגלנגר: וגלנגל עפקש וגלנגת ת וגאלינגר ל וגלנגאר 9 וגלנגא b וזנגביל עפ add. ونجيب وزرباد NW add. 11 ואניס: מנוקה ע add. || אוקיות: יירופלא פ add. גירופלי ע add. (= قرفل NsW) || מאסיס: מסיש פ מאסיש ע || מושקדא: מוסקדא ר מושקאטק מושקטה ע || אוקיא: אונק' ת 12 לתבל: בהם ל'סצקת add. || מאכל: מאכלים פ || שיבושל: ת om. || המאכל: أي طعام NW طعام s || וראוי: ينبغي ksNPSW 13 ערב: تصيله sNPSW

ואולם מה שראוי להרחיק מן המזונות והרפואות הוא כל מה שיקרר או יגב או יכלה הרוחות מזה מן הדברים הנהוגים אצלנו העדשים והגולבאן והירקות הקרות כמו הארמולץ והאשפינקש וכל שכן החסא הנה הוא מזיק מאד בענין הזה וכן הקישואים והאבטיחים והדברים החמוצים כלם מזיקים ויותר החומץ. וכבר זכרתי כי הזרעים כלם ראוי להרחיק כי אם מה שזכרתי לך וכן זרע הלפת מכאיב הראש מנגב הזרע. וממה שראוי שירחיק מאד מן הדברים הנהוגים אצלנו הנלופר כי סגולתו בביטול הזרע וכאלו הוא הפך לו עד שריחו יחליש המשגל וזה סגולה בו.

5

6. וראוי שאזכור מזונות מורכבות ורפואות מורכבות לזה הענין ואתחיל במזונות תאבילה תעשה מבשר הצאן בן שנתו ואפונים ופשתנגא ולפת ובצל לבן וחלמון ביצת התרנגולת ויהיו התבלין אשר זכרנו מורגשות. מצירה תעשה מבשר כבש או תרנגול סריס או בני יונה עם חלב פרה ויתובל בזרעים הנזכרים למעלה. הריסה עשויה בבשר כבש או תרנגול סריס ותתובל

10

1 שראוי: שראו b || המזונות והרפואות: הרפואות **לסעקת** || יכלה: **يظرد ksNPSW** 2 הרוחות: בהם ת add. || מזה: מהר **לסק** מזה מן הדברים: ומן הדברים **פת** || אצלנו: אצלנו **פ b** || העדשים והגולבאן: העדשים והגרוטת **ר** והגרוטש **ר** 2 הגולבין והעדשים **ש** העדשים והגרורות **לסעקת** העדשים והגרמנוש ובערבי הגילבין **ע** || והירקות הקרות כמו: **ש om.** || הארמולץ: הארמולש לח(?) קטף **פ** האכמולץ **b** והארמוליש **ש** הארמולץ והוא אלקטף **ת** אימולש ובערבי קטף **ע** 3 והאשפינקש: והאישיפנאק **ר** והאישיפנאג **b** והאספנד **עפ** והאישיפנאג **ש** והאישיפנאג **צ** והאשפינקש **ש** || וכל שכן: ובפרט **ש** || הנה: **ש om.** || וכן: המלפפין בערבי כיאר **ע** add. המלפפין **פ** add. الخيار **ksNPSW** || הקישואים: והקישואים **ע פ om.** 4 והדברים החמוצים: והחמוצים **עפ** || כלם: **ת om.** || מזיקים: ראוי להרחיק **ר** מזיקים **ר** 1 מאד **לסעקת** add. || ויותר: מכלם **ש** add. ذلك add. **ksNPSW** || הזרעים כלם: כל הזרעים **עפ** והתבלין **ע** add. || להרחיק: להרחיקם **ש** 5 הלפת: הנפי הוא לפת **פ** || וממה: ומה **רשת** 6 הנהוגים: **ת om.** || אצלנו: אצלנו **פת** הוא **ת** add. || הנלופר: הנניופאר **פ** הנלופאר **לק** הנניופריש בערבי ניירופל (= נילופר) **ע** || כי סגולתו: שסגולתו **ר** || בביטול: בבטלה **פ** מבטלה **ע** || וכאלו הוא: = **وكانه PsW** ו**كان kNS** || עד שריחו: אשר רחו **לסעקת** || יחליש: (= **ksPSW**) **شهوة add. N** 7 וזה סגולה: בסגולה **לסעקת** || בו: דאר פלפל וכולנגאן וזנגביל קנה אניס וקרנפל ובאסבאסה הוא מאסיש וזוגת טוב פלפל ארוך גלגל יינברא קנילא אניש יירופלא מאסיש ואגוז מושקדא **פ** add. ערבי דאר פלפל וכולנגאן וזנגביל קנה אניס קרנפל בסאבאסה הוא מאסיש גוזט אלטיב פלפל ארוך **ע** add. 8 מזונות מורכבות ורפואות מורכבות לזה הענין: המזונות המורכבות לזה הענין והרפואות המורכבות **ת** || ואתחיל: ואחל **לסקת** || תאבילה: תבלה **ש** טיבול **ע** תובאלה **פ** **רש om.** תאבילה תעשה מבושר: [...] **צ** 9 הצאן: צאן **ת** הכבש **ש** || בן שנתו: **شئى ksNPS** **W** || ואפונים: זרעונים **ע** || ופשתנגא: ופשתנגא **עש** ופשתנגא **לקת** ופשתנגש **ש** ופשתנגא **צ** || ולפת: **أو مجموعها add. N** add. **W** || וחלמון: וחלמני **פ** וחלמנים **ע** || התרנגולת: התרנגול **לסק** 10 מורגשות: מורכבות **ש** מורגשים **עפ** בו **ערש** add. **בה ת** add. || מצירה: **לסעקרש** **om.** || תעשה: או **ש** [...] **צ** || תרנגול סריס: סריס תרנגול **פר** או מביצי תרנגולת **ע** 10-11 עם חלב פרה: או חלב של בקר **עפ** 11 ויתובל בזרעים: ותטויב (= **وتطيب**) בתבלין **פ** ותטלין (!) בתבלין **ע** || הנזכרים למעלה (المقررة): המשוערים **לסעקרת** = **المقدرة ks** **עפ om.** || הריסה: הריסא **ת** רפות **ע** ריפות **פ** וג'כ הריסה **ש** הריסה **לסק** 11-1.66 עשויה בבשר כבש או תרנגול סריס ותתובל במה שזכרנו מן הזרעים ויוסיף: **פ om.** 11 כבש: הכבשים **ע** || תרנגול סריס: בביצי התרנגולת זכרים **ע** || ותובל: ויתובל **שת** ותתבול **b** ותטיב **ע**

במה שזכרנו מן הזרעים ויוסיף לעפר הקנילה עליה. ואם ישתה חלב חם שעור ליטרה ויעפר עליו רביע שקל מגירופלי שחוק מנופה יועיל מאד ויתן הקושי וירבה הזרע וכן הבצלים הצלויים יועילו מאד בסגולתם ולא ימנע מעפר עליו הזרעים המשוערים וזכרו שהבצל הצלוי עם חלמון הביצה השלוקה יעשה פעולה גדולה בזה וכן חלמון הביצה הטרימיטא כשיעפר עליה מן הזרעים הנזכרים ויקח מהם קודם שישן קרוב מעשרה יעיר המשגל וירבה הזרע.

5

עוגה זכרה אבו עלי ב"ס לחזק המשגל מן הרכבתו וזה תארו יקח ממוחי העופות והיונים חמישים במספר וחלמוני ביצי העופות עשרים וחלמוני ביצי התרנגולת הילדה עשרה ומן מי בשר הכבש הסחוט הכתוש חתיכה וממי הבצל הצלוי ג' אוקיות וממי הפשטנגא ה' אוקיות ומן המלח והתבלין החדים שעור הצורך ומן החמאה חמישים דר' יעשה ממנו עוגה ויאכל וישתה עליו אחר עכולו יין חזק בעל ריח טוב נוטה אל המתקיות.

10

1 במה שזכרנו מן הזרעים: בזרעים שזכרנו ש || הזרעים: תבלין ע || ויוסיף לעפר: או יזר N ויזאד פיזר s ויזאד פי דר ks ויזאד פי דאר W || לעפר: לזרות ש עפר פ || הקנילה: הקנילה ת הקנילא לך || ישתה: יהיה פ || שעור: עפ om. || ויעפר: וזרה ש 2 רביע שקל: לסקת om. רביע דרכמ' פ רביע דרכמון שקל ע || מגירופלי: גירופלי שת || ויתן: וכן יחזק ש || הבצלים הצלויים: הבצל הצלוי עפערש 3 יועילו מאד בסגולתם: יועיל מאד בסגולתו ולא ימנע מעפר עליו הזרעים המשוערים וזכרו שהבצל הצלוי: עפרש om. || ולא ימנע מעפר עליו: ולא סימא إذا يذّر عليه N || המשוערים: (= المقدرة ks) المقررة NW || וזכרו: [...] צ || עם: על רש || חלמון: חלבון פ 4 יעשה: יעשו לסקת ויעשו פ || וכן: כי ש וכן חלמון: [...] צ || חלמון: חלבון פ || הביצה הטרימיטא: הביצה התמרוטה ת הביצה השלוקה או חלמון דאינו מתגבל כל צרכו ש הביצה הטרופה פ || כשיעפר: כשיאובק ש 5 הנזכרים: המשוערים לסקת ע || ויקח מהם: ולקח מהן ר || מעשרה: למעשה לסקת || יעיר: יעוררו ש || וירבה הזרע: לסקת om. 6 עוגה זכרה אבו עלי ב"ס: והנה זכר ציני פ וזכר ב"ס ת והנה זכר אבן סיני ר וזכר בן ציני ס וזכר אבן ציני ק וזכר הזרבנ(?) צ והנה זכר אבו ציני תפיני טגון ע || לחזק: טיגון פ add. || המשגל: המוח לסקת מוח b || מן הרכבתו: והרכבתו ע והרכבתי b || תאר: עוגה עשויה כן לסקת add. עשויה בבשר כבשים או בביצי התרנגולין הזכרים ותטויב במה שזכרנו מן התבלין ויוסיף לעפר פ add. قال kNSW add. || ממוחי: ממוח לסקת ראשי עפ add. || העופות: הצפורים ש העופות הצפורים ע 7 חמישים במספר: ש om. || וחלמוני: ומחלמוני (= ومن صفرة kNW) עפש וחלמונים b || העופות: הצפורים ש || עשרים: במספר עפ add. || וחלמוני: ומחלמוני (= ومن صفرة kNSW) פצ ומחלמונים ר || התרנגולת הילדה: התרנגולת הילדות ר 7-8 ומן מי בשר: וכן מבשר ת ומי בשר ש 8 הסחוט הכתוש: השחוט הכתוש ר השחטה כתוש ק השחטה כתוש ל הכתוש ע הכתוש השחוט צ פש om. المرضوض المطبوخ شديد المعصور N المدقوق المطبوخ شديدا المعصور W || חתיכה: (= قطعة) قصعة kNSW חתיכות קטנות ומבושל ומשחט המיץ ושחוט עפ ש om. || וממי: ומי ש וממיץ ע || הצלוי: הקלוי פ (= المشوي k) المعصور NW || וממי: ומי ש וממיץ ע || הפשטנגא: הפשטינגש ש פשטנגש ת פשטינגאש לך פשטנגאש ש הפשטנגאש צ הפשטינגאש ע 9 החדים: רי (= الحادة) الحارة kNSW || החמאה: עשרה דרהם ומן הסולת ש add. || יעשה ממנו: ויעשה ש יעשה פ || עוגה: טגון אכל זה עפ רת om. עכולו: ה' דרה' ע add. || חזק: חי ע add. || בעל ריח טוב: ש om.

והנה הרכבתי אני ממאמרו בזה עוגה נקלה לעשות ערבת הטעם ואמר לי מי שחברתיו לו כי הוא מצא בה פעולה גדולה וזה תארה יקח ארבעה בצלים ויצלם בתנור עד שיתבשלו ויסיר קלפתם החיצונה ויכתשם כתישה טובה וכן יקח חצי ליט' בשר כבר נשלק ונצלה במרקו עד שישלם בשולו ויכתש הבשר ויעורב עם הבצל הצלוי עם מה שנשאר מן המרק וישים עליו עשרים חלמונים מביצי התרנגולת ויערב הכל ויחבר אליו מן הזרעים המשווערים שעור מה שיורגש טעמם ומעט מלח ואם יהיה מלח סקנקור יהיה יותר טוב ויצלהו בשמן ססימאן או בחמאה וכן תעשה כמו העוגה הזאת בעצמה בפשטנגה שלוקה קלוייה תמורת הבצל ותעשה גם כן בבצל ופשטנגה כמו שספרתי.

5

אחרת יקח מביצי תרנגולים שלש אוקיות וממוחי העופות שלש אוקיות ועשרים חלמוני ביצי התרנגולת ואם יהיו ביצי היונים יהיה יותר טוב והזרעים המשווערים ויצלה אותם בשמן סיסאמן או בחמאה ותעשה גם כן עוגה במוחי טלאים תמורת הבשר ויעשה פעולה טובה.

10

1 א: ת. om. || ממאמרו: ממאמרו ת. ש. om. במאמרי פ || בזה: om. kNSW || עוגה: טגון עפ || נקלה: קל עפ || לעשות: העשייה ע || ערבת הטעם: עדן המטעם עפ 2-1 || ואמר לי מי שחברתיו לו כי הוא מצא בה פעולה גדולה: ולו פועל גדול בזה עפ 1 ל: ש. om. || שחברתי לו: שחבורה אליו ש שחברתיה לו לסעק 2 בה: om. kNS || פעולה: תועלת ת || וזה תארה: זה תארו עפ תארה לסקת 3 ארבעה: לסק om. || עד שיתבשלו: מאד ש 3 קלפתם: הקלפה ש || החיצונה: הראשונה עפ || וכן יקח: ויקח ש || כבר: ברבור עפ כבש לסעקש ת. om. 4-3 || נשלק ונצלה במרקו עד שישלם בשולו: ויתבשל היטיב ש 4 ויכתש הבשר ויעורב עם הבצל הצלוי עם מה שנשאר מן המרק: כתוש הכל יפה יפה וערב הכל עם מרק הבשר ש 5-4 || ויעורב עם הבצל הצלוי עם מה שנשאר מן המרק וישים עליו עשרים חלמונים מביצי התרנגולת לסקת. om. 4 וישים עליו: ויקח ש 5 חלמונים מביצי התרנגולת: חלמוני ביצי תרנגולת ש || ויערב הכל ויחבר אליו: ש. om. || מן: ומן ש || הזרעים: הזרעונים צ התבלין ע. add. || המשוערים: (= المقدرة ks) المقررة NW 5-6 || שעור מה שיורגש טעמם: די ספקו ש 6 סקנקור: סקנקור ר סקנקור צ סאנקור ל הוא דג שייטא פ. add. הוא דג סגיטי ע. add. 6-7 || יהיה יותר טוב ויצלהו בשמן ססימאן או בחמאה: ויערב הכל יפה ויצלהו בחמאה או בשמן שומשמין ש 6 בשמן ססימאן: בסיסאמן ר במי סיסמאן ת במי סיסמון ק סיסמון ל במי סומאן צ 7 וכן תעשה כמו העוגה הזאת בעצמה: או תקח ש || העוגה הזאת בעצמה: זאת עפ || בפשטנגה: בפשטנגש פ בפשטינגאש ע פשטינגה ש לבדה ש. add. בפשטינגא לסק בפשטינגש צ בפשטנגה שלוקה קלוייה תמורת הבצל ותעשה גם כן בבצל ופשטנגה: om. b. || קלוייה: צלוייה עפ 7-8 || ותעשה גם כן בבצל: או בצל ש 8 ופשטנגה: ופשטינגא לסק פשטינגש צ || שספרתי: שזכרתי עפ תם ונשלם ע. add. 9 אחרת: טגון אחר פ [...] צ عجة أخرى kNSW || מביצי: ביצי פש || תרנגולים: זכרים פ. add. || אוקיות: אונקיות ת || וממוחי: וממוחות לסק ראשי פ. add. וממוחי העופות: ומוח הצפרים ש || אוקיות: אונקיות ת || חלמוני ביצי: חלמונים מביצי ר חלמונים ביצי פ חלמונים ביצת ש 10 ואם יהיו ביצי היונים יהיה יותר טוב: ואם היו ביצי היונים היו יותר טוב ת או ביצי יונים כי הם יותר טובים ש ואם היו ביצי היונים היו יותר טובים לסק ואם היו ביצי היונים היה יותר טוב צ || המשוערים: (= المقدرة ks) المقررة NW || אותם: אותו ת אותו פ || סיסמאן: שומשמין ש סיסמאן ת ססימאן פ 11 ותעשה גם כן: או יעשה ש || עוגה: לספצקת. om.

7. וזכר אבן סיני וזולתו מן הרופאים מינים מן המתיקות מועילות והנה זכרנו מהם מתיקה קלה לעשות ערבת הטעם והתאמת נסיונה וזה תארה לבבי הבטנים ולבבי הפסתוק ולבבי השקדים מ"א שתי אוקיות סיסמאן קלוי בקשרו זורע אורוגא ולב זרע אבטיח מכ"א אוקי' סוכר ודבש דבורים שהוסר קצפו ד' ליט' יצלו הלבבות כלם בשמן סיסמאן עד שיקפא ויעשה מתיקה הנהוגה ולא תהיה האש חזק.

5

מתיקה אחרת והוא שישרה האפונים במי האורוגה עד שיתבקעו ויתקלפו ויקח מהם חלק ומכל הלבבות הקודם זכרם חלק ויצלה הכל בשמן סיסמאן ויקפאיהו בדרך מתיקה. וידע האדון כי אלו המזונות העשויות למשגל ראוי שילקחו אחר צאת מן המרחץ ואם היה אפשר שישתה אחריהם שעור ג' אוקי' מיין ריחני היה זה יותר טוב בכונה ולהשמין הגוף גם כן.

8. ומן הרפואות המורכבות גם כן מרקחת הפשטנגה ומרקחת שייל שנטמריא ומלאכתם יחד אחת כי השייל הוא פשטנגא מדברית ותואר עשייתם שיקח עליון הפשטנגא וישליך מה

10

1 אבן סיני: בן סנא ת אן (!) סינא ש אבן ציני פק בן ציני לס [...] צ || מועילות: המועילות לספצקת || זכרנו: זכרו לסקרשת והרכבנו פ add. 2 והתאמת נסיונה: והיא אמתית ש והיא מנוסה לת והיא מנוסית סק || וזה תארה: ותארה לסקת וזאת היא ש תוך הפיטש פ add. || תארה: בטנים הוא גולגולן צ add. || לבבי: (= قلوب k) قلب NW || ולבבי: وقلب kNSW || הפסתוק: הפשתוק b הפשטק ת הפסתק לסק || ולבבי: وقلب kNSW 3 אוקיות: אונקיות ת || סיסמאן: סיסמאן פ סיסמן ק שומשמין ש סיסמאן הוא גולגולאן סק סיסמן הוא גולגולאן ל סיסמאן קלוי בקשרו זורע אורוגא ולב זרע אבטיח מכ"א אוקי' סוכר: b om. || קלוי בקשרו: ת om. || בקשרו: ר"ל בקליפתו פ || סוכר: לסצקר om. 4 הלבבות: ל"א התוכים פ || כלם: ש om. || סיסמאן: סיסמאן פ שומשמין ש סיסמן לק || עד שיקפא: om. kNSW 5 ולא תהיה האש חזקה: ת om. ויבושל על אש נחה תי || חזק: חזקה פצטת 6 מתיקה אחרת: [...] צ || והוא: והיא ש || שישרה האפונים: שישרה האפונים וישרה אותם לסצקר אُن يُوخَذُ الحَمَص وَيُقَع kNSW || האורוגה: האירוגה ספ האירוגא לק האורוגה צ || ויקח: ויקחו לסצקת || מהם: מהן ש 7 הלבבות: ל"א התכות פ || הקודם זכרם: שקדם זכרם לסקת שזכרתי ש || ויצלה: ל"א ויטגן פ || בשמן סיסמאן: בשירג ש בשמן סיסמאן או שמשמין פ || סיסמאן: סיסמן ל סיסמאן ק סיסמאן סצ 7-8 וידע האדון: [...] צ 8 האדון (= المولى k): אדוני לסקת om. NW || למשגל: כולם פ add. = كَهْلًا ksNSW || צאת: צאתו ש 9 אחריהם: אחריהן ש || אוקי': אונקי' ת || ריחני: טוב פ add. || היה זה יותר טוב: יהיה זה נאות ש היה יותר טוב לסקת יהיה זה יותר טוב פ 10 הרפואות: המעוגות ש || מרקחת: מעוג ש || הפשטנגה: הפשטנגש לקסת הפשנגה פ הגיזר המדברי ש הפשתינגא צ || מרקחת שייל שנטמריא: ומעוג אלשקאקל ש או שקאקל ת שגיל שלמונית שקאקול הוא פניקאט קרויל הוא פשטנגא מדברית ל"א עשב הריח פ או שאגיל לקס שאגיל שואטאמניא (!) צ 10-11 ומלאכתם יחד אחת: יעשו יחד על זה הדרך ש ומלאכתם אחד ת ותואר עשייתם פ 11 אחת: אחד לסקצ || כי השייל הוא פשטנגא מדברית: כי השקקול היא פשטנגה מדברית ת פש om. || השייל: השאגיל לסקצ || פשטנגא: פשטינגא צ || ותואר עשייתם: ותארם לסקת פש om. || שיקח עליון הפשטנגא: יקח העליון מן הגיזר המדברי ש || הפשטנגא: הפשטינגא צ

שבתוכה או השייל וישלכם ויקררם ויסחטם בידו ויקח מאחד מהם ליטר' זרע ארוגא וסיסמאן קלוף ולינגא אויש ולבבי הבטנים מ"א ג' אוקיות דבש שהוסר קצפו ג' ליטר' יעשה כמו שיעשו המרקחות כלם אחר כן יקח בהמן לבן ובהמן אדום וסינאמומי וגלאנגר ופלפל ארוך מ"א ד' דר' קנילה ודרונג מ"כ ד' דר' יודק הכל וינופה ויחובר אל המרקחת אחר שיורד מן האש ויטיב ריחו בשמינית שקל מור ויאכל ממנו לוגמא בכל יום כי הוא יעשה פעולה נכרת תקרב מפעולת הסקנקור.

5

רפואה אחרת יקח מן החלב ליט' יתיך בו ארבעים דר' מאנה ויבושל עד שיתעבה ויקח ממנו בכל יום שעור שלישי ליט' כן זכרו הרופאים והנה חברתי אני לזה רביע דרהם גירופלי והיטיב פעולתו.

רפואה אחרת זרע רומיאה קוניל ושין שלמון הוא שקאקל וזנגביל מ"כ ה' דרה' בהמן לבן ואדום ובצל מרינה צלויה טבור דג שייט מכל אחד ג' דרהם זרע הרטבה אומרים שהוא פבל

10

1 שבתוכה: שבתוכם ת || או השייל: או השגיל פ || או השקאקול ת כן תעשה בשקאקיל ש || השייל: השאגיל לסקצ || ויקררם: וישפוך מימיהם פ זמן סצקר add. ויקחם זמן פ add. ויירד ماء kNPSW || ויסחטם: וישחטם ר || בידו: ש || om. || ליטר': רוטל פ add. ثم يُوخذ add. || ארוגא: אורוגה ספת אורוגא לקט || וסיסמאן: ושומשמין ש 2 קלוף: פ || om. מקושר הוא גולגולאן קלוף לסקצ || om. || ולינגא אויש: ולינגא אביש ת לינגא אביש לסקצ פ || om. וישפוך מימיהם אביש (?) פ add. || ולבבי: (= وقلوب k) وقلب NPW || אוקיות: אונקיות ת || דבש: نحل add. kNSW 2-3 כמו שיעשו המרקחות כלם: כדמיון המרקחות ש 3 יקח: פ || om. || בהמן לבן ובהמן אדום (= بهمن أبيض و بهمن أحمر k): אדום הוא באס רובי ובהמן לבן הוא אלבוס פ בהמן אדום הוא באס רובי ובהמן לבן הוא אלבוס לסקצ || om. || אדום הוא באס רובי ובהמן לבן הוא אלבוס לסקצ || om. || אדום: מן כל واحد ثلاث دراهم add. NW || וסינאמומי וגלאנגר: לסק || om. וסינאמומי וגלאנגר פ (= ودار صيني و خولجان k) وكذلك خولجان ودار صيني NW || ד': ג' לסקצת (= P) 4 קנילה ודרונג מ"כ דר' (=P): קנילא ודרוניסי מ"כ דר' ש פ || om. || ד': לסק || om. || המרקחות: המרקחות ת || מן: מעל פ 5 בשמינית שקל מור: בשמן שקל מור צר בשמן מור שקל לסקצ || מור: מושק פ add. مسك kNPSW || נכרת: גדולה ש טובה לסקצ || add. || תקרב: טובה פ טובה ת add. תקרב מפעולת: קרובה לפועל ש || מפעולת: מפועל לסקצ 6 הסקנקור: הסקאנקור לצק הוא דג שייט לסקצת add. || הוא דג שאייט ר add. || הוא דג אשטינקורוס פ add. 7 אחרת: צ || om. || لمن كان مزاجه حارًا add. N || החלב: الحليب add. NW || מאנה: מנא לסקצת מאנא ש מנא הוא תרנגבין פ || שיתעבה: שיעבה לסק || ויקח ממנו: ויאכל ש 8 שעור: ש || om. || שלישי: חציר ר || ליט': עם רביע דרהם גילופרי ש add. || חברתי: הוספתי פ || אני: ר || om. 8-10 רביע דרהם גירופלי והיטיב פעולתו. רפואה אחרת: ש || om. 8 גירופלי: גירופלי ל גירופלי צ גרפולי ק مسح add. kNPSW || והיטיב: להטיב לסקצ 10 רפואה: צ || om. || רומיאה קוניל: רומיאה קוניל ר רומיאה קוניל ושמו ליון פ רומיאה קוניל והוא בזר הליון ת [...] || בזר הליון לע' אשפרגי סו || ושין שלמון הוא שקאקל: ושין שלאמין הוא שקאקול ת ושקאקל הוא כרדמומי פ ושין שלמו הוא שקאקל ר ושין שלאמון הוא שקאקל לסק 10-11 || בהמן לבן ואדום: (=P) بهمن أبيض وأحمر تودريج أبيض وأحمر و بهمن أبيض وأحمر W تودري أبيض وأحمر N || מרינה: מרין ר מרינא לקש הוא אשקיל פ add. || שייט: שאייט לצק || הרטבה: היטבה לקט 11-1.70 || אומרים שהוא פבל ויש אומרים שהוא זרע קנים: זרע קנים ש זרע הרנובה והוא בזר אל רטבה ואמרו שהוא בבאל ויש אומרים שהוא זרע קנים ת אמרו שהוא פאביל ויש אומרים שהוא זרע קנים לסקצ

ויש אומרים שהוא זרע קנים וזרע ארוגא ולגנא אויש וזרע אורטיגא וזרע צנון מ"א ב' דר' סוכר מ' דר' השתיה ד' דר'.

ומן הרפואות הטובות אמרו מרקחת הלבבות שקדים ולוזים ופסתוק ונוס אנדיה קלופה גרודה ובטנים וזרע אלקלקל והוא אשר ימכרו בעבור זרע בלשמי וזרע אלולם והוא פלפל שחור וזרע טרבנטינא מ"א חלק פלפל ארוך וזנגביל מכ"א חצי חלק יודק הכל ויולש בפנים ויקח ממנו כביצה בכל יום.

5

משקה אמרו שהוא ירבה תאות המשגל וירבה הזרע ויקח לפת ותאנים ויבשל בשול טוב ויזככהו וישליך במים ההם צמוקים מנוקים מזגיהם ויבשל בשול טוב ואחר כן יזככהו וישים עליו פנים ויעמוד על האש עד שירתיח וישוב יין וישתה אותו.

וכבר זכרו על צד הסגולה זה והוא שיוקח זכרות השור נגוב ויודק ויעפר ממנו על ביצה טרמינטה ויאכלנו.

10

1 זרע ארוגא: זרע אורוגאה פ ואורוגא ש זרע אורוגה ס זרע ארוגה צ זרע אירוגא לק || ולגנא אויש: ולינגא אביש פ ולאינגא אביש צ ולינגא אביש ס || אורטיגא: אורטייאה פ אורטיגה ס ת || זרע צנון: וצנון ש || צנון: om. b. סוכר: סוכרי לסקפ סוקר ר סוקרי צ 2 מ' דר': ה' אוקי' פ || השתיה ד' דר': והשתיה ד' דרכמ' פ הלקיחה ד' דר' ש אלשרבה ד' דרהם לק [...]. שורבה ד' דרהם ס צר om. 3 ומן הרפואות הטובות אמרו מרקחת הלבבות: ועוד מרקחת לבות ש || הלבבות: وصفته add. kNPSW || ופסתוק: ופישטוקש ש ופוסתק ת ופסתק ס || ונוס אנדיה: ואגוז אנדיאה ש ונרגיל הוא נוס אינדיאה פ ואגוז הנדי ת ונוז אינדיקה לסק ונוס הינדיקא צ 4 ובטנים: وقلب صنوبر N וقلب الصنوبر W || אלקלקל: אלקלקאל פ || ימכרו: הבשמים פ add. (= العطارون NW العطارين ks) om. P || בעבור: בחלוף לסקת בעבורו ר פ || זרע בלשמי: זרע בלשמו ת זרע שילו בלשמו ש זרע בלשמי ושילו בלשמי פ זרע שילו שייט בלשמום לק זרע שילו בלשמום ס צ || זרע אלולם והוא פלפל שחור: ופלפל ש || אלולם: אלסלם ר || פלפל שחור: فلفل السودان kNPSW || שחור: השחורים לסקת שחור ... פלפל: צ om. 5 טרבנטינא: אטרבנטינא ר בצרה ת אטרא פ ואל שוניז שי ואלחב בת (!) פ add. טרבניטינה ס ערבי חבה אל [...]. סי || מ"א חלק: שיצא חלק (!) פ || חצי חלק: חלק ר عشر جزء NW عشرون جزءا ks عشرون جزء P || בפנים: בפניד שית בפנים הוא פניד פ בפאניס לסק 5-6 ויקח ממנו כביצה בכל יום: ויאכל בכל יום כביצה ממנו ש ויקח ממנו בכל יום כביצה לקת 7 משקה: מתיקה ש || אמרו שהוא ירבה תאות המשגל וירבה הזרע: להרבות הזרע והתאוה ש || פת: סלגם הוא לפת ס צר קלפת האגוזים פ סלג הוא לפת לק وجوز NW add. || ויבשל בשול טוב: ויבשלם בטוב ש 8 ויזככהו: ואחר כן יזככהו פת ויזככם ש ויסננהו פ add. || וישליך במים ההם צמוקים מנוקים מזגיהם ויבשל בשול טוב ואחר כן יזככהו: ש om. צמוקים מנ(...) בטוב (...). שי || במים ... וישים: לסק om. || ההם: חמים ר ת om. || יזככהו: ל"א יסננהו פ 9 פניס: פניד שית פאניס לסק || וישוב יין: ויעשה כיון ויעורב הכל ש וישאב יין לסק || וישתה אותו: וישתה ש וישתה ויתאוה סת 10 וכבר זכרו על צד הסגולה: סגולה ש || זכרו: זכרנו פ גם כן לקת add. || והוא שיוקח: ש om. שיוקח ס || זכרות: ממרת לק || נגוב: (= محفّف P) ומיבשין אותו נגוב פ לסקרת om. || ויעפר: ויאובק ש || ממנו: לק om. 11 טרמינטה: טרמיטה צ טרמטה ת נמרשת ש במברשת מגולגלת ר"ל רכה וגיד הקיפוד מיובש ויודק לעפר וישים תוך ביצה רכה פ לק om. || ויאכלנו: om. פ

ואמרו בשר אלסקנקור ידוע מפורסם ובסגולה טבורו אשר ימלא בטנו ממנו יטבול במלח
ההוא ויבושל בו המאכל ויחזק מאד ואמרו וכן האנקה והוא אל וריל הנה בשרו יש לו פעולה
גדולה מאד.

וזכר בן זוהר הרפואה הזאת ואמר מרקחת יועיל למיעוט הקושי ומיעוט הזרע והתאוה אשכי
השועל העב וזנגביל ופלפל ארוך וזרע הלפת וזרע צנון הגנים מ"א חלק לנגא בובינה וכלך
וארוגה מ"א חצי חלק שקאקיל ולב בטנים ולזוים מכ"א חצי חלק דג שייט שלישי חלק וישחוק
אותם נפרדים וינפה מה שראוי לנפות וילוש אותו במשקה התפוחים ויאכלנו מג' דר' עד ד'
דר'.

9. ואמר גם כן מפני שהיו רבים מן האנשים ישתדלו על התמדת הקושי ואם לא יהיו מזריעים
ראוי שאזכור ממנו זה והוא סוד נפלא לא זכרו שום אדם. שמן פשטנגה ושמן צנון מ"א ליטר'
שמן חרדל רביע ליט' ערב הכל ושים בו מן הנמלים הכרכומיים חיים חצי ליט' ושים השמן

1 ואמרו: או יקח ש' ואמר kNPSW || אלסקנקור: אלסקנקור ל'עק הוא דג שייט ש' || ובסגולה: ובפרט
ת ש' om. 2-1 טבורו אשר ימלא בטנו ממנו יטבול במלח ההוא ויבושל בו המאכל: טבורו או בשרו
וימלחו ויבשל באותו מלח המאכל ש' בטנו ממנו יטבול במלח ההוא ויבושל בו המאכל לק טבורו וכן
מלחו אשר ימלא בטנו ממנו יטבול במלח ההוא ויבשל בו המאכל צ' 1 ימלא: ימלחו ר' || בטנו: בשרו
b 2 בו: ש' om. || ואמרו וכן: (قالوا وكذلك k) וכذلك NP ואמרו וכן האנקה והוא אל וריל: ויחזק גם כן
האל ורל ש' הוא לטאה ש' ואמרו וכן האלנבל ר' (=k) ואמרו פ' ואמרו וכן אלנכח לק אמרו וכן צ' אמרו וכן
אלנכח גם כן ש' 3-2 הנה בשרו יש לו גם כן פעולה גדולה מאד: וכן בשרו יש לו פעולה גדולה מאד פ'
כי אכילת בשרו יחזק על המשגל מאד ש' 2 לו: גם כן רת. 4 add. וזכר בן זוהר הרפואה הזאת ואמר
מרקחת יועיל: עוד זכר ב"ז זה המעוג ואמר כי יועיל ש' || הזאת: om. b. || ואמר: והיא ת ואמר ר' || יועיל:
מועיל לסקת || הקושי ומיעוט הזרע והתאוה: הזרע ומיעוט התאוה והוא מרקחת ש' || אשכי: ביצי אשכי
פ' 5 העב: אלגאליט' ת פ'עש om. אלגליד לסק || הגנים: פרדיסיי הנגוב פ' גניי ת ש' om. || חלק: פרח
חלק לק 5-6 לנגא בובינה וכלך וארוגה: לנגא בובינה וארוגה וכלך ש' פרח בוגלושה ולב צנובר
ושקול וארוגה ת ואקרויילש ופיניש ואוילינש ולאגא אביש ואורוגה פ' פרח לנגא בובינה ואירוגה ס'צ
לנגא בובינה ואירוגא לק 6 שקאקיל ולב בטנים ולזוים: ושקאקל תוך צנובר (ר) ולזוים פ' לסקצרת
om. || מכ"א חצי חלק: מכ"א חלק לסקש (=ks) רת. om. || דג שייט: סקנקור שת || שלישי חלק: ופרח
לשון השור וכלך פ' || וישחוק: ושחוק ל'סעקת 7 וינפה: ונפה ל'סעקת || וילוש: ולוש ל'סעקת || אות:
ל'ספ'קת. om. 8 דר': ויועיל להרבות הזרע ש' add. 9 ואמר: ואמרו לק אמרו || מפני שהיו רבים מן:
למה שרוב ש' || ישתדלו על התמדת: ישתדלו להתמיד ש' תאוים על התמדת פ' מבקשים על התמדת ת'
אשר יקרה להם על התמדת לק על התמדת צ' יקרה להם על התמדת ש' || ואם לא יהיו מזריעים: ואע"פ
שלא זיריעו ש' ואע"פ שאי אפשר לא יוציא שכבת זרע פ' שלא יהיו מזריעים לסקת. om. 10 ראוי: ואם
לא יהיה מזה ראוי || פ' שאזכור ממנו: לזכור לך ש' שאזכור לסקת || סוד נפלא: מופלג ש' || לא זכרו
שום אדם: לא קדם אליו אחד מן האנשים ש' || אדם: קח ש' add. || פשטנגה: פשטינגא ל'ט פשטנגא פ'
פשטינגא צ' פשטינגאש ש' || ליטר': רוטל פ' add. 11 ערב הכל: (=اخلط الجميع k) יחד פ' add. اخلطهم
NW || הכרכומיים: האדומיים פ' add. || השמן: בכלי זכוכית ת. add.

לשמש מד' ימים עד ז' אחר כן השתמש בו ותמשח האמה קודם המשגל ג' שעות או ב' שעות אחר כן תרחץ אותה במים חמים כי הוא ישאר אחר ההזרעה בקושי ולא נעשה לענין הזה כמוהו.

אחר זכר זולתו פלטרי דרהם אפורבי חצי דרהם מוסק רביע דרהם יודק הכל ויותך באוקי' שמן זנברי וימשח בו סביב הערוה והבצים והאמה בכל יום.

5

10. ואולם ההנהגה אשר ראוי שיתנהג בה עם הרבותו הבחירה מן אלו המזונות והרפואות הוא שיכנס למרחץ בכל ה' ימים ולא יאריך בו ויריח הדברים החמים כמו המור והענבר והגאליה ויאכל אחר המרחץ וישתה עליו אם אפשר לו יין ריחני או משקה דבש ויחפף רגליו בכל לילה קודם השינה עד שיתאדמו אחר שירחצם במים חמים יעשה זה תמיד קיץ וחורף כי הרגלים כל מה שיתקררו ישקוט הקושי ויחסר. וכן ישתדל לחמם שפל הבטן תמיד ולמשחו בחמאה. וזה סוף מה שאכויין אליו בכונה הזאת.

10

והטוב ממה שראינו בזאת ההנהגה הוא שיחפף שפל הבטן כלו כשיעור בבגד גס ושעור שיהיה חם עד שיתחמם ואחר כך יחפף אותו בכף חפיפה חזקה בשמן שיש לו ריח טוב ויש בו מסך.

1 מד': ד' רה' ש || ימים: ל' om. || עד ז': או ח' ש || אחר כן השתמש בו ותמשח האמה: ואחרי כן ישתמש בו וימשח האמה ת אחר כן ישתמש בו ותמשח ראש האמה פ אח"כ משח ממנו האמה ש || השתמש: ישתמש לסענת 2 תרחץ אותה: תמשח אותו פ || חמים: ותבעול ת² || כי הוא ישאר: כי היא תשאר לסענת || ההזרעה: הזרע b || בקושי: ר. om. || לענין הזה: ש. om. לענין ר לענין זה לסע 4 אחר זכר זולתו: [...] צ || זכר: זכרו ר (= ذكره kOPSW) || פלטרי: עאקררחא הוא פלטרי פ || אפורבי: אבק אפורבי ר אפורביו ת אפורבי לסעצ || מוסק: מר ת מושק מור דרוור מ"א רביע דרכמ"פ מושק צ מוסקא ל || ויותך: ויוחב b 5 זנברי: שנבק שת גינברי לצ גינברי ערבי זמבק ס || סביב הערוה והבצים והאמה: العانة والشح والقصيب والأنثيين OP || הערוה: והטבור פ. add. 6-7 ואולם ההנהגה אשר ראוי שיתנהג בה עם הרבותו הבחירה מן אלו המזונות והרפואות הוא שיכנס: ואולם צריך בכל אלו ש 6 בה: לסענת om. || הרבותו הבחירה: הבחירה פלסענת (= الاختار) الإكل NOPSWS 7 למרחץ: במרחץ פלסר || ימים: פעם לסענת add. פעם אחת פ. add. || ויריח: ويطيب Ns || המור: מושק פ المسك ksNOPSW || והענבר: והעמבר לסעצ || והגאליה: והאגאליה היא אלזבידה פ 8 אם אפשר לו: ש om. || לו: צ. om. قدح NOPsW add. || דבש: אומשקה אבוקרט פ. add. || יחפף רגליו: ויחפף או יזולף ידיו ורגליו פ 8-9 בכל לילה קודם השינה: בכל יום ר 9 השינה: חפיפה חזקה ש. add. || תמיד: לסת om. || קיץ וחורף: בקיץ ובחורף לסת 10 כל מה שיתקררו ישקוט הקושי ויחסר: כאשר יקרה הקור יחסר הקשי ש || שיתקררו: ישקוט או יתיבשו פ. add. أو جفّت NOPsW add. || ישקוט: ינוח פ || וכן ישתדל לחמם: ויחמם ש || שפל הבטן: אל קטן שפל הבטן ר || הבטן: והמתנים ש. add. || ולמשחו: ולמשוח לסת 11 וזה סוף מה שאכויין אליו בכונה הזאת: ש. om. || סוף: (= آخر) P אכ Os || אליו: עליו לסענת || בכונה: בהנהגה ת 12 ממה שראינו בזאת ההנהגה הוא: ש. om. || שיחפף: יזלף שיחפף פ || כלו: ר. om. || כשיעור: כשיתעורר ססת || בבגד: בשמן ש בבגד גס ושעור שיהיה חם (= بثياب غليظ وقدر انه حار k) بتعديل فيه خشونة NOPsW || ושעור: ושעיר לספסת ושיער צ || שיהיה: ושיהיה לספסענת 13 עד: עם מה לסת עם צ || בכף: היד פ. add. || בשמן: באן פ. add. بان ksNOPSW || ויש בו מסך: ויש בו מור לסצר ויש מרוקח ומבושם במורי מור כי הוא מיוחד מופלג בהנהגת המום פ. om.

On Coitus: Second Hebrew Translation (Anonymous)

מאמר המשגל לרב הגדול הרמב"ם זצ"ל

אמר משה בר מימון בר עובדיא הספרדי הקרטבי הישראלי זצ"ל:

1. צוני האדון המושל הנכבד האל ית' יתמיד כבודו שאזכור לו ההנהגה על רבוי המשגל כי זכר שיש לו בזה רצון עם מה שראיתי אני עבדו דקות בגוף האדון ומיעוט בשרו עד שהוא קרוב לרזות והיות מזגו נוטה לחוס מעט. וזכר לי האל ית' יתמיד כבודו כי לא יעזוב מעניני התשמיש שום דבר ואמנם רוצה בו ההנהגה בעבור פחד רוזת גופו ורב בקשתו הוא לתוספת מפני רוב הפילגשים והיה מרצונו גם כן שלא יזכר מזאת ההנהגה אלא מה שקל לעשותו ויתמעט העמל בו.

ושמע העבד מה שחקר לו אדונו וראה שילקט סמים ומזונות מועילים

10 בזה כפי מה שתקל מציאותו והורגל לקיחתו באלו הארצות ולא יהיה בהם תוספת חמום מפני מה שזכר מענין המזג. וראה העבד להקדים לפני אדונו מאמר כללי והוא זה ידוע הוא אצל הרופאים שהמזונות בזה הענין מועילות יותר מן הרפואות הרבה שהשכבת זרע אינה אלא מותר המזונות ישאר ממה שצריכים לו האיברים בעיכול שלישי ולפיכך ירוה הגוף אם הוסיף בזה עם שאר הנזקים הבאים מהתוספת.

15 2. ודע שכל מה שמיבש הגוף או אותם האברים מזיק מאד וכל מה שמרטיב ומחמם בהשויה מהמזונות והרפואות ושאר ההנהגה בין שיהיה זה לגוף כולו או לאברי המשגל הוא מועיל מאד בזה הענין וכמו כן הששון ושמחה והשחוק ודברי עגבים והמנוחה והשינה הבלתי נוספת מועיל בזה וכן היגון והאבל והתמדת השתיקה ויגיעה והעמל והתעורה מזיקין מאד וכל אלו מבטלין הקושי ומיבשין הזרע וכמו כן זכירת דברי המשגל והשיחה בו ושוטט המחשבה בו

2 בר מימון: om. kNSW || הספרדי: om. kNSW 3 המושל: om. kNSW || ההנהגה: المعين add.
kNSW 5 האל ית' יתמיד כבודו: om. kNSW 9 ושמע העבד מה שחקר לו אדונו: فامثل المملوك ما
رسم له kS 15 שמיבש: يبرد الجسم أو آلات النكاح وكذلك كل ما add. kNPSW || אותם האברים: آلات
النكاح kNPSW || מזיק מאד: om. kNPSW يضر W 18 וכן: وأضداد ذلك NPW وضد k [...] S || מזיקין
מאד: om. kNPSW 19 זכירת: كثرة ذكر NPW ... كثرة k || ושוטט: وإجالة: NPW وإدخاله k [...] S

הוא מה שמסייע עליו ובטול המחשבה ממנו הוא ממה שמחליש האבר ומדלדל היכולת עליו ובפרט אם נצטרף אל זה ביטול המחשבה בו עם ביטול הפעל.

3. שאינה פעולה טבעית בלבד ר"ל פעולת הקושי אינה כמו פעולת כח ההזנה או פעולת הגידול שאין לנפש החיונית בזה מבוא אלא הפעל החיוני הוא מיוחד בנפש החיונית לפיכך ראוי(?) בזה הענין המקרים הנפשיים מאד ומזיקים בו מאד ר"ל הדאגה והיגון והאבל או שנאת האשה המזומנת הוא דבר שמחליש המשגל מאד והפכי אלו מהמקרים הנפשיים מרחיבין אותו ומניעין אותו תנועה חזקה. וכבר זכרו הרופאים שממה שמחליש המשגל בסגולתו הוא בעילת הבתולה והזקנה והקטנה שלא בגרה או אשה שנמנעה שנים רבות מהבעילה או נדה או חולה ויותר מזה כולו בעילת השנואה מפני שמתעסק האדם בזה עסק כופל(?) שהטבע ירגיל וינהג העצלה בזה הענין. לפיכך יהיה לאדם מנהג אחר כך בכל עת שתבקש נפשו ימצא הרפיון. הרי עלה ביד מכח המאמר הזה הכולל ממה שראוי שיכוון להתעורר למשגל או ירוחק מפני זה הענין.

4. והנה אתחיל בזכר חלקים מוחלקים הם נכנסים תחת מה שהקדמתי מן הדברים הכוללים ותחילת זה המזונות. ידע האדון שהמזונות המועילים בזה הם כל מה שמוליד דם משובח וטוב וכל מה שמחמם ומרטיב ויהיה בו נפח ימס עמו בעיכול השלישי.

והנה המזונות טובים לזה בשר הצאן ובני היונים וכל מוחות הראשים ובלבד מוחות ראשי התרנגולות והיונים והצפורים וביצי התרנגולים הזכרים מועילים מאד בתוספת השכבת זרע ובהתילדותם בכל הזמנים והמזגים של אדם. וכמו כן מוח העצמות וחלמוני הביצים של תרנגולת וביצי היונים וביצי הקורא וביצי הציפורים והחלב בעת צאתו מהשד.

ומהצמחים הלפת והגזר והבצל ובלבד הלבן ממנו והשומר והמנטה והאפונים והפולים והספיר והשומשומין וההליון.

ומפירות האילנות תוך השקדים היבשים והלוזים והענבים והפסתק ותוך הצנובר הגדולים ואגוז הנראג'יל וכמו כן חב אל עזיז והוא הידוע בפלפלין השחורים. אלו כלם מזונות נמצאים מועילים בזה הענין ומסייעין לקושי ויש בהם מה שיוסיף השכבת זרע בין שנלקחו מופרדים או מורכבים כפי מה שיורכב מהם. ושותית מי הדבש מסייע לקושי מאד.

1 היכולת עליו: فعله kNPSW || עליו: وكذلك استعمال الجماع على القصد مما يقوي العضو ويعين على كثرة الجماع واستعماله على غير القصد مما يضعف العضو ويذبله ويقلل القدوم (المقدرة W) عليه add. NPW وكذلك استعمال الجماع على القصد مما يضعف العضو ويذبله ويقلل القدوم عليه add. kS 2 הפעל: فإن هذا هو أولاً مما تستعمله الرهبان والنساک للراحة من ألوم الترك ومعلوم أن هذا الفعل ليس هو 6 om. 4 אלא הפעל החיוני הוא מיוחד: بل هو فعل حيواني أيضاً وهو خصيص kNPSW 6 המזומנת: المقصود نكاحها kNPSW 9 שמתעסק האדם בזה עסק כופל(?): الذي يتكلف هذا من أجله تكلفاً kNPSW 10 בזה הענין: عند التحرك لهذا المعنى kNPSW 11 הרי עלה ביד: فقد حصل kNSW 23 אל עזיז: الزلم kNPSW 25 הדבש: التحل add. kSNPSW

ומה שיועיל מכל מזון ורפואה בזה הענין הנה הוא היין ואין חלופו בזה הענין שהדם הנולד ממנו חם ולח מרחיב הנפש ומעורר המשגל מאד בסגולה שבו נוסף אל הטבע וממלא הגידים איד טוב ולפיכך נייע הקושי ובלבד כשיקח ממנו ברצון ואחר המאכל ובעת יציאתו מן המרחץ שאז פעולותיו בזה יותר עצומות מפעולות כל מה שזולתו.

5. ודע שהזרעים החמים היבשים מייבשין השכבת זרע ומחלישין המשגל ובלבד מה שיש בו גרישת הרוחות כמו הסדאב והכמון והקצח והכרויא והפלפל והחרדל ודומיהן. ולפיכך ראוי להרחיק הזרעונים והתבלין כולם שמתבלין בהם המאכלים אלא מה שאזכרהו לך והוא זה: פלפל ארוך וכלונג'אן וזנג'ביל מ"א שתי אוקיות קרנפל ובשבאסא קרפא אלטיב מ"א רביע אוקיא יושחקו אלו הסמים ויהיו מוכנים לתבל בהם כל מאכל שראוי לתת עליו כפי מה שיבא חלוק.

ואמנם מה שראוי להרחיק מן המזונות והרפואות הוא כל מה שיקרר או ייבש או יגרש הרוחות מאלו הדברים המורגלים אצלנו העדשים והגולבאן והירקות הקרים כקטף והאשפנך ובלבד גם החזרת שהוא מזיק מאד בזה הענין וכמו כן המלפפון והקשוואין והאבטיחים והחמוץ כולו מזיק וביותר החומץ. וכבר זכרתי כי התבלין כולם ירוחקו אלא מה שזכרתי לך. וכמו כן זרע הלפת מכאיב הראש ומייבש השכבת זרע. וממה שראוי להרחיק מאד מן הדברים המורגלים אצלנו הנינופר שסגולתו היא לבטל השכבת זרע וכאלו הוא הפך לה עד שהרחתו תחליש המשגל וזו סגולה בו.

6. וראוי שאזכור מזונות מורכבין ורפואות מורכבות לזה הענין ואחל בתבשילין תעשה מבשר כבשים בני שנתים ואפונים וגזר או לפתות או שניהם יחד ובצל לבן וחלמוני ביצי התרנגולות והיו התבלין ששערנום נראים בה. מצודה תעשה מבשר כבשים או תרנגולים סריסים או בני יונה עם חלב בקר ותטוייב בתבלין המשוערים. ריפות עשויה מבשר כבשים או תרנגולין הזכרים או בני יונה עם חלב של בקר ותטוייב במה שזכרנוהו מן התבלין ויוסיף לתת הרבה עליה. וכשישתה חלב חם שיעור רוטל ויותן עליו שקל קרנפיל שחוק יועיל מאד ומביא קושי ומרבה השכבת זרע. וכמו כן הבצל הצלוי עם חלמוני הביצים השלוקים פועלים פועל גדול בזה וכמו כן חלמוני הביצים הרכים כשיותן עליהם מהתבלין המשוערים ויוקח מהם בעת השינה עשר או קרוב לזה מעוררין המשגל ומרבים השכבת זרע.

2 ממנו: add. ksPSW add. כثیرا N add. 3 ברצון: بقصد ksNPSW 8 זנג'ביל: وزنباذ add. NW أوقية
 قرفة وأنبسون add. ksNPSW || קרפא אלטיב: وجوزة طيب ksNPSW 9 מאכל: يطبخ وليذر على أي
 طعام add. ksNPSW 18 בתבשילין: بالأغذية بمالة PSW بالأغذية مثالة N بالأغذية التي k 20 מצודה:
 مضيرة sNW مضيرة ks 21-22 או תרנגולין הזכרים או בני יונה עם חלב של בקר: أو يذّر N ويّزاد فيذّر
 s ويّزاد في ذر ks ويّزاد في دار W 22 ויוסיף לתת: أو يذّر NSW || הרבה: القرفة ksNSW 23 שחוק:
 منخول add. ksNSW 24 ומרבה: emendation editor ומרבהו د || הצלוי: نافع جدًا بخاصية ولا سيما إذا
 يذّر عليه من الأبايزر s add. المقررة. نافع جدًا بخاصية ولا سيما إذا يذّر عليه من الأبايزر المقررة. وذكروا أن أكل
 البصل المشوي add. kNSW

וכבר זכר ן' סינא טיגון לחזק המשגל מהרכבתו וזה נסחתו אמר: יוקח ממוח ראשי הצפורים והיונים חמשים במספר ומן חלמוני ביצי הצפרים עשרים ומחלמונות התרנגולות הצעירות לשנים שנים עשר וממי בשר הכבשים הדקוק המבושל השחוט וממיץ הבצלים הלבנים ג' אוקיות וממיץ הגור ה' אוקיות ומהמלח והתבלין החמין כפי הצורך ומחמאה ה' דרהם יעשה ממנה טגון ויאכל וישתה עליו אחר עיכולו יין חזק ריחני נוטה אל המתיקות. וכבר זכרתי מדבריו בזה טגון קל לעשות עדין הטעם. וזכר מי שנזכר לו שמצא לו פועל גדול וזו נוסחתו: יוקחו ד' בצלים וצולין אותם בתנור עד שיתבשלו ומסירין קליפותיהן החיצונות ודוקקין דקיקה טובה וכמו כן יוקח חצי רוטל מבשר כבש שכבר נשלק וצומק במרק שלו עד שנתכוון בשולו ודוקקין אותו הבשר ומערבין אותו עם הבצל הצלוי עם מה שנשאר מהמרק ויושם עליו עשרים חלמוני ביצים של תרנגולות ומערבין הכל ביחד וצורף אליו מהבשמים המשוערים שעור מה שיראה טעמו ומעט מלח ואם היה מלח סקנקור יהיה יותר משובח וקולין אותו בשירג או בחמאה וכמו כן יעשה כמו זה הטגון בעצמו בגור שלוק קלוי מטוגן חלף הבצל ויעשה גם כן בגור ובצל כמו שזכרתי.

טיגון אחר: יוקח מביצי התרנגולים הזכרים ג' אונ' וממוחות ראשי הצפורים ג' אוקיות וכ' חלמוני ביצים של תרנגולות ואם היו ביצי יונים יהיה יותר משובח והתבלין המשוערים ומטגנין אותו בשמן שומשמן או בחמאה ויעשה טגון אחר במוחות ראשי הטלאים חלף הבשר ופועל פועל טוב.

7. וזכר אבן סינא וזולתו מהרופאים מינים מהמתיקות מועילים וכבר הרכבנו מהן מתיקה קלת הלקיחה עדינת הטעם ונתאמת נסיונה וזו נוסחתה: תוך צנובר ותוך פשתק ותוך שקדים מכל אחד ב' אוקיות שומשמן מטוגן בקליפתן וזרע גרגירה ותוך זרע אבטיחים מכל אחד אוקיה סוכר ודבש של דבורים מוסר הקצף ד' רוטלי מטגנים התוכים כולם בשמן שומשמן ומבשלין אותם מתיקה כמורגל ולא יחזק אשה.

מתיקה אחרת והיא שיוקחו האפונים ושורין אותם במי ארוגא עד שיתנפחו וקולפין אותם ויוקח מהם חלק וממקובץ התוכים שקדם זכרונם חלק ומטגנין הכל בשמן שומשמן ויבושל

3 שנים עשר: عشرة kNSW || המבושל: شديد add. W add. شديد add. N add. جداً b, ibid. || השחוט: قصعة add. kNSW || הלבנים: المعصور NSW المشوي k 4 הגור: this is the beginning of ms נ המבושל נ add. בערבי נקרא ג'זר גזר הוא בלי (?) חאבוג ואנו קורין סאפאנורייא נ || ה: ד. om. تحسون kSW تحسين N 5 חזק: יח נ || זכרתי: ركبیت kNSW 6 לעשות: המעשיה נ || זכרתי: זכרתי(?) ד || לו: ד. om. 7 בתנור: בפורני נ 7-9 דקיקה טובה וכמו כן יוקח חצי רוטל מבשר כבש שכבר נשלק וצומק במרק שלו עד שנתכוון בשולו ודוקקין אותו: נ. om. 8 וצומק: وفي NW وعلى k [...] S 10 מהבשמים: מהתבלין נ || המשוערים: المقدرة kS المقررة NW 11 וקולין: ומצננין ד || בשירג אונ': ד. om. 12 כמו: בכמו ד || שלוק קלוי מטוגן: مسلوقة مقلى kS مصلوق N مسلوقة W 14 אונ': נ. om. או יותר ד. add. 15 יונים: יונות ד || המשוערים: المقدرة kS المقررة N 18 מינים: נ. om. || מועילים: ד. om. || הרכבנו: = ركبنا kSW ذكرنا N 20 אבטיחים: אבטיחים הוא אשר אנו קורין קארפוס נ 21 של דבורים: = نحل kSW || רוטלי: ד. om. 22 אשה: ויבושל על אש פחם ד

מתיקה. וידע האדון שאלו המזונות של תאות המשגל כולם ראוי שיוקחו אחר המרחץ ואם אפשר שישתה אחריהם שעור ג' אוקיות מהיין שריחו טוב יהיה יותר נמרץ ברצון ובהשמנת הגוף גם כן.

8. ומן הרפואות המורכבות גם כן מרקחת הגזר ומרקחת האשקאקול ועשיית שניהם אחד 5 שהאשקאקול הוא גזר מדברי ונוסחת עשייתן שיוקח העליון של גזר ומשליכין מה שבתוכו או האשקאקול ושולקין אותו ושופכין מימיו ושוחטין אותו ביד ויוקח מאחד מהן רוטל זרע גרגירא ושומשמיץ קלופין ולשונות הצפרים ותוך בטנים מכל אחד ג' אוקיות דבש מוסר הקצף ג' רוטלין יעשה כמו שעושין כל המרקחות אחר כך יוקח בהמן אדום ולבן וכולנגאן ודאר ציני ודאר פלפל מכל א' ג' דרהם שוחקין הכל וכוברו ויצורף אל המרקחות אחר ירידתן מעל 10 האש ויטייב בשמינית שקל מור ויוקח ממנו מנקה בכל יום והוא פועל פועל טוב קרוב מפועל הסקנקור.

רפואה אחרת יוקח מהחלב רוטל ויותך בו מ' דרהם תרגבין ויבושל עד שיתעבה ויוקח בכל יום ממנו שיעור שלישי רוטל כך זכרו הרופאים וכבר הוספתי אני לזה רביע דרהם קרנפל שחוק ושובח פעלו.

רפואה אחרת: זרע הליון שקאקל זנגביל מכל א' ה' דרהם תדריג לבן ואדום אשקיל צלוי טבור 15 הסקנקור מכל א' ג' דרהם זרע הרטבה זרע הגרגירא ולשונות הצפרים זרע האנגרה זרע הצנן מכל אחד ב' דרהם סוכר מ' דרהם השתיה ד' דרהם.

ומהרפואות הטובות אמרו מרקחת התוכים ונוסחתה: שקדים ולוזים ופסתק ונרגיל קלוף קלוי 20 ובטנים וחב אל קלקל והוא שמוכרין אותו הבשמים תחת חב בלסאן וחב אל זלם והוא פלפל של שחורים ואל חב אל חצרה מכל אחד חלק דאר פלפל וזנגביל מכל אחד חלק דוקקין הכל ויולש בפאניד והשתיה כביצה בכל יום.

1 מתיקה: מתוק ד' 5 גזר מדברי: [...] פי המלות מלת דוקוא הוא זרע גזר מדברי ובלעז סנפוריא ואנו קורין סאפאנוריא ג' || ומשליכין: וישליך ד' 6 ושופכין: ויبرد kNPSW || רוטל: ثم يؤخذ add. NW
7 גרגירא: ארוגה ד' || דבש: نحل add. kNSW 8 רוטלין: ליטריין ד' || שעושין כל המרקחות: המרקחת ד' || ולבן: من كل واحد ثلاث (ثلاثة) دراهم add. NW 9 פלפל: وقرفة (و)دروج add. kNPSW || ג': أربعة kNPSW 10 מור: مسك kNPSW || מנקה: כאגוז ד' || פועל טוב קרוב: פעולות טובות קרובות ד' 12 אחרת: لمن كان مزاجه حارّ add. N || החלב: الحليب add. NW 15 שקאקל זנגביל: = شقائل زنجبيل kPS وشقائل وزنجبيل NW 16 הגרגירא: ארוגה ד' || האנגרה: חרולים(?) ג' 17 השתיה: וישתה ממנו ד' 18 אמרו: הרופאים שהיא || קלוי: محكوك kNPSW 19 ובטנים: وقلب صنوبر N || חב: ד. om. 20 של שחורים: שחור ד' || חצרה: בצרה ד' || חלק: ב' חלקים ד' عشر جزء NW عشرون جزءًا kS عشرون جزء P || דוקקין הכל: ד. om. 21 בפאניד: emendation editor בפאטיד נ באפניד ד' || והשתיה: וישתה ד'

משקה אמרו שהוא מרבה תאות המשגל ומרבה שכבת זרע: יוקח סלגם ואגוזים ותאנים ויבשלו בישול טוב ויסוננו ויושם באותם המים צמוקים מנוקים מגרעיניהם ויבשול בישול טוב אחר כך יסונן ויושם עליו פאניד ויונח עד שירתיו ויהיה יין וישתה.

וכבר נזכר על דרך הסגולה זה והוא שיוקח אבר השור ומיבשין אותו ויושק ויושם ממנו על ביצים נימרשת וגומעו.

5

ואמנם בשר הסקנקור ידוע ומפורסם ובלבד טבורו וכמו כן מלחו שימולא בבטנו יטבל באותו המלח ויבשול בו המאכל ויחזק מאד אמרו וכמו כן האנקה גם כן יש לבשרה פועל טוב.

וזכר אבן זהר זו הרפואה ואמר והמרקחת יועיל למיעוט הקושי ומיעוט הזרע והתאווה: ביצי השועל הגס וזנגביל ודאר פלפל זרע לפת זרע צנון פרדסיים מכל אחד חלק ושקאקל ותוך בטנים ולוזים מכל אחד חצי חלק ופרח לשון השור וכלך וגרגירה מכל אחד חצי חלק וסקנקור חצי חלק ושחוק אותם מופרדים וכבור מה שראוי לכברו ולוש אותם במשקה של תפוח ותאכילם מג' דרהם עד ד' דרהם.

10

9. ואמר ג"כ: ולפי שהיו רבים מבני אדם מבקשים להתמדת הקושי ואע"פ שאי אפשר לו להוציא שכבת זרע נצרך שאחבר מזה זה והוא סוד מחודש לא קדם אליו שום אדם. שמן גזר ושמן צנון מכל אחד רוטל שמן חרדל רבע רטל ערבים יחד ושים בהם מהנמלים האדומים חצי רוטל ותלה השמן בשמש מד' ימים עד ז' ימים אחר כך תעשה ממנו משיחת ראש האבר קודם המשגל בג' שעות או ב' שעות ואחר כך תרחצהו במים חמים ישאר אחר הוצאת שכבת זרע מתקשה ולא עשה שום אדם לזה העניין כמותו.

15

אחר זולתו: עאקרקחא דרהם פרביון נצף דרהם מסך רובע דרהם שוחקין הכל ומערבין אותו באוקיה שמן זנבק ומושחין בו סביב האבר והטבור והאבר והביצים שניהם.

20

1 סלגם: לפת ד 2 באותם המים: בו ד 3 ויהיה: כמו ד add. 4 ומיבשין אותו: וייבשנו ד 6 בשר הסקנקור: דג השייטה הסקנקור נבשר השועל ד || שימולא: שימולח ד 7 אמרו וכמו כן: וכמו כן ד قالوا وكذلك kW וכذلك NP || טוב: למדו נ add. 8 והמרקחת: שהיא כללית ד معجون kNPSW || הזרע: המים נ added and deleted by ד add. 9 הגס: העבה נ || פלפל: ארוך ד add. 10 וגרגירה: וארוגה ד 11 חצי: חלק kNPSW || ושחוק אותם: יושחקו ד || וכבור: ויוכבר ד || ולוש אותם: ויולשו ד 12 ותאכילם: ויאכל ד 13 ולפי: ולפי מה ד || ואע"פ שאי אפשר: (= وإن لم يمكن) وإن لم يكن NOPW 14 זה: העניין ד add. 15 ושמן צנון: נ om. 15-16 שמן חרדל רבע רטל ערבים יחד ושים בהם מהנמלים האדומים חצי רוטל: נ om. 15 האדומים: חי NP add. 16 משיחת ראש: משיחה בראש ד 16-17 קודם המשגל בג' שעות או ב' שעות: ב' או ג' שעות קודם המשגל ד 17 חמים: فإنه add. kNPSW || הוצאת: צאת ד 18 מתקשה: כבראשונה ד add. 19 נצף: = نصف Arabic חצי ד || מסך: מור ד² 20 באוקיה: באונסה ד || והטבור: (= السرة Arabic) והאבר ד والشرح OP || שניהם: כל يوم add. kNPSW

10. ואמנם ההנהגה שראוי להנהיג בה עם ההרבות מאלו המזונות והרפואות היא שיכנס למרחץ בכל ה' ימים ולא ישהה בו ויתבשם במיני הבשמים החמים כמור והענבר ואל גאליה ויאכל מזונו אחר המרחץ וישתה עליו אם אפשר כלי יין מריח טוב או משקה של דבש ומזלף הידים והרגלים בכל לילה בשעת השינה עד שנעלה עליהם אדמומית אחר רחיצתם במים חמין יעשה זה תמיד קיץ וחורף שהרגלים כל מה שנתקררו או נתיבשו ישקוט הקושי או ימעט. כמו כן ישתדל בחימום כנפי העוקץ תמיד והשמנתן וזה היותר מוצרך להסמך עליו בזה הרצון.

וטוב מה שראינוהו בהנהגת זהו לזלף העוקץ כולו בשעת הקצה מהשינה במפה שיש בה קושי עד שיתחמם ואחר כך יזלף עליהן בכף היד זילוף נמרץ בשמן באן מרוקח מבושם במור. ומזלף ממנו ג"כ הטיבור והכסלים וזהו הנמרץ בהנהגת חימום אברי שכבת זרע ומשיכת הדם המשובח אליהם וחיזוקם ומחזק הקושי. וכמו כן יכוין תמיד שתית מי הברזל כמו שיעשה לבעלי חולי המעים יתקרה וישתה בעת הצורך. ואם אפשר שיהיה כל מאכל שיאכלנו יהיה המרק שלו ממי הברזל יהיה זה יותר מועיל בחיזוק הקושי וחיזוק האברים הפנימיים כולם.

ודע שהרופאים אינם מתירים משקה המשמח כי אם על לשון השור לבדו. וכבר נסו הקדמונים זה והוא שיושם מעט מלשון השור ביין ויונח עד שיצא כחו ונמצא מוסיף בשמחה מאד ומחזק על המשגל. ואם יוקחו מי הברזל הידועים והורתח בהן לשון השור ד' דרהם קלף אתרוג חצי אוקיה קרנפל מרוסס חצי דרהם וימזגו באלו המים ב' רוטלים יין או שני רוטלין דבש של דבורים למי שמוציא דבה על היין וישתה זה מעט מעט יועיל תועלת רבה. וזה השיעור מספיק במה שרמז אל השמש והאדון יבחר מזה מה שיקל ויעשה זה פעם אחר פעם והאל יתמיד ימיו בטובה ועדנה ויהיה זה לו בטובה המתמיד בחסדו. נשלם מאמר המשגל.

1 ההרבות: הדבר ד 2 כמור: كالمسك ksNOPSW || והענבר: זבדה פי' היא זיעת חיה קטנה כחתול ריחה כמור נ' 3 אם אפשר: ד om. 4 הידים והרגלים: الرجلين ksNOPSW 5 הקושי: ד om. || ימעט: ימעטנו ד 6 כנפי העוקץ: העוקץ ד القطن ksNOPS || והשמנתן: emendation editor והשמנתומים נ' ד om. || מוצרך: סמוך ד || להסמך: להחתך נ' 7 העוקץ: القطن ksNOPSW || כולו: ד om. || הקצה: יקיצה ד 8 מבושם: ד om. 9 הטיבור: (=السرة) الشرح ksOPS N الشرح W 11 אפשר: יתכן ד 12 שלו ממי: של מימי ד 13 מתירים: רוצים ד || על: משקה ד add. 14 כחו: فيه NOs add. || ונמצא: = فوجد kOPS N || בשמחה: ובשון ד add. 15 קלף: וקליפת ד 16 אוקיה: אונסה ד || מרוסס: = מרוצץ (مروض ksNOPSW) ד om. || שני רוטלין: رطل ksNOSW 17 למי שמוציא דבה על: لم يستطع N لا يستطيع الخمر O لا يستطيع الخمر s لا يستطيع W 18 השמש: העבד ד || שיקל: לעשותו ד add. منه NW || זה פעם אחר פעם: זה פעם אחת וזה פעם אחרת ד 19 ויהיה: ويوصل O ويصل k || המשגל: להרמב"ם תהלה לאל יודע כל נעלם ד add.

On Coitus: Third Hebrew Translation (Zerahyah Ben Isaac Ben She'altiel Hen)

אמר משה בן עביד אלה הישראלי הקרטיבי

1. צוה לי אדני המלך הגדול יתמיד השם הודו שאזכור לו ההנהגה העוזרת על ריבוי התשמיש כיון שזכר שיש לו בזה צורך עם שידע העבד מדלת גוף האדון ומיעוט בשרו עד שהוא קרוב מן הדלות והיות מזגו נוטה אל החמימות מעט וזכר לי האדון שהוא לא יעזוב מענייניו בתשמיש שום דבר. ואמנם ירצה זאת ההנהגה מיוחדת בשרו ושהוא מבקש התוספת מפני ריבוי העלמות ורצה האדון שלא נזכר לו שום דבר אלא מה שיקל לעשותו והמעט הטורח בו.

5

וצייר לו העבד בלבו מה שחקק לו האדון וראה העבד שילקט רפואות ומזונות מועילות לזה לפי מה שיהיה נקל למצאו ורב מאכלו מזה באילו המקומות ושלא יהיה בו ריבוי חמימות מפני מה שזכר מענין המוח וראה העבד שיקדים בין ידיו מאמר כללי והוא זה. ידוע אצל הרופאים כי המזון בזה הענין יותר מועיל מן הרפואה מאד כי הזרע אמנם הוא מותר המזון יותר ממה שיצטרכו אליו האברים בעת העיכול השלישי יכחש הגוף אם ירבה בו עם שאר ההיזק המגיע מן הטורח.

10

2. ודע כי כל מה שיקרר הגוף או כלי התשמיש וכן כל מה שייבש הגוף או אותם הכלים הוא מזיק מאד וכל מה שירטיב ויחמם במיצוע מן הרפואות והמזונות ושאר ההנהגה יהיה לגוף כולו או לכלים הנזכרים מועילים מאד בזה הענין וכן הגילה והשמחה והשחוק והמנוחה והשינה שלא תהיה מאד מאד מועילה בזה הענין והפכי אילו יזיקו מאד כלומר התגה והאבל והמחשבה והשתיקה והטורח והתעורה כל זה מבטל הקושי ומייבש הזרע. וכן המרבה שיחה מענייני התשמיש והמחשבה בו כל זה ממה שיעזור עליו וביטול המחשבה בו ממה שיצמק האבר ויחליש פעולתו. וכן לעשות התשמיש ברצון ממה שיחזק האבר ויעזור על ריבוי

15

1 עביד: עבד h 2 אדני: ה. om. || הגדול יתמיד השם הודו: ה. om. 3-9 כיון ... מאמר כללי והוא זה: ועשיתי לו מאמר כללי והוא זה ה 3 עם: עד מ h || מדלת: מרקיקות מ¹ 4 מענייניו: מעניינו h 5 התוספת: התוספה h || מפני: ומפני ב 6 נזכור: אזכור h || לעשותו: לעשות h 7 וצייר לו העבד בלבו מה שחקק לו האדון וראה העבד: فامثل المملوك ما رسم له ورأى kS ورأينا N فرأينا W || לו: ב. om. 9 המוח: המזג h المزاج kNSW 10 כי המזון: שהמזון h 11 השלישי: ולזה ה add. NPW ولهذا add. kS add. 12 הטורח: השימוש ג¹ מ¹ add. kPS 13 מה: (השימוש) h add. 14 יהיה: זה ג add. 15 והשחוק: והצחוק ה والهزل NW add. 16 יזיק: יזיק בג¹ 17 והטורח: والتعب والنصب NPW || מבטל: מבטלי מ¹ || הקושי: ומח [...]: מ added ומחמם h add. || ומייבש: ומייבשי מ 18 כל זה: kNPSW om.

התשמיש ולעשותו על בלתי רצון ממה שיחליש האבר ויצמקהו וימעט ההקדם עליו וכל שכן אם חוברת אל זה המחשבה בו עם ביטול הפעולה כי זה תחלת מה שיבטל הפעולה.

3. כי ידוע כי זאת הפעולה אינה פעולה טבעית לבד כלומר כי הקושי אינו כמו פעולת הפרנסה או פעולת הגידול אשר אין לנפש החיונית בזה מבוא אבל הוא פעולה חיונית גם כן והוא דבר מיוחד בנפש החיונית ועל כן יסערו בזה העניין המקרים הנפשיים מאד או תועיל בהם מאד כלומר כי המחשבה והתוגה והאבל או מיאוס האשה המכוון תשמישה הוא מה שיחליש התשמיש מאד והפכי אלו מן המקרים הנפשיים ישמח מהם ויעורר תנועה חזקה. והנה זכרו הרופאים כי ממה שיחלש התשמיש בסגולתו הוא תשמיש הבתולה והזקנה או נערה קטנה אינה בוגרת או אשה שעמדה זמן גדול מן התשמיש או אשה רואה או חולה ויותר מזה כולו תשמיש עם הנקבה השנואה אשר יעמים זה מעצמו עימוס כי הטבע יאסוף העצלה לזה העניין ועל כן ישוב לאדם מנהג אחר כן כל אשר יבקש עצמו מצא מיעוט הרצון. הנה הגיע מכח מאמרי זה הכולל מה שראוי שירוצה או שיעזוב מכח זה העניין.

4. והנה אני לוקח בזכרון חלקים מובדלים הם נכנסים תחת מה שהקדמתי מן העניינים הכוללים כל מה שמוליד דם טוב ויפה וכל מה שיחמם וירטיב ויהיה בו נפיחה יתך ממנו אצל העיכול השלישי.

כי יש מן המזונות הטובים לזה בשר הצאן ואפרוחי יונים וכל המוחות וכל שכן מוחות התרנגולות והיונים והצפרים וביצי התרנגולים מועילים מאד בתוספת הזרע ותולדתו בכל המזגים והשנים. וכן מוח העצמות ואודם הביצות וביצי היונים וביצי הקורא וביצי הצפרים והחלב כשהוא יוצא מן השדיים.

מזן הצמחים הלפתות והבצלים והקרוטי וכל שכן הבצלים הלבנים והשומר והמינטא והזרעונים ופולים והפישול והשמשמין והאשפאראגי. ומפרי האילנות לב השקדים היבישים והלוזים והענבים והפוסטיק וגרעיני הפיני הגדולים וכן חב אלולם הנק' פלפל השחורים אלו כולם מזונות נמצאות מועילות בזה העניין ויעזרו לעורר הקושי. מהם שמוסיפים בזרע לבדם או

1 ההקדם: ההקם h 2 זה: تعطيل add. NPW add. عدم kS || ביטול: הביטול ב || זה: הוא בגה add. || תחלת: תחלה h || מה שיבטל הפעולה: مما تستعمله الرهبان والنساء للراحة (الراحة) من ألوم الترك NW 3 כי הקושי: שהקושי h 5 יסערו: (= יצערו) יחלשו ה || תועיל בהם: הועילו בו h 6 המכוון: המכוונת h 9 זמן גדול: שנים הרבה ג'מי שנים הרבה ב add. مدة سنين kPNSW || אשה: האשה h || מזה: זה ב 10 יעמים: יעמים h || עימוס: עימוס h || יאסוף: تألف وتعتاد kPNSW || לזה העניין: عند التحرك لهذا المعنى kPNSW 11 יבקש עצמו: = طلب نفسه kPSW طلبت النفس N 13 חלקים מובדלים: נעשים לפרקים מ' || הכוללים: وأول ذلك الأغذية فليعلم أن الأغذية النافعة في هذا المعنى add. NW 16 הטובים: הטובות h || יונים: יונה h 18 הביצות: بيض الدجاج kPNSW 21 והאשפאראגי: והאשפאראגי בג והאשפארגי h 22 והענבים: ه om. || והפוסטיק: והפוסטיק || הגדולים: وجوز النارجيل add. kPNSW || אלולם: ألالحل ب 23 ויעזרו: = وتعين kPNSW تعين NW || לבדם: أخذت add. kPNSW

מורכבים לפי מה שיתרכב מהם ולשתות מי הדבש עוזר אל הקושי והיותר מועיל מכל רפואה ומזון בזה העניין הוא היין והבא במקומו בזה העניין הוא מקצר כי הדם הנולד ממנו הוא הרבה וחס ולח וישמח הנפש ויעורר לתשמיש מאד בסגולה שבו מצורף אל הטבע וימלא העורקים אדים טובים ועל כן יעורר התשמיש וכל שכן כשיוקח ממנו ברצון ובתאווה ואחר המזון ובצאתו מן המרחץ כי פעולתו בזה גדולה יותר גדול מפעולת כל מה שזולת זה.

5

5. ודע כי הזרעים החמים והיבשים מיבשים הזרע ומחלישים התשמיש מה שבו כח לדחות הרוחות כמו הרודא והכמון והאשנו והכרויא והפלפל והחרדל. ועל כן ראוי שתעזוב הזרעים החמים והתבלין כולם אשר יושמו במזון אלא אותם שאני אספר לך והם אילו פלפל וגלאנגא מ"א אונק' קנמון ואניסו מכ"א ב' אונק' מאצי ואגוז מושקדא מ"א רביע אונק' תשחק אילו הרפואות ויהיו מזומנים להשים בכל מזון שיבושל וישים על המזון וראוי שיושם מהם לפי מה שיבוא מקומו ופרקו.

10

ואמנם מה שראוי שיעזוב וירוחק מהמזונות והרפואות הוא כל מה שמקרר או מיבש או ישליך הרוחות מזה מן העניינים המורגלים אצלינו העדשים והויג' והירקות הקרות כמו האספינאגי והקטף וכל שכן החסות כי הם מזיקים מאד בזה העניין וכן הקישואים והאבטחים והחמוץ כולו מזיק ויותר מזה החומץ. והנה זכרתי לך מן הזרעים כולם שתניח אלא מה שזכרתי לך וכן זרע הלפתות מכאיב הראש ומייבש לזרע. אבל מה שצריך שיעזוב מאד מן העניינים המורגלים אצלנו הם הנינפורו כי יש לו סגולה בביטול הזרע וכאלו הוא הפך לו עד כי ריחו מבטל התשמיש וזאת היא סגולה שבו.

15

6. וראוי לזכור מזון מורכב ורפואה מורכבת לעניין זה ואתחיל במזון טיבול נעשית מבשר צאן מב' שנים וזרעונים וקרוטי ולפתות ובצל לבן ואודמי ביצות והבשמים שישים הם אותם שזכרתי לך וישים מהם עד שיהיו נראים במזון. אחרת נעשת מבשר צאן או תרנגולים סריסים או אפרוחי יונים עם חלב בקר ותשים הזרעים המשוערים. הריסה נעשת עם בשר צאן או

20

1 הדבש: P=) النحل add. ksNSW || אל: על בגה 5 גדולה: = عظم P || גדול: גדולה h 6 התשמיש: וכ"ש add. (=) ومخاصة kPNSW 7 והאשנו: והאשכו h והאשטוז corr. h || והחרדל: ونحوهم add. N ونحوهما add. W 8 שאני אספר: שאספר h || פלפל: دار فلفل ksPNSW = פלפל ארוך || וגלאנגא: וגלאנגא בגה ووزنجبيل add. NW ووزنجبيل add. s 9 אונק': قرنفل add. NsW || מושקדא: מוסקדא ג || תשחק: ושחק h 10 וישים על: ועל h || המזון: גם כן h add. أي طعام NW طعام s 11 מקומו ופרקו: تفصيلة sPNSW 12 הוא כל מה שמקרר או מיבש או ישליך: המקררים או המיבשים או ישליכו h 13 האספינאגי: האספינאג' בג האיספינג h 15 כולם: h om. || אלא מה שזכרתי לך: h om. 16 ומייבש: = ومجفف k مجفف NPsW || אבל מה: ויותר מה h 17 אצלנו: אצלנו בגה || הנינפורו: הניפארו || וכאלו הוא: = وكأنة PsW وكان kNS || מבטל: (=) شوهة add. N 19 וראוי לזכור מזון מורכב ורפואה מורכבת לעניין זה: ה' || טיבול נעשית: שיכול לעשות h תבالة تعمل Ps 20 ולפתות: ومجوعها add. ks add. W أو مجموعها add. N أو مجموعها s add. || ביצות: دجاج add. ksNSW || שישים הם אותם: אשר h 21 לך: בגה om. || אחרת: مضيرة sNW مضيرة ks || נעשת: נעשה h || תרנגולים סריסים: ברבורים ג'מי תרנגולים או ברבורים סריסים בג המשוערים: (=) المقدرة ks) المقررة NsW || נעשת: נעשים בג

בביצי תרנגולים ויעשה מהם מזון טוב עם הבשמים שזכרנו ויוסיף מן הקנמון על זה. וכשישתה חלב חם כשיעור ליט' ויפזר בהם רביע שקל גרופולו שחוק ומנופה יועיל מאד ויוסיף בקושי וירבה הזרע וכן הבצלים הקלויים מועיל מאד עם סגולתם בזה וכל שכן אם יותן בה מן הזרעים הנזכרים. וזכרו כי הבצלים הקלויים עם מוחות הביצים השלוקים יעשו פעולה גדולה בזה וכן אודם הביצות שהם מעט מבושלות כשיותן בהם מן הבשמים הנזכרים ויזקק מהם בזמן השינה 5 מי' ביצות או קרוב מהם יעוררו התשמיש וירבו הזרע.

ובן צינא זכר עוגה לחזק המוח וזה מעשה אמר יוקח ממוחות הצפרים והיונים נ' במספר ומאודמי ביצות הצפרים כ' ומאודמי ביצות התרנגולות הקטנות י' וממי בשר הצאן הכתוש המעושה חתיכה אחת וממי הבצלים הצלויים ג' אונק' וממי הקרוטי ה' אונק' ומן המלח והבשמים החמים כשיעור הצריך ומן החמאה נ' דרהם יוקח מזה עוגה ויאכלנה וישתה אחר עכל אותה יין חזק ריחני נוטה אל המתיקות. 10

ואני הרכבתי ממאמרו בזה עוגה נקלת המעשה מוטעמת וזכר מי שנעשית לו שמצא לה מעשה גדול ופעולה גדולה וזה מעשה תקח ד' בצלים ותצלם בתנור עד שיתבשלו ויוסר קליפתם שבחון ויודקו היטב וכן יקח חצי ליט' בשר מבושל ושנקלה במרק שלו עד שיגמר בישולו ויכתוש הבשר ויערב עמו בצל צלוי עם מה שנשא מן המרק וישים עליו אודמי ביצות ויחבוט הכל ויחובר אליו מן הבשמים הנזכרים מה שיראה טעמם ומעט מלח ואם היה מלח פייש שייט היה יותר טוב ויקלהו עם שמן שירג' או בחמאה. וכן יפעל כמו זאת העוגה בעצמה עם קרוטי שלוקות במקום הבצלים ויפעל גם כן עם קרוטי ובצל כמו שאספר. 15

עוגה אחרת יוקח ביצי התרנגולות ג' אונק' וממוחות הצפרים ג' אונק' וכ' אודמי ביצות התרנגולות ואם היו ביצות היונים היה יותר משובח והסמים הנזכרים ויקלם עם שמן שירג' או בחמאה ותעשה גם כן עוגה עם מוחות השיות במקום הבשר כי היא תעשה פעולה יפה. 20

1 ויוסיף: או יזר' N ויזרד פיזר s ויזרד פי זר kS ויזרד פי דאר W || וכשישתה: ועוד ישתה ה 2 שקל: מתקל ksNSW || גרופולו: גרייפולו ה 3 הזרעים: הבשמים ג'המי = الأباذير kNSW الأباذير s 4 כי: אכל N add. || הקלויים: הצלויים מי || הביצים: התרנגולים ה 5 ויוקח: = ويؤخذ kS يؤخذ N 6 מי: = من عشر kS عشرة N 7 ובן צינא: <...> ה ובן סינא ה' || המוח: الجماع kNSW من تركيبه add. || מעשה: עשייתה ה || אמר: ה om. 8 ומאודמי ביצות הצפרים כ': gg om. || התרנגולות הקטנות: התרנגולים ה || הכתוש: הכמוש h add. 9 המעושה: المطبوخ شديدا المعصور W المطبوخ شديد المعصور N المطبوخ المعصور k || חתיכה: (= قطعة) قصعة kNSW || הצלויים: المشوي k المعصور N || וממי: ומימי מ 12 בזה: om. kNSW 12-13 וזכר מי שנעשית לו שמצא לה מעשה גדול ופעולה גדולה: והוא מעשה גדול ופעולה גדולה ה 12 לה: kNS om. 13 מעשה: העוגה gg add. || om. 14 מבושל: = سلق k صلق NW || ושנקלה: וששלקה ה 15 עליו: عشرون add. kNSW || ביצות: دجاج add. kNSW 16 הנזכרים: مقدار add. kNSW || שיראה: שיראו gg || פייש שייט: אשטנק מי' פייש שייט אישטינק gg אישטינק ג' וישטינק ה' 17 היה: הוא gg 18 שלוקות: וקלויות h add. שלוקות במקום הבצלים ויפעל גם כן עם קרוטי: gg om. 19 התרנגולות: התרנגולות gg התרנגולות h 20 התרנגולות: התרנגולות gg התרנגולות h 21 השיות: השינה h

7. וזכר בן צינא וזולתו מן הרופאים מינים מן המתיקה מועילה והנה זכרנו ממנו מתיקה נקלה לתפוש והיא מוטעמת והתבאר נסיונה וזאת מעשה תקח פיניי מנוקות מכל קליפותיהן ולבות הפוסתיק ושקדים מנוקים מ"א ב' אונק' שומשמין קלויים וזרע אורוקא ולבות זרעי האבטחים מ"א אונק' סוקרו ודבש דבורים מוסר הקצף ד' ליט' יקלה הלבות כולם עם שירג' ותקפיא מתיקה כנהוג ולא יהיה האש חזק.

5

מתיקה אחרת תקח הזרעונים וישרם במי הארוקא עד שיהיו כדי שיסור קליפתם ויוקח ממנו חלק ומן כל הלבות אשר קדמנו זכרונם חלק ויקלה הכל עם שירג' ויעשה מתיקה. וידע אדוני שאילו המזונות הנעשות לתשמיש כולם ראוי שיוקחו בסוף המרחץ כי אם יתכן שישתה אחריהם כשיעור ג' אונק' מן היין הריחני היה יותר טוב לעניין המכוון ולהשמין הגוף גם כן.

8. מן הרפואות המורכבות מרקחת הקרוטי מרקחת הרינגי בע' שקאקל מלאכתם כולם אחת כי השקאקל הם קרוטי מדבריות וזה מעשיהם שתקח העליון שבקרוטי וישליך מה שבתוכו או מן השקאקל וישלוק וישליך מימיהם ויעשה בידו ויקח מאחד מהם ליט' זרע אורוקא ושומשמין מקולפים ולשון הצפרים ולב פיניי מ"א ג' אונק' דבש מוסר הקצף ג' ליט' יעשנו כמו שיעשה המרקחות הנקראות גרישים בע' גאריש ואחר כן יקח בהמן אדום ולבן וכולנגאן ודרונג' מ"א ד' דרהם ישחק הכל וינפה ויחבר אל הגואריש אחר הורידו מן האש ויתקנהו עם אסקרופולו מושקו ויקח ממנו לקיקה בכל יום כי הוא יפעל פעולה טובה קרובה מפעולת הסקנקור.

10

15

רפואה אחרת תקח מן החלב ליט' יתיך בו מ' דרכמ' ממנא ויבשל עד שיתעבה ויקח כל יום ממנו כשיעור שלישיית ליט' כן זכרו הרופאים והנה חברתי אני לזה רביעית דרהם גרופולו שחוק ושבחתי פעולתו.

1 וזכר בן צינא וזולתו מן הרופאים מינים מן המתיקה מועילה והנה זכרנו ממנו: ה. om. 2 והתבאר: והתברר בגה || וזאת מעשה: ה. om. || ולבות: (= قلوب k) قلب NW 3 קלויים: بقشره kNSW add. 4 סוקרו: סוכרו ג סוכרי ה || דבורים: = نحل kSW N om. || ד': ז' h || שירג': ה' איריאוס ה' שמן שומשמין בגימי || ותקפיא: ויעשה ה ותקפיא מתיקה כנהוג ולא יהיה האש חזק. מתיקה אחרת: ג om. 5-7 כנהוג ... וידע אדוני: ה. om. 6 עד שיהיו כדי שיסור קליפתם: حتى ينتفخ ويقشر kNSW 7 ויעשה: ويعقد kNSW || אדוני: = المولى kS NW om. 8 שאילו המזונות הנעשות לתשמיש: ואילו המזונות ה || כי אם יתכן שישתה: וישתה ה 9 היה יותר טוב לעניין המכוון: ה. om. 11 כ: ג om. || מעשיהם: מעשיהן ג 12 וישלוק: ויבשלם בגמי || וישליך: ويبرد kNPSW || ויעשה: ويعصر kNSW || ליט': ויקח ה add. (= ثم يؤخذ add. NW) 13 דבש: نحل kNW add. 14 המרקחות הנקראות גרישים בע' גאריש: كلها kPNSW add. || ולבן: من كل واحد ثلاث دراهم add. NW 15-14 וכולנגאן ודרונג' מ"א ד' דרהם: خولنجان ودار صيني ودار فلفل وقرفة ودرونج من كل واحد أربعة دراهم NW خولنجان ودار صيني ودار فلفل من كل واحد أربعة (ثلاثة P) دراهم قرفة ودرونج من كل واحد أربعة دراهم kPS 16 מושקו: מוסקו בגה || מפעולת: מפעולות ג 17 אחרת: لمن كان مزاجه حار add. N החלב: الحليب NW add. 18 כשיעור: בשיעור h || גרופולו: גרופולו ג 19 ושבחתי פעולתו: והוא טוב ה محمد أثره kPNSW

רפואה אחרת זרע אשפארקש בע' הליון רינגי זונגביל מ"א ה' דרהם בהמן לבן ואדום אשקיל קלוי טבורי אישטינקי מ"א ג' דרהם זרע אל רטבה זרע אורוקא ולשונות הצפרים זרע האורטיקי זרע הצנון מ"א ב' דרהם סוכרו דרהם יקח ממנו ד' דרהם.

ומן הרפואה הטובה אמרו מרקחת הלבנות ומעשהו לזוים ושקדים ופסתיק ונארגיל מקולף ופיניי וגרעיני קלקל והוא אשר ימכרוהו במקום גרעיני בלשמו וגרעיני אלזלם ופלפל השחורים וחבה כצרה מ"א חלק פלפל ארוך זנגביל מ"א חצי חלק יודק הכל ויולש עם פניד ויקח ממנו כמו הביצה בכל יום.

5

אשרוב אמרו שהוא מרבה תאות התשמיש וירבה הזרע יקח קרוטי ותין ויבשל בישול טוב ויסנן וישים באותו המים צמוקים נקיים ויבשל בישול יפה ואחר יסנן וישים עליהם פניד ויונח עד שירתיה וישתה.

10

ואמרו על דרך הסגולה זה והוא שיוקח גיד של השור יבש וישחקנו וישים ממנו על ביצה מבושלת מעט ויאכל.

ועניין האישיטינק ידוע ומפורסם וכל שכן טבורם וכן המלח שלהם אשר יושם בבטנם יטבל באותו המלח ויבשל בו המזון ויחזק מאד אמרו וכן לב התמרים גם כן כי בשרו יש לו פעולה טובה מאד בזה לפי מה שאמרו.

15

ובן זהר זכר זאת הרפואה ואמר מרקחת טובה למיעוט פישוט האבר ולמיעוט הזרע ולמיעוט התאווה שטריאון זנגביל פלפל ארוך זרע לפתות זרע צנון פרדסי מ"א חלק פרח לשון שור וכלח ואורוקא מ"א חצי חלק אשטינק שלישי חלק תשחק כל אחד ואחד בפני עצמו ונפה מה שראוי לנפות ולושהו עם יין של התפוחים והאכילם מג' דרהם עד ד' דרהם.

1 אשפארקש: אשפארקא בג || רינגי זונגביל: ושִׁתָּאֵל וּזְנִיבִיל NW שִׁתָּאֵל זְנִיבִיל kPS || בהמן לבן ואדום: תּוּזְרִיךְ אֵיבִיז וְאַחְמֵר וְיִהְיֶה אֵיבִיז וְאַחְמֵר W סִנְדֵל אֵיבִיז וְאַחְמֵר בְּהֵמֵן אֵיבִיז וְאַחְמֵר kS תּוּזְרִי אֵיבִיז וְאַחְמֵר N בְּהֵמֵן אֵיבִיז וְאַחְמֵר P 2 טבורי: טבור h 3 דרהם: אַרְבַּעִין add. NPW add. k סִתּוֹן add. k 4 לזוים ושקדים: לוֹז וּבִנְדִיק kNPS || מקולף: מַחְכּוֹק add. kPNSW 5 ופיניי: וְלֵב סִנּוּר N וְלֵב אֲלִיבִיז W || ימכרוהו: אֲלִיבִיז (אֲלִיבִיז) add. kNSW || פלפל השחורים: וְהוּא לִפְלַל אֲלִיבִיז add. kNPSW 6 חצי חלק: עֶשְׂרִים חֲצֵי נְשִׂאֵן kS עֶשְׂרִים חֲצֵי נְשִׂאֵן P 8 אמרו: om. h אמרו מרבה תאות התשמיש וירבה הזרע: מִרְבָּה הַתְּאוּוָה וְהַזְרַע h || קרוטי: סִלְגִּים kNPSW וְגִזְרֵי add. NW 9 באותו: באותם h || נקיים: מִן נִקְיִים add. kPNSW || ואחר יסנן: = תִּמְ יִסְנֵן kS וְיִסְנֵן NP 10 שירתיה: וְיִסְנֵן נִיבִיד (א) add. kNPSW 11 יבש: = מַחְכּוֹק P פִּיבִיבִיז kNSW 14 אמרו וכן: = קָלוּ וְכִדֵּל kW וְכִדֵּל NP || לב התמרים: = אֲלִיבִיז k אֲלִיבִיז NPW 15 בזה: h om. || לפי מה שאמרו: (= בְּחִסָּב מֵאָה קָלוּ (k) קָלוּ P (א) (= NW) om. 16 ובן זהר זכר זאת הרפואה ואמר מרקחת טובה: רִפּוּאָה מִן בֶּן זֹהַר h 17 שטריאון: אֲלִיבִיז add. kNPSW || חלק: שִׁתָּאֵל וְלֵב סִנּוּר וּבִנְדִיק מִן כָּל אֶחָד נִסְפָה חֲצֵי add. kNPSW

9. ואמרו גם כן ומפני שיהיו הרבה בני אדם שרוצים להם הקושי תמיד אע"פ שלא יהיה שם זרע ראוי שאזכור זה והוא סוד גדול לא הקדימני אדם בו. תקח משמן הקרוטי ושמן הצנן מ"א ליט' שמן חרדל רביעית ליט' תערב אילו ושים בהם מן הנמלים הציטריני חצי ליט' ותשים השמן לשמש מד' ימים עד ח' ימים ואחר כן תעשה ממנו שמן למושוח בו העטרה של האמה קודם התשמיש ג' שעות או ב' ואחר כן תרחצנו עם מים חמים כי הוא ישאר אחרי השליך הזרע מתקשה ולא עשה אדם לזה העניין כמוהו. 5

רפואה אחרת פילטרו דרהם פורביום חצי דרהם מוסך רביעית דרהם ישחק הכל ויחובר עם אונק' שמן זנבק ותמשח בו הפיטיניון ובין יריכיו מתחת והאמה והבצים בכל יום.

10. ואמנם ההנהגה אשר ראוי שינהיג עם הרוב מאילו הרפואות והמזונות הוא שיכנס למרחץ כל חמישית מן הימים ולא יאריך בו ויתקן עצמו עם מיני הרפואות החמות כמו המוסך והאמברי ויתפרנס בסוף המרחץ וישנה עליו אם יתכן כוס גדול מיין ריחני או יין מדבש ויחפף הרגלים כל לילה ולילה בלכתו לישון עד שיעלה עליו אודם אחר רחצם במים חמים יפעל זה תמיד בקיץ ובחורף כי הרגלים כל אשר יתקררו יקבלו יובש או ינוח הקושי ויפחות. וכן בחימום עצם שבסוף חוליות השדרה תמיד ולהשמינו. וזה סוף מה שאהיה סומך עליו בזאת הכוונה.

15 ומן היותר טוב שראיתי בהנהגת זה העניין הוא שיחפף העצם שבסוף החוליות הנק' בע' קוטן בכללו בזמן ההערה מן השינה עם מנטיל שיהיה בו גסות עד שיתחמם ואחר כן יחפף ביד חפיפה גמורה עם שמן שהיה מתוקן עם מוסך ויחפף ממנו גם כן בין יריכיו והעצם שעל הערוה הנק' פיטיניון כי זה יותר מופלג בהנהגת חימום הכלים של זרע ולמשוך הדם הטוב להם ולחזקם ויחזק הקושי. וכן יכוין תמיד לשתות מי הברזל לפי מה שעושיין בעלי הסחג יקרום וישתם לעת הצורך ואם יהיה אפשר שיהיה כל מזון שיאכלנו שיהיה מרקו ממי הברזל יהיה זה יותר נפיחה 20 בחיזוק הקושי וחיזוק האברים הפנימיים כולם.

1 ואמרו: = وقالوا kps وقال NW || גם כן: ה. om. || שיהיו הרבה בני אדם: שהרבה ה שיהיו בני אדם הרבה בg || שרוצים להם: מתאויס שיהיה ה 2 זרע: إمنى knopsW (= השליך הזרע) || זה: ה. om. || הקדימני: הקדמני h || תקח מ: - knopsW om. 3 הציטריני: حيي add. N add. حيا add. kopsW 4 ח': سبعة knopsW || של האמה: ה. om. 7 אחרת: ذكر غيره add. N ذكره غيره kopsW add. 7-8 עם אונק': באונק' בהg 8 הפיטיניון: הפיטיניון h (= הפיטיניון?) ("pectineum" cf. Kroner, Zur Terminologie, p. 57) 10 מן: בין ב || ויתקן: ויבשם המי || הרפואות: الأطياب NW الطيب OPs 11 והאמברי: والغالية add. ksNopsW 13 יקבלו יובש או ינוח: أو جفت سكن NopsW || בחימום: يعني بتسخين NsOW 14 וזה סוף מה שאהיה סומך עליו בזאת הכוונה: ה. om. || סוף: (= آخر P) آك Os 16 בכללו: נכללו h בכלל ב || מנטיל: = مندیل (متديل ksNopsW) 17 שמן: بان add. knopsW 18 פיטיניון: פיטיניון h 19 ויחזק הקושי: ה. om. || הסחג: חולי מעים ג'דימי הסחג חולי מעים ב 20 נפיחה: (= نفخا) نفعا ksNopsW

ודע כי הרופאים אמנם יערבו היין המשמח עלי לשון השור והנה נסו הקדמונים זה והוא שישים מעט מלשון השור ביין ויעזבנו עד שיצא כחו ונמצא שיוסיף בשמחה מאד ויעזור על התשמיש. ואם יוקח מי הברזל הידוע ויורתח בו לשון השור ד' דרהם קליפות האתרוגים חצי אונק' גרופולו רצוף חצי דרהם וימזג בזה המים ב' ליט' מיין או ליט' דבש למי שלא יוכל לשתות היין וישתה זה תחלה יועיל תועלת הרבה.

5

וזה השיעור מספיק במה שאני אומר לפי מה שהורמז אל העבד והאדון יבחר לו מזה מה שיהיה נקל ויעשה זה לפעמים וזה לפעמים. והשם יתמיד הודו.

נשלם זה המאמר תהילה לאל יתעלה העתקת ר' זרחיה בר' יצחק בן שאלתיאל חן מעיר ווירזילונה.

2-1 ודע... ויעזור על התשמיש: ח. om. 1 עלי: (= על) علی ksNOPSW || השור: وحده add. ksNOPSW
 2 מעט: ממנו h || כחו: فيه add. NOsW 3 גרופולו: גרופולו 4 מיין או ליט': om. h || דבש: نحل
 add. ksNOPSW 5 תחלה: أولًا أو لا Os أول أول N يسيرا k أول فأول w || הרבה: ועוד נסו הרופאים
 הקדמונים זה והוא שישרה מעט מלשון השור ביין ויעזבנו עד שיצא כחו הוא יעזור על התשמיש ויוסיף
 בשמחה מאד ח. add. 6-7 וזה... הודו: וזה סוף מה שאהיה סומך עליו בזאת הכונה ומספיק למי
 שיבחר לו מזה מה שיהיה נקל ויעשה זה לפעמים וזה לפעמים ח. 6 במה שאני אומר: missing in
 ksNOSW || והאדון: ואדון h 7 שיקל: منه add. NW || הודו: في نعيم ولذة ويوصل له ذلك بالنعيم الدائم
 add. O في نعيم ولذة ويوصل له ذلك بالنعيم الدائم بفضل الله سبحانه المعين k add. 8 נשלם:
 והנה נשלם 9 נשלם... ווירזילונה: והנה זה המאמר נשלם תהלה לאל עולם העתקת זרחיה בן יצחק
 בן שאלתיאל חן מעיר ווירזילונה ח. || יתעלה: ויתברך שמו וזכרו add. || ויתברך שמו וזכרו add.
 9 ווירזילונה: ווירזילונה 9 בארצילונה 9 וורזילונה 9

Supplement 1: Critical Comparison of the Arabic Text with the Medieval Hebrew Translations and the Modern Translations into English

- A Anonymous Hebrew translation I
- B Anonymous Hebrew translation II
- Z Hebrew translation Zerahyah
- G English translation Gorlin
- M Hebrew edition Muntner
- R English translation Rosner
- K German translation Kroner

Ch. 1. *غرامة* (eager desire): Z translates it correctly as: צורך but A as: חולשה, which is translated by R, following M, as: “weakness”. K has “Not” (need) and G “need”.

Ch. 2: *ولزوم الصمت* (continuous silence): Z translates the second term correctly as: והשתיקה, and A (*פע*) as: ותמידות השתיקה. M, consulting one of the other manuscripts, adopts the corrupt term *והצום*, and this is the basis for R: “fasting”.

Ibid.: *وإجالة الفكرة فيه* (and to think about it): Z translates it correctly as: והמחשבה בו. However, A translates it as: ושבח אותו, and this the basis for R, following M: “and praising it”.

Ibid.: *على القصد* (moderately): A (*ש*) translates the term correctly in this context as: על השעור הראוי, while M adopts in his edition the version *על הכונה* featuring in other MSS. Following M, R, basing himself on G, interprets this as: “for lust”. Z translates the term as: ברצון (see commentary to Zerahyah). Cf. supplement 2, p. 93.

Ibid.: *على غير القصد* (immoderately): A translates the term as: מבלתי כונה. R, following M, translates this as: “without lust”. Z translates it as: על בלתי רצון.

Ch. 3: *وهو خصيص بالنفس الحيوانية* (and it (i.e., sexual intercourse) is peculiar for the animal soul): A (*רש*) translates correctly: והוא מיוחד בנפש החיונית. M, however, adopting the version of *פנת*, omits the term *מיוחד*. Following M, R translates: “controlled by the psyche”.

Ibid.: *نكاح البكر* (intercourse with a virgin): A (*רש*) has a correct translation: בעילת הבתולות. M, however, adopts the wrong version featuring in the other manuscripts: בעילת רוב הבתולות. Accordingly, R translates: “sexual intercourse with numerous maidens”.

Ibid.: *الذي يتكلف هذا من أجله تكلفاً*: (for a man has to compel himself to do so): A reading the Arabic as: *يَتَخَلَّفُ هَذَا مِنْ أَجْلِهِ تَخَلُّفًا* translates: *אשר יתחלף זה בעבורו חלוף*; and this is interpreted by R, following M, as: “who has passed the menopause”. Z’s translation: *אשר יעמיס זה מעצמו עימוס*, though awkward, is correct.

Ibid.: *عند التحرك لهذا المعنى* (when it (i.e., nature) is moved in this respect): A’s correct version: *עם ההנעה לענין הזה* is corrupted by M as: *עם ההכפה לענין הזה* and this is translated by R as: “if (a woman’s condition) has converted to this (post-menopausal) state”.

Ch. 5: *بحسب ما يأتي تفصيله* (according to the detailed [instructions] that will be given): The text is corrupted by A as: *לפי מה שיבוא ערב*, and translated by R, following M, as: “as much as is advantageous”. Z translates it as: *לפי מה שיבוא מקומו*; *ופרקו*.

Ibid.: *أو يطرد الرياح* (or expel the flatulence): A translates this as: *או יכלה הרוחות*; (or destroy the flatulence); M interprets this incorrectly as: *והמרבה הנפיחות* (and which increase flatulence), and this is the basis for R: “or produce flatulence”. Z translates correctly: *או ישליך הרוחות*.

Ch. 6: *تبالة (tubāla)*: A (*לבק*) transcribes this term as: *תאבילה*. However, M, perhaps following *רש*, omits this term altogether, and similarly R, following M. Z transcribes it as: *טיבול*.

Ibid.: *ثني* (two-year old): A translates this term wrongly as: *בן שנתו*, and R, following M, translates this as: “one-year-old”. Z translates correctly: *מב' שנים*.

Ibid.: *مضيرة (maḍīra)*: A (*עפת*) transcribes this term as: *מצירה*. However, M, following the other manuscripts, omits this term, and so does R, following M. Z has a wrong translation: *אחרת*.

Ibid.: *لحم قد صلق وقلي* (meat that was roasted and broiled): A (*ר*) translates correctly: *בשר כבר נשלק ונצלה*. However, M, consulting other manuscripts, reads: *בשר כבש נשלק ונצלה*, and R, following M, translates: “boiled lamb’s meat and roast it ...”. Z translates: *בשר מבושל ושנקלה*.

Ch. 8: *فلفل السودان* (Sudanese pepper): A, deriving *السودان* from *أسود* (black) translates it as: *פלפל שחור*, and R, following M, translates: “black peppers”. Z translates it as: *פלפל השחורים* and B as: *פלפל של שחורים*.

Ibid.: *فانيد (fanīdh)* (A sort of sweetmeat, made of the concrete juice of the sugar-cane and starch): A transcribes this term as: *פניד*, and R, following M, interprets it as “A type of flat cake” or: “a type of grain”.

Ibid.: *خصي الثعلب الغليظ* (thick orchis (salep-root)): A translates this term correctly as: *אשכי השועל העב*. However, M corrupts the version in MS *ת*: *אשכי השועל* as: *אלגאליטי* (i.e. *الغليظ*) as: *אשכי השועל הגליד*, and this is translated by R as: “*al falid* fox”.

Ibid.: شقائق ولب صنوبر وبنقدق من كل واحد نصف جزء (half a part each of sekakul parsnip, pine kernels, and hazelnuts): A (ט) translates this section correctly as: שקאקיל ולב בטנים ולוזים מכ"א חצי חלק. It is, however, omitted by M and R.

Ch. 9: وإن لم يكن إمنى (even when they do not have an ejaculation of sperm [any-more]): This sentence is translated correctly by A (ר) as: ואם לא יהיו מזריעים. M reads: [מזריעים] (מוביעים) שלא היו. This is translated by R as: "and who are unable to ejaculate". This translation is faulty, for Ibn Zuhr, as quoted by Maimonides, explicitly states that he deals with the question of an erection even after ejaculation: "for it will remain erect after the ejaculation of sperm."

Ch. 10: גالية (galia): A transcribes the term as: גאליה and R, transcribing it as: "galia", remarks, following M, that it is *Myristica muscata Thung*. It is, however, an aromatic compound, a perfume, prepared from different ingredients, with as basic ingredients amber, musk and ben oil.

Supplement 2: Notes to the Anonymous Hebrew Translation I and Zerahyah's Hebrew Translation (= Z)

Anonymous Hebrew Translation I

Ch. 4: הפרדיץ (المجل) (partridge): The vernacular term is a transcription of the Old Occitan *perditz*, *perdiz* or *perdis*, cf. Bos-Hussein-Mensching-Savelsberg, eds., *Sefer ha-Shimmush*, pt. 1, Qof 59 (pp. 477–478).

Ibid.: פשטנגה (جزر) (carrot): The vernacular is the Old Occitan or Old Catalan word *pastenaga* for “carrot”; cf. Bos-Hussein-Mensching-Savelsberg, eds., *Sefer ha-Shimmush*, bk. 29, pt. 1, Nun 17 (pp. 344–345).

Ch. 5: ניילה (شونين) (nigella): The vernacular term is a transcription of the Old Occitan *niel(l)a/ nieltha* or O. Cat. *niella* both meaning “nigella”; cf. Bos-Mensching-Zwink, *Romance and Latin Terms* (forthcoming).

Ibid.: קנילא (قرفة) (cinnamon): The vernacular term is a transcription of the Old Occitan or Old Catalan word *canela*, *canella* meaning “cinnamon”; cf. Bos-Hussein-Mensching-Savelsberg, eds., *Sefer ha-Shimmush*, bk. 29, pt. 1, Qof 8 (pp. 452–453); Dalet 1 (p. 167).

Ibid.: הארמולץ (القطف) (the plural of the Old Occitan term *armol(h)* meaning “orache”; cf. Bos-Hussein-Mensching-Savelsberg, eds., *Sefer ha-Shimmush*, bk. 29, pt. 1, Lamed 6 (p. 288).

Ch. 8: שייל שנטמריא (شقاقل) (sekakul parsnip): The vernacular term is a transcription of the Romance *siello de Santa Maria*, Lat. *sigillum Sante marie*, which is often identified with *sigillum Salomonis* (*Polygonatum odoratum*); cf. Mensching, *La Sinonyma delos nonbres*, p. 148, l. 14; Daems, *Nomina Simplicium Medicinarum*, no. 706.

Ibid.: לינגא אויש (الأسنة عصافير) (fruit of the ash tree): The Hebrew term is a transcription of the Latin *lingua avis*.

Ibid. and ch. 10: מור (myrrh) for Arabic مسك (musk): The identification is common in medieval Hebrew literature; cf. Maimonides' commentary on mMikw 9:5; Sa'adya on Ps 45:9 (*Tehillim 'im Targum*, ed. Kafih, p. 128); and Ibn Janāh, *K. al-Uṣūl*, ed. Neubauer, col. 368. But we also find the identification with Arabic مَرّ (myrrh); cf. Moses Ben Naḥman (Naḥmanides) (1194–1270), who remarks in his commentary on Ex 30:23: “The commentators—including Harav Rabbi Moshe [ben Maimon]—have agreed that *mor* is that perfume which is

called musk [an animal perfume]. But Rabbi Abraham ibn Ezra objected to this interpretation, since [musk] is not a spice ..., even though it has a pleasant odor ... Yet despite all this [that we have written to justify the opinion of Rabbeinu Saadia Gaon and Rabbi Moshe ben Maimon, that *mor* mentioned here is musk, it appears to me from the words of our Rabbis that *mor* is not musk ... Thus all languages—Hebrew, Aramaic, and also Arabic—are alike in the usage of this term (i.e. *mor*). In Latin as well it is called *myrrha*. The consensus of the languages on this term would thus indicate that [the *mor* of the Torah] is indeed that substance [called myrrh or its equivalent in the above-mentioned languages—and not the musk mentioned by Saadia Gaon], and that it is counted among the spices.” See Bos–Hussein–Mensching–Savelsberg, eds., *Sefer ha-Shimmush*, bk. 29, pt. 1, Mem 7–8 (pp. 306–307).

Ibid.: שיץ שלמון (شقاقيل) (sekakul parsnip): The vernacular term is probably a corruption of: שיל שלמון, i.e., *sigillum Salomonis*; see above.

Ibid.: נוס אנדייה (نارجيل) (coconuts): The vernacular term corresponds to Old Occitan *nos* (or *notz*) india “Indian nut”.

Zerahyah's Hebrew Translation

Ch. 2: ברצון (على القصد): In this context the Arabic *على القصد* has not the meaning of “intentionally” or “with craving”, but of: “according to the right mean”; i.e., “moderately”; cf. Maimonides, *Medical Aphorisms* 17.26; 25.22, ed. and trans. Bos: مقدار القصد (a moderate amount), which is translated by Z as: השעור הראוי /השעור המכוון and by N (= Nathan ha-Me’ati) as: השעור המצומצם (cf. Bos, *Novel Medical and General Hebrew Terminology*, vol. 2, p. 60). See as well *On Coitus*, ibid.: على غير القصد (Z); ch. 4 ברצון ובתאווה: بقصد (Z), and supplement 1, p. 89.

Ch. 3: יסערו (تنكي): Z sometimes uses this term as an alternative for יצערו; cf. *Medical Aphorisms* 7.55: סערה for Arabic كرب (see as well Bos, *Novel Medical and General Hebrew Terminology*, vol. 1, pp. 173–174).

Ch. 4: זרעונים (حمص): This is Z's common translation for the Arabic حمص; cf. *Medical Aphorisms* 22.42: מי הזרעונים for Arabic ماء الحمص (see as well Bos, *Novel Medical and General Hebrew Terminology*, vol. 1, p. 71).

Ibid.: והפישול (والقول): The vernacular term is a transcription of the Old Occitan *faizol* meaning “bean”; cf. Bos–Hussein–Mensching–Savelsberg, eds., *Sefer ha-Shimmush*, bk. 29, pt. 1, Resh 4 (pp. 481–482); Shin 21 (pp. 508–509). The term features as פשוליי in *Medical Aphorisms* 21.72.

Ibid.: והבא במקומו בזה העניין הוא מקצר, for Arabic *ولا عوض عنه في هذا المقصد*, means: “and what replaces it in this respect falls short of it.”

Ch. 5: אשנוז (شونيز): This is the Romance term used by Z for “nigella”; cf. *Medical Aphorisms* 9.88; Mensching, *La Sinonyma delos nonbres*, p. 70, l. 8: “Agrimolatum, i. git o gite, i. neguilla (o neguilla) i. axenuz.”

Ch. 8: מרקחת הרניג (ومعجون الشفاقل): Z’s Hebrew term רינגי is Romance *yringi* for Latin *eryngium* (cf. Mensching, *ibid.*, 161, 37: “Yringi, i. yringos, y. sacacul, i. cardo corredor”); for the identification between شفاقل and *Eryngium campestre* see as well Maimonides, *Glossary of Drug Names*, no. 361, trans. Rosner, pp. 285–286.

Ibid.: אסקרופולו (ثمن مثقال): i.e. Latin *scrupulus*, a measure of 20 grains in 13th century Italy, where Z was active as a translator (cf. van den Berg, ed., *Antidotarium Nicolai*, p. 214).

Ibid.: שטריאון (خصى الثعلب): i.e. Latin *satyrium*; see n. 90 to the English translation, p. 50.

Ch. 9: פילטרו or alternatively פליטרי (Medical Aphorisms 21.85) (عاققرحا): The vernacular term is a transcription of the Old Occitan or Old Catalan *pelitre* meaning “pellitory”; cf. Bos-Hussein-Mensching-Savelsberg, eds., *Sefer ha-Shimmush*, bk. 29, pt. 1, He 2 (pp. 181–182).

Ibid.: פיטיניון: The Hebrew term is possibly a corruption of פיריניון; i.e., perineum, but cf. Kroner, *Zur Terminologie*, p. 57: “pectineum”.

PART 3

Latin Translations

Introduction to the Latin Translations of Maimonides' *On Coitus (On Sexual Intercourse)*¹

Charles Burnett

The Latin translations of Maimonides's medical texts have been recognized as falling into two sets.² One set, consisting of *De venenis*, *De asmate*, *De hemeroidibus*, is the work of Armengaud Blaise, the nephew of Arnau de Vilanova. He was physician to Philippe IV le Bel (1268–1314), taught medicine at Montpellier, and also translated Averroes' Commentary on the *Cantica* of Avicenna (1284). His translations of Maimonides' medical works were made in Barcelona and Montpellier between 1294 and 1307. The other set of translations, consisting of the *Regimen sanitatis*, *De venenis*, *De hemeroidibus*, *De coitu* and *De asmate*, are grouped together in the manuscripts, and since the *Regimen* and *De hemeroidibus* are attributed to John of Capua, it is plausible that the other texts, whose translator is not named, are also by John. Michael McVaugh has argued cogently that the *De asmate*, at least, shows evident signs of being translated by John, partly on the grounds of the similarity of terminology and diction with references to asthma in the *Regimen sanitatis*.³ John of Capua was a Jewish-born *converso* who made translations from Hebrew at the request of Guilelmus de Brixia (William of Brescia), one of Pope Boniface VIII's physicians. He was, we may infer, active in Rome between 1298 and 1305 at least.

These two sets of Latin translations travel in manuscripts separately from each other—one does not see an Armengaud translation in the same manuscript as one by John of Capua—and seem to have been made independently

1 I am grateful to the editors of *Between Text and Patient: The Medical Enterprise in Medieval and Early Modern Europe*, eds Florence Eliza Glaze and Brian K. Nance, Micrologus' Library, 39, 2011, for allowing me to reprint here, with revisions, part of my article in this book ('The Latin Versions of Maimonides' *On Sexual Intercourse (De coitu)*', pp. 467–480).

2 Critical accounts of the Latin transmission were provided by G.K. Hasselhoff in 'Johannes von Capua und Armengaud Blaise als Übersetzer medizinischer Werke des Maimonides', in *Wissen über Grenzen: Arabisches Wissen und lateinisches Mittelalter*, ed. A. Speer and L. Wegener, *Miscellanea Mediaevalia* 33, Berlin and New York 2006, 340–356 and 'The Reception of Maimonides in the Latin World: The Evidence of the Latin translations in the 13th to 15th Century', in *Materia Judaica*, 6 (2001), 258–280. Revisions of this account can be found in the prefaces by Michael McVaugh in his introductions to the Latin translations of individual treatises, of which the most recent is his introduction to Maimonides' *Regimen of Health* (forthcoming).

3 Gerrit Bos and Michael R. McVaugh (eds), *Maimonides, On Asthma*, vol. 2, Provo, UT: Brigham Young University Press, 2008: see vol. 2, pp. xix–xxxviii.

of one another. Michael McVaugh has demonstrated this in respect to the *De asmate*. There is one 8-word phrase that is common to both translations, which may indicate that Armengaud came across John's translation at a late stage in making his own, and John's translation may also be the source for terms referred to in glosses to Armengaud's version as appearing 'in alia translatione', though the correspondence is not exact.⁴ But, in general, the terminology and the style of writing of the two translators are quite distinct from each other, John being more literal, Armengaud paying more attention to good Latin style.

In the case of the *De coitu*, it had previously been assumed that only one Latin translation is extant. This is a text which has survived complete in four manuscripts (a fifth manuscript preserves a small fragment of the text).⁵ However, while three manuscripts (Vienna, Österreichische Nationalbibliothek 2280 = V, Vatican, BAV, pal. Lat. 1205 = P, and Venice, Biblioteca nazionale marciana, Cod. Marcianus 2613 = M) provide the same text, MS Jerusalem, Jewish National and University Library, Friedenwald 2° FR. R 571–576 (= H) preserves a rather different version, which coincides almost verbatim with the short excerpt from the beginning of the text in Wrocław, Biblioteka Uniwersytecka Ms. III F 10 (= W). In the following discussion, the text in MSS VPM will be referred to as L(atin)₁, and that of HW as L(atin)₂.⁶

Sometimes one version is closer to the Arabic text, at other times another. For examples of L₁'s closer readings one may cite L₁'s 'conseruet' (1), which is closer than L₂'s 'exaltat' to the Arabic ('May God perpetuate his glory!'); L₁'s 'multiplicatio' (7) translates the Arabic word *kathra* which is not translated in L₂. There are several further instances of Arabic words or phrases missing in L₂, but present in L₁. At other times L₁ gives a correct translation where L₂ is wrong (e.g. 'virga bovis' where L₂ has 'lingua bovis' 37). In one instance L₁ adds the Arabic word in transliteration: 'the end of the spinal cord, which is called "coctem" (= *qatan*) in Arabic' 46; this is missing in L₂.

In other places L₂ is closer to the Arabic. It follows the order of the Arabic words by writing 'everything which moistens and warms *ex cibis scilicet et medicinis*' (6) whilst L₁ makes 'foods and medicines' the subject: 'quecumque cibaria seu medicine ... humectant'. L₂'s 'introitus' (8) is the literal translation of the Arabic *madkhal* while L₁ gives 'locus'. L₂ includes 'balh' (40), a corrupt transliteration of *kalkh*, whereas L₁ omits it. In the conclusion to the text L₂ retains the translation of *qadr* ('quantitas' 49) where L₁, more idiomatically,

4 Bos and McVaugh (eds), Maimonides, *On Asthma*, vol. 2, pp. xxxvi–xxxviii.

5 For the manuscripts see Hasselhoff, 'The Reception of Maimonides in the Latin World'.

6 The references in Arabic bold numerals in the following discussion are to the smaller section numbers of the Latin texts.

misses it out. L2 keeps the more blunt ‘vigor erectionis’ (7) where L1 writes ‘desiderium coytus’. On other occasions, L2 provides a clearer explanation of the sense of the Arabic word than does L1: e.g. when he writes that the girl ‘has not yet reached the age of menstruation’ (9) (correctly interpreting the single Arabic verb *balagha*), while L1 simply gives the literal meaning of the word (‘is not yet perfect’), and a little later L2 interprets correctly the Arabic verb *akhadha* followed by *bi* as meaning ‘begin’ (‘incipiam’ 11), while L1 wrongly sticks to its literal, root meaning of ‘take’ (‘accipiam’). L2 gives the Arabic name of a dish—*harisa* (22)—which L1 omits. More important for the efficacy of the prescriptions, L2 correctly translates ‘roosters’ testicles’ as ‘testiculi gallorum’ (12, 22), while L1 writes ‘ova gallinarum’ (‘hens’ eggs’).

Another difference is that of terminology: L1 uses ‘casus’ where L2 uses ‘negotium’ for Arabic *ma’nā* (6, 15, 41), L1 uses ‘carote’ for carrots, whereas L2 uses ‘pastinace/pestinace’ (13, 20, 24, 26, 32, 36, 41); L1 gives ‘nucelle’ for hazelnuts whereas L2 uses ‘avellane’ (14, 35), L1 calls a cake or omelet a ‘pastillus’ (24–28) and a sweet a ‘confectio’ (29–30; Arabic *halwa*), while L2 calls them ‘placentula’ and ‘dulcedo’ respectively. Above all L1 uses ‘semen’ both for the man’s semen, and for the various kinds of seeds used in the ingredients of the foods and medicines (5, 15, 17, 19 etc.), whilst L2 differentiates between the two: ‘sperma’ for human semen and ‘semen’ for plant seeds.⁷

Though one may say that, while L2’s Latin tends to be less idiomatic and smooth than L1’s, each gives evidence of a direct and independent consultation of the source text, which is evidently the Hebrew translation of Zerahyah.⁸ If the same text lies behind both Latin versions, may we be dealing with an unrevised and a revised state of one translation? But if this is the case, it is difficult to explain the passages in which L2’s text is less accurate than L1’s, and to account for the many variations which appear quite random. Also, one might expect that L1 would be later if it is improving the Latin style of L2.

Given that we are dealing with two Latin versions, can we speculate on who might be the author of each one of them? We can rule out Armengaud. As Michael McVaugh has shown in the case of *De asmate*, Armengaud’s translation overlaps hardly at all with that of John of Capua, and his Latin style is very

7 However, the appearance of the doublet ‘semen sperma’ when L1 first uses the term (5), and the use of ‘sperma’ on the subsequent two occasions (6, 7), before settling for ‘semen’, may suggest a change of mind in the author of L1, or the beginning of a revision of the terminology.

8 In Zerahyah already appear 1) the confusions that imply the misreading of Arabic words which are written in a very similar way (*dimāgh* ‘cerebrum’ for *jimā’* ‘coitus’ 24, and *qit’a* ‘frustum’ for *qas’u* = ‘large bowl’ 24), and 2) the statements that ‘this is called such-and-such in Arabic (Zerahyah: ‘their language’)’ (32 x 2, 34, 46).

different. Since both L1 and L2 are found in the context of translations by John of Capua we rather have to ask which is more likely to be by John himself?

Following the example of McVaugh,⁹ I first turned to the *Regimen sanitatis*, as a translation securely attributed to John that was likely to contain a section on sexual practice, as it did on asthma.¹⁰ In fact, this section is of a completely different tone, underlining the dangerous—indeed, fatal—effects of intercourse for old men, the sick and all those whose nature is dry, and stating that it should not be practiced before eating, nor when one is hungry or thirsty, or when drunk or after a bath, or after working hard, or before or after having one's blood let. Thus, it is not surprising that there is very little in this passage that can be compared with terminology or phrases in the *De coitu*. Almost the only indicative term is the very first—'negotium'—which, as we have seen, is used by L2 in place of 'casus' in L1.

There are other phrases in the *Regimen sanitatis*, and in other translations of John of Capua, which recall phrases used in both L2 and L1. The phrase 'visum est servo' ('it seemed good to the servant—the author') appears near the beginning of the *Regimen sanitatis* and *De venenis*, as it does in both L2 and L1. The *De asmate* refers to the original Arabic terms in the same way as do L2 and L1 (e.g. 'que arabice dicuntur cascar'). The foods in common use are referred to as 'usitata' in *De asmate* and in both L2 and L1. If one observes the use of 'little words', as McVaugh does, and counts how many times the authors use 'vero' against 'verum', and 'enim' against 'nam', the same pattern emerges in L2 and L1 as Michael McVaugh has found in other translations by John of Capua, in distinction to those by Armengaud.¹¹ This also applies to the absence of the enclitic '-que', and the conjunction 'ne', and the predilection for 'donec'. So far, the similarities in other texts do not provide a means to say whether L2 or L1 is more 'John of Capuan'. However, there are a few small hints that L2's choice of terminology and style might be closer to that found in other translations by John. The recipe for preparing a medicine in *Regimen sanitatis* begins with the phrase 'cuius compositio est ut accipiat'. Both L2 and L1 use the term 'accipiat' in this context, but in two instances L2 writes 'compositio' where L1 writes 'modus' (e.g. 24 'Cuius *compositio* est quod accipiantur' L2; 'Cuius *modus* hic est. Accipiantur' L1; also 25). L2 uses 'ponere' in the sense of 'compose/write' (like Arabic *wada'a*, literally 'place'), where L1 uses 'dicere' (33); 'ponere' is found used in the same way in the *Regimen sanitatis* and *De causis accidentium*. And

9 Bos and McVaugh (eds), Maimonides, *On Asthma*, vol. 2, pp. xxxiv–xxxv.

10 Maimonides, *Regimen sanitatis*, trans. John of Capua, MS Wien, Österreichische Nationalbibliothek, cvp 2280, fol. 93^v.

11 Bos and McVaugh (eds), Maimonides, *On Asthma*, vol. 2, pp. xxxii–xxxiii.

the use of ‘competens’ in L2 in the sense of ‘helping’ (where L1 has ‘iuuans’ 6) also occurs in *De venenis*. These are very small hints, and the situation would need to be explored more thoroughly.

Maybe we should not be concerned that ‘John of Capua’s translation of *De coitu* has split into two traditions. Might the ‘alia translatio’ that Armengaud refers to in his translation of the *De asmate*, whose citations do not correspond exactly to what we find in John of Capua’s *De asmate*, come from a version of *De asmate* comparable to L2 or L1?¹² We should perhaps survey again the whole corpus of translations attributed to John of Capua and the anonymous translations which accompany them. One would expect all the Maimonides texts grouped together in one manuscript to belong to the same version. Since H includes *Regimen sanitatis*, *De venenis*, *De hemorroidibus*, and *De asmate*, in addition to *De coitu*, it is possible to compare these texts to the versions of the same texts in VM, and to see if they differ in a similar way as does *De coitu* between H and VMP (P only contains the *De coitu*). Michael McVaugh, in editing *De asmate*, chose H as his base manuscript, because, of the two manuscripts (the other being a Munich MS), it is the only complete one. But *De asmate* does not occur in MSS VMP, so there is no ‘second version’ to compare it with. The edition of the two Latin versions of *De coitu*, with differences indicated with italics, will enable comparisons with the versions of the *Regimen sanitatis* and the other texts to be made.

The two Latin versions of Maimonides’ *On Coitus* have been edited from all the known manuscripts. Italics indicate words and phrases which differ between the two versions to an extent that is unlikely to be explained simply by scribal variation. Round brackets expand abbreviations in cases of ambiguity or uncertainty. Angle brackets add letters or words that are missing in the manuscript. Square brackets indicate redundant letters or words. \ / indicate insertions on the part of the scribe, or a later reader. ‘Ci/ti’ before vowels has been regularized into ‘ti’; ‘sed’, ‘mihi’ and ‘nihil’ have been written in preference to ‘set’, ‘michi’ and ‘nichil’ (while the manuscripts usually give these words in abbreviation, M gives ‘nihil’). Otherwise the spelling of the manuscript has been retained.

12 Bos and McVaugh (eds), Maimonides, *On Asthma*, vol. 2, pp. xxxvii–xxxviii.

Latin 1

- V Vienna, cvp 2280, fols 99vb–100va
 P Vatican, pal. Lat. 1205, fols 24^v–28^v
 M Venice, Biblioteca nazionale marciana, Cod. Marcianus 2613 (Lat. 7. 3) =
 Valentinelli V, cod. 26, fols 35va–36va

The following edition is based on V, with corrections from MP. There are no chapter divisions in MVP. The first number marks the chapter divisions in the Arabic and Hebrew texts. I have added the second number to divide the text into smaller sections. Obvious scribal errors have been corrected tacitly. Trivial changes in word-order have not been noted. The Arabic equivalents of transliterated words have been added in the notes.

Latin 2 (L2)

The second version of *De coitu* is complete in MS Jerusalem, Jewish National and University Library, 2° FR. R 571–576, fols 28vb–30va (= MS H). The beginning of the text is found in Wrocław, Ms. III F 10, fol. 27rb (= MS W). Italics indicate where the text differs from *De coitu* 1. The orthography of MS H is retained, but square or angle brackets are used where a spelling may cause confusion. Where a spelling is particularly aberrant or the Latin is ungrammatical a '(sic!)' is added.

On Coitus: Two Latin Translations

Incipit liber Rabym Moysi de coytu

1.1 *Inquid* Moyses filius servi Dei Israhelita Cordubensis: mandavit mihi dominus meus rex magnificus, cuius Deus gloriam *conservet*, quod scribam *ei* regimen *coadiuvans* multitudinem coytus ex quo *dixit se in hoc indigentiam pati*, cum *sciverit servus* maciem corporis, *deinde et paucitatem* carnis eius et *ipsum* 5 *declinantem ad macilentiam* et eius complexionem aliquantulum tendentem ad caliditatem. 1.2 Et *significavit* mihi dominus *quod ipse nihil remittit* pro tanto de usu coytus. *Querit autem* hoc regimen pre timore eius carnis maciei et *cupit eius additionem* propter multitudinem puellarum. Et *voluit dominus* super hoc quod nihil ponamus ei nisi id quod est *facilis* operationis et *pauci* laboris. 1.3 10 *Et ymaginatus est* servus in corde suo *totum quod descripsit sibi dominus*. Unde visum est servo *colligere* medicinas *utiles* et cibaria *iuvativa huic defectui*, que *levis erunt* inventionis et *maior eorum usus est in regionibus istis et in quibus non sit multa caliditas* propter illud quod *significatum est* mihi de conditione cerebri. 1.4 *Et previdit servus preponere inter manus eius tractatum universalem qui* 15 *est iste*.

P fol. 25^r

1.5 *Capitulum*. *Notum est apud medicos quoniam* cibi in hoc casu magis *iuvant* quam medicine. Nam semen sperma est *residuum nutrimenti quod superfluit ex eo quod opportunum est membris tempore* tertie digestionis; ex cuius *diminutione* corpus *macrescit* preter alia nocumenta que *proveniunt a coytu*. 20

1 coytu] P om. 2 Inquid] Incipit P || Moyses] M om. || servi] servus MV || Cordubensis] carduensis P 3 conservet] conservit P 4 mult.co.] coytum P || dixit] dicit M || in hoc] MP om. || pati] pati indigentiam in hoc M 5 sciverit] scivit P || servus] M om. || et²] et V bis || ipsum] eius M 7 ipse] M om. || tanto] M om. 'pro tanto' 8 autem] enim P; M adds 'dominus' || regimen] M om. 'hoc regimen' || pre] pro M 9 dominus] M om. 10 quod] ut P || id] M om. || est] erit M || est facilis] facilis sit ei et facilis sit P || operationis] operis M 11 descripsit] scripsit P || Unde] Et M 12 servo] M om. || utiles] Ar om. || defectui] effectui M, defectu V 14 conditione] complexione P 16 iste] M om. 'et in quibus ... qui est iste' 17 Capitulum] .M om. || est] P adds 'illud' || in hoc casu] apud hoc M 18 medicine] medicina PV || Nam semen] Quoniam M 19 opportunum] ultimum M || membris] membrorum P || tempore] P om. 20 nocumenta] nota M

Tractatus Rabi Moysi de coytu secundum naturalem operationem.

1.1 *Dixit Moyses filius servi Dei Ysraelita Cordubensis: mandavit mihi dominus meus magnificus rex, cuius Deus gloriam exaltat, quod scribam sibi regimen faciens ad multitudinem choitus, ex quo mihi per eum notuit eius indigentia circa hoc, cum notuerit etiam mihi servo suo macies sui corporis et carnis parci-* 5
tatem, ita quod dispositio declinat ad maciem ac eius complexio ad caliditatem aliquantulum. 1.2 *Et scripsit mihi dominus quoniam ipse nihil pro tanto pre-*
termittit ex usu choitus et cupit hoc regimen pre timore maciei carnis ipsius et
petit habundantiam propter puellarum multitudinem et mandavit nihil super
hoc capitulo describere nisi quod levis est operationis et laboris facilis. 1.3 *Cuius* 10
intentionem servus in sua mente dilligenter descri|psit. Unde visum est servo H 29ra
elligere cibaria et medicinas in hoc conferentes que sunt facilis inventionis et
plurime sue cibationis in hiis locis et quod non cadit in ipsis multum caliditatis,
propter id quod denotavit mihi de conditione sui cerebri. 1.4 *Sed providit servus*
preponere suis manibus universalem tractatum qui est hic. 15

1.5 *Manifestissimum est penes medicos quod cibus in hoc valde magis competit quam medicina, quoniam sperma cibi superfluitas est superfluens ex quo membra requirit (sic!) de nutrimento apud horam tertie digestionis, ex cuius evacuationis excessu extenuatur corpus preter aliud nocumentum quod perve-*

1 operationem] This title is only in W. 4 choitus] coytus W (*passim*) 5–6 parci] par-
citas W 9 nihil] michi W 15 hic] W ends here.

2.6 *Scito autem quoniam* omnia que in frigidant corpus aut vasa coytus, similiter autem que exiccant, *illa offendunt nimis. Quaecumque vero cibaria seu medicine et aliud regimen* humectant et calefaciunt cum *temperantia, ipsum corpus aut predicta vasa iuvant multum* in hoc casu. Similiter *gaudium, letitia*, risus et quies 5 et sompnus *moderatus iuvant in hoc casu, et contraria* horum nocent multum, ut tristitia, *fletus*, cogitatio, taciturnitas, labor et vigilie, *omnia hec disrumpunt desiderium coytus* et exiccant sperma. 2.7 *Item multiplicatio tractatus et cogitationis in ipso* iuvant illum. *Interruptio vero eius tractatus et cogitationis exiccant sperma et auferunt desiderium* et debilitant eius operationem. Similiter 10 *uti coytu cum desiderio est de rebus* que corroborant membrum et addunt ad multitudinem eius. *Sed exercere illum absque voluntate est de rebus* que debilitant membrum et exiccant ipsum et *diminuunt secundum occupationem eius*, et maxime si sequatur *ad eum cogitatio sine complimento* operationis. 2.8 *Nam hoc est de illis que interrumpunt* operationem, (3) *quia ista operatio non est operatio naturalis tantum, sicut operatio nutritiva et vegetativa* in quibus anima vitalis non habet locum. *Sed ipsa est operatio vitalis et est res propria anime vitalis. Quapropter molestant hec accidentia animalia vel iuvant multum, hoc est quia cogitatio, tristitia, fletus et habere odio mulierem cum qua est agendum deponunt coytum valde. Contraria vero horum accidentium animalium provocant leticiam et excitant motum fortem.* 20

3.9 *Medici vero scripserunt* quod ea que debilitant coytum est *accessus ad virginem* | et vetulam aut *nimis iuvenulam* que nondum est *perfecta aut accessus ad mulierem* que *per longum tempus* desiit a *coytu aut menstruatam* aut egram et *super omnibus hiis predictis est accessus ad mulierem* quam habet in odium, *ex qua* [h]oneratur natura et acquirit pigritiam et *convertitur inde ad consue-* 25

1 quoniam omnia] quod quaecumque P || aut] M om. 2 autem que] quaecumque M || autem ... nimis] V om. || exiccant] P (here and elsewhere) excitant || seu] aut P 3 et¹] aut P 4 iuvant] P adds 'ipsum coytum' || casu] PV add 'et contraria horum nocent' || letitia risus et] et letitia M 6 hec] P adds 'destruunt et' 7 sperma] M om. 'et exiccant sperma' || Item] Et P || tractatus] factus M 8 cogitationis] cogitatus M || ipso] illo M || iuvant illum] multum iuvat M, iuvat ipsum P || vero] P om. || tractatus] tractus M 10 uti] in MV || cum desiderio] consideratio M || corroborant] confortant M 11 ad multitudinem] in multitudine P || illum] ipsum M 12 dim sec. occ.] minuunt pre occupatione M, debilitant ipsum per occupationem P 13 complimento operationis] complemento operis M || hoc] illud M 14 operatio¹] MP omit 15 sicut] M adds 'est' 16 ipsa] M om. 18 odio] hodio M, in hodium V, in odio P 18-19 deponunt] deprimit autem M 19 animalium] animalia P || provocant] P adds 'et provocant' 20 excitant] M om. 22 et] aut ad M 23 tempus] longo tempore MP || desiit] destiterit M 24 predictis] MP om. || quam habet in odium] hodio habitam M 25 qua] quo MV || pigritiam] acquiritur pigritia M

nit ex eius exercitio. 2.6 *Et no(andu)m quod omne quod corpus vel vasa choitus in-
 infrigidat, similiter omne quod exicat corpus vel vasa predicta, nocet valde. Omne
 vero quod humectat vel calefacit cum temperamento, ex cibis scilicet et medici-
 nis et residuo regiminis, erit hoc totum et vasis prenotatis in hoc negotio valde
 competens. Similiter quoque letitia et gratulatio, risus, quies et sompnus non
 multum excedens hiis competunt. Opposita vero horum, videlicet tristitia, cogita-
 tio, taciturnitas, labor et vigilie, impediunt vigorem erectionis et exicant sperma.* 5
 2.7 *Similiter loqui et tractare negotia eius ut ipsum ymaginari sunt eorum que
 ipsum iuvant. Depositio autem ymaginationis ab ipso est de rebus que membrum
 marcescunt et ipsius debilitant actionem. Exercere quoque choitum apud desi-
 derium est eorum que membrum corroborant et habundare faciunt venereum
 usum. Eius vero exercitium preter desiderium debilitat membrum et marcessit
 ipsum et eius motum retardat, maxime si sequatur cum hoc meditatio in eo cum
 operationis destructione.* 10
 2.8 *Hoc enim est principium quod destruit operatio-
 nem, (3) quoniam hec operatio vel actio non est operatio naturalis tantum sicut
 operatio vegetationis vel nutritionis in quibus anima vitalis non habet introitum,
 ymmo est operatio animalis etiam et est res anime vitalis propria et propter hoc
 molestant \circa hec/ valde accidentia animalia vel confert eis valde, hoc est
 quod cogitatio, tristitia, vel odio habere mulierem ad quam accessurus est sunt
 ex hiis que valde remittunt coytum. Opposita vero \horum/ accidentium provo-
 cant letitiam et excitant fortem motum.* 15
 20

3.9 *Et notaverunt medici quod eorum que debilitant coytum sua proprietate
 sunt choyre cum virgine et vetula vel parva adolescentula que nondum pervenit
 ad etatem menstruaem vel cum muliere que longo tempore desit a cognitione
 viri vel cum muliere menstruata aut egra et horum maxime choyre cum muliere
 quam habet hodie et non est ei delectabilis. Hoc enim [h]onerat naturam gravi
 [h]onere et acquiritur ei pigritia erga hunc actum | et redit in consuetudinem qua* 25
 H 29rb

tudinem, et quantumque se requisiverit ad illud inveniet se magis tepidum. 3.10 Manifestum est igitur ex vi huius tractatus nostri quid debet eligi et relinqui circa hoc negotium.

4.11 Et ego quidem accipiam in commentationem partium separatarum que intrant sub illud quod premisi ex rebus universalibus. Et est omne quod generat bonum sanguinem et omne quod calefacit et humectat in quo sit inflatio de qua resolvatur apud tertiam digestionem. 4.12 Et cibi boni ad hoc sunt carnes ovine et pulli columbini et quecumque cerebra, et maxime cerebra gallinarum, columbarum, passerum, et ova gallinarum iuvant valde ad additionem spermatis et ipsius generationem in omnibus complexionibus et etatibus. Similiter medulle ossium et vitella ovarum et ova columbarum et ova passerum et lac cum exierit ab uberibus. 5 10

4.13 Ex plantis autem ut rape, cepe, carote et maxime cepe albe, feniculum, menta, cicera, fabe, et faxeoli, sisami et sparagi.

4.14 Ex fructibus vero arborum sunt fructus amigdalorum siccarum, nucelle, uve, fistici, grana pini maiora, similiter habalzelem que dicuntur pipera nigra. 15

V 100ra 4.15 Omnia hec sunt cibaria que reperiuntur faciliter iuvativa in hoc casu et iuvant ad excitandum porrectionem. Et aliqua eorum sunt que multiplicant semen | per se vel composita secundum quod ex illis componitur. 4.16 Et potus aque mellis iuvat porrectionem. Illud vero quod magis iuvat in hoc quidem casu quam aliquis medicina et cibus est ipsum vinum, et quicquid intrat loco eius est defectivum in hoc casu, quia sanguis generatus ex ipso est multum calidus et humidus et 20

1 requisiverit] exquisierit P || inveniet] invenit P 2 huius tractatus nostri] huiusmodi tractatus communis V, nostri tractatus communis habuistis M || eligi] eligitur P || et] M adds 'quid' || relinqui] quid relinquit[er]i P || circa] extra M 4 ego] P om. || commentationem] Et ex his quidem accipiam memoriam M 5 illud] sub eo M, subito P || premisi] promisi M 7 cibi boni ad hoc] sibi bone adhuc M 8 pulli col.] pulline columbine M, columbini proprie pulli columbine P || et³] P om. || cerebra] MP om 9 ad] et V 10 etatibus] M om. 'et etatibus' 11 ova col. et ova pass.] P om. || exierit] exiverit M 13 autem] vero M || ut] M om. || carote] et carote M, carice P 14 faxeoli] et faseoli M, faseoli P || sisami] sisamum P || sparagi] sparagus P 15 fruc. amig. sicc.] amigdale M, amigdale sicce P 16 uve] P om. || fistici] et P add. || similiter ... nigra] P om. || habalzelem] albeceles M (*habb az-zalam*) 17 Omnia ... casu] Omnia hec faciliter inveniri possunt P || iuvativa] iuvatia M, iuvata V 18 excit porr.] excitationem P || Et] P om. 19 vel] P adds 'per' || ex illis] M om., ab illis P || componitur] componuntur MP || Et] Ut P 20 porrectionem] ad porrectionem M, ad excitationem P || quod] P om. || quidem] M om. 20–21 quam ... eius] V om.; loco eius] in loco eiusdem M || aliquis ... cibus] omnes medicine M 22 casu] PV omit 'est defectivum in hoc casu' || et¹] P om.

quotienscumque visus fuerit ad illud inveniret suum desiderium remissum magis.
 3.10 *Pervenit itaque ex virtute huius mei tractatus cognitio eorum que elligenda vel evitanda sunt circa hoc negotium.*

4.11 *Et ego quidem incipiam memorationem regularum vel capitulorum singularium predictas universales regulas subingredientium, videlicet omne quod generat bonum sanguinem et omne quod calefacit et humectat et retinet secum inflationem que dissolvatur ex eo apud horam tertie digestionis.* 4.12 *Et ex cibis bonis ad hoc sunt carnes ovine et pulli columbini et universa cerebra, precipue gallinarum, cerebra columbinorum et passerum. Testiculi autem gallorum valde conferunt in augmento spermatis ac eius generationis in universis complexionibus et etatibus. Similiter quoque medulle ossium et vitella ovorum et ova columb(in)orum \aut testiculi/ et passerum et lac quod statim exierit ex uberibus.* 5 10

4.13 *Ex plantis autem sunt rape, cepe et maxime cepe albe, pestinace, feniculi, menta, cicera, fabe, faseola, scisami et sparati.* 15

4.14 *Ex arboribus fructuum sunt nuclea \id est medula/ amigdalarum siccarum et avellandarum, uve, fistuce et grana magne pipinee et grana alzelem que dicuntur piper nigrum.* 4.15 *Hii enim sunt cibi facilis inventionis conferentes huic negotio et sublevantes deiectionem. Et quedam eorum addunt ad semen per se vel composita secundum quod componitur ex eis.* 4.16 *Et potus aque mellis confert deiectioni virge.* 20

Set illud quod *pre ceteris medicinis confert* est vinum, et quidquid loco eius intrat est *diminutum*. Sanguis enim qui generatur ex eo *multus est et calidus* et

12 testiculi] 'aut testiculi' added above the text in the same hand in H. 23 est¹] 'est' repeated H

P 26^r letificat animam et excitat coytum sua proprietate que est in ipso coniuncta cum natura et implet venas bonis | vaporibus. Quapropter excitat coytum, et maxime quando accipitur cum voluntate et desiderio et post cibum et in exitu a balneo. Nam eius operatio in hoc maior est cuiuscumque operatione rei.

5.17 Scias quoque quod semina calida et sicca exiccant semen et debilitant coy- 5
tum eo quod habent expellere ventositates ut ruta et cuminum, carui, piper
et sinapis. Et ideo erit necesse relinquere semina calida et omnes species que
solent poni in cibariis nisi illas quas narrabo tibi, que sunt piper, gallanga ana oz.
i., cinamomi, anisi ana oz. ii., macis, nucis mus(cate) ana oz. quartam. Terantur
hec species in pulverem et sit paratus ad ponendum in quolibet cibario cocta. Et 10
oportet ut ponatur de ipso pulvere secundum quod requiritur in eius loco et casu.
5.18 Cibaria vero et medicine que sunt reliquende sunt omnia que infrigidant
vel exiccant aut expellunt ventositates. Ex quibus sunt lenticule et vegetabilia
et holera frigida sicut spinacie et catas, id est atriplex, et maxime latuce, quo- 15
niam nocent in hoc casu maxime. Similiter citroli et melones et omnia acetosa,
et magis omnibus acetum. 5.19 Iam dixi tibi quod relinquo omnia semina pre-
ter ea que dixi tibi. Similiter semen raparum provocat dolorem capitis et exiccant
semen. Sed ea que oportet relinqui de rebus scilicet que usitate sunt apud nos est
nenufar, quoniam habet proprietatem destruendi semen et quasi est ei contra-
rium donec odor eius destruit coytum et hoc est proprium eius. 20

6.20 Et convenit narrare cibarium compositum et medicinam compositam ad hoc. Incipiam a cibario. Ferculum factum de carnibus ovinis duorum annorum

2 Quapropter] Quare P || coytum] M om. 'sua proprietate ... excitat coytum' 3 accipitur] recipitur P 4 rei] Nam eius operatio maior est in hoc casu cuiuscumque rei operatione M 6 ventositates] ventositatum P || et] MP om || cuminum] ciminum V, cimini P || carui] karui M 7 et¹] P om. || et ideo] que te P, et id V 8 nisi illas] preter eas P 10 hec] P om. || pulverem] et in pulverem redigantur P || sit] si M, fit V || ponendum] M om. 'ad ponendum' || cibario cocta] cibo cocto P, cibario cocta V 11 ut] quod M || ipso] hoc M || requiritur] relinquitur MV || in eius] suo M || casu] in hoc casu etc P 12 et] V om. 13 vegetabilia] vegetabilibus P 14 spinacie] spinachia M || et catas ... atriplex] P om. || catas] taca M || et maxime latuce] et maxime lactuce M, lactu P 15 casu] MV omit || citroli] citruli M, citrolli P, citrola V || et¹] MP om. 16 magis] maxime M || relinquo] cetera P, M adds 'et' 17 que] M adds 'ego iam' || raparum] ceparum P || provocat] provocant P || exiccant] exiccant PV 18 relinqui] sed illud quod oportet derelinqui M || de] ex P || scilicet] MP om. || apud] apud M, inter P 19 nenufar] sunt nenufare M || quoniam] quod M || destruendi] in extinguendo P || ei] eius M, P om. 20 donec odor] et odore M 21 Et] M adds 'iam' 21-22 M adds 'composito'; et convenit ... cibario] P om. 22 ovinis] ovis V

humidus et letificat animam et *provocat desiderium venereum* sua proprietate *super eo quod habet in sui natura* et implet venas bonis vaporibus et *propter hoc* *provocat desiderium coytus*, *precipue* quando *sum[m]itur ex eo* cum appetitu et desiderio et post cibum et *post exitum* a balneo. Est enim operatio eius *iuxta hoc fortior* operationi *aliarum rerum facientium ad hoc.*

5

5.17 *Et scio* quod semina calida et sicca exicant semen et debilitant *venereum appetitum* et *sunt ea in quibus est virtus expellere* ventositates *sicut* ruta, cimum, carui, *nigelle*, piper, sinapis. Et ideo *oportet te* relinquere semina calida et omnes species que solent poni in cibariis exceptis illis quas tibi *describo*, que sunt piperis, galange ana dr. i, cinamomi, anisi ana dr. ii, macis, nucis muscate ana quartam *partem dr. unius*. Terantur hec species et sint parate *penes te ut* *administretur de eis in omni ferculo iuxta | id quod requirit* *exigentia et locus.*

10

H 29va

5.18 *Illa vero que sunt evitanda ex cibis scilicet et medicinis* sunt omnia que in frigidant et exicant aut *extenuant* ventositates, et *ex illis sunt quedam usitata apud nos sicut* sunt *lentes et veges | id est pises/* et frigida ollera sicut sunt spinacii et atriplicis et lactuce maxime, quoniam nocent in hoc *valde*. Similiter melones et citroli et omnia acetosa et *horum maxime* acetum. 5.19 *Anotavi ergo* tibi omnia semina esse *relinquenda* preter ea que dixi. Similiter *quoque* semen raparum exicat *sperma* et *facit* dolorem capitis. *Eorum autem que maxime evitanda sunt ex rebus nobis usitatis* est nenufar. Habet enim proprietatem destruendi *sperma* et quasi est ei contrarium *ita quod* eius odor destruit *appetitum venereum* et hoc a sua proprietate.

15

20

6.20 *Et decet amodo nobis describere cibum* compositum et medicinam *circa hoc* et incipiam a *cibo*. *Fiat* ferculum ex carnibus ovinis (duorum) annorum et

et ciceribus et *carotis*, rapis et cepe albo et vitellis ovorum. *Species autem que debent poni sunt ille quas predixi et ponatur de eis quousque appareant in ipso ferculo.*

P 26^v 6.21 Aliud autem est factum de carnibus ovinis vel caponum vel pullorum columbinorum cum lacte vaccino et cum appositione seminum descriptorum. | 5

6.22 Item ferculum quod fit de carnibus ovinis vel ovis gallinarum cum frumento cocto. Fit ex ipsis bonum cibarium cum speciebus predictis addendo de cinamono magis. Et quando biberit lac calidum in quantitate unius lb. apponendo in ipso quartam partem aur(ei) gariofilorum tritorum et cribellatorum, iuvat multum et addit in porrectione virge et multiplicat semen. 6.23 Similiter cepe assate iuvant multum ipsarum proprietate et maxime quando apponitur in eis de predictis speciebus. Et dixerunt quod cepe assate cum vitellis ovorum elixatorum parum <coctis> faciunt magnam operationem in hoc. Similiter vitella ovorum elixatorum parum cocta quando apponitur in eis de predictis speciebus et accipitur de eis circa horam sompni ad .x. vel quasi, excitant coytum et multiplicant semen. 10 15

6.24 Avicenna autem descripsit pastillum ad confortandum cerebrum cuius modus hic. Accipiatur de cerebellis passerum et columbarum .l. numero, vitellorum ovorum parvarum passerum .xx., vitellorum ovorum parvarum gallinarum .x. numero, suci extracti ex uno frusto carniū ovinarum pistato et expresso, suci cepearum assatarum oz. .iii., suci carotarum oz. .v., salis <et> specierum calidarum quantum sufficit, butiri dr. .l. Fiat ex eis pastillus que(m) comedat et bibat post digestionem eius vinum forte et odoriferum declinans ad dulcedinem. 6.25 Et 20

1 carotis] caratis P, M adds 'et' 2 poni] apponi MP || sunt ille] P om. || predixi] dixi M || ponatur] ponantur P || appareant] appareat M 4 autem est] MV om. || ovinis] ovium M || vel²] aut M 5 columbinorum] columborum M || et] et lacte vaccino cum M || descriptorum] predictorum MP 6 Item] Istud M, P om. || de] ex P || cum] et M 7 Fit] M adds 'enim' || ipsis] his M 8 magis] macis M || biberit] bibitur M || apponendo] ponendo P 9 ipso] eo M, ipsum P || aurei] auri M || et cri.] MV om. || iuvat] enim P add. 10 porr.] porrectionem M, P (here and elsewhere) errectionem || multiplicat] auget M || assate] assata M 11 multum] P om. || proprietate] proprietatem P || apponitur] ponuntur MP 12 dixerunt] M adds 'quidam' || assate] assata M || vitellis] vitella M 13 magnam] P om. 14 apponitur] ponitur M, apponatur P 14-15 et accipitur] et accipiatur M, accipiatur P 15 .x.] .v. V || quasi] P om. || excitant] excitat P; circa (<lacuna>) sompnum excitant enim M 18 hic] accipitur P || cerebellis] Accipiuntur cerebra M || et] vel P || columbarum] columborum V; M adds 'usque ad' || .l.] M adds 'in' 19 parvarum] M om. 20 .x.] P add. 'in' || numero] M adds 'suo' || extracti] ex eo tracti M || frusto] frustro M || et] P om. 22 quem] et M, que V, quod P 23 eius] P om. || et] P om.

ciceribus et *pastinacis* et rapis, cepis albis et vitella ovorum. *Et aptetur cum speciebus predictis, ponendo de ipsis tantum quod sentiantur in ferculo.*

6.21 Aliud ex carnibus ovinis vel *caprinis* vel pullis columbinis cum lacte vacino, ponendo de speciebus de ciceribus secundum extimationem.

6.22 Item fiat *harisa*, id est ferculum ex frumento cocto cum carnibus ovinis vel cum testiculis gallorum. Paretur ex eis bonum ferculum cum predictis speciebus, addendo aliquid de cinamomo. Est potus quidem lactis calidi circa pondus unius libre in quo permisceatur quarta pars aur. gariofolorum tritorum et cribellatorum; confert valde. Addit enim ad erectionem et multiplicat sperma. 5

6.23 Similiter quoque cepe assate valde conferunt cum de sua proprietate hoc habent, et maxime si apponitur in ipsis ex predictis. Et dixerunt quod cepe assate cum vitellis ovorum elixatorum faciunt magnam operationem in hoc. Similiter vitella ovorum parum coctorum quando apponitur cum ipsis de predictis speciebus et accipiatur de eis apud sompnum circa .x. vitella incitant desiderium venereum et multiplicat sperma. 10 15

6.24 Et Avi(cena) descripsit *placentulam* ad cerebri confortationem, cuius compositio est hec. Inquit: accipiatur ex cerebris passerum et columbinorum .l. numero, vitellorum ovorum passerum .xx., vitellorum ovorum gallinarum parvarum .x. et ex succo carniū ovinarum coctarum ad ultimum et expressarum in quantitate unius frust[r]i et ex succo cepearum assatarum dr. .iii. et ex aqua *pastinacorum* dr. .v. et ex sale et speciebus calidis quantitatem sufficientem | et ex butiro dr. l. Fiat ex hiis *placentula* et comedatur et bibat post digestionem eius vinum forte odoriferum declinans ad dulcedinem. 6.25 Et quidem com- 20 H 29vb

16 *placentulam*] H inserts in margin: *placentula* id est *pastillum*

ego quidem composui ex dicto suo pastillum levis operationis et boni saporis et narravit mihi ille pro quo factus fuit quoniam invenit in eo magnam operationem et nobilem effectum. Cuius modus hic est. Accipiantur .iiii. cepe et assentur in furno donec coquantur et abiciatur earum cortex extrinseca et pistentur bene, et accipiatur lb. ½ | carniū elixatarum in brodio suo usque ad perfectam decoctionem, pistentur carnes predictae et misceantur cum eis cepe predictae assate cum residuo brodii et apponatur de vitellis ovorum et agitetur totum bene. Et addatur de predictis speciebus tantum quantum manifestetur earum sapor et parum de sale. Et si fuerit sal scinci erit melius. Deinde fricatur cum oleo sireg aut cum butiro. 6.26 Similiter operatur ad modum pastilli pastillus factus cum carotis elixatis et frixis loco cepearum. Et operatur idem similiter cum carotis et cepis sicut dictum.

6.27 *Pastillus alius. R(cipe) cerebrorum gallinarum oz. iii., cerebrorum passerum oz. .iii., vitellorum ovorum gallinarum .xx. numero, quod si sumuntur ova columbarum erit melius, et appone de speciebus predictis, fricantur cum oleo sireg vel cum butiro. 6.28 Et fac etiam pastillum cum cerebris loco carniū, quoniam faciet magnam operationem.*

7.29 *Et narravit Avicenna et alii medici preter ipsum multas species confectionis iuvantes ad hoc. Et nos quidem describimus confectionem levem boni | saporis cuius experientia probata est, que est talis. R(cipe) pinearum mundatarum fructuum, fisticorum, amigdalorum mundatarum ana oz. .ii., sisami assate, seminis eruce, seminis melonum excorticatarum ana oz. .i., zuccari et mellis apum despumati lb. .iiii.. Fricantur fructus omnes cum sireg et conficiantur simul et coquantur lento igne.*

1 composui] Et quidam componunt P || operationis] compositionis P 2 factus] factum P 3 nobilem] notabilem M || Accipiantur] R(cipe) P || .iiii.] tres V 4 earum] eorum V || extrinseca] abiciantur earum cortices extrinsece M 5 et] P om. || ½] etiam media lb P 8 quantum] quod M || manifestetur] V add. 'eorum' 9 Et] Quod M, P om. || melius] melius foret P || fricatur] frigatur MV, fricetur P || sireg] sireck P (M unreadable) 11 idem] M om. 12 sicut dictum] ut dicam P 13 gallinarum] cerebra gallinarum MP; M adds 'usque ad' 14 oz .iii. ... gallinarum] P om. || .iii.] M om. 'cerebrorum ... iii.' || numero] P om. || sumuntur] fuerint M, fuerunt P 15 appone] apposito MP || fricantur] friggantur M, frigentur P 16 sireg] siringk M, sirex vel sireps P 17 quoniam] quia M || faciet] illud facit P 18 narravit] notavit M || et²] M adds 'multi' || preter ipsum] preterquam ipsum M, P om || confectionis] confectionum M 19 ad hoc] P om. || Et] ut P add. || describimus] scribimus P 21 assate] MV om. 22 excorticatarum] excorticati P 23 Fricantur] frigantur V || sireg] sireps P 24 coquantur] coquentur M

posui ex suo *tractatu placentulam facilis* operationis et *sapidam de qua retulit mihi ille cui facta* fuit quoniam invenit in *ipsa mirabilem effectum et operationem maximam*. Cuius *compositio* est quod accipiantur quatuor cepe et assentur *cum clibano* donec *sint bene cocte et mundate a suis corticibus exterioribus*, pistentur *optime* et accipiatur *frust[r]um* carniū *coctum in aqua perfecte* et pistetur et *permisceatur* cum predictis cepis, *addendo etiam residuum iuris carniū predictarum et admixtis adhuc vitellis ovorum; conquassetur* totum. Et addatur ex speciebus *suprascriptis quod sentiatur eorum sapor et odor et modicum salis*. Et si *esset sal stinci esset melius*. Et frigatur *hoc totum* cum oleo sirag aut cum butiro. 6.26 Et *idem* operatur *hec eadem placentula cum pestinacis* elixatis et frixis loco cepearum. Et *idem* operatur cum *pestinacis* et cepis *secundum hunc modum*.

6.27 Alia placentula. *Accipiantur ex ovis galinarum dr. iii., cerebrorum passerum dr .iii., vitellorum ovorum galinarum .xx., et si essent vitella ovorum columbarum esset utique hoc laudabilius*, et de speciebus predictis, et frigatur cum oleo sirag aut butiro. 6.28 Et *fiat etiam placentula ex cerebris ovium parvarum* loco carniū quoniam *bonam habent* operationem.

7.29 Et Avice(na) *quidem et aliorum medicorum scripserunt plura genera dulcedinis* et nos *scribimus dulcedinem facilis sumptionis et boni saporis*, cuius experientia est *approbata, et hec est: r(ecipe)* pinearum mundatarum *ab omnibus corticibus suis, medule fistucarum et amigdalarum mundatarum ana dr. ii., sisamorum assatorum, seminis erute, medule seminum melonis, ana .dr. i., zuchari et mellis apum dispumati libr. iiiii.* Frigantur *primo medule fructuum predictorum omnium cum oleo sirag et conficiatur postea ad modum dulcedinis apud ignem lentum*.

7.30 *Alia confectio. Accipe de ciceribus et infunde ea cum aqua eruce ut mollicentur et auferatur eorum cortex. Et accipiatur de eis pars una et de fructibus predictis pars una et assetur totum cum sireg et fiat confectio.*

7.31 *Et sciat dominus meus quod ista cibaria que fiunt ad coytum omnia debent administrari in fine balnei, (et) quoniam si bibitur post illa[s] quasi oz. .iii. vini boni et odoriferi esset melius ad intentum et ad impingandum corpus.* 5

P 27^v 8.32 *Ex | medicinis etiam compositis est electuarium carotarum et electuarium yringorum (arabice secacul); ipsorum effectus idem est, quoniam secacul sunt carote silvestres. Quorum operatio est ut accipiatur de corticibus carotarum et abiciatur quod est intus, vel secacul, elixentur et abiecta aqua tractentur manibus. De quo accipiatur lb. .i., seminis eruce, seminis sisami excorticati, lingue avis, medulle pinearum ana oz. .iii., mellis despumati lb. .iii.. Fiat ad modum aliarum confectionum que arabice dicuntur gar(eset). Deinde accipiantur been al(bum) et ru(beum), colungen, doronici ana oz. .iiii.. Teratur totum et cribelletur et iungatur cum confectione predicta postquam fuerit deposita ab igne et aromatizetur cum dr. .i. musci boni. De quo accipiat quolibet die unum coclear quoniam operabitur operationem bonam proximam operationi secacul.* 10 15

8.33 *Aliud. Accipe de lacte lb. .½.. Dissolvantur in eo .xl. dr. manne et coquantur quousque inspissetur. De quo accipat omni die lb. tertiam. Hoc dixerunt medici. Sed ego addidi ad hec quartam dr. gariofli triti et laudavi operationem eius.* 20

1 Accipe] R(ecipe) MP || cum aqua] in aqua M, aque P || ut] et MP 2-3 pars una ... predic-
tis] MV om. 3 sireg] sirengk M 4 que fiunt ad coytum] P om. 5 administrari] ministrari
M || quoniam] M adds 'et' || bibitur post illas] bibetur postea P || quasi oz .iii.] oz iii M, P om.
6 et] MV om. || odoriferi] P adds 'oz .iii' || esset melius] erit optimum M, melius valet P || cor-
pus] scripsi; P om.; 'ad impingandum corpus' after 'compositis' in MV 7 Ex] Et ex P || etiam]
M om., que in P || compositis] MV add. 'ad impingandum corpus' 8 ipsorum] eorum P
9 operatio] compositio M 10 secacul] vel de secacul P (after 'carotarum') 11 seminis eruce]
P om. || seminis] MV om. || excorticati] P adds 'eruce' || lingue] ligni P 12 medulle] P om.
13 confectionum] confectorum M || gareset] caus M, gar VP || accipiantur] accipe M || been]
ben MV 14 colungen] curegren M, conegem V, colugem P 15 iungatur] terantur et cribellan-
tur et iungantur P || cum confectione predicta] confectioni predicte M, cum confectione dicta
P 16 dr] oz M || accipiat] accipiatur M, sumat P || quolibet] qualibet P || coclear] VP om.
18 Aliud] Iterum aliud P || Accipe] R(ecipe) MP || Dissolvantur] Dissolvatur M || .xl dr.] oz .xl
M, .xl lb P || coquantur] coquatur M 19 quousque] simul donec P || inspissetur] inspissan-
tur P || Hoc dix. med.] P om. 20 Addidi ad hec] addo huic M, addidi adhuc P || dr.] oz M,
lb P || gar. triti] gariofilorum tritorum M, gar^e bene tritorum P || laudavi] laudani P || operatio-
nem eius] et operationem eius facit M

7.30 *Aliud genus dulcedinis. Accipiatur ex ciceribus et infundantur in aqua erute quousque possint excorticari. Et accipiatur ex illis excorticatis pars .i. et ex universis medulis supradictis pars una et assetur totum cum sirag et fiat ad modum dulcedinis.*

7.31 *Et scire debet dominus meus quod huiusmodi cibaria facta ad coytum summi debent in exitu a balneo et si possibile est quod bibatur post ipsa quantitate (sic!) trium dr. vini boni et odoriferi erit melius ad intentionem rey et impiguat etiam corpus.* 5

8.32 *Et ex medicinis compositis etiam est confectio pastinacarum (et confectio) yringorum que harabice | dicuntur secacul quorum modus confectionis idem est. Secacul enim pistenace sunt silvestres. Et modus operationis ipsorum est quod accipiatur ex superiori parte pestinacarum vel secacul proiectis interioribus suis et coquantur in aqua et proiecta aqua ipsarum exprimantur manibus et accipiantur ex ipsis lb. .i., seminis erute, sisamorum excorticatorum, lingue avis, medulle pinearum ana dr. iii. mellis dispumati lb. iii. Fiat ad modum aliarum confectionum que harabice dicuntur guiset. Postea vero accipiatur behen albi et rubei, galange, doronici ana dr. iiiii. Teratur totum et cribelletur, adiungatur predicto electuario postquam fuerit depositum ab igne et aromatizetur cum dr. i. musci. Et accipiat ex eo unam sorbitionem qualibet die quoniam operatur bonam operationem proximam operationi stinci.* H 30ra 11 15 20

8.33 *Alia medicina. Accipiatur ex lacte lb. i. et dissolvantur in eo oz. xl. manne et coquatur usque ad spissitudinem. Et accipiat de eo omni die circa tertiam partem libre. Hoc posuerunt medici. Ego autem adiunxi ad hoc quartam partem oz. gariofoli triti et laudavi operationem ipsius.*

8.34 *Aliud*. R(cipe) seminis sparagi (*arabice haliun*), yringorum, zinziberis ana dr. .v., been albi et rubei, squille assate, umbilicorum scincorum ana dr. .iii., seminis arotuba, seminis eruce, lingue avis, seminis urtice, seminis radicum ana dr. .ii., [*zinziberis*], zuccari dr. .i. *Dosis eius est* dr. .iiii..

8.35 *Et posuerunt medicinam bonam ad hoc: est confectio medullarum* ex nucellis, amigdalibus, fisticis, nargil (*id est narciscus*) *excorticatis*, pineis et granis chelchel et est illud quod vendunt loco granorum balsami et granis elzelem et pipere nigro et habetacere ana pars una, piperis longi, zinziberis ana pars una. Teratur totum et *distemperetur* cum penidiis et *accipiat de eo quolibet* die ad modum ovi.

P 28^r 8.36 Sirupus quem *dixerunt multiplicare* | desiderium coytus et *augmentare semen*. *Accipiantur carote et decoquantur* decoctione bona et colentur et *apponatur in illa aqua* de passulis mundis et *iterum* coquatur bene. Deinde coletur et *apponatur* de penidiis et *bulliat et bibatur*.

8.37 *Et dixerunt per viam proprietatis* quod accipiat *de virga* bovis *exiccata* et *teratur et ponatur de ipsa in ovo parum cocto et comedatur*. 8.38 *Caro vero* scinci nota est *in hoc casu* et maxime umbilici eorum. Similiter sal eorum *qui ponitur in ventre bonum est quod* uta[n]tur *eo loco alterius salis et coquantur*

1 seminis] semen M || haliun] Ar. *halyawn* || zinziberis] zuccari V 2 dr.] oz. M (*passim* in this paragraph) || dr.] V om. and leaves space || .iii.] .iiii. M 3 arotuba] arocucuba M, aroculum P (*ar-raṭba*) 4 zinziberis] MP om. || dr. .i.] quod sufficit M, *lacuna in* V 5–6 nucellis] avellanibus M; et posuerunt ... nucellis] *Aliud adhuc est medicina bona ex medullis nuclearum* P 5 hoc] M adds 'et' 6 nargil] Ar. *nārjil* || id est nar.] id est nasturtii M, P om. || excorticatis] excorticati M, excortica P 6–7 chelchel] cerchel M (*qilqil*) 7 vendunt] venditur M || elzelem] alceles M (*az-zalam*) 8 habetacere] abena^{re} M, hebetaasere P (*al-ḥabba al-khadrā'*) || una] ½ M 9 Teratur totum] Terantur omnia P || distemperetur] temperentur P || de eo] M om. 'de eo' 10 accipiat ... ovi] sumatur ex eo modicum omni die P 11 Sirupus] Item ad idem sirupus P || coytus] coytum et desiderium P 12 semen] P om. || Accipiantur] R(cipe) MP || carote] semina carote P || decoquantur] coquentur M 12–13 apponatur] ponantur M, ponat P 13 aqua ... mundis] colatura ex passulis mundatis P || coquatur bene] coquentur bis M, coquatur P 14 penidiis] impendiis P || coletur ... bulliat] colentur et apponantur ... et bulliant M 15 per viam prop.] quod parva quantitas P || quod acc.] accipiat M, P om. 15–16 exicc...comedatur] contrita et in ovo cocto comedatur et valet bene P 16 de ipsa in ovo parum] parum de ipsa in ovo M 16–17 Caro vero scinci] Et scincus P; V *reading unclear* 17 nota est] P om. || casu] M om. 'in hoc casu' || et max...eorum] bene valet, precipue umbilicus eius P || sal] MV om. || eorum] P add. 'scincorum' 18 qui ponitur] que ponantur M || alterius] M om. || coquantur] condiantur P

8.34 Alia. R(ecipe) seminis sparatri, yringi, zinziberis ana oz. .v., behem albi et rubei, squille assate, umbellicorum stincorum ana dr. iii. seminis alrutba seminis erute lingue avis seminis urtice seminis radice ana dr. ii. zucar(i) dr. i. *Accipiat ex eo* dr. iiiii.

8.35 *Et ex medicinis laudabilibus ad hoc est electuarium ex medullis cuius operatio sic est. R(ecipe) avellanarum, amigdalorum, fistucarum, nargil, pinearum omnium excorticatarum, granorum chilkel, et est illud quod venditur loco granorum balsami, granorum alzelem et piperis nigri, haba casra ana pars una (sic!), piperis longi, zinziberis ana partem 1/2. Teratur totum et conficiatur cum pinidio et sumat ex eo omni die ad modum ovi.* 5 10

8.36 Sirupum quem (sic!) scripserunt multiplicans desiderium coytus et faciens habundare sperma et est quod coquantur pestinace decoctione optima et coletur et ponatur in colatura de passulis mundis et coquatur bene. Deinde coletur et admisceatur ei de pinido et quoquatur et administretur.

8.37 Et per modum proprietatis dixerunt quod accipiatur lingua bovis et exicatur et pulverizetur et misceatur cum eo cum ovo sorbili et sorbeatur. 38 Et opus stinci notum et manifestum est et maxime eius umbellici. Similiter sal eius cum quo salitur venter ipsius, utatur illo sale pro sapore et condimento cibariorum 15

2 alrutba] H adds in margin: id est citroli 8 et] H adds above: pro id est || casra] H adds above: id est granorum viridium 16 cum] H adds above: ex 18 sapore] papore H

cum ipso fercula, quoniam confortat multum. 8.39 Dixerunt quoque quod dactylorum carnes habent magnum effectum in hoc negotio.

8.40 Abenzoar autem scripsit hanc medicinam esse bonam ad effectum extensionis virge et paucitatem desiderii. R(ecipe): Satirionis, piperis longi, zinz(ib)eris, seminis raparum, seminis radicis ortensis ana partem unam, floris lingue bovis et eruce ana partem ½, scinci partem tertiam. Teratur quodlibet per se et cribelletur quod debet cribellari et distemperetur cum vino malorum. Et sit dosis a(na) dr. .iiii. usque ad .iiii..

9.41 Et dico quod homines querunt cotidie porrectionem virge preter quod habeant de semine. Ideo videtur mihi scribere hoc medicamen quod est secretum magnum etiam super quo me nullus precessit. Et est ut accipiatur de oleo carotarum et de oleo radicis ana lb. .i., olei sinapis lb. .i. quartam. Misceantur simul et ponantur de formicis citrinis lb. .½., et exponatur soli .iiii. diebus vel .viii. Deinde sit hoc oleum depuratum ad ugendum cum eo coronam virge ante coytum duabus vel tribus horis. Postea vero abluatur cum aqua calida, quoniam etiam post ipsum coytum remanebit virga porrecta. Et numquam aliquis medicus adinvenit in hoc casu aliquid simile huic.

9.42 Aliud. R(ecipe) piretri dr. .i., euforbii dr. .½., musci quartam dr. Terantur omnia et misceantur cum dr. .i. olei sambachi, et est oleum gessiminum, et sit de fructibus | arboris illius et pro eo accipiatur oleum de violis rubeis, et ungetur cum ipso | pectines et intercoxas et virga et testiculi quolibet die.

V 100^{va}P 28^v

1 ipso] eo P || multum] coytum P add. || Dixerunt quoque] Et quidam dixerunt P || quod] M om. 2 negotio] casu P 3 Abenzoar] Avençoar M || Abenzoar autem] Item albensherizaar P || esse bonam] M om. 'esse bonam' 4 paucitatem desiderii] desiderium M 5 zinziberis] M om. 'satirionis ... zinziberis'; P om. 'zinziberis' || radicis] radicum M, P om. || floris] florum P 6 et] M om. || tertiam] M adds 'al partes 3' 7 quod] et M || malorum] granarum P 8 dosis] P adds 'eius' 9 Et] M om. 'et' || querunt] Item omnes querunt P || preter] sine hoc M 10 scribere] M om. || hoc medicamen] hanc medicinam P 11 etiam super] de M, etiam in P 12 radicis] radicum M || .i.] .½ M, P adds 'seminis baucie vel pascinae ana lb .i.' || quartam] M adds 'partem' || Misceantur] Misceatur V, Misce P 13 simul] M om. || ponantur] P adds 'in ipsis' 14 depuratum] dispumatatum M 16 remanebit] remanetur M, manebit P || porrecta] erecta M 17 aliquid] M om. 'in hoc casu aliquid' || huic] huic casu consimile P 18 Aliud] Item aliud ad idem P || .½.] .ii M 19 misceantur cum ... et sit] misceantur cum malleo et oleo oz i sambuci al sambaci et oleo sisaminio et fit M || sambachi] sambucini P (zanbaq) 19–20 et est oleum ... rubeis] P om. 19 gessiminum] Ar. *al-yasmīn* 20 oleum] M om. || ungetur] inungatur M 21 virga] pecten inter cossas et virgam M || quolibet] qualibet P

quoniam *coroborat valde*. 8.39 Et dixerunt *similiter* quod *teneritas* dactilorum et carnes *ipsorum* habent *bonam* | *operationem* in hoc *iuxta ea que protullerunt*. H 30rb

8.40 Avenzoar autem scripsit hanc medicinam *et ait*: medicina autem bona *defectui* extensionis virge et paucitati *spermatis et defectui* desiderii. R(ecipe) satirionis, zinziberis, piperis longi, seminis raparum, seminis radices ortensis 5 ana partem unam, floris lingue bovis, *balh*, erute ana partem ½, stinci tertiam partem. Teratur quodlibet per se et cribilletur quod *est cribellandum* et distemperetur cum vino *pomorum*. Et *administretur* a dr. iii. usque .iiii.

9.41 *Et quia sunt querentes erectionem frequenter preter quam* habeant de *spermate decet me notificare hoc et est secretum* in quo nullus me precessit. Et est 10 *quod accipiatur de oleo pastinacarum et oleo radices ana lb. i. oley sinapis quartam partem lb. Permisceantur ad invicem et pone in eo ex formicis citrinis lb. ½. Exponatur hoc oleum ad solem quatuor vel .viii. diebus. Postmodum autem administra ex eo oleum ut unguatur* cum eo corona virge ante coytum *per duas vel tres horas*. Deinde vero abluatur cum aqua calida quoniam remanebit virga *erecta etiam post semenis (sic!) emissionem. Et nullus operatus est in hoc negotio opus simile huic.* 15

9.42 Aliud *medicamen*. R(ecipe) pieretri dr. i., euforbii dr. ½, musci quartam partem dr. Teratur *totum* et misceatur cum dr. i. oley sambach et *inungatur* cum eo pecten et inter coxas et virga et testiculi *omni die*. 20

10.43 Regimen vero quo debet se regere *cum predictis* medicinis et *cibariis* est quod intret balneum *quolibet* quinto die et non *multum moretur in ipso* et aromatizet se cum generibus medicinarum calidarum, *videlicet cum* musco et ambra. Et cibetur *post balneum* et bibat super cibum, si *necesse fuerit*, cifum magnum de vino odorifero aut vinum de melle. 10.44 Et fricentur pedes *quali-* 5
bet nocte cum *iverit* dormitum donec appareat *in eis* rubedo *post eorum ablu-*
tionem cum aqua calida et *continuet hoc frequenter* in estate et in yeme. *Nam*
pedes *quandocumque in*frigidantur *vel recipiunt siccitatem sedatur porrectio* et
diminuitur.

10.45 Similiter *calefaciat os quod est in fine iuncturarum* dorsi *spinalis* frequen- 10
ter et inpinguet ipsum. Et hoc est *finis eius in quo debet appodiari* in hac inten-
tione.

10.46 *Ex melioribus rebus quas ego previdi in regimine huius casus coytus* est
quod fricetur os quod est in *fine iuncturarum* dorsi *spinalis (quod arabice*
vocatur coctem) universaliter *in hora* excitationis a sompno cum *panno grosso* 15
aspero donec calefiat. *Deinde* fricetur *bona* fricatione manu cum oleo *tempe-*
rato cum musco. Et fricetur *etiam* cum eo intercoxas et *os pectinis quoniam* hoc
excedit in regimine calefactionis *vasorum seminis ad* attrahendum eis bonum
sanguinem et *comfortandum ea et corroborat etiam porrectionem*.

10.47 Similiter *attendat semper* bibere aquam ferri *secundum quod faciunt* 20
habentes sahad; *infrigidetur et bibatur* tempore necessitatis. *Quod* si possibile
fuerit brodium cuiuscumque cibarii quod comedit sit aqua ferri, erit hoc *melius*

1 debet] oportet V 2 quod] ut P || quolibet] P om. || in ipso] ibi P 3 cum] subcifum...
P || videlicet] scilicet M, et P 4 super] post M, desuper P || cibum ... fuerit] P om. 5 cifum
... odorifero] syphum magnum vini M 6 cum iverit dor.] P om. 6-7 post ... calida et] et post
ablationem P 7 cum] in M 8 quandocumque in]frigidantur] quantumcumque in]friatur
P || vel rec. sicc.] exiccant M, recipiunt quod P 9 diminuitur] P add. 'desiderium' 10 Simi-
liter calefaciat] Similiter calefacias M, Item similiter calefacias P || in fine] finis eius V || spina-
lis] spondilium P 11 et!] M om. || appodiari] appodiare MP 13-14 Ex mel. ... quod est]
Item aliud fricetur os P 13 rebus] M om. || in] M adds 'hoc' 15 coctem] coctis M, P om.
(*qaṭan*) || universaliter] P om. 16 aspero] aspero et grosso M 16-17 manu ... temperato]
cum manu et oleo parato MP 17 cum!] et M || cum eo] pecten M 18 eis] ad ea M, ei P
19 corr. etiam porrectionem] corroborandum in porrectionem M, P adds 'virge' 20 Similiter]
Item similiter P 21 bibatur] bibat P 22 erit hoc] et hoc erit M

10.43 Regimen autem quo debet se regere *omni die* in *pluribus huiusmodi* medicinis et *cibis* est quod intret balneum *omni* quinta die et non *diu stet ibi* et aromatizet se *corpus suum* cum generibus calidarum medicinarum *sicut* musco et ambra. Et cibetur *in fine* balnei et bibat super cibum, si *possibile erit*, magnum ciphum *boni* vini odoriferi aut vini *ex melle*. 10.44 Et fricentur pedes *omni* nocte 5 *quando vadit* dormitum *fortiter* donec appareat rubedo *supra ipsis* postquam *loti fuerint* aqua calida et *hoc faciundum est cotidie* in estate et yeme. Pedibus *namque quantumcumque in*frigidatis vel *exicatis* remittitur et di(mi)nuitur erectio.

10.45 Similiter *bonum est calefacere os ultimum in spine dorsi* frequenter et impinguare ipsum. Et hoc est *ultimum super quo confido* in hac intentione. 10

10.46 *Et melius quod vidi erga huius negotii regimen* est quod fricetur os quod est in *extremitate spine* dorsi | universaliter *apud horam* excitationis (sic!) a sompno cum *torsorio* grosso *quousque* calefiat. *Postea fricetur manu* completa *fricatione* cum oleo *parato* cum musco. Et fricetur cum eo etiam inter coxas et *pecten*. *Hoc enim supremum est* in regimine calefactionis *instrumentorum spermatis* et in attrahendo eis bonum sanguinem et *roborando ipsam et confirmatione* erectionis. H 30va 15

10.47 Similiter utatur quotidie bibere aquam ferri *iuxta modum* quo patitur in *passione alsahag* et eam *infrigidatam* bibat in tempore necessitatis. Et si possibile esset, *univers[ar]orum cibariorum suorum brodia* esse aquam ferri, erit 20

19 ferri] H adds in margin: nota de aqua calibeata 20 alsahag] H adds in margin: id est disenterie

in generando ventositatem et roborationem porrectionis et ad omnium membrorum intrinsecorum confortationem. 10.48 Et scito quod medici miscent *vinum* le[c]tificatum *cum* lingua bovis. Et antiqui experti sunt *de hoc*, scilicet quod infundatur *parum de lingua bovis* in vino et dimittatur donec virtus *eius transeat* in ipsum; *erit hoc addens in letitia valde et iuvans coytum.* Quod si accipiatur 5 *de aqua ferrea nota et bulliant in ea lingue bovis* dr. .iiii., corticis citrini oz. .½., gariofli contusi dr. .½., et temperentur *cum hac aqua* lb. .ii. *vini* aut lb. *melis illi qui non potest bibere vinum et bibat, hec autem omnia iuvabunt maximo iuvamento.*

10.49 *Hec sufficient de hiis que tractare debebam in predicto casu iuxta illud* 10 *quod mandatatum fuit servo. Dominus autem eligat sibi ex illis que leviora sunt et faciat hoc aliqua vice et illud alia, cuius Deus conservet gloriam amen.*

1 porr. et ad] que roborat porectionem ad M, in erigendo virgam et usque ad P 2 intrinsecorum] extrinsecorum P || Et] Item P 2-3 vinum...bovis] linguam bovis cum vino P 4 bovis] MV om. || in vino et dimittatur] et in vino dimittunt M, in vino et permittatur P 4-5 transeat] transit M 5 in ipsum ... hoc] in vinum et erit hoc M, in vinum et ipsum vinum erit P || valde] multum M || iuvans] M adds 'ad' || Quod si] Item si P 6 ferrea nota] supradicta M || lingue] et bulliat in ea lingua M, et bulliant in ea de lingua P || citrini] citri M || oz.] dr. P 7 gar. contusi] garioflorum contusorum M || aut lb.] et lb. i M 8 et] P om. || omnia] M om. 9 iuvamento] Illud autem iuvabit cum iuvamento magno P 10 Hec] Et hec M 10-12 Hec suff. ... amen] Ex his eligat sibi dominus et unum una vice et aliud altera vice cui deus conservat gloriam qui est benedictus in secula seculorum amen Finis P. M adds 'Explicit tractatus de augmento me. (?) coitus secundum raby moisen de gratias' 11 que] M adds 'meliora sunt et'

maioris inflationis in corroboratione erectionis et confortatione membrorum intrenscecorum (sic!) omnium.

10.48 Et scito quod medici misceant *sirupum* letificativum *de foliis* lingua (sic!) bovis. Et experti sunt antiqui *huius*, scilicet quod infundatur *aliquid* ex lingua bovis in vino et dimittatur *ibi* donec *immissa fuerit virtus in ipsum, quoniam addet multum* ad letitiam *et facit ad desiderium coytus*. Et si accipiatur aqua *ferri* nota et buliant in ea *ex lingua bovis* dr. iii., *corticum citri* dr. ½, *garioolorum* contusorum dr. ½, et cum *ista* aqua temperetur *de vino* lb. ii. aut ex melle *pro illo qui non patitur* bibere vinum et *usus fuerit, eo conferret iuvamentum maximum.* 5 10

10.49 *Et hec quantitas videtur sufficere meo tractatui iuxta id quod mandatum fuit servo. Dominus autem elligat sibi ex hiis que facillia sunt et quandoque utatur hoc quandoque illo, cuius gloriam Deus conservet in secula amen.*

7 nota] H adds above: id est parata

PART 4

Slavonic Translation

Introduction to the East Slavonic Translation of Maimonides *On Coitus*

W.F. Ryan and Moshe Taube

Four of the medical works of Moses Maimonides were translated, probably near the end of the fifteenth century,¹ into a rather Polonized and literary variety of the East Slavonic in use in the Grand Duchy of Lithuania at that time (sometimes designated as Ruthenian, ancestor of today's Belorussian and Ukrainian), and were then adapted into Muscovite (Great) Russian, more or less influenced by Church Slavonic, with most copies surviving in this latter form. These texts were first discussed as a Maimonidean corpus by one of the present authors in 1989.² Up to that time three of these texts had been mentioned in the literature, mostly in passing and inaccurately, two had not been correctly identified, and one had not been discussed at all.

The works of Maimonides which are known in East Slavonic, either entire or in part, are the *Logical Terminology*,³ *On Poisons and the Protection against Lethal Drugs* (part two only, on mineral poisons), *On Asthma* (chapter 13 only, on general health) and *On Coitus*. The last three, the medical texts, exist only as a group, and only as a single composite interpolation in the East Slavonic version of the pseudo-Aristotelian *Secretum secretorum*, in Slavonic *Tajna tajnych*.⁴ The medical texts were certainly the work of the same translator, who

-
- 1 Copies date from the 16th century. There is no consensus on the date of translation. Some evidence points to a date as early as 1489.
 - 2 W.F. Ryan, "Maimonides in Muscovy: Medical Texts and Terminology," *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 51, 1989, pp. 43–65.
 - 3 Excerpts were published by A.I. Sobolevskij, *Perevodnaja literatura Moskovskoj Rusi XIV–XVII vekov*, St Petersburg, 1903 (reprint: Leipzig: Zentralantiquariat der DDR, 1989), pp. 401–409. An edition of the Maimonidean text, as well as of al-Ghazali's *Intentions of the Philosophers* which is intermingled with it in the manuscripts, is now published: M. Taube, *The Logika of the Judaizers: a 15th-century Ruthenian Translation from Hebrew, text edited with apparatus, commentary, translation and word-index*, Jerusalem: Israel Academy of Sciences and Humanities, 2016.
 - 4 The standard edition is M.N. Speranskij, *Iz istorii otrečennykh knig. IV. Aristotelevy vrata ili Tajna tajnych*, Pamjatniki drevnej pis'mennosti i iskusstva, CLXXI, St Petersburg, 1908, esp. pp. 102–114. The greater part of the *Secretum* text, but without Book 8 or the Maimonides and Rhazes interpolations, has been republished by D.M. Bulanin in *Pamjatniki literatury Drevnej Rusi. Konec XV–pervaja polovina XVI veka*, Moscow, 1984, pp. 534–591, 750–754, with a modern

must surely have been, to judge from the terminology and style, also the translator of the logic text. One must assume that this translator was a Jew, most probably Zekharia ben Aharon ha-Kohen, a scholar from Kiev, and, in view of the occasional Church Slavonic elements in the work and the evident familiarity at some points with the Orthodox literary tradition, that he probably had an Orthodox Slav collaborator who wrote down the Jew's vernacular Slavic renderings and occasionally adapted them to his own linguistic and stylistic conventions. One may also assume from the language and location of the manuscripts that the work was known in all the territories now known as Russia, Ukraine, Belarus' and Lithuania.

The *Secret of Secrets*, the vehicle for the medical texts, is a work of Arabic origin, perhaps of the ninth century, purporting to be the advice of Aristotle to Alexander the Great concerning matters on which a great ruler needed to inform himself. It was popular throughout Europe in the medieval and early modern period. It is found in a long version in Arabic, Latin and vernacular translations, and in a short version in Arabic, Hebrew and Latin. The Latin Short Version had little impact in Europe; the Hebrew Short Version was the source of the Slavonic translation. The Slavonic translation appeared at a time when there was a sudden flurry of translation of scientific and philosophical texts of Sephardic and Provençal origin, first in the Grand Duchy of Lithuania, then in Muscovy, probably connected with a heretical group accused of Judaizing.⁵

All the manuscripts of the *Tajnaja tajnych* contain the Maimonidean interpolations and also a physiognomy taken from the second tractate of Rhazes' *Liber ad Almansorem* (which in the Latin West also is textually linked with Maimonides's medical aphorisms)⁶ and one has to assume, from the internal organization and numbering of the sections of the Slavonic text, that they came from the same collection of Hebrew sources. It has been noted that a number of surviving copies of the Hebrew version of the *Secretum*, the *Sod ha-sodot*,

Russian translation. A new edition, with parallel Hebrew text and an English translation is in preparation by the authors of this article.

- 5 M. Taube, "The Kievan Jew Zacharia and the Astronomical Works of the Judaizers", in W. Moskovich et al., eds, *Jews and Slavs*, III, Jerusalem: Hebrew University, 1995, pp. 168–198; M. Taube "The 15th c. Ruthenian translations from Hebrew and the Heresy of the Judaizers: Is there a Connection?", in V.V. Ivanov et al., eds, *Speculum Slaviae Orientalis: Muscovy, Ruthenia and Lithuania in the Late Middle Ages*, Moscow: OGI, 2005 [= UCLA Slavic Studies, IV], pp. 185–208; M. Taube, "Transmission of Scientific Texts in 15th-Century Eastern Knaan", *Aleph: Historical Studies in Science and Judaism*, 10, 2, 2010, pp. 315–353.
- 6 See for example *Liber Rasis ad Almansorem*, Venice, 1487, and later editions; these are in fact miscellanies and contain "Aphorismi Rabi Moysis" as well as aphorisms of John Damascene and Hippocrates.

belonged to physicians,⁷ perhaps because, even without the Maimonidean interpolations, it contains substantial sections on health and medicine, albeit with un-Maimonidean (and un-Aristotelian) esoteric aspects. It is thus the natural basis for a medical compendium, the authority of which would have been enhanced by its supposititious author and recipient. Certainly it was treated as a medical text in Muscovy and excerpts from it can be found in a number of medical florilegia (*lečebniki*), sometimes ascribed to Aristotle, sometimes to Moses the Egyptian (i.e. Maimonides), with the anachronistic title “Letter of Moses the Egyptian to Alexander of Macedon.”

The treatise *On Coitus* was translated in its entirety with just a few abbreviated passages and additions. The comparison of the Slavonic with the three Hebrew translations shows that it mainly corresponds to the Anonymous 2 translation, although in a few instances it shows affinity with one of the other two, mainly in cases where the Hebrew of Anon2 has unfamiliar names of plants or animals transliterated from the Arabic.

The identity of the Maimonidean text was not recognized by the first editor of the *Tajnaja tajnych*, M.N. Speranskij. This is not entirely surprising—its title, “*o mužestve*” is misleading, since *mužestvo* is defined in the dictionaries of Old Russian as “men collectively; maturity; valour”.⁸ The same euphemistic tendency pervades the whole Slavonic text. It is more or less comprehensible once it is recognized that *mužestvo* here means “sexual intercourse”, as do the several euphemistic references to *to delo* (lit. “that business”) and *onaja vešč’* (lit. “that thing”). “Awakens desire,” for example, is *vozbužaaet onuju vešč’* (lit. “arouses that thing”); “avoid nilophar because even its aroma weakens sexual intercourse” is rendered as *takože otdaliti nelofar zanže i zapach ego škodit tomu delu* (i.e. “also banish nelofar because even its smell spoils that business”) and an aphrodisiac syrup is *pitie eže množit* (i.e. a “potion which increases”). The euphemism *onaja vešč’* also means “penis” at one point, which further confuses the meaning of the text. Comprehension is yet more hindered by the fact that the Hebrew text, itself a very literal translation from Maimonides’s original Arabic, as was normal in Tibbonid practice, was in turn translated fairly literally into Slavonic by translators who were sometimes puzzled by what they were translating, or lacked the appropriate lexical equivalents. For example there

7 Amitai Spitzer, “The Hebrew Translations of the Sod ha-sodot and its Place in the Transmission of the Sira al-asrār,” in *Pseudo-Aristotle: The Secret of Secrets: Sources and Influences*, ed. W.F. Ryan and Charles B. Schmitt, Warburg Institute Surveys IX, London, 1982, pp. 34–54 (35–36).

8 I.I. Sreznevskij, *Materialy dlja slovarja drevne-russkogo jazyka*, St Petersburg, 1893–1912, s.v. *mužestvo*, and *Slovar’ russkogo jazyka XI–XVII vv.*, Moscow, 1975–, s.v. *mužestvo*.

are several exotic ingredients in medicines, often with Arabic names transliterated by way of Hebrew and not always immediately recognizable; the *nelofar* mentioned above is a fairly straightforward example. Such items are frequently supplied by the translator by guesswork or simply omitted.

The text and translation of the Slavonic *On Coitus* which is given here is based on the full annotated edition of the text of the *Tajna ja tajnych* with an English translation which is being prepared for publication by the authors of this piece.

Note

The following conventions are employed: square brackets [] enclose words supplied by the editors as explanation; parentheses () enclose words supplied to complete the sense in English; <...> indicates a passage in the Hebrew original omitted in the Slavic translation; underlining indicates words in the Slavic text that are not found in the Hebrew.

The first heading, “Of the stomach and bladder”, is similar to other headings on parts of the body to be found in earlier sections of the Slavic *Tajna ja tajnych* (e.g. in the physiognomic chapter of the *Secretum secretorum* itself and in the section taken from Rhazes’ *Liber ad Almansorem*), and appears immediately after the end of Maimonides’s *On Poisons*. It is clearly not part of the Maimonidean text.

On Coitus: East Slavonic Text with English Translation

Of the stomach and bladder

Said Moses the Egyptian. Sunday.¹

(1) My² lord, many years be to him, has commanded me to write for him a regimen of sex³ {...}. But I saw his thin body, close to emaciation, and his temperament⁴ a little inclined to heat, and he told me “that act is not difficult for me but I fear lest I should weaken in the body because I have many concubines, and I ask you to write such a regimen that is easy to follow and requires little effort.” {...} And I, his servant, hereby fulfill his wish, and commence the general introduction to this subject. {...}. 5

It is well known to learned men⁵ that food and regimen⁶ are of more help in this matter than doctor’s medicines, for the sperm originates from a superfluity of food which is left in the third digestion and for this reason the body becomes ill⁷ if one does it [coitus] [too] much quite apart from other afflictions which arise from this excess. 10

(2) And know that everything which cools the body or those [i.e. sexual] organs, or dries the body and those organs, is very damaging, while everything which warms and moistens greatly, whether it be food or medicine or regimen, whether to the whole body or to those organs, is very beneficial in this matter, and also gaiety, laughter, flirtatious⁸ conversation, and rest and moderate sleep are beneficial. But the opposite of this is very harmful, that is to say grieving and anxiety, continuous silence, toil and wakefulness, all these weaken those 15 20

1 Moses the Egyptian was a common appellation for Maimonides in the Middle Ages. It is not clear why the Jewish translator chose to use it instead of the several Hebrew alternatives. The names of the days of the week are found after the headings of some other chapters of *Taj-naja tajnych* and are attested in all the extant copies. It was suggested by Speranskij (1908, p. 99) that they may reflect a Jewish tradition of dividing the text into pericopes to be read on different days of the week, but a text such as ours surely does not enter into the canon of readings in a synagogue (or, for that matter, in a church). Similar markings are found as marginal notes in a manuscript from the same period, Codex 10/262 of the Lithuanian Academy in Vilnius, a *florilegium* containing several Old Testament books in a Ruthenian translation from Hebrew. For them, too, a similar suggestion was made and rejected. See Francis Thomson, “The Slavonic Translations of the Old Testament,” in Jože Krašovec, ed., *Interpretation*

В СТОМАСѢ ДА В МЕХИРЕ

Рече^к моисеи. египтени^н не^а.

(1) Веле^а ми гдѣрь мои, много лѣта емѣ, написати собѣ повѣданіе в мжжствѣ. но видех тонкши животѣ его близшии к хѣдобѣ. а слитаніе его погноулоса мало к тѣплотѣ. а реклѣ ми иже не трѣудно ми е^т дѣло тое. но боюса да бых не испалѣ 5 с тѣла занѣже много наложницѣ маю. а прошию та повѣданіе напиши сакое. что легко дабыти его. и мало трѣжатиса в не^м. и се азъ ра^б его творю волю его и починаю предисловіе посполито в сеи вещи.

Вѣдомо мр^ацо^м. иже потравы и повѣданіе болѣшее помогаю^т в сеи вѣщи. нежели зеліа лекарскаа. занеже насенье зарожаетса со излишкѣ вѣтвен- 10 наго чтоже оставається в нитти третѣ^м. а протожь злыи бываеть животѣ. будет^т ли много ѳинити того. впро^т инших шкодѣ что проходитъ из сее лишности.

(2) А ведаи иже что всако холоди^т животѣ или оуды вныи. или соушитѣ животѣ и 15 ѣды оны. се шкодитъ велми. але всако что греетѣ. и розволоживаетъ велми. равно или естѣѣ. или лекарство. или повѣданье. хотя бы всемоу животѣ или вны^м оудом^м помогае^т велми в сеи вещи. и такоже веселію сме^х. и речѣи фривенныи и оупокои и сонѣз нелишнии помогаю^т. превращенное же семѣ шко- дитъ велми. рекома жалоба и тоуга. и вѣставичное молчаніе, и трѣжаніе и

of the Bible, Ljubljana–Sheffield, 1988, pp. 605–920, esp. p. 876 and fn 1295. Thomson (*ibid.*) describes these marginal notes as notes made by the scribe to mark the days of the week on which he worked. Against this explanation is the fact that the day names include Saturday and are used only with headings. In our case, these day names must have been moved early on from the margin into the text and copied by subsequent scribes.

2 The possessive appears only in Zer.

3 Literally “virility.”

4 Literally “pouring together,” an innovative calque of Heb. *גזג*.

5 Ar., Heb. “physicians.”

6 Not in Arabic or Hebrew.

7 Heb. (= Ar.) “meagre.”

8 Slavic *frijevnyj*, unattested in any Slavic text known to us; evidently borrowed from some variety of German, cf. *freien* “to woo.” Reflecting Anon2 *ודברי עגבים* “flirtatious/lascivious/amorous talk.”

organs and dry up⁹ the sperm. And also mentioning such things, and discussing them, and turning one's thoughts to them (is beneficial), whereas turning one's thoughts away from them is harmful, and weakens those organs. And also doing this with determination¹⁰ strengthens those organs, and is beneficial to the act, whereas ceasing from it weakens and diminishes and above all if to this is added [both banishing the thought and] abstention from the act (...).¹¹ 5

(3) For this¹² is not only a bodily¹³ function, like nutritional power, in which the living/animal soul¹⁴ has no say (...) but in the body¹⁵ and in the afflictions of the body. For this reason all afflictions of the spirit affect it,¹⁶ for example sorrow and anxiety and hatred, are very weakening whereas their opposites strengthen and arouse greatly. And learned men¹⁷ have said that particular weakness in this act comes from [sex with] virgins, or sleeping with an old woman, or a young and hairless one, or with a woman who has not done it for many years or with an unclean¹⁸ or sick woman and above all with [a woman] who is hateful, because one abhors by nature¹⁹ the act with her and is repelled (...). Thus I have told you, lord, what strengthens it and what weakens it. 10 15

(4) And now I shall speak of foods and medicines (...). Know, O lord, that foods which are beneficial to this [i.e. coitus] are all those which produce good blood, and which warm and moisten, and in which there is²⁰ flatulence which disperses in it (sc. the body) in the third digestion. 20

Foods which are best for this are the meat of sheep, young doves, brains of all kinds, and above all the brains of chickens and doves and sparrows, and cockerels' testicles and also bone marrow and egg yolks and the eggs of doves and cranes and sparrows, and fresh milk that has not cooled.²¹

9 Anon2 and some MSS of Anon1 have (לקטצ) "reduce."

10 Ar. *على القصد*, rendered by Anon1 as *על הכוונה* "with intent/purpose, deliberately." Zer. ברצון "with will." Anon2 omits three sentences towards the end of section 2, from after the words *ומדלדל היכולת עליו* until *אם יצטרף*.

11 This omission reflects Anon2, which omits the sentence (which appears in Heb. Anon1) "for this is the first thing that ascetics do to alleviate the abstention (from sex)."

12 i.e. erection (Heb.).

13 Ar. and Heb. "natural."

14 Rosner: "emotions," lit. "living soul," *vis animalis*. See Maimonides' *Eight Chapters*, 1, and his *On the Regimen of Health*.

15 Heb. "but it is an animate/animal activity as well."

БДЕНЬЕ. и вси сѣи ослабеють вныи оуды. и соушати насеніе. и такоже поминати помогаеть в [в]сакыхъ вѣщехъ. и розговаривати в семъ. и вкладати мысль в то. скинѣти же мысль сего оухвораеть. и раслаблаеть вныи оуды. и такоже чинити тоє з мыслию. крѣпитъ вныи оуды. и помогаюѣ томоу дѣлѣ. прѣстатие же раслаблаеѣ и малитъ а на^ао вси^м приложит ли са к семѣ еще (вѣдаленіе 5 мысли сего с) прѣстаѣемъ дѣланы^м.

(3) Зап'же нѣ^ѣ дело телесно тоуію. іа^ѣ сила кормацаа. иже не^ѣ тѣ^ѣто дѣи живѣцию. прекословіе тоуію (...) во животѣ. и во приключенни^х животны^х. протожє вси приключеніа [[животнаа]] дѣшевнаа владеють си^м. іако же тоуга и жалоба и ненависть ослабѣють велми превращенныи си^м крѣпаты. и поставлають велми. и тако^к рекли мѣдрѣцы. иже всовна хвороба томѣ дѣлѣ доходитъ дѣвки. или спати со старою. или з' малою и голою. или с' жонкою, что не чинила того лѣта многии. или нечиста, или немоцна. а ненавистна на^а всеми. занеже умер'заетъ при(р)оженію дѣло еа и вкинѣтса. се сказа^х ти гнѣе. чим^м крѣпитса и чим^м слабееть. 10 15

(4) А по семъ начинаю говорити в ества^х. и в зеліа^х. вѣдди гдрѣю. и* ествы что помогаютъ семѣ. сии соуть всако что рождаетъ кро^ѣ доврѣ и грѣеть и воложить. и боудеть в нѣ^ѣ надоутие еже ростѣетса в нѣ^ѣ в' ниттии третѣ^м.

Ествы же что налѣпшии семѣ. масо воранье и молодыи голѣбата. и всакіи мозгъ головзныи. а на^а всѣмъ мозгъ головъ коурачъи^х и голѣбачъи^х и воробъевы^х и аица петѣшыи. и также мозгъ кости масныхъ и жо^ѣткы іасчнни. и аица голоубачъи. и жеравлевии и воробъевии и млеко доеное кое не застыло. 20

16 Slavic lit. "all accidents bodily/animal spiritual dominate it." The first of the two adjectives qualifying the word "accidents," namely *животная*, can be derived from either *живот* "body; life; animal; belly" or *животныи* "animal." Its unwarranted appearance here may stem from an attempt by the translator to wrongly interpret the text as meaning "all affections, both of the body and of the soul," following the appearance of "afflictions of the body" in the previous sentence.

17 Ar., Heb. "physicians."

18 i.e. menstruating, Heb. *תתג*.

19 "Nature" corrupted in all MSS to "addition."

20 Here and elsewhere we translate by the present tense the forms of future tense in Slavic slavishly rendering forms of the Hebrew imperfect in the translation from the Arabic, which calques the Arabic imperfect denoting present. In non-arabicized medieval Hebrew (as well as in modern Hebrew) the imperfect form denotes future, whereas the present is denoted by the present participle. The renderings in Slavic thus reflect the difference between these two varieties of Hebrew.

21 Heb. "upon its coming out of the udder."

And of plants: turnip and carrot, and onion, and above all white onion, and parsley and chickpeas and beans, and buckwheat and poppy[seed] (...) and *halivon*.²²

Of orchard produce:²³ dried almonds and (hazel)nuts, (...) and pine kernels,²⁴ great pine nuts,²⁵ and Indian nuts²⁶ and also long pepper. And all these 5
are beneficial for this (...) either mixed or unmixed, and drinking honey water is also beneficial for this.

And most beneficial of all foods and medicaments for this purpose is wine. There is no substitute²⁷ for it for this purpose, because the blood resulting from it is warm and plentiful and moist and expands the soul and gives strength in 10
this matter (...) and fills (the veins with) good vapours, and for this reason it arouses firmness (of erection) and particularly if one partakes of it at leisure after eating or on leaving the bath for its effect (then) is stronger than ever.

(5) And know that hot foods dry up the sperm and take away the strength of the act, and in particular those which expel wind, like (...) cumin and cabbage (...) 15
and pepper and mustard and other such.²⁸ Therefore it behoves you to avoid seeds and spices except those which I shall list for you: long pepper and galangal and ginger, a quarter of a grivenka²⁹ each, (...) ³⁰ cloves³¹ and muscat flower and nutmeg itself, half a zolotnik³² each. Having pulverized these herbs keep them ready, and sprinkle them on every kind of food as required. 20

One should avoid all foods and medicaments which cool or dry or expel the flatulence, and those things known to us which should be avoided are lentils and peas (vetch?³³) and spinach and mountain spinach, and above all lettuce (...) Also pumpkins and cucumbers and melons, (...) and most of all (...) vinegar. (...) Also turnip seeds produce headache and dry up the sperm. Also avoid 25
nelofar [= waterlily] because (...) even its smell is harmful to the act (...).

22 A corruption of *halion*, a transliteration twice over of the Arabic word for "asparagus," هليون, which appears in Heb. Anon2 and, as a gloss, in Heb. Anon1, transliterated as הליון. See also n. 66.

23 Heb. "fruit of the trees."

24 Heb. (= Ar.) פסתק "pistachio." See also nn. 45, 71.

25 The word *cinovar'* transliterates צינובר, in its turn transliterating Ar. الصنوبر "pine kernels." It appears in Anon2 and is added as a gloss in MS 7 of Anon1. For the Ruthenian Eastern Slav who wrote it down and for subsequent copyists it may have appeared to be a familiar word denoting "cinnabar; red ink," cf. Modern Polish *cynober*, Belorussian *cynobra* (but Russian *kinovar'*).

Ѡ цветовъ же. рѣпа и морковъ, и цибула, а на^а всеми белла цибула. и петръзелья, и горохъ хвостатыи и бобъ. и грѣчица и ма^к и галивонъ.

Ѡ ввоцно содово^ѣ. Мигдалы соухїи и врехи. и гадра шишечныя и циноварь великїи. и врехи индїискїи. и перецъ долгїи. и вси сїи помогаютъ семѣ, или замешаныи. или незамешаныи. и пити сътъѣ также помощно семѣ.

5

И помощнее^ж всїхъ потравъ и ликарство семѣ се е^ѣ вино. и нѣ^ѣ бо превращенно в сїмъ оумьсле занеже кровъ родацаѣса Ѡ него тепла и многа и сыра. и распротраниваетъ дшю. и раскрѣпляетъ к' томѣ дѣлоу. и наполняетъ пары добрыя. а протже збоужаетъ крѣпость. а все^м коли поживаетъ его. {п}оволно и после ествы. или выше^аши изъ лазни иже дѣиства его силней. нежели иногда.

10

(5) А вѣдан же брашна горауїи сѣшати насенїе и Ѡнимають силѣ дѣла того. а все^м тыи что выгонають вѣтръ. іако бы кимонъ. и капжста. и перѣць и горчица, и иныи сакни протже подобаетъ ти Ѡдалити сема и зелїа. толко си е^ж ти напишу. пересї долгїи. и га^лганъ. инверъ всакого по четвѣрти гриве^ѣски. гвоздик^ѣ и цвѣтоу мюшкатового и мюшк^ѣса^ѣ сам. кождого по полтора золотника. стерши сїа зелїа. и держати готово. засыпати ими всакдю ествѣ по достоянїю.

15

Достоино же Ѡдалити потравъ и зелєи всакїхъ что холодитъ и соушитъ. или изгонитъ вѣтръ. и сии же речїи знаемыи намъ. Ѡдалати соуевицоу. и горохъ. и шпанахъ и лобода. и марѣлю на^а всеми. и также тыкви и огѣрки и дыни и винникъ наиволе. и также сѣма репное оуражаетъ головѣ. и соушитъ насенье и также Ѡдалити нелюфаръ занї же и запахъ е^ѣ шкодитъ томѣ дѣлоу.

20

26 Corresponding to ^{אגוז הודו} הגד, lit. “Hindi nuts,” in Anon1. Anon2 has ^{אגוז הנראג} ^ל ^{אגוז הנראג}, a transliteration of Ar. ^{ونوس النارجيل} “coconut.” See same rendering in section 8.

27 Literally “converted.” Mistranslation in Slavic of Anon2 ^{הלופו}, which may mean “substitution,” but also “change,” “conversion.”

28 Reflecting Heb. Anon2 ^{דומיהן} ^{דומיהן}. Omitted in the other Hebrew versions.

29 Unit of weight. 1 large *grivenka* or *funt* (= approx 410 g.) = 2 small *grivenkas* or 96 *zolutniks*.

30 Slavic lacking “cinnamon and anise, two ounces of each.”

31 Not in Heb. Anon1 or Zer., but reflecting Anon2 ^{קרנפל} which transliterates Ar. ^{قرنفل}. “cloves.”

32 Variouslу 1/2 or more commonlу 1/6 of a funt/large *grivenka*. *Slovar' russkogo jazyka XI–XVII vv.*, Moscow, 1975, s.v. *grivenka*, gives its weight as approx. 4.226 g. This is close to the Arabic *mithqāl* (between 3 and 5 g.).

33 The diminutive of *gorokh*, “pea,” is *goroshek*, which may mean “pea” but may also mean “vetch”—which is the meaning of the Hebrew.

(6) And next I shall list the compound medicines and foods for this purpose. (The first is) the meat of young lamb and (chick)peas,³⁴ and carrot and turnip and white onion, and the yolks of hens' eggs and sprinkle them with that spice mixture we have mentioned before (...). The second is the meat of sheep or capon or young doves, with almond milk³⁵ or cow's milk, and sprinkled with those spices. The third is the meat of sheep or testicles of a cockerel, sprinkled with the above-mentioned (spices) and add to this cloves³⁶ and if one drinks about one and a half grivenkas of warm milk, and sprinkle in it a zolotnik of ground cloves, then this will be of great assistance to the act and will bring firmness and increase the sperm. And also baked onion with egg yolks baked hard,³⁷ (...) and one should sprinkle on them those (above-mentioned) spices and eat of these (yolks), when going to bed, ten or close to this, and this will arouse that thing and increase the sperm.

And thus also Avensina [Avicenna] has prescribed an omelet for the strengthening of that thing. (...) One should take sparrow's brains and dove's brains, fifty of each, and twenty sparrow's egg-yolks and twelve³⁸ yolks of young chickens' eggs, and having boiled some mutton finely chopped, some of the liquid only and $\frac{3}{8}$ of a grivenka of onion juice and $\frac{5}{8}$ of a grivenka of carrot juice and [pour together] {salt}³⁹ as much as is necessary of those (above-mentioned) herbs and five zolotniks of cows' butter, one should fry all this and eat it and wash it down with a wine with a good aroma and not too sweet.

And I also have written, following his words about this, (a recipe for) an omelet which is easy to prepare and beneficial⁴⁰ and (...) has a great effect in this matter. Take four onions, bake them in an oven, remove the outer skin and chop them finely; also take a grivenka of meat and cook until the juices have been reduced and chop finely, then taking the grivenka of meat mix it with the onion and what remains of its juice, and add (twenty) chickens' egg yolks⁴¹ and mix all together add to this some of the spices, just enough to bring out their flavor, and a little salt, and if this is skink's salt so much the better, and it should be congealed⁴² (...) in cow's butter. And one can make an omelet of this kind with boiled or fried parsnips instead of onion, and it can also be made of both carrot and onion as I have written.

34 Literally "caudate peas," corresponding to Heb. (Anon1 and Anon2) אפוניים "peas." The amplified noun phrase, however, to this day may denote chickpeas in some parts of the Russian world (see <http://www.zolotoy-kuvshin.ru/kazan-mangal?start=16>) alongside the regular *nut*, from Persian نخود through Turkish *nohut*.

35 The alternative "almond milk" is an addition in the Slavic by the Jewish translator (probably wary of mixing meat with milk in one dish), unwarranted by Hebrew (or Arabic).

36 Heb. Anon1 and Zer. (= Ar.) "cinnamon." Anon2 הרבה "much." Confusion here probably due to "cloves" being mentioned in the next sentence.

(6) А по се^м напишѹ. Замесы зеленны и ествы к томѹ дѣлоу. масо воранье
молодое. и горох хвостатыи. и морковз и рѣпа и цыбоула веллаа. и жо^ткы ганцз
курятыхъ. и посыпати вны^м замесомъ пре^ареченны^м. Ё.е. масо воранье. ѿли
коплоуново. или молодыхъ голоуба^т. с молоко^м микдаловы^м. или коровзи^м. и посы-
пати вными зелни. Ѓ.е. масо воранье или ганца петѹховы и посыпати оны^м 5
пре^ареченны^м, и приложити к' семѹ гвоздиковз. а коли бѣде^т пити молоко
горачее с по^аторы гривенки и всыпати в' него золо^тни^к гвозди^ко^в тертыхъ по
се помогаетъ к семѹ вел'ми. и приводить твѣрдо^{ст}. и оумножаетъ насенье. и
также цыбжа печенаа со же^ткы гаечными спеченыи твердо. и всыпалз бы 10
на нхъ вныхъ зелни и изъалз бы снхъ ложасе десать или близко к семоу. и сее
возбужаетъ вни^ю вѣщю. и множитъ насенье.

И также писа^х Авенсина праженицѹ. на крѣпленіе внои вѣщи. вза^х бы
мозгоу веревѹ его. а голѹбачого по патидеса^т чысло^м. и желтковз веревѹ-
шы^х двадесатъ. и желтковз молодыхъ кѣра^т аецъ. Ё.и. и зваривз масо воранье 15
сечено дробно. сокоу его тол'коже. сокѹ цыбоулногo по^аторы четверти гривеноч-
ное. и соку морковногo по^атре^ти четверти гривеночной. и слен зелени вныхъ ско^ако
надове. и масла коровза пать золотнико^в. спражи^х бы се все и алз и напи^х бы
са сего вина доброго запаха^х и сла^акого не вел'ми.

И токоже писа^х еси его^ж слово^м. в се^м праженицю. легко добыти еа и пожи-
точно. имѹще дѣло велико внои вѣщи. возми четьыри цыбѹли. испечи ихъ в' печи 20
и вблoupивши. и з^ароби дробно. и также возми гривенкоу маса. иже выки-
пела юха его. иссекъ дробно. и также взе^м гривенкоу маса. и смешаи со вноу
цыбоулею и с ты^м что встанетса юхи тоа. и приложити к' томѹ жел^тковз
коуратыхъ. и смесити все посполѹ. и приложити к' семѹ вныхъ зелен. то^ако чтобы 25
вызнати сладсть ихъ. и мало соли. а коли бы была соль саканкѣрова. ино бы лепшій.
и застѣдилз бы е^т масло^м коровзи^м. и тако^ж оу^чинил' бы саковѹ же праженицѹ.
и постарнако^м варены^м и пражены^м. в'мѣсто вное цыбоули. и чинил' бы также
морковзю. и цыбжлею икоже написалз.

37 Should be “not hard.” Probably corrupted in Slavic, by omission of the negative не before твердо, thus corresponding to Heb. Anon2 חלבונים הביצים הרכים “ yolks of soft eggs” or Zer. מבושלות מעט מהם הביצות שהם “the yolk of eggs that are boiled a little.”

38 Reflecting Anon2 עשר שנים “twelve.” Heb. Anon1 and Zer. have 10, but a variant in Arabic of Kroner’s edition (see *On Coitus*, Arabic, n. 7) gives اثنا “two” instead of الفتي “young,” thus yielding 12. See also quotation from Ibn Sina’s *Qanun* in n. 50 (*On Coitus*, trans.) where the required number is 12.

39 This reflects a corruption in Slavic of the expected *i soli i* “and salt and” to *i slei* “and pour together.”

40 Heb. “tasty.”

41 Heb. “twenty chickens’ egg yolks.” Slavic MSS. corrupted “yolks” to “stomachs”

42 Reflecting Heb. Anon2 ומצננן “they cool it.” Heb. Zer. ויקלהו “let him roast it.” Heb. Anon1, ויצלהו “let him fry it.”

Another omelet. One should take half a grivenka of cockerel's testicles and one and a half quarters [$\frac{3}{8}$ of a grivenka?] of sparrow brain and ⟨twenty⟩ egg yolks, and if these should be of doves' eggs, then this would be best, and an appropriate measure of those (aforementioned) herbs, and fry these in olive oil⁴³ or cows' butter, or one may prepare them with sheep's brain instead of the 5 meat and this will have a powerful effect.

(7) And Avensina [i.e. Avicenna, Ibn Sina], and other men of learning,⁴⁴ also wrote about sweet mixtures beneficial to this (purpose). And we have chosen from them a mixture easy to take, and most tasty, and it has been tested. ⟨...⟩ Pine nut, kernel of pine,⁴⁵ kernel of almond, a half grivenka of each, ⟨...⟩⁴⁶ and 10 black cumin⁴⁷ and melon seed, an eighth (of a grivenka) each, sugar and fresh boiled⁴⁸ honey, six grivenki. And having fried all these seed kernels in olive oil, boil them in the honey on a low fire.

Another sweet (preparation). Take some long peas⁴⁹ and soak them in marsh mallow water⁵⁰ until they swell⁵¹ and then shell them take part of them and a 15 similar part of the aforementioned kernels and fry them all in olive oil⁵² and then boil into a sweet.⁵³ Know, lord, that all these mixtures should be taken after the bath. And if it is possible after this that you should drink about half a grivenka of good wine then this is better and will help fatten the body.

(8) Of a compound medicine. 20

Likewise the power and effect of carrot and parsnip is the same, only that parsnip is wild carrot. Their preparation is as follows: take the outer part of the carrots and discard what is inside, and boil them and pour away the water, and squeeze them and take from it⁵⁴ half a grivenka of rocket⁵⁵ seed and shelled 25 beans⁵⁶ and sparrows' tongues⁵⁷ and pine kernels, half a grivenka of each

43 Literally "tree oil." Heb. בשמן שומשמן "in sesame oil."

44 Heb. (= Ar) הרופאים "physicians."

45 Heb. (= Ar) פסתק "pistachio." See same rendering at nn. 24 and 71.

46 Heb. "and roasted sesame in its shell."

47 Heb. גרגירא, "rocket." Cf. Polish *czarnuszka*, Russ. *černuška*, "nigella" aka "black cumin." Heb. (Anon2) זרע גרגירא "and rocket seeds." The translator into Slavic probably did not recognize the Hebrew word גרגירא for "rocket" here, which is different from ארונה (a transliteration of Latin *eruca*, cf. Spanish derivative *oruga*) used by Anon2 in the other instances. See also nn. 55, 56, 70, 87.

48 Heb. ודבש של דבורים מוסר הקצף "and bee-honey whose foam was removed."

49 Ar. الحمص "chickpeas." Heb. האפונים "peas" (Anon1, Anon2), הזרעונים "seeds" (Zer.). Cf. n. 26.

Преженица ина. възалъ бы еецъ петѣшиниѣ поѣ гривенки. и мозгоу воро-
 бьева поѣторы ѡтверти и жеѣтковъ. а коли бы были таица голоубачьи. но се
 бы лепшій. и зелени вныѣ по мере. и спражити сие во вливе древаномъ. или вѣ
 масле коровьеѣ. и спражилъ бы з мозгомъ бораныѣ вмѣсто маса. се же деиствѣеть
 белъми.

5

(7) И такоже писаѣ авенсина и инши мѣрецы сложеніа слаѣкшии помощники семѣ.
 а мы выбирали с ниѣ сложеніе легкое поживати. а смоковнеешее и покоюшенно
 еѣ се. ѣдро цыновариво. ѣдро шишеѣное. ѣдро мигдалово. каждого по полѣ-
 гривенки. и ѣерноушка и ѣдро сѣмени дынного кажедого по поѣ ѡтверти. сахарѣ
 и медѣ пресного перевариваного шесть гривенокъ. и спражи ѣдра вны во
 вливѣ древаномъ. а по сеѣмъ зварити ихъ во медѣ вноѣ на вгни тихомъ.

10

Слаѣкое иноѣ возми гороѣ доѣгѣи а мѣтивъ во воде рожанон олиѣ наѣметса и
 вблѣупи ихъ. и возми ѡ ниѣ ѣсть ѡ оныхъ ѣдрѣ токовоуѣ ѣсть. и спражи всѣ во
 вливѣ древаномъ. а по сеѣмъ вари во слаѣкомъ. вѣдаи гѣдрю иже сѣи сложеніа вси подо-
 баеть поживати ихъ после лажни а может ли быти. ѣто бы напилъса после того с
 поѣгривенки вина доброѣ а се лѣпши и помѣчно тѣлоу животномъ.

15

(8) В лекарстве сложенного.

Также морковнаа и постарнаковаа сила и дѣло ихъ одинако. толѣко же
 пасторнаѣ морковъ дикаа сложеніе ихъ сакво възати вѣвшинаа морковное и
 покинути ѣто в нѣѣ. и зварити его. и пролити воду его. и выжати ѣа. и възати
 ѡ неа поѣторы гривенки сѣмени ѡрожного. и вобѣ вблѣупленого и ѣзъикоѣ воро-

20

50 This could be a rendering going back to the translator from Hebrew, who ignored the meaning of *מי ארוגה* “rocket water” and replaced it with a more familiar plant with similar medicinal properties, marsh mallow (*Althaea officinalis*), known in East Slavic varieties of speech, *i.a.*, as *roža*. Alternatively, it could be a development within the Slavic following the translator’s attempt to render “*eruga* water” by a transliteration, which was then further corrupted. See also nn. 47 and 55, 70, 87 below.

51 Corresponding to Heb. in Anon2 *עד שיתבקעו* and Anon1 *עד שיתבקעו* “till they crack/split open.”

52 Literally “in tree oil.” Heb. *בשמן שומשמן* “in sesame oil.”

53 Corrupted to “boil in a sweet [no noun].”

54 Corrupted. Ar. *من أحدهما* “from either of the two” (sc. the carrot and the wild carrot). Heb. *מאחד מהם* “from (either) one of them.”

55 This is the sense required by Heb. *ארוגה* “rocket.” The Slavic form attested here is unknown elsewhere. The translator may have attempted to render the unfamiliar name by transliteration. One of the copyists (MS A), a Muscovite, glosses the unfamiliar form as *roži trav(y)* “of the marsh mallow grass.” See also nn. 47, 50, 70, 87.

56 Heb. “shelled sesame.”

57 Heb. Anon1 *לשונות הצפורים* (Anon1), transliteration of *lingua avis*, Heb. Anon2 *לשונות הצפורים* “tongues of birds,” referring to the fruit of the ash tree, *Lingua avis*, lit. “bird’s tongue.”

and five givenki of boiled⁵⁸ honey and prepare in the way that all electuar-
ies are prepared.⁵⁹ and then take some white and red behen and galangal and
long pepper and some bitter cloves, a zolotnik of each, grind and sift them and
sprinkle into the preparation when it is taken off the fire, and season it with an
eighth part⁶⁰ of musk,⁶¹ and an amount of it the size of a nut⁶² should be eaten
every day because its effect is close to that of the skink. 5

Another compound. Take half a givenka of milk, place a givenka of
manna⁶³ in it, and boil until it thickens and take a half givenka of it each day.
Thus wrote the physicians, but I add to this a quarter of a zolotnik of ground
cloves⁶⁴ and I praise its efficacy.⁶⁵ 10

Another compound. Seed of *halion*⁶⁶ (asparagus) and carrot, and ginger, 5
zolotniks of each. behen⁶⁷ white and red, and onion⁶⁸ baked and soaked in⁶⁹
skink, three zolotniks of each ⟨...⟩, seed of rocket⁷⁰ and nettle, 2 zolotniks of
each. ⟨...⟩

And this is also a good medicine. ⟨...⟩ Almonds and (hazel)nuts, pine ker-
nels,⁷¹ and kernel of the Indian nut,⁷² ⟨...⟩ and long pepper, a zolotnik each ⟨...⟩
and 2 zolotniks of black pepper and ginger. Grind them together, mix with fresh
honey⁷³ and drink an egg-sized quantity ⟨...⟩.⁷⁴ 15

58 Heb. "honey whose foam has been removed." *Perevarenniy* here could mean "reboiled" or "twice-boiled."

59 Heb. "in the manner that all electuaries are prepared." Heb. מרקחת may mean "electuary," "confiture," "confection" and "mixture of spices / perfumes."

60 Heb. (Anon2) "an eighth of a *sheqel*," thus rendering the Arabic "an eighth of a *mithqāl*."

61 So in one MS of Heb. Anon1 (ב) and all MSS of Zer. Other MSS of Anon1, Anon2 and Zer. have "myrrh oil." See Muntner, p. 53, fn. 141, about regular confusion in Middle Ages of musk and myrrh, although they are totally unrelated.

62 Corresponding to Heb. Anon2 באגוז "a sip," Zer. לקיקה "a lick." Ar. ملحقة "a spoonful."

63 It is doubtful that the Eastern European Jewish translator into Slavic knew the meaning of Anon2 תרנגבין, a transliteration of Ar. ترنجبين "manna," but he could have found it in Anon1 מאנה or in Zer. מננה.

64 It is doubtful that the translator knew the meaning of Anon2 קרנפיל, a somewhat corrupted transliteration of Ar. قرنفل "clove," but he may have derived it from the more familiar form in Anon1 גירופלי, a transliteration of the Romance (OFr, Occitan) *girofle*.

65 Anon2 ושובח "and (its effect) was improved." The Hebrew verb may however mean both "to praise" and "to improve." Heb. Zer. ושבחתי "And I improved / praised." Heb. Anon1 והיטיב / להיטיב "and it improved / in order to improve (its efficacy)."

66 The Slavic renders (and corrupts) the transliterated form of the Arabic name for asparagus (هليون [*hilyaun*]) which appears as הליון in Heb. Anon2, and as a gloss in some MSS of Heb. Anon1, whereas in Zer. it appears as אשפארקש, a transliteration of the Romance form. See also n. 22.

БЪЕВЫѦ. и ѦДЕРЪ ШИШЕЧНЫѦ. КОЖАГО ПО ПОЛЪ ГРИВЕНЦЕ. МЕДЪ ПАТЬ ГРИВЕНОКЪ
 ПЕРЕВАРЕНОГО. и ЧИНИЛЪ БЫ ѦКОЖЕ ЧИНАТЬ ВСИ ЗЕЛЕИНИКИ. А ПО СЕМЪ ВЗА^А БЫ БАГ-
 МАНЪ БѢЛЫИ и ЧЕРЛЕННЫИ. и ГАНЬГАНЪ. ДОЛГІИ ПЕРЕЦЪ ГОРКИѦ ГВОЗДИКОВЪ КОЖАГО
 ПО ЗОЛОТНИКѦ. СТЕРШИ ВСЕ ПРОСЕѦТИ. и ВСЫПАТИ ВЪ ВНО СЛОЖЕНІЕ СНЕМШИ С ОГНА. и
 ПОЛЕПШИЛЪ БЫ ВСМОЮ ЧАСТІЮ МЫСКЪСА. и ПОЖИВАЛЪ БЫ ЕГО СО ВРЕХИ НА КОЖДЫИ
 ДНЬ ЗАНЪЖЕ ДЕЛО ЕГО БЛИЗЪ САКАНКОУРОВА. 5

СЛОЖЕНІЕ ИНО. ВОЗМИ МОЛОКА ПО^АТОРЫ ГРИВЕНКИ. ВЛОЖИ В НЕГО МАННЫ ГРИВЕН-
 КОУ. и ВАРИ ДЛИЖЪ ЗАГОУСТѢТЪ и ПОЖИВАИ ЕГО НА КОЖДЫИ ДНЬ ПО^АГРИВЕНКИ ТА^К
 ПИСАЛИ МР^АЦЫ А ІА^ЗПРИКЛАДЫВАІА К' СЕМЪ ЧЕТВЕРТЬ ЗОЛОТНИКА ТЕРТЫѦ ГВОЗДИКО^Б
 и ХВАЛЮ ДЕЛО ВНО. 10

СЛОЖЕНИЕ ИНО. СЪМА ГЛАЕВОВО. и МОРОКОВОЕ. и ИНЬБЕРЬ КА^ЖДОГО ПО ПАТИ ЗОЛОТ-
 НИКО^Б. БОГАМАНЪ БЕЛЫИ и ЧЕРЛЕННЫИ. и ЦИБЪЛА ПЕЧЕНАА. и ВМОУЕНА ВО САКАНЬ-
 КРЪ. КОЖДОГО ПО ТРИ ЗОЛОТНИКИ. СЪМАНИ РОЖОНОГО. и КРОПИВНОГО КОЖДОГО ПО ДВА
 ЗОЛОТНИКИ.

И ТАКОЖЕ ЛЕКАРСТВО ДОБРО. МИГДАЛЫ и ВРЕХИ. и ѦДРА ШИШЕ^ЧНЫѦ и ВРЕХА
 ИНДЕЙСКАГО ѦДРО. и ДО^АГЫИ ПЕРЕЦЪ ПО ЗОЛОТНИКОУ. и ЧОРНОГО ПЕРЦѦ и ИНЬБЕРЮ ПО
 ДВА ЗОЛОТНИКИ СТО^АЧИ ВО ЕДИНО МѢСТО. и СМЕСИТИ В МЕДЪ ПРЭСНО^М. и ПІИ СО АНЦЫ. 15

67 Corresponding to Anon1. Anon2 has here 'תנדרגי a somewhat corrupted transliteration of Ar. *توذرج* "hedge mustard." Arabic has both "white and red hedge mustard" and "white and red behen," whereas the Hebrew versions have only the two varieties of one of the plants.

68 The translator apparently had no idea about the meaning of שקיל of Anon2, a transliteration of "scilla," and must have looked up Anon1 *ובצל מרינה* "and onion of *marina*(?)," from which he took the meaning of just the first word. Ar. *إشقیل* "squill."

69 Heb. *טבור הסקנקור* "navel of the skink."

70 This is the sense required by Heb. *ארוגה* "rocket." The form, resulting probably from transliteration, is unknown elsewhere. In some MSS it is corrupted to "marsh mallow seeds." See nn. 47, 50, 55, 87 and comments there.

71 Heb. (= Arab) *פסתק* "pistachio." See same rendering at nn. 24 and 47. The Slavic, however, uses the same words also to render Heb. *בטנים*, a biblical word (Gen. 43:11) usually interpreted in the Jewish tradition as "pistachios" (though some English versions, e.g., KJ, render it "nuts"), but which here renders Ar. *صنوبر* "pine kernels."

72 Corresponding to Anon1 *ונוס אנדיה* "and *nus* of India." Anon2 has *ונרגיל*, an imperfect transliteration of Ar. *ونارجیل* "and coconut." See same rendering at n. 26.

73 An attempt to guess the meaning of Heb. *איפניד* (Anon2), *פניס* (Anon1) and *פניד* (Zer.). All these stand for Ar. *فانيد* "A sort of sweetmeat" (see n. 78 *infra*).

74 Heb. "every day."

A drink which ⟨...⟩⁷⁵ increases desire and sperm. Take turnip and Greek nuts (walnuts)⁷⁶ and figs and boil well and then cool, and place in it raisins,⁷⁷ having taken out the pips, and again boil and cool and place *panid*⁷⁸ in it bring to the boil ⟨...⟩⁷⁹ and then drink.

It is also beneficial in this matter to take a bull's penis,⁸⁰ dry and pulverize it, and put it on an egg omelet⁸¹ and eat it. And skink's meat is also famed for this, ⟨...⟩⁸² and so also the *anako*,⁸³ eating its meat has a good effect.

Avenzogor [i.e. Avenzoar, Ibn Zuhr] has spoken of a compound which helps weakness and deficiency of thick sperm ⟨...⟩⁸⁴ the testicles of an old fox,⁸⁵ and ginger and long pepper, and turnip and garden radish seed, one zolotnik each and carrot seed and pine kernels and (hazel)nuts, a half zolotnik of each, and oxtongue flower, and *kalakh*⁸⁶ and rocket,⁸⁷ half a zolotnik each, and half a zolotnik of skink. Grind and sieve them and mix them with apple syrup, and eat three to four zolotniks of this.

75 Heb. "so they say."

76 Corresponding to Heb. Anon2 ואגוזים "and nuts," which is lacking in Anon1 and in Zer.

77 The word in Slavic is a transliteration of the Greek σταφύλια "grapes," not a Slavic native word for "grape" or "raisin." The form *stafidi* for "raisins" from Greek σταφίδες is attested in several East and South Slavic varieties to this day.

78 For the meaning ("A sort of sweetmeat, made of the concrete juice of the sugar-cane and starch") and the etymology of the name from Persian *panid*, see footnote 80 in G. Bos's English translation. It is not necessary to assume that the translator into Slavic knew the Persian form, since the Hebrew renderings of Ar. فانيذ, in the forms פניד (MSS of Anon1 and Zer.) and פאניד (Anon2) can be read as either *panid* or *fanid*.

79 Heb. "and it will become like wine."

80 Literally "Bull's tendon," a calque of a Hebrew euphemism גיד "tendon," "sinew," but also "penis." This corresponds to the reading in Zer. Anon2 has another euphemism, אבר, literally "member," corrupted in אבן to אבן "stone," which might explain the translator consulting another version. Anon1 has still another euphemism זכרות literally "masculinity."

81 Heb. נמרשות, ע"ל ביצים נמרשות "on soft boiled eggs." The meaning of נמרשות, transliterating Ar. نمرشيت "soft boiled," may not have been transparent to an Eastern European translator with no knowledge of Arabic, although the word does appear in Maimonides' commentary on the *Mishnah* as an Arabic gloss of a Hebrew term: מסכת עוקצין פרק ב: סדר טהרות, מוסכת עוקצין פרק ב: משנה ו: ביצה מגולגלת בלשון ערב נמרשת. Maimonides offers a further explanation in his *Medical aphorisms* 23:105, where the term appears in a slightly different spelling, its meaning is given as "medium-boiled," and its Hebrew equivalent is the same as in the previous example:

והביצה רבת הבשול נקרא קרושה. ואותה שמגיעה מבשול שהתעבה עובי שוה נקרא מרגדא (ערבית المترج ובתרגומו של זרחיה: המותרג) והיא הנמרסת ובלשונינו מגולגלת.
The Arabic version of the *Aphorisms* has (transl. Bos): "An egg that has been boiled for a

Питие же множитъ хота и насенье. возми рѣпы и врехи грецкіи. и смокви и извари горазно. и застѣди. и влажи в него стафиліа. вычистивъ кости. и упаѣ застоудити и варити. и вложити в него панидъ и дати емоу воскипѣти. и пилъ бы.

И тако* помощно семоу оузати жилъ быковою. и иссоушивъ и стѣрти. и вло- 5
жити на пражаницю ѡбучною. и ѡсти и такоже масо саканкѣрово прославлено в сим. и тако же анако асти масо ѡа дѣло добро.

Реклъ авенъзогаръ {с}ожение еже помогаетъ слабости и маломѣ насенью гѣстомѣ. ѡаца лисица старыа. и иньберъ. и догѣи перецъ. и сѣма репноє и сѣма реѣки угородное. каждого по золотникѣ. и сѣма морковное. и ѡдра шишеунаа, 10
и врехи лесковьи. кождого по полѣ золотника. и цвѣтъ ѡзыка волового и калах и ороже каждого по полѣ золотника. и саканкѣра поѣ золотника. стѣрти и исѣпати и замѣсити в широпѣ ѡблучном и ести ѡ трѣх до чѣтырѣх золотникѣ.

long time is called “hard [boiled],” the one that reaches moderate thickness from boiling is called “moderately boiled”² and is the same as a soft-boiled egg”³

²“moderately boiled” (*mutarajjaj*), lit. “trembling”; cf. Galen, *De alimentorum facultatibus*

³“soft-boiled egg” (*nīmbirisht*); cf. I.A. Vullers, *Lexicon Persico-Latinum Etymologicum*, Bonn, 1855, repr. Graz 1962, II, p. 1393: “ovum sorbile, semicoctum”; Gerrit Bos, *Qusṭā ibn Lūqā’s Medical Regimen for the Pilgrims to Mecca*. The *Risāla fī tadbīr safar al-ḥajj*, Leiden, E.J. Brill, 1992, p. 90, n. 39. Galen, *De alimentorum facultatibus* III, 21 (ed. Helmreich, p. 359, l. 25): τρομητά (trembling, moderately boiled, of eggs).

82 Heb. “and in particular its navel, as well as its salt which is stuffed in its belly, let (the food) be dipped in that salt and cooked in it, and it will strengthen much.”

83 The Slavic unfamiliar *anako* / *anak*, rationalized in some MSS to *inako* “otherwise,” is a transliteration of Heb. האנקה which appears in *Leviticus* 11:30 among the unclean reptiles and is thought to refer to some sort of lizard. It is translated as “ferret” (KJ), or “gecko” (KJ 2000 Bible, International Standard Version, English Revised Version and more). Ar. الورل “varan,” “monitor lizard.”

84 Heb. “and of lust.”

85 Following literally Heb. ביצי השועל הגס (Anon2), ignoring its referring to the plant “thick orchis” (salep-root, see Bos transl. fn. 89) meant here.

86 Transliteration of Heb. כלך (Anon1 and Anon2) or כלח (Zer.). Apparently the translator did not know the meaning of the Hebrew word, itself a transliteration of Ar. كلكح [kalkh] “giant fennel.”

87 This is the sense required by Heb. ארוגה “rocket.” The Slavic form as attested here is unknown elsewhere. In the other instances it was corrupted or rendered by a different term. See nn. 47, 50, 57 and 70 and comments there.

(9) He said also that because many men would wish that it should always be hard, although it is impossible [for them] to emit semen, we are obliged also to write⁸⁸ about this. And this is a new⁸⁹ secret in which no one has preceded me: oil of carrot, oil of radish, one and a half grivenkas of each, and $\frac{3}{8}$ (of a grivenka) of oil of mustard and mix them together and place therein a half of a grivenka of red ants and hang it out in the sun for four⁹⁰ to seven days and then smear the head of that organ with it about three hours before the act, then wash with warm water and it will be firm (...) ⁹¹ and no one else has prepared anything similar for this purpose.

Another preparation. A zolotnik of tarragon,⁹² half a zolotnik of *paramion*,⁹³ a quarter a zolotnik of musk grind all this together and mix in an eighth of a grivenka of (hazel)nut oil⁹⁴ and rub these organs and around them with this.⁹⁵

(10) The regimen that is appropriate (in addition) to these foods.

He should go to the bathhouse [twice a week or] ⁹⁶ once every five days but not sit long in it, and rub himself with warm medicaments like musk and amber and nutmeg,⁹⁷ and he should eat his food after the bath, and he should drink good wine or mead in moderation and he should rinse⁹⁸ his hands and⁹⁹ feet until they redden each night as he goes to bed after washing them in warm water, and he should do this always, summer and winter because whenever the feet become cold or dry firmness subsides and diminishes.

You would also do well always to warm the end¹⁰⁰ and this is the best And greatest thing which we see in this regimen: on rising from sleep wrap¹⁰¹ the end¹⁰² with a hard towel until it is warm and then rub it with ben oil¹⁰³ with

88 Literally “that I compose,” corresponding to Anon2 שאחבר.

89 Corresponding to Anon2 מחודש for Ar. بدیع. Anon1 נפלא “marvelous,” Zer. גדול “great.”

90 So Anon1 and Anon2 (MS נ). Anon2 MS 6 (Moscow 462) has “five,” as does Anon1 MS ט.

91 Heb. “and it will remain firm after ejaculation just as before.”

92 The Slavic form *tarkhon* resembles Ar. طرخون and Turkish *tarhun*. Similar forms are attested in Modern Slavic, e.g. тархун (*tarkhun*) in modern Ukrainian. The Slavic rendering seems to be a guess, since Anon2 has here a transliteration of the Ar. term عاقرقرا “pyrethrum (root of *Anacyclus pyrethrum*)” (transl. Bos), while Anon1 and Zer. have here slightly different transliterations of its Romance equivalents *pelitre* (Ofr., OSp.), *pilatro* (It.) “pellitory.”

93 The Slavic form *paramion* corresponds (with a difference in middle consonant that could perhaps be the result of oral dictation) to Anon2 פרביון, a transliteration of Ar. فربيون (*farabium*) “euphorbia.”

94 An attempt to guess the meaning of the unfamiliar זנבק which transliterates Ar. زنبق “lily; jasmine.”

(9) И ре^к такоже прото иже мнози людие ради дабы всегда твердо было хотя не возможно выпусткати насенье м^оу^си^м такоже сложи^т в се^м. и се е^с таина новаа. не попередин^т ма никто. влени морковныи. влени редочныи. кождо по по^тторы гривенки. влени гороучиныи по^тторы четверзти. и смесити посполоу. и вложити в н^их по^т гривенки м^ор^ов^еи ч^ер^ьл^ен^ых. и повесь на с^лнци. ѿ ч^етыр^ех д^ней. и до семи д^ней. а пото^м мажи н^им главоу вног^о о^уда преже д^ѣла с три години а пото^м вмывъ водою теплою да б^ѣд^ѣт^ѣ твердо. и не чинилъ никто сем^ѣ д^ѣлоу такова.

Сложеніе ино. тархонь золо^тникъ, парамно^и по^т золотика {мзс}коу^соу ч^ет^вертъ золотика, стерти сие все и смесити в пол^ѣчетверти гривеноунои вл^ею в^рехового. а мазати имъ о^уды вны (и) вколо и^х.

(10) Поведаніе же что подобаетъ к сим потр^авам.

Дабы ходилъ в лазню двожды на неделю. или в па^т д^ней в^нова. а не седелъ бы в ней до^лго. а терлъ бы са зеліи горачими. іако бы мекс^ь и амбаръ и м^оу^шка^т и елъ бы е^ст^воу свою после лазни. и пил бы на се вина добраго. или медоу по мере. и полива^т бы р^ѣчки и ноги на кожд^ѣю но^чь ложаса полны по^черленеютъ. мывши во вода^х теплы^х. чини^т бы се всегда л^ѣт^ѣ и зиме. зан^ѣже ч^им коли ноги истыноу^т. или ссохноу^т. тиша^т твердость. или менша^т.

Ти тако^ж полепшалъ бы гр^ѣти конецъ всегда. а то налешіи. и наволшіи что види^т в пов^ѣданіи сем^ѣ. завити конецъ вставаючи ѿ сна. плато^м твердо^у.

95 An approximate resumption of the list of organs, in which the MSS of Anon2, as well the other translations, differ widely. Ar. (transl. Bos) “on the pubes, anus, penis, and testicles.”

96 An addition unwarranted by the Hebrew or the Arabic.

97 Heb. אגליא *algalia*, transliterating Ar. الغالية. See Bos’s n. 99: “Galia”: a perfume prepared from different ingredients, with as basic ingredients amber, musk and ben oil.

98 Slavic corresponds to Anon2 רבול “rinse” for Ar. ويدلك “rub; massage.” The Talmudic vocabulary רזל means “pour; spray,” but here apparently also “rub; massage.” The other translations have רפה “rub; massage.” The fluctuation is reflected also in Anon1 MS B (= Paris BN heb. 1120): ויחפה או ויזלה ידיו ורגליו: “He should massage or rinse his hands and feet.”

99 “hands and” appears only in Anon2 and in Anon1 MS B.

100 Heb. (Zer. and Anon1) שפל הבטן “lower part of the abdomen.” Anon2: כנפי העוקץ, literally “the wings of the sting,” possibly “the coccyx,” for Ar. القطن “small of the back.”

101 Instead of “rub.” Cf. Srez. I, 901. Polish *zawijać*, *zawinąć*, Old Polish *zawić* “wrap.” Heb. (Anon2) לזלה for Ar. يدلك “massage.” See note 98.

102 Different from all Hebrew versions.

103 Oil pressed from the seeds of the Moringa tree.

musk, and also the navel¹⁰⁴ and the fat beneath it.¹⁰⁵ This is the strongest thing for these organs and draws good blood to them and strengthens them, and he should also drink iron water¹⁰⁶ as they do for internal sickness, and he should drink (as much) as is necessary and if it is possible that every food that he eats should have an iron broth, this will be more powerful for firmness and for all the internal organs. 5

And know that by exhilarating drink physicians mean only ox-tongue (bugloss) drink and the ancients have tested this drink by putting a small amount of ox-tongue into wine until its strength comes out and [found that] it increases gaiety greatly and strengthens that thing.¹⁰⁷ And if one takes some iron water and boils up four zolotniks of bugloss and three zolotniks of citron¹⁰⁸ peel and half a zolotnik of ground cloves, and pours into this water three grivenki of wine, or two of fresh honey for those to whom wine is inappropriate, and let him drink this little by little, and it will bring great benefit. 10

With this, lord, you will have enough on this topic, and you can practice it choosing now this, now that, and God will sustain your days with bodily and spiritual¹⁰⁹ fulfillment according to his mercy, Amen. 15

104 = Anon2 הטיבור "the navel"; Zer. בין ירכיו "between his thighs"; Anon1 אלשרג = transliteration of Ar. الشرج "anus."

105 Reflecting Anon2 והכסלים "and the loin" or "and the flanks." The word כסל is attested in *Job* 15.27, and הכסלים in *Leviticus* 3:4, 10,15; 4:9; 7:4.

106 Chalybeate spring water or water in which hot iron has been immersed.

107 Heb. "coitus."

108 Slavic adj. *etrogovy* "of *etrog*" transliterates Heb. אתרוג "citron," itself a rendering of its Arabic cognate *أترج*.

109 An added expression unwarranted by Hebrew or Arabic, but similar to the expression "*svetskij i duchovnyj*" "worldly and spiritual" appearing several times in other portions of the Slavic *Secretum Secretorum* and in the interpolations therein.

нолны согрѣтса. а по се^м мазалъ бы влече^м бановы^м со мзскоу^{со}. и тако^ж поу^(п).
и тоу^чно по^а не^м. сеи е^с наисилнейшии вны^м оудесо^м. и потагноу^т кровъ доб-
рѣю к^с ним^м. и скрепить их^х. и тако бы пи^х водѣ желез^анжю. іако^ж чина^т болевн
нѣтрениемѣ. и пи^лъ бы к^к потребѣ. а можетъ ли иже бы всакоу^с е^сствѣ что есть.
а юха железнаа. но се бѣдетъ помощней твердостн. и водо^м нжтрени^и вси^м.

5

А вѣдан иже лекари не хота^т питиа веселащаго толко питие азыка воло-
вого. и покоусили первыи сего питіа. кладѣчи малога азыка волового в вино.
нолны выидеть сила его. и веселить велми и крѣпить вндю вѣщъ. аце^ж возме^т
воды железнаа. и оузварить в си^х азыка волового четыре золотники. {л}ѣпины
же [и] етроговои три золотники. гвоздиковъ толченьих^х по^а золотника. и прилити
во сю водѣ. три гривенки вина. или две медѣ пресного. комѣ вино негоже. и пи^лъ
бы сего по малюу. вбрететь помощь великѣю.

10

Имен же г^дрю досыть на се^м. а чини выбираючи то то се. а бг^гъ изведетъ
дѣни твои. во исполнении телесномъ и д^ховно^м по милосердію своемѣ. аминь.

Glossary

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
	أترجّ ← قشّر			
1	6,8 (أثرا) أثر	עשה פעולה	פעל פועל	עשה פעולה/פעל פעולה
2	6,8 أثر	פעולה	פועל	פעולה
3	6,8 أثرة	פעולה	פועל	מעשה/פעולה
4	6 (أخذ) اتخذ	עשה	עשה	לקח
5	7 مأخذ	לעשות	לקיחה	לתפוש
6	5 اسفاناخ	אשפינקש	אשפנד	אספינאגי
7	8 إثقیل	בצל מרינה	אשקיל	אשקיל
8	6,10 أكل	אכל	אכל	אכל
9	6 أكل	-	-	-
10	2 ألم: ألوم	-	-	-
11	2 آله: آلات	כלים	-	כלים
12	10 -: آلات المني	כלי הזרע	אברי שכבת זרע	הכלים של זרע
13	2 - النكاح	כלי המשגל	דברי המשגל	כלי התשמיש
14	2 أمر: أمور الجماع	ענייני המשגל	-	ענייני התשמיש
15	5 -: الأمور المعتادة	הדברים הנהוגים	הדברים המורגלים	העניינים המורגלים
16	8 أنجرة	אורטיגא	אנגרה	אורטיקי
17	9 أنثيان	בצים	ביצים	ב(י)צים
18	5 أنيسون	אניס	-	אניסו

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
facere	facere	ДЕЙСТВОВАТИ	to have an effect
operatio	operatio	Д'БЛО	effect
operatio	effectus	Д'БЛО	effect
feri	feri	ДОБЫТИ	to prepare
–	sumptio	ЎНИТИ	to prepare
spinacie	spinacii	ШПАНАХЪ	spinach
squilla	squilla	ЦИБЪЛАА (onion)	squill
comedere	comedere		to eat
–	–		consumption
–	–		sorrows
vasa	vasa	ОУДЫ	organs
vasa seminis	instrumenta spermatis	ОНЬЕ ОУДЫ (those organs)	genitals
			the procreative organs
			things pertaining to sexual intercourse
	quedam usitata		common things
urtica	urtica	КРОПИВО	Roman nettle
testiculi	testiculi	ЛИЦА	testicles
anisum	anisum		anise

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
19	أوقية 5,7,9	אוקי'	אוקיה	אונק'
20	أوقيتان 5,7	שתי אוקיות	ב' אוקיות	ב' אונק'
21	أواق 6,8	אוקיות	אוקיות	אונק'
22	بخار 4	אד	איד	אדים
23	برد 10	התקרר	התקרר	התקרר
24	أبرد 2,5,8	קירר	שפך	קירר
25	بزر 5,7,8	זרע	זרע	זרע
26	– لفت ويزر فجل بستانيين 8	זרע הלפת וזרע צנון הגנים	זרע לפת וזרע צנון פרדסיים	זרע לפתות זרע צנון פרדסי
27	بزور 5	זרעים	זרעים	זרעים
28	أبازير 5,6	זרעים/תבלין	תבלין	זרעים/בשמים/סמים
29	بسباسة 5	מאשיש	בשבאסא	מאצי
30	بسط 3,4	הרחיב	הרחיב	שימח
31	بصل 6	בצלים/בצל	בצל	בצלים/בצל
32	– أبيض 6	בצל לבן	בצל לבן	בצל לבן
33	– البصل وبخاصة الأبيض 4	הבצלים ובסגולה הלבן	הבצל ובלבד הלבן	הבצלים וכל שכן הבצלים הלבנים
34	بصلات 6	בצלים	בצלים	בצלים
35	بطيخ 5,7	אבטיחים/אבטיח	אבטיחים	אבטיחים
36	مبطل 2	מבטל	מבטל	מבטל
37	إبطال 5	ביטול	לכטל	ביטול

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
drachma	drachma	ГРИВЕНКА (see notes 30 and 33 on grivenka and zolotnik)	ounce
			two ounces
			ounces
vapores	vapores	ПАРЫ	vapor
infrigidari	infrigidatus	ИСТЫНОУТИ, ЗЛСТЫТИ	to become cold
infrigidare	infrigidare	ХОЛОДИТИ	to cool
semen	semen	СѢМА	seed
semen raparum, semen radice ortensis	semen raparum, semen radice ortensis	СѢМА РЕПНОЕ И СѢМА РЕАКИ	seed of garden turnip and seed of garden radish
semina	semina	СѢМА	seeds
semina	semina	ЗЕЛІА (= variously green vegetables; herbs; medicines; poisons)	spices
macis	macis		mace
provocare	provocare		to incite, rejoice
cepe	cepe	ЦЫБѢЛА	onion
cepe albe	cepe albe	БЕЛАА ЦЫБОУЛА	white onions
cepe albe	cepe albe	БЕЛАА ЦЫБОУЛА	onion, especially the white [variety]
cepe	cepe	ЦИБѢЛА	onions
melon	melon	ДЫНИ	watermelon
disrumpere	impedire	ОСЛАБѢТИ (weaken)	to abolish
destruendum	destruendum	СУШИТИ (dry up)	to annul

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
38	باطن 8	בטן	בטן	בטן
39	يقول: بقول 5	ירקות	ירקות	ירקות
40	بكر 3	בתולות	בתולה	בתולה
41	بلد: البلاد المصرية 1 لسان ← حب	הארץ הזאת	אלו הארצות	אלו המקומות
42	بلغ 3	בגר	–	בגר
43	بندق 4,8 بهمن: بهائم ← رأس	לוזים	לוזים	לוזים
44	بهمن: بهمن أبيض وأحمر 8	בהמן לבן ובהמן אדום	בהמן אדום ולבן	בהמן אדום ולבן
45	بيض 4,6 ← صفرة، مخاخ	ביצים	ביצים	ביצה/ביצות
46	– نيمرشت 8	ביצה טרמינטה	ביצים נמרשות	ביצה מבושלת מעט
47	بيضات 6	–	–	ביצות
48	بيضة 8	ביצה	ביצה	ביצה
49	تبل 5	תיבל	תיבל	שם/השים
50	تابل: توابل 5,6	תבלין	תבלין	תבלין/בשמים
51	تبالة 6	תאבילה	תבשילין	טיבול
52	ترنجبين 8	מאנה	תרנגבין	מננא
53	تعّب: التعب والنصب 2 تقّاح ← شراب	היגיעה והעמל	יגיעה והעמל	הטורה
54	تودريج أبيض وأحمر 8	–	תדריג לבן ואדום	–

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
venter	venter		inner parts
olera	olera	ЦВЕТЫ	vegetables
virgo	virgo	Д'ВКА	virgin
regiones	loci		this country of Egypt
perfecta esse	pervenit ad etatem menstruaem		to reach puberty
nucelle	avellane	орехи (nuts)	hazelnuts
been al(bum) et ru(beum)	behen al(bum) et ru(beum)	БАГМАНЪ Б'ЪЛЫИ И ЧЕРЛЕ-НЫИ	red behen and white behen
ova	ova	ЯИЦА	eggs
ovum parum coctum	ovum sorbile	ПРАЖАНИЦЮ ЯС'УНОУЮ (egg omelet)	a soft boiled egg
		ЯИЦА	eggs
ovum	ovum	ЯИЦ (of eggs)	egg
poni	poni	ПОЛЕПШИТИ (improve)	to season
species	species	ЗЕЛ'А (see 28 above)	condiments, spices
ferculum	ferculum		<i>tubāla</i>
manna	manna	МАННА	manna
labor	labor	ТРУДЖАНІЕ	toil
		БАГМАНЪ	white and red hedge mustard

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
55	תין 8	תאנים	תאנים	תאנים
56	مقال 6	שקל	שקל	שקל
57	- : ثمن مقال 8	שמינית שקל	שמינית שקל	אסקרופולו
58	ثمر: ثمر الأشجار 4	פירות האילנות	פירות האילנות	פרי האילנות
	ثور ← ذكر			
59	جذب 10	משיכה	משיכה	למשוך
	تجربة ← صح			
60	جرجير 7,8	אורוגא/אורוגה/אורוגא	גרגירה/אורוגא/גרגירא	אורוקא/אורוקא
61	جروش: جوارش 8	מרקחת	מרקחות	גואריש
62	جوارشات 8	מרקחות	מרקחות	המרקחות הנקראות גרישים בע' גאריש
63	جارية: جواي 1	עלמות	פילגשים	עלמות
64	جزء: جزئيات مفصلة 4	פרטים חלוקים	חלקים מוחלקים	חלקים מובדלים
65	جزر 4,6,8,9	פשטנגה/פשתנגא/ פשטנגא	גזר	קרוטי
66	- بري 8	פשטנגא מדברית	גזר מדברי	קרוטי מדבריות
67	جسم 1,2,7	גשם/גוף	גוף	גוף/בשר
68	جف 10	-	התיבש	קיבל יובש
69	جفف 2,5,8	ניגב	ייבש	ייבש
70	مخفف 2,5	מנגב	מייבש	מייבש
71	جلبان 5	גולבאן	גולבאן	וג'

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
		СМОКВИ	figs
aureus	aureus		<i>mitqāl</i>
fructus	fructus	ВСМОЮ ЧАСТЬЮ (eighth part) ОВОЦНЮ СЪДОВОГО (garden vegetables)	one eighth of a <i>mitqāl</i> tree fruits
attrahendum	attrahendum	ПОТЛГНОУТИ	to attract
eruca	eruta	ЧЕРНОУШКА ВО ВОДЕ РОЖАНОИ	rocket
confectio	electuarium		stomachic
confectiones = gar(eset)	confectiones = guiset		stomachics
puelle	puelle	НАЛОЖНИЦА (concubine)	slave girls
separatus	singularis		particular detailed [mat- ters]
carote	pastinace	МОРКОВЪ	carrot
carote silvestres	pestinace silvestres	МОРКОВЪ ДИКАА	wild carrot
corpus	corpus	ЖИВОТЪ	body
recipiunt siccitatem	exiccati	СОХНУТИ	to become dry
exiccare	exiccare	СУШИТИ	to dry
exiccare	exiccare	СУШИТИ	to dry
vegetabilia	veges = pises	ГОРОШЕК (peas, vetch)	vetch

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
72	جماع 0,1,3,6,8,9 ← أمر، استعمال، كثرة	משגל	משגל	תשמיש
73	جال: إجابة الفكرة 2	שבח	שוטט המחשבה	המחשבה
74	جوز 8	–	אגוזים	–
75	– النارجيل 4	אגוז הנדי	אגוז הנראגיל	–
76	جوزة طيب 5	אגוז מושקדא	קרפא אלטיב	אגוז מושקדא
77	حبّ: حبّ البلسان 8	זרע בלשמי	חב בלסאן	גרעיני בלשמו
78	– الزم وهو الذي يعرف بفلفل السودان 4	גרגר אלזלם והוא הידוע בפלפל השחור	חב אל עזיז והוא הידוע בפלפלין השחורים	חב אלזלם הנק' פלפל השחורים
79	– الزم وهو فلفل السودان 8	זרע אלזלם והוא פלפל שחור	חב אל זלם והוא פלפל של שחורים	גרעיני אלזלם ופלפל השחורים
80	– الصنوبر 4	זרע הבטנים	–	גרעיני הפיני
81	– القلقل 8	זרע אלקלקל	חב אל קלקל	גרעיני קלקל
82	حبّة: الحبة الخضراء 8	זרע טרבבנטינא	אל חבת חצרה	חבה כצרה
83	حجل 4 حديد ← حبت	פרדיין	קורא	קורא
84	حرّ 1	חום	חום	חמימות
85	حارّ 4,5,6,8 ← طيب	חם/חד	חם	חם
86	(حرك) حرّك 4	הניע	הניע	עורר
87	– حركة قوية 3	הניע תנועה חזקה	הניע תנועה חזקה	עורר תנועה חזקה
88	تحركّ 3	הנעה	הנעה	–

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
coytus	coytus	ТО, СЕ, ОНАА ВЕЦЬ (that, this, that thing)	coitus
cogitare	imaginari		to think
		ВРЕХИ ГРЕЦКІИ (Greek nuts)	walnuts
		ВРЕХА ИНДЕНСКАГО ЯДРО (kernel of Indian nut)	coconut
nux muscata	nux muscata	МУШКАТЪ	nutmeg
grana balsami	grana balsami		balsam seed
habalzelem = piper a nigra	grana alzelem = piper nigrum		earth-almonds which are known as <i>fulful al-sudān</i>
grana elzelem = piper nigrum	grana alzelem = piper nigrum		earth-almonds, that is <i>fulful al-sudān</i>
grana pini	grana pipinee	ЯДРА ШИШЕЧНЫЯ (pine cone kernels)	pine nuts
grana chelchel	grana chilkel		wild senna seed
habetacere	haba casra		terebinth
			partridge
caliditas	caliditas	ТЕПЛОТА	heat
calidus	calidus	ГОРАЧІИ, ТЕПЛИИ	hot
excitare	provocare	ВОЗБУЖАТИ, СВУЖАТИ	to stimulate
		ПОСТАВЛАТИ (lit. 'to erect')	to strongly stimulate
excitare	excitare		to be moved

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
89	حُزْن: الحزن والهم والغم 2 ← هم	האבל והיגון והאנחה	היגון והאבל	התוגה והאבל והמחשבה
90	8 تحسى (حسا)	אכל	גמע	אכל
91	8 محكوك	גרוד	קלוי	–
92	6 (حكم) استحکم	נשלם	נתכוון	נגמר
93	8 حلّ	התיך	התיך	התיך
94	4 انحلّ	נתך	–	נתך
95	9 إحليل	אמה	ראש האבר	העטרה של האמה
96	7 حلو	מתיקות/מתיקה	מתיקות/מתיקה	מתיקה
97	7 حلوة	מתיקה	מתיקה	מתיקה
98	6 حلالة	מתיקות	מתיקות	מתיקות
99	4,6 ← فراخ حمام	יונים	יונים	יונים
100	4,7,10 حمام	מרחץ	מרחץ	מרחץ
101	10 حمرة: يعلوها حمرة	התאדם	נעלה עליהם אדמומית	עלה עליו אודם
102	4,6,7 حمص	אפונים	אפונים	זירעונים
103	5 حامض	תמוץ	המוץ	הדברים החמוצים
104	1 حال: أحوال	עניינים	עניינים	עניין
105	3 حائض	גדה	גדה	אשה רואה
106	8 خثر	התעבה	התעבה	התעבה
107	5,9 خردل	חרדל	–	חרדל

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
tristitia	tristitia	ТУГА	sadness, worry, anxiety
comedi	sorberi	ВЗЯТИ (to take)	to slurp
excorticatus	excorticatus	ОБЛУПЛЕННИИ (peeled, shelled)	scraped
perfectus	perfecte		to be well [done]
dissolvi	dissolvi		to dissolve
resolvi	dissolvi	ВЛОЖИТИ (put in)	to be released
corona virge	corona virge	ГЛАВА ВНОГО ОУДА (the head of that organ)	penis
confectio	dulcedo	СЛАДКОЕ (sweet thing)	confection(s)
confectio	dulcedo	СЛАДКОЕ (sweet thing)	confection
dulcedo	dulcedo		sweetness
columbe	columbe	ГОЛУБАҮЇИ adj.	pigeons
balneum	balneum	ЛАЗНА	bath
appareat rubedo	appareat rubedo	ПОЧЕРЛЕНЕЮТЬ	they become red
cicera	cicera	ГОРОХ ХВОСТАТЫИ	chickpeas
acetosus	acetosus	ВИННИКЪ (vinegar)	acid [ingredients]
usus	usus		habits
menstruatus	menstruatus	НЕУИСТА (unclean)	a menstruating woman
inspissari	spissitudo	ЗАГУСТѢТИ	to turn thick
sinapis	sinapis	ГОРҮИЦА	mustard

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
108	خراف 6	טלאים	טלאים	שיות
109	خس 5	חסא	חזרת	חסות
110	خص: خاصية 4,6,8	סגולה	סגולה	סגולה
111	خصوصية 5	סגולה	סגולה	סגולה
112	تخصيب 7	להשמין	השמנה	להשמין
	خصي ← ديوك			
113	خصية: خصى الديوك 4,6	ביצי התרנגול/תרנגול סריס/ ביצי תרנגולים	בצי התרנגולים הזכרים	ביצי (ה)תרנגולים/ ביצי התרנגולות
114	خصى الثعلب الغليظ 8	אשכי השועל העב	ביצי השועל הגס	שטריאון
115	خلط 6,9	עירב	עירב	עירב
116	نحر 4,10	יין	יין	יין
117	خولجان 5,8	גלנר/גלאנגר	כולנגאן	גלאנגא/כולנגאן
118	خيار 5	–	מלפפון	–
119	دار صيني 8	–	דאר ציני	–
120	دار فلفل 5,8	פלפל ארוך	דאר פלפל/פלפל ארוך	פלפל/פלפל ארוך
121	(دبر) تدبير 10	התנהג	הנהיג	התנהג
122	تدبير 1,2,10	הנהגה	הנהגה	הנהגה
123	دجاج 4 ← صفرة	תרנגולות	תרנגולות	תרנגולות
124	دخل: مدخل 3	מבוא	מבוא	מבוא
125	درهم 6,8,9	דר/דרהם	דרהם	דרהם/דרכמ'
126	درهمان 8	ב' דרהם	ב' דרהם	ב' דרהם

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
		ВАРАНЬЕ (МАСО) (lamb's meat)	lamb
latuce	latuce	ЛОБОДА	lettuce
proprietas	proprietas		specific property
proprietas, proprium	proprietas		specific property
impinguare		ПОМОЧНО ТЪКОУ ЖИВОТНОМЪ (lit. 'helpful for body fat')	fattening
ova gallinarum	testiculi gallorum	ІАНИЦА ПЕТЪХОВЫ	rooster testicles
satirion	satirion		thick orchis
misceri	permisceri	СМЕСИТИ	to mix
vinum	vinum	ВИНО	wine
colungen	galange	ГАЛГАНЪ	galangal
		ОГЪРКИ	cucumbers (smaller variety)
			Chinese cinnamon
piper	piper	ПЕРЕЦЪ ДОЛГІИ	long pepper
se regere	se regere	ДОБЫТИ ПОВЕДАНИЕ	to follow a regimen
regimen	regimen	ПОВЕДАНИЕ	regimen
galline	galline	КОУРАЧЬИ adj.	chickens
locus	introitus	ПРЕКОСЛОВІЕ (contrary)	role
drachma	drachma	ГРИВЕНКА, ЗОЛОТНИКЪ see nп.	<i>dirham</i>
drachma	drachma		two <i>dirhams</i>

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
127	دراهم 8	דר'	דרהם	דרהם
128	درونج 8	דרונג	-	דרונג'
129	دق 6,8	כתש/דק	דק	דק/כתש
130	دلك 10	חיפף	זילף	חיפף
131	دم 4,10	דם	דם	דם
132	دماغ: أدمعة 4,6	מוחות/מוחים	מוחות ראשים	מוחות
133	دهن 9	משח	משח	משח
134	دهن 9	משח	משח	משיחה
135	دهن 9	שמן	שמן	שמן
136	بان مطيب ممسك 10	שמן שיש לו ריח טוב ויש בו מסך	שמן באן מרוקח מבושם במור	שמן שהיה מתוקן עם מוסך
137	دوام: دوام الانتشار 9	התמדת הקושי	התמדת הקושי	הקושי תמיד
138	دواء 4,8	רפואה	רפואה	רפואה
139	أدوية 1,2,5,8,10	רפואות/סמים	רפואות	רפואות/רפואה
140	مرکبة 6,8	רפואות מורכבות/ הרפואות המורכבות	הרפואות המורכבות	רפואה מורכבת/ הרפואות המורכבות
141	ديك: ديوك خصية 6 ← خصی	תרנגול סריס	תרנגולים סריסים	תרנגולים סריסים
142	(ذبل) أذبل 2	התיש כח/הכמיש	החליש	צמק
143	ذر 5,6	השליך האבק/עיפר	נתן	שם/הוסיף/פזר/נתן
144	ذكر: ذكر الثور 8	זכרות השור	אבר השור	גיד של השור

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
drachma	drachma		<i>dirhams</i>
doronicum	doronicum		leopard's bane
pistare	pistare	СТЕРЕТЬ (grate, scrape)	to pound
fricari	fricari	МАЗАТИ	to massage
sanguis	sanguis	КРОВЬ	blood
cerebella, cerebra	cerebra	МОЗГЪ ГОЛОВЪЗНЫИ (lit. head marrow)	brains
ungi	ungi	МАЗАТИ	to smear
ungi	ungi		smearing
oleum	oleum	УЛЕИ	oil
oleum temperatum cum musco	oleum paratum cum musco	МЕСЪСЪ И АМБАРЬ И МОУШКА [†] (‘musk and amber and nutmeg’)	ben oil scented with musk
cotidie porrectio virga	erectio frequenter		continuous erection
medicina	medicina	ЛИКАРСТВО, ЛЕКАРСТВО	remedy
medicines	medicines		remedies
medicina composita	medicina composita	ЗАМЕСЫ ЗЕЛЕНИИ, СЛОЖЕ- НИЕ, ЛЕКАРСТВО СЛОЖЕНОЕ	compounded medicines
capones	caprini	КОПЛУНЪ	castrated cocks
exiccare	marcescere	МАЛИТЬ (diminish)	to cause to wither
poni	administrari	ЗАСЫПАТИ	to sprinkle
virga bovis	lingua bovis	ЖИЛА БЫКОВОДА (ЖИЛА = normally vein or sinew)	the penis of an ox

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
145	رازياح 4 رأس ← صدع	שומר	שומר	שומר
146	رجل: رجلان 10	הרגלים	הידים והרגלים	הרגלים
147	مرضوض 6	כתוש	דקוק	כתוש
148	(رطب) أرطب 2,4	הרטיב	הרטיב	הרטיב
149	رطب 4	רטוב	לח	לח
150	رطوبة 8	רטבה אומרים שהוא פבל ויש אומרים שהוא זרע קנים	רטבה	רטבה
151	رطل 6,8,9	ליטרה	רוטל	ליט'
152	أرطال 7,8	ליט'	רוטלי/רוטלין	ליט'
153	رفع 9	שם	תלה	שם
154	رق: رقّة 1	דקות	דקות	דלת
155	(ركب) ركب 6	הרכיב	זכר	הרכיב
156	تركب 4	התרכב	הורכב	–
157	تركيب 6	הרכבה	הרכבה	–
158	مركب ← 4 أدوية، أغذية	מורכב	מורכב	–
159	رهبان: الرهبان والنسّاك 2	הפרושים	–	–
160	ريح: رياح 5	רוחות	רוחות	רוחות
161	راحة 2	מנוחה/להנצל	–	מנוחה
162	ريحاني 6,7,10	בעל ריח טוב	ריחני/שריחו טוב	ריחני
163	زيبب: زيبب منقى من عجمه 8	צמוקים מנוקים מזגיהם	צמוקים מנוקים מגרעיניהם	צמוקים נקיים

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
feniculus	feniculus	КАЛАХЪ	fennel
pedes	pedes	НОГИ	feet
pistatus	pistatus	СЕЧЕНО ДРОБНО (finely chopped)	pounded
humectare	humectare	РОЗВОЛОЖИВАЕТЬ, ВОЛОЖИТИ	to moisten
humidus	humidus	сырой	moist
arotuba	alrutba	СЪМА ГЛАЕНОВО see note	lucerne
libra	libra	ГРИВЕНКА	<i>raṭl</i>
libra	libra	ГРИВЕНКИ	<i>raṭls</i>
exponi	exponi	повесити (hang)	to set apart
macies	macies	худоба	leanness
componere	componere		to compose
componi	componi		to be compounded
			composition
		СЛОЖЕНЫИ, ЗАМЕШАНЫИ	compounded
			monks and ascetics
ventositates	ventositates	вѣтры	flatulence
quies	quies	упокои	leisure, to find relieve
odoriferus	odoriferus	Доброго запаха (of good smell)	fragrant
passule munde	passule munde	стафиліа	depitted raisins

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
			wild ginger
sambachum =gessimum	sambach		jasmine
zinziber	zinziber	ИНБЕРЪ	ginger
flos lingue bovis	flos lingue bovis	ЦВѢТЪ ЯЗЫКА ВОЛОВОГО	ox-tongue blossom
additio	augmentum		increase
sahac	alsahag		those suffering from intestinal abrasion
teri	teri, pulverizari	СТЕРѢТИ	to pulverize
tritus	tritus	ТОЛЧЕНЫИ	ground
calefieri	calefieri	СОГРѢТИСА	to become warm
calefacere	calefacere	ГРѢТИ	to heat
calidus	calidus	ТЕПЛЫИ, ГОРАЧІИ	hot
calefacere	calefacere		warming
caliditas	caliditas	ТѢПЛОТА	heat, warming
ruta	ruta		rue
umbilici scincorum	umbellici scincorum		navel of the skink
diminutio	evacuationis excessus		to indulge excessively
		ЛИШНОСТЪ	excess
scincus	stincus	САКАНКУРЪ	skink
zuccarum	zuccarum	САХАРЪ	sugar
sedari	remitti	ТИШАТИ	to subside

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
183	سلجم 8	לפת	סלגם	קרוטי
184	سلق 8	שלק	שלק	שלק
185	مسلوبق 6	שלוק	שלוק	שלוק
186	سسم 4,7,8	סיסמאן	שמשמין	שמשמין
187	سمن 6	חמאה	חמאה	חמאה
188	تسمين 10	למשוח	השמנה	להשמין
189	سهر 2	יקיצה	תעורה	תעורה
190	شخص: الشخص المكروه 3	האשה הנמאסת	שנואה	הנקבה השנואה
191	شرب 6,8,10	שתה	שתה	שתה
192	شرب 4	שתיה	שתות	-
193	شربة 8	שתיה/לקח	שתיה	לקח
194	شراب 6,8,10	יין/משקה	יין/משקה	יין/אשרוב
195	- تفاح 8	משקה התפוחים	משקה של תפוח	יין של התפוחים
196	- عسل 10	משקה דבש	משקה של דבש	יין מדבש
197	- المفرح 10	המשקה המשמח	משקה המשמח	היין המשמח
198	شرح 10 ← عانة	שרג	טיבור	בין יריכיו
199	مشقة 1	מעשה	עמל	טורח
200	شقال 8	שייל שנטמריא/ שין שלמון הוא שקאקל	אשקאקול/שקאקל	רינגי בע' שקאקל/רינגי
201	شم 5	ריח	ריח	ריח

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
–	–	РЪПА	turnips
elixari	coqui in aqua	ВАРИТИ, ЗВАРИТИ	to boil
elixatus	elixatus	ПЕРЕВАРЕНЬИ, ПЕРЕВАРИВА- НЫИ (overboiled, reboiled)	boiled
sisami	sisami		sesame
butirum	butirum	КОРОВЬЕ МАСЛО (cow but- ter/oil)	clarified butter
impinguare	impinguare		oiling
vigilie	vigilie	БДЕНЬЕ	sleeplessness
mulier quam habet in odium	mulier quam habet odio	ЖОНКА НЕНАВИСТНА	an abhorrent woman
bibere, bibi	potus, administrari	ПИТИ	to drink
potus	potus	ПИТИЕ	drink
accipi	sumere		dose
sirupus	sirupus	ШИРОПЪ, ПИТИЕ (syrup; drink)	wine, potion
vinum malorum	vinum pomorum	ШИРОПЪ ЯБЛОУНЫИ (apple syrup)	apple juice
vinum de melle	vinum de melle	МЕДЪ (mead)	a honey drink
vinum letificatum	sirupus letificativus	ПИТИЕ ВЕСЕЛАЩЕЕ	exhilarating drink
intercoxe	intercoxe	КОНЕЦЪ (end)	anus
labor	labor	МАЛО ТРУЖАТИСА	effort
yringi = secacul	yringi = secacul	ПАСТОРНАКЪ (parsnip)	sekakul parsnip
odor	odor	ЗАПАХЪ	smell

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
202	شهوة 5,8 ← قلة	תאווה	תאווה	תאווה
203	شونيز 5	ניילה	קצח	אשנז
204	شوى 6	צלה	צלה	צלה
205	مشوي 6,8	צלוי	צלוי	צלוי
206	شبرج 6,7	שמן סיסמאן/שמן סיסאמן/שמן סיסמאן	שירג'/שמן שמשמין	שירג'/שמן שירג'
207	صح: صحت تجربتها 7	התאמת נסיונה	נתאמת נסיונה	התבאר נסיונה
208	صاعد: مصدع الرأس 5	מכאיב הראש	מכאיב הראש	מכאיב הראש
209	صغيرة 3	קטנה	קטנה	נערה קטנה
210	صفرة: صفرة بيض (ال)دجاج 4,6	חלמון ביצת תרנגולת	חלמוני הביצים של תרנגולת/חלמוני ביצי התרנגולות	אודם הביצות/ אודמי ביצות
211	- بيض الدجاج الفتي 6	חלמוני ביצי התרנגולת הילדה	חלמונות התרנגולות הצעירות לשנים	אודמי ביצות התרנגולות הקטנות
212	- بيض العصافير 6	חלמוני ביצי העופות	חלמוני ביצי הצפרים	אודמי ביצות הצפרים
213	- البيض نيمرشت 6	חלמון הביצה הטרמיטא	חלמוני הביצים הרכים	אודם הביצות שהם מעט מבושלות
214	- بيضة دجاج 6	חלמונים מביצי התרנגולת/חלמוני ביצי התרנגולת	חלמוני ביצי תרנגולות	אודמי ביצות (התרנגולות)
215	صفي 8	זיכך	סינן	סינן
216	صلح 8	הועיל	הועיל	טוב
217	صلق 6	שלק	שלק	בישל

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
coytus	appetitus venereus	ХОТЬ	lust
–	nigelle	КИМОНЪ	nigella
assari	assari	ЖАРИТИ (fry)	to roast
assatus	assatus	ПРАЖЕНЫИ	roasted
oleum sireg, sireg	oleum sirag, sirag	ВО ОЛИВЪ ДРЕВАНОМ (lit. in wood olive [oil])	sesame oil
cuius experientia probata est	cuius experientia approbata est	ПОКОУШЕННО (tested)	verified by experience
provocare dolorem capitis	facere dolorem capitis	УРАЖАЮТЪ ГОЛОВУ	causes headache
nimis iuvenacula	parva adulescentula	МАЛАА	a minor
vitella ovorum, vitella ovorum gallinarum	vitella ovorum, vitella ovorum gallinarum	ЖЕЛТОКЪ КУРАЧЬИ	yolk of chicken eggs
vitella ovorum parvarum gallinarum	vitella ovorum parvarum gallinarum		yolks of the eggs of young hens
vitella ovorum parvarum passerum	vitella ovorum passerum	ЖЕЛТКОВЪ ВЕРЕБЪШЬИХЪ ДЕБАДЕСАТЪ	yolks of sparrow eggs
vitella ovorum elixatorum parum cocta	vitella ovorum elixatorum parum coctorum		the yolk of soft boiled eggs
vitella ovorum	vitella ovorum	ЖЕЛТОКЪ КУРАЧЬИ	yolk of chicken eggs
colari	colari	ПРОЛИТИ ВОДУ	to strain
esse bona	esse bona	ИМЪЩЕ ДЪЛО ВЕЛИКО	to be beneficial
elixatus	coctus	ЖАРИТИ	to roast

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
218	مصلوق 6	שלוק	שלוק	שלוק
219	صمت: لزوم الصمت 2	צום	התמדת השתיקה	שתיקה
220	صنعة 8	מלאכה	עשייה	מלאכה
	صنوبر ← حبّ، قلب، لبّ			
221	ضأن 4,6	כבש/צאן	צאן/כבשים	צאן
222	صْحَاكُ 2	שחוק	שחוק	שחוק
223	ضدّ: أضداد 2,3	הפכים	הפכים	הפכים
224	ضّرّ 2	מזיק/הזיק	מזיק	מזיק/הזיק
225	ضارّ 5	מזיק	מזיק	מזיק
226	مضارّ 1	היזקים	נזקים	היזק
227	ضرب 6	עירב	עירב	חבט
228	ضرع 4	שד	שד	שדיים
229	ضعف (أضعف) 2,3,5	החליש	החליש/ביטל	החליש/ביטל
230	طبيب: أطباء 1,3,7,8,10	רופאים	רופאים	רופאים
231	طبخ 5,8	בישל	בישל	בישל
232	مطبوخ 6	–	מבושל	–
233	طبع 4	טבע	טבע	טבע
234	طبيعة 3	טבע	טבע	טבע
	طبيعي ← فِعْل			
235	طرد 5	כילה	גרש	השליך

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
elixatus	elixatus	ЖАРЕНЬИИ	roasted
taciturnitas	taciturnitas	ВЪСТАВИНУНОЕ МОЛЧАНІЕ	continuous silence
effectus	modus confectionis	СЛОЖЕНИЕ	preparation
ovinus	ovinus	БОРАНИИ	sheep
risus	risus	СМЕХЪ	laughter
contraria	opposita	ПРЕВРАЩЕННОЕ СЕМЪ	opposites
offendere	nocere	ШКОДИТИ, ОУХВОРАЖЕТЪ	to be harmful
nocere	nocere		harmful
nocumenta	nocumentum	ШКОДЫ	kinds of harm
agitari	conquassari	СМЕСИТИ	to mix
ubera	ubera		breast
debilitare	debilitare	РАЗСЛАБЛАТИ, СЛАВЕТИ, ОСЛАВЕТИ	to weaken
medici	medici	М(У)ДР(Е)ЦЫ (wise men)	physicians
coctus	–	ВАРИТИ	to cook
		ВАРЕНЬИИ, ПЕРЕВАРЕНЬИИ	boiled
natura	natura		nature
natura	natura	ПРИРОЖЕНІЕ	nature
expellere	extenuare	ВЫГОНАТИ	to expel

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
236	طرد 5	לגרש	גרישה	לדחות
237	طعم (אטעם) 8	אכל	האכיל	אכל
238	طعم 6	טעם	טעם	טעם
239	طعام 4,5,8	מאכל	מאכל	מזון
240	أطعمة 5	מאכלים	מאכלים	מזון
	مطعم ← לדיד			
241	طاب (טאב) 6,8,10	תיבל/הטיב ריחון/הריח	טייב/בישם	שם/עשה מזון טוב/תקן
242	طيب: الأطياب الحارة 10	הדברים החמים	הבשמים החמים	הרפואות החמות
243	عاققروحا 9	פלטרי	עאקקרחא	פילטרו
244	عجة 6	עוגה	טגון	עוגה
245	(عجن) أعجز 3	עמד	נמנע	עמד
246	عجوز 3	זקנות	זקנה	זקנה
	عجم ← זיב			
247	عجن 8	לש	לש	לש
248	عجان 10	עפאן	כסלים	העצם שעל הערוה הנק' פ'טיניון
249	معجون 8	מרקחת	מרקחת	מרקחת
250	– اللبوب 8	מרקחת הלבבות	מרקחת התוכים	מרקחת הלבות
251	عديس 5	עדשים	עדשים	עדשים
252	عدل: اعتدال 2	שווי	השויה	מיצוע
253	عروق: عروق 4	עורקים	גידים	עורקים

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
expellere	expellere		expelling
dosis	administrari		to administer
sapor	sapor et odor	СЛАСТЬ	flavor
cibarium coctum	ferculum	БРАШНА	food
cibaria	cibaria		foods
fit bonum cibarium	paretur bonum ferculum		to spice
medicine calide	medicine calide		hot aromatics
piretrum	pieertrum		pyrethrum
pastillus	placentula	ПРАЖЕНИЦА	omelet
desinere	desinere		to be unable
vetula	vetula	СТАРАА	old woman
	distemperari, confici	СМЕСИТИ	to knead
os pectinis	pecten		perineum
confectio	electuarium	ЗЕЛЕНИК	electuary
confectio medullarum	electuarium ex medullis		the kernel-electuary
lenticule	lentes	СОУБВИЦА	lentils
temperantia	temperamentum	НЕЛИШНІИ (moderate)	moderation
vene	vene		vessels

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
254	عسل 7 ← شراب	דבש דבורים שהוסר קצפו (k =)	דבש של דבורים מוסר הקצף (k =)	דבש דבורים מוסר הקצף (k =)
255	– نحل 10	דבש דבורים	דבש	דבש של דבורים
256	– نحل منزوع الرغوة 8	דבש שהוסר קצפו (P =)	דבש מוסר הקצף (P =)	דבש מוסר הקצף (P =)
257	عصر 8	סחט	שחט	עשה
258	معصور 6	סחוט/צלוי (k =)	–	מעושה/צלוי (k =)
259	عصافير 4,6 ← صفرة، لسان	עופות	צפרים	צפרים
260	عضو 2	אבר	אבר	אבר
261	أعضاء 1,10	אברים	–	אברים
262	عطار: عطارون 8	–	בשמים	–
263	تعطيل: تعطيل الفعل 2	רוחק הפעולה	–	ביטול הפעולה
264	– الفكرة 2	הרחיק המחשבה/הרחקת המחשבה	בי(ט)ול המחשבה/המחשבה	ביטול המחשבה/המחשבה
	عظام ← مخ			
265	عقد 7	קפא/הקפיא	בישל	הקפיא/עשה
266	عمل 6,8,10	עשה	עשה	עשה
267	استعمل 2,9	עשה/השתמש	עשה	עשה
268	عمل 1,6,8	לעשות/עשייה	מעשיה/עשייה	לעשות/מעשה
269	استعمال: استعمال الجماع 2	עשיית המשגל	–	לעשות התשמיש
270	معمول 6	עשוי	עשוי	נעשה

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
mel apum despumatum	mel apum despumatum	МЕДЪ ПЕРЕВАДРИВАНЫИ	skimmed honey
mel	mel	МЕД	bees' honey
mel despumatum	mel despumatum		skimmed bee honey
tractari	exprimi	ВЫЖАТИ	to press out
			squeezed
passeres	passeres	ВОРОБЬЕВЫИ adj.	sparrows
membrum	membrum	УДЪ	member
membra	membra	УДЫ	organs
sine complimento operationis	cum operationis destructione		druggists
interruptio tractatus et cogitationis	depositio ymaginationis		lack of activity
confici	confici	СКИНУТИ МЫСЛЬ СЕГО (discard this thought)	directing one's thoughts therefrom, lack of thought
confici	confici		to congeal
facere	facere	ДОБЫТИ, СПРАЖИТИ, УНИИТИ	to prepare
adinvenire	operari	УНИИТИ	to be practised, to use, apply
factum	factum	ДЕЛО	action
uti coytu	exercere coitum	МНОГО УНИИТИ ТОГО (to do this much)	having sexual intercourse
quod fit	–		prepared

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
271	عنب 4	ענבים	ענבים	ענבים
272	عنبر 10	ענבר	ענבר	אמברי
273	عادة 3	מנהג	מנהג	מנהג
274	عان: أعان على 2	עזר על	סייע על	עזר על
275	عانة: العانة والشرح 9	סביב הערוה	סביב האבר והטבור	הפיטיניון ובין ירכיו מתחת
276	(غذا) تغذی 10	אכל	אכל מזונו	התפרנס
277	غذاء 4	מזון	מזון	מזון
278	أغذية 1,2,4,6,10	מזונות/מזון	–	מזונות/מזון
279	– مرّبة 6	מזונות מורכבות	–	מזון מורכב
280	الأغذية الباهية 7	המזונות העשירות למשגל	המזונות של תאות המשגל	המזונות הנעשות לתשמיש
281	اغْتِذاء 3	הזנה	–	פרנסה
282	غرامة 1	חולשה	רצון	צורך
283	غسل 9	רחץ	רחץ	רחץ
284	غَسَل 10	רחץ	רחיצה	רחץ
285	غلى 8,10	הרתיח	הרתיח	הרתיח
286	غالية 10	גאליה	גאליה	–
	غَمّ ← حُزْن، هَمّ			
287	شمس 8	טבל	טבל	טבל
288	فانيد 8	פניס	פאניד	פניד
289	فتور 3	העדר התאווה	רפיון	מיעוט הרצון

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
uve	uve		grapes
ambra	ambra	АМБАРЪ	amber
consuetudo	consuetudo		habit
addere ad	facere	ПОМОГАТИ	to help to
pectines	pecten		pubes, anus
cibus	cibus		to feed oneself
cibus	–	ЕСТВА, БРАШНА	food
nutrimentum	cibus	ЕСТВЫ, ПОТРАВА, БРАШНА	foods
cibarium compositum	cibus compositus	ЗАМЕСЫ ЗЕЛЕНИНЫЕ И ЕСТВЫ	compounded foods
cibaria que fiunt ad coytum	cibaria facta ad coytum	ЕСТВЫ ЧТО ПОМОГАЮТЪ СЕМЪ (foods which help this thing)	foods which serve to strengthen the lust for sexual intercourse
nutritivus	nutritionis	КОРМАЦАА СИЛА (lit. feeding strength)	nutrition
indigentia	indigentia		eager desire
ablui	ablui	МЫТИ, ОМЫТИ	to wash
ablutio	lavari		washing
bullire	bullire, quoquari	ИСПЕЧИ	to cook
			galia
		МОЧИТИ, ОМОЧИТИ	to steep
penidia	penidium	ПАНИДЪ	<i>fānidh</i>
se magis tepidum	suum desiderium remissum magis		languor

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
290	بغل 8,9 ← بزر	צנון	צנון	צנון
291	فريون 9	אפורבי	פרביון	פורביום
292	فَرَّح 2,10	שמחה	שמחה	גילה
293	فراخ: فراخ (ال) حمام 4,6	בני יונה	בני יונה/בני היונים	אפרוחי יונים
294	مفرد 4	נפרד	לָבַד	–
295	إفراط 1	תגבורת	תוספת	ריבוי
296	مفرط 2	מופלג	נוסף	מאד מאד
297	فرن 6	תנור	תנור	תנור
298	فستق 4 ← قلب مفصل ← جزء	פסתוק	פסתק	פוסתיק/פסתיק
299	فضل 1	נשאר	נשאר	נותר
300	فضلة 1	מותר	מותר	מותר
301	فعل 2,4,8 ← تعطيل	פעולה/פועל	פועל	פעולה
302	– جيواني 3	פועל חיוני	הפעל החיוני	פעולה חיונית
303	– طبيعي 3	פועל טבעי	פעולה טבעית	פעולה טבעית
304	فقس 6	שם	שם	שם
	فكرة ← إجابة، تعطيل			
305	فلفل 5	פלפל	פלפל	פלפל
	– السودان ← حبّ الزلم			
306	فول 4	אפונים	פולים	פולים

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
radix	radix	РЕДОУНЫИ adj.	radish
euforbium	euforbium	ПАРАМИОНЪ see n. 94	spurge
gaudium	letitia	ВЕСЕЛІЕ	joy
pulli columbini	pulli columbini	ГОЛЪБАТА	young pigeons
per se	per se	НЕЗМЕШАНЫИ (not mixed)	simple
multus	multus	ЛИШНОСТЬ	excess
moderatus	non multum excedens		excessive
furnus	clibanus	ПЕЧЬ	oven
fistici	fistuce		pistachio nuts
superfluere	superfluere	ОСТАВАТИСА	to remain
residuum	superfluitas	ИЗЛИШЕКЪ	residue
operatio	operatio	ДЕЛО, ВЕЩЬ	activity, effect
operatio vitalis	operatio animalis	ДЕЛО ТЕЛЕСНО (bodily act)	animal activity
operatio naturalis	operatio naturalis		natural activity
apponi	admixtus		to break
piper	piper	ПЕРЕЦЪ	pepper
fabe	fabe	БОБЫ	beans

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
307	فاد) أفاد 3	הועיל	ראוי	הועיל
308	قَاء 5	קישואים	קשוואין	קישואים
309	قح 10	–	כלי	כוס
310	قدر 6,8,10	שעור	כפוי/שעור	שעור
311	مقدار 6	שעור	שעור	–
312	قرفة 5,6,8	קנילה	הרבה?	קנמון
313	قرنفل 5,6,8,10	גירופלי	קרנפל	גרופולו
314	قشر 7	קלף	קלף	הסיר קליפתם
315	قشر 6,7	קלפה/קשר	קליפות	קליפה
316	– أترج 10	קלפת אתרוג	קלף אתרוג	קליפות האתרוגים
317	مقشور 8	קלוף	קלוף	מקולף
318	مقشر 8	קלוף	קלוף	מקולף
319	قصد: بقصد 4	בכונה	ברצון	ברצון ובתאווה
320	– على القصد 2	על הכונה	–	ברצון
321	– على غير القصد 2	מבלתי כונה	–	על בלתי רצון
322	قصعة 6	חתיכה	–	חתיכה
323	قضيبي 9	אמה	אבר	אמה
324	قطف 5	ארמולץ	קטף	קטף
325	قطن 10	שפל הבטן	כנפי העוקץ/עוקץ	חוליות השדרה/העצם שבסוף החוליות הנק' בע' קוטן
326	قل 1	מעט	התמעט	ערב

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
iuvare	conferre	ПОМОГАТИ (to help)	to be beneficial
citroli	citroli	ОГУРКИ	cucumbers
cifum	ciphum		cup
quantitas, quantum, quasi	pondus, quantitas		quantity
tantum	–		quantity
cinamomum	cinamomum		cinnamon
gariofli	gariofli	ГВОЗДИКЪ	clove
aufertur eorum cortex	quousque possint excortici- cari	ОБЛУПИТИ	to peel
cortex	cortex	ЛУПИНА	peel
cortex citrinus	cortices citri	ЛУПИНЫ СТРОГОВЫ	lemon peel
excorticatus	excorticatus	ОБЛУПЛЕННИ	peeled
excorticatus	excorticatus		peeled
voluntas et desiderium	appetitus et desiderium	ПО МЕРѢ	with moderation
cum desiderio	apud desiderium		moderately
absque voluntate	preter desiderium		immoderately
			bowl
virga	virga	МЕХИРЪ, ЖИЛА (also = vein or sinew), ЧДЪ (member)	penis
catas = atriplex	atriplicis	ЛОБОДА	orache
os = coctem	os quod est in extremitate spine dorsi	КОНЕЦЪ (end)	lumbar region
paucus	facilis		to be little

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
327	قلل 2	המעוט	–	מעוט
328	قلّة 1	מעוט	מעוט	מעוט
329	– المني 8	מעוט הזרע	מעוט הזרע	מעוט הזרע
330	– الانتشار وقلة المني والشهوة 8	מעוט הקושי ומיעוט הזרע והתאוה	מעוט הקושי ומיעוט הזרע והתאוה	מעוט פשוט האבר ולמעוט הזרע ולמעוט התאוה
331	قلب: قلب صنوبر 7,8	לבבי הבטנים/בטנים	תוך צנובר/תוך בטנים/ בטנים	פיניי מנוקות מכל קליפותיהן/לב פיניי/ פיניי
332	– فستق 7	לבבי הפסתוק	תוך פשתק	לבות הפוסתיק
333	– لوز 7	לבבי השקדים	תוך שקדים	שקדים מגוקים
334	– اللوز 4	שקדים	תוך השקדים	לב השקדים
335	قلوب 7 قلقل ← حب	לבבות	תוכים	לבות
336	قلی 6,7	צלה	קלה/טיגן	קלה
337	مقلي 7	קלוי	מטוגן	קלוי
338	قوي (قوي) 2,6,8,10	חיזק	חיזק	חיזק
339	قوي 6 ← حرك	חזק	חזק	חזק
340	تقوية 6,10	לחזק	חיזוק	לחזק
341	كثرة: كثرة الجماع 1,2	רבויו המשגל	רבויו המשגל	רבויו התשמיש
342	كراويا 5	כרויה	כרויא	כרויא
343	كراهة: كراهة المرأة 3 مكروه ← شخص	מאוס האשה	שנאת האשה	מאוס האשה

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
diminuere	retardare	МАЛИТИ	to diminish
paucitas	parcitas		diminution
		МАЛОЕ НАСЕНЬЕ	lack of sperm
defectus extensionis virge	defectus extensionis virge		lack of erection and lack of sperm and lust
pinee	pinee	ЯДРА ШИШЕЧУНАА	pine kernels
fistica mundata	medule fistucarum		pistachio kernels
amigdale mundate	amigdale mundate	ЯДРО МИГДАЛОВО	almond kernels
fructus amigdalarum	nuclea = medule amigdalarum	МИГДАЛЫ	almond kernels
fructus	medule	ЯДРА	kernels
assari	assari	СПРАЖИТИ	to broil, roast
assatus	assatus	ПРАЖЕНЫИ	roasted
comfortare	corroborare	КРЪПИТИ	to strengthen
fortis	fortis	СИЛНЫИ	strong
roboratio	corroboratio		strengthening
multitudo coytus	multitudo coytus, habundare venereum usum	МНОЖИТЬ ХОТА	to increase sexual desire
carui	carui		caraway
habere odio mulierem	habere odio mulierem	(ЖОНКА) НЕНАВИСТНА	the disgust of the woman

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
344	كسل 3	עצלה	עצלה	עצלה
345	كلخ 8	כלח	כלח	כלח
346	(كلف) تكلف تكلفا 3	התחלף חלוף	התעסק עסק	העמיס עימוס
347	كمون 5	כמון	כמון	כמון
348	لب 7	לב	תוך	לבות
349	- صنوبر 8	לב בטנים	תוך בטנים	-
	لبوب ← معجون			
350	لبن 4,6	חלב	חלב	חלב
351	- بقري 6	חלב פרה	חלב (של) בקר	חלב בקר
352	اللبن الحليب 8	החלב (= kP)	החלב (= kP)	החלב (= kP)
353	لحم 1,4,6,8	בשר	בשר	בשר
354	- ضآني 6	בשר כבש	בשר כבשים	בשר צאן
355	لذيذ: لذيذ المطعم 6,7	ערב הטעם	עדין הטעם	מוטעם
356	لسان: السنة عصافير 8	לינגא אויש	לשונות הצפרים	לשון הצפרים/לשונות הצפרים
	- ثور ← زهر			
357	- الثور 10	לשון השור	לשון השור	לשון השור
358	لعب 2	שעשוע	ששון	שמחה
359	ملعقة 8	לוגמא	מנקה	לקיקה
360	لفت 4,6,8 ← بزر	לפת	לפת	לפתות

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
pigritia	pigritia		indolence
–	balh	КАЛАХЪ	giant fennel
non est ei delectabilis	non est ei delectabilis		to compel himself
cuminum	cimum	КИМОНЪ	cumin
		ІАДРА	kernels
medulle pinearum	medulle pinearum	ІАДРА ШИШЕУНАА	pine kernels
lac	lac	МЛЕКО, МОЛОКО	milk
lac vaccinum	lac vaccinum	МОЛОКО КОРОВЬЕ	cow's milk
lac	lac	МЛЕКО ДОЕНОЕ КОЕ НЕ ЗАСТЫЛО (milk which has been milked but has not cooled)	fresh milk
carnes	carnes	МАСО	flesh, meat
carnes ovine	carnes ovine	МАСО БОРАНЬЕ	sheep's meat
boni saporis	boni saporis, sapidus	ДОБРОГО ЗАПАХУ (of good smell)	tasting delicious
lingua avis	lingua avis	ІАЗЫКЪ ВОРОБЬЕВИИ (sparrow's tongue)	fruit of the ash tree
lingua bovis	(folia) lingue bovis	ІАЗЫКЪ ВОЛОВИИ	ox-tongue
letitia	gratulatio	ВЕСЕЛІЕ	fun
coclear	sorbitio	СО ОРЕХИ (of the size of a nut)	spoonful
rape	rape	РЪПА	turnip

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
361	(لقط) التقط 1	לקט	לקט	לקט
362	لويبا 4	הפולים והרוביאי	–	פישול
363	لوز 8 ← قلب	שקדים	שקדים	שקדים
364	مخّ: مخّ العظام 4	מוח העצמות	מוח העצמות	מוח העצמות
365	مخاخ البيض 6	חלמון הביצה	חלמוני הביצים	מוחות הביצים
366	مريض 3	חולה	חולה	חולה
367	مرق 6	מרק	מרק	מרק
368	مرقة 10	מרק	מרק	מרק
369	مسك 8,10	מור/מוסק	מור/מסך	מושקו/מוסך
370	مضيرة 6	מצירה	מצודה	–
371	ملح 6,8	מלח	מלח	מלח
372	مني 1,2,4,6,8 ← قلة	זרע	שכבת זרע	זרע
373	إمني 9	מזריע/הזרעה	הוציא שכבת זרע/הוצאת שכבת זרע	זרע/השליך הזרע
374	ماء 6,10	מים	מים	מים
375	– الحديد 10	מי הברזל	מי הברזל	מי הברזל
376	– العسل التحل 4	מי הדבש	מי הדבש	מי הדבש
377	نارجيل 8 ← جوز	נוס אנדיה	נרגיל	נארגיל
378	نبات 4	צמחים	צמחים	צמחים
379	نبيذ 8,10	יין	יין	יין
380	نبه: الانتباه من النوم 10	נעור	הקצה מהשינה	ההערה מן השינה
381	نثر 8	עיפר	שם	שם

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
colligere	elligere	ВЫБИРАТИ	to select
faxeoli	faxeoli		lubia-beans
amigdale	amigdale	МИГДАЛЫ	almonds
medulle ossium	medulle ossium	МОЗГЪ КОСТЕН МАСНЫХЪ	bone marrow
vitella ovorum	vitella ovorum	ЖОЛТКЫ ЯЕУНИИ	egg yolk
eger	eger		ill
brodium	aqua	ЮХА	broth
brodium	brodia	ЮХА ЖЕЛЕЗНАА (iron broth)	broth
muscus	muscus	МЪСКУРЪ	musk
			<i>madira</i>
sal	sal	СОЛЬ	salt
		НАСЕНЬЕ	sperm
coytus	seminis emissio	ВЫПУСКАТИ НАСЕНЬЕ	ejaculation of sperm
sucus	sucus	СОКЪ	juice, water
aqua ferrea, aqua ferri	aqua ferri	ВОДЪ ЖЕЛЕЗНАЮ асс.	iron water
aqua mellis	aqua mellis	СЫТА	hydromel
nargil = narciscus	nargil	ВРЕХА ИНДИЕНСКАГО gen.s.	coconuts
plante	plante	ЦВЕТЫ	plants
vinum	vinum		<i>nabīdh</i>
excitatio a sompno	excitatio a sompno	ВСТАВАТИ ОТ СНА	
poni	misceri	ЗАСЫПАТИ	to sprinkle

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
382	نخافة 1	כחישות/רזון	רזות	דלות
383	نخل 6,8	ניפה בנפה/ניפה	ניפה/כבר	ניפה
384	منحول 6	מנופה	–	מנופה
385	منديل 10	בגד	מפה	מנטיל
386	نزل: بمنزلة 3 نَسَاك ← رهبان انتشار ← دوام، قلة	בדרך	כמו	כמו
387	منتشر 9	בקושי	מתקשה	מתקשה
388	(نشط) أنشط 4	הניע	עורר	עורר
389	نضح 6	התבשל	התבשל	התבשל
390	نَضَح 6	בישול	בישול	בישול
391	(نعظ) أنعظ 6	נתן הקושי	–	הוסיף בקושי
392	إنعاض 2,4,10	קושי	קושי	קושי
393	ننع 4	הנענע הוא המינטא	מנטה	מינטא
394	(نفخ) انتفخ 7	התבקע	התנפח	–
395	نَفَّخ 4	נפח	נפח	נפיחה
396	نفس 3,4	נפש	נפש	נפש
397	نفس: النفس الحيوانية 3	הנפש החיונית	הנפש החיונית	הנפש החיונית
398	نفع 6,10	הועיל	הועיל	הועיל
399	أنفع 1,4	יותר מועיל	מועיל יותר/יותר מועיל	יותר מועיל
400	نافع 1,2,4,6,7	מועיל	מועיל	מועיל

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
macies, macilentia	macies	ХУДОБА	emaciation
cribellari	cribellari	ИСЕЪАТИ, ПРОСЕЪАТИ	to sieve, sift
cribellatus	cribellatus		sifted
pannum	torsorium		cloth
sicut	sicut		equivalent to
porrectus	erectus		erect
excitare	provocare	СВУЖАТИ	to incite
coqui	coqui		to be done
decoctio	–		to be done
addere in porrectione virge	addere ad erectionem	ПОМОГАЕТЪ КЪ СЕМУ (is beneficial to this)	to help to get an erection
desiderium coytus	vigor erectionis	КРЪПОСТЬ (strength)	erection
menta	menta		peppermint
mollificari	–	НАДЫМАТИСА	to swell up
inflatio	inflatio	НАДУТИЕ (swelling)	flatulence
anima	anima	ДУША	soul
anima vitalis	anima vitalis	ДУША ЖИВУЦАА (the living soul)	the animal soul
iuvare	conferunt, magis competit	ПОМОГАТИ	to be beneficial
magis iuvant	confert		more beneficial
iuvare	conferre		beneficial

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
401	נָעַע 7	השרה	שרה	השרה
402	نكاح 3 ← آلات	בעילה	–	תשמיש
403	נָכִי 3	הזיק	הזיק	סער
404	ثمل: الثمل الأصفر 9	הנמלים הכרכומיים	–	הנמלים הציטריני
405	نماء 3	גדול	גידול	גידול
406	(نال) تناول 7,8	לקח/אכל	לקח	לקח
407	تناوُل 1	לקיחה	לקיחה	מאכל
408	نوم 2,6,10	ישן/שינה	שינה	שינה/לכתו לישון
409	نيلوفر 5	נילופר	נינופר	נינופרו
	نمبرشت ← بيض، صفرة			
410	هريسة 6	הריסה	ריפות	הריסה
411	هزل 1	רזה	רזה	כחש
412	هَزَل 2	–	דברי עגבים	–
413	هَضَم 6	עכול	עיכול	עכל
414	الهضم الثالث 1,4	הבשול השלישי	העיכול השלישי	העיכול השלישי
415	هليون 4,8	אשפרגי/רומיאה קוניל	הליון	אשפאראגי/ אשפארקש בע' הליון
416	هَمٌّ: الهمّ والغمّ والحزن 3 ← حُزْن	היגון והאנחה והאבל	הדאגא והיגון והאבל	המחשבה והתוגה והאבל
417	(هاج) هيَّج 6	העיר	עורר	עורר
418	ورل 8	האנקה והוא אל וריל	אנקה	לב התמרים (k=)

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
infundere	infundere	МОУИТИ	to soak
accessus	accessus	МУЖЕСТВО (manliness), ТО (that thing), СЕ (this thing)	intercourse
molestare	molestare	ШКОДИТИ	to be harmful
formice citrine	formice citrine	МЪРАВЕИ ЧЕРЪЛЕННИ (red ants)	yellow ants
vegetativus	vegetationis		growth
accipere	accipere	ВЪЗАТИ, АТИ, ПОЖИВАТИ (ingest)	to take
usus	usus		to be taken
cum iverit dormitum	quando vadit dormitum	ЛОЖАСЕ (having laid down to sleep)	sleep
nenufar	nenufar	НЕЛОФАРЪ	nenuphar
ferculum	harisa		<i>harīsa</i>
macrescere	extenuari		to become meager
		РЕЧИ ФРИВЪВНИИ (bantering words)	jesting
digestio	digestio	НИТТИ	digestion
tertia digestio	tertia digestio	ВЪ НИТТИ ТРЕТЬЕМ	the third digestion
sparagus = halium	sparatus	ГДАЕНОГО (ГАЛЕНОВО?) see note	asparagus
cogitatio	cogitatio	ТУГА	worry, anxiety, sorrow
excitare	incitare	ВОЗБУЖАТИ	to stimulate
dactili	dactili	ДАКАО	varan

	Maimonides	Anonymous 1	Anonymous 2	Zerahyah
419	وصف 6	חבר/סיפר	זכר	עשה/סיפר
420	صفحة 6,8	תאר	נוסחה	מעשה
421	(ولد) أولد 4	הוליד	הוליד	הוליד
422	توليد 4	הולדה	התילדות	תולדה
423	متولد 4	מתילד	נולד	נולד

Latin 1	Latin 2	Slavonic	Translation
narrare	describere	писати (write)	to prescribe
modus	compositio, modus		composition
generare	generare	рожати (give birth to)	to produce
generatio	generatio		production
generari	generari		being produced

Bibliography

- Ackermann, H., "Moses Maimonides (1135–1204): Ärztliche Tätigkeit und medizinische Schriften," *Sudhoffs Archiv* 70 (1986): 44–63.
- Aldabi, M., *Sefer Shevilei Emunah*, Warsaw 1874.
- Antidotarium Nicolai*. See van den Berg.
- Arberry, A.J., trans., "A Baghdad Cookery Book (K. al-Ṭabikh)," in *Medieval Arab Cookery: Essays and Translations*, ed. by M. Rodinson, A.J. Arberry, and C. Perry, Blackawton 2001, pp. 19–90.
- al-Arbūlī, *Un tratado nazarí sobre alimentos: Al-Kalām 'alā l-agḍiya de al-Arbūlī*, ed. and trans. by A. Díaz García, Almería 2000.
- Aristotle, *Aristotle's "De Anima." Translated into Hebrew by Zerahyah ben Isaac ben She'altiel Hen—A Critical Edition with an Introduction and Index*, ed. by G. Bos, Leiden 1994.
- Asín Palacios, M., "Noticia de los Mss. árabes del Sacro-Monte de Granada," *Revista del Centro de Estudios Históricos de Granada y su Reino* 1 (1911): 249–278.
- Aumer, J., *Die arabischen Handschriften der K. Hof- und Staatsbibliothek in München*, München 1866.
- Avishur, Y., *Shivḥei ha-Rambam*, Jerusalem 1998.
- Baron, S.W., *A Social and Religious History of the Jews*, 2nd rev. and enl. ed., 18 vols., New York 1952–1985.
- Beit-Arié, M., "A Palaeographical Description of the Jerusalem Hebrew Manuscript," in Maimonides, *Moses Maimonides on the Causes of Symptoms: Maqāla fī bayān al-a'rād wa-al-jawāb 'anhā—Ma'amar ha-Haqrā'ah—De Causis Accidentium*, ed. by J.O. Leibowitz and Sh. Marcus, in collab. with M. Beit-Arié, E.D. Goldschmidt, F. Klein-Franke, E. Lieber, and M. Plessner, Berkeley 1974, pp. 34–38.
- Beit-Arié, M., "Targumim bilti Yedu'im shel Sifrei Refu'ah la-Rambam," *Kiryat Sefer* 38 (1963): 567–572.
- Beit-Arié, M., *Unveiled Faces of Medieval Hebrew Books: The Evolution of Manuscript Production—Progression or Regression?*, Jerusalem 2003.
- Ben-Sasson, M., "Maimonides in Egypt: The First Stage," *Maimonidean Studies* 2 (1991): 3–30.
- van den Berg, W.S., ed., *Eene middelnederlandsche vertaling van het "Antidotarium Nicolai": Met den latijnschen tekst der eerste gedrukte uitgave van het Antidotarium Nicolai*, Leiden 1917.
- de Biberstein Kazimirski, A., *Dictionnaire arabe-français: Contenant toutes les racines de la langue arabe*, new ed., 2 vols., Paris 1960.
- al-Bīrūnī, *K. al-Ṣaydana fī l-ṭibb: Al Biruni's Book on Pharmacy and Materia Medica*, ed. and trans. by H.M. Said, 2 vols., Karachi 1973.

- Blau, J., *The Emergence and Linguistic Background of Judaeo-Arabic: A Study of the Origins of Middle Arabic*, Jerusalem 1981.
- Bos, G., "Ibn al-Jazzār on Sexuality and Sexual Dysfunction and the Mystery of 'Uбайд ibn 'Alī Ibn Jurāja ibn Ḥillauf Solved," *Jerusalem Studies in Arabic and Islam* 19 (1995): 250–266.
- Bos, G., "Maimonides' Medical Works and Their Contribution to His Medical Biography," *Maimonidean Studies* 5 (2008): 243–266.
- Bos, G., "Maimonides on the Preservation of Health," *Journal of the Royal Asiatic Society*, Series 3, 4.2 (1994): 213–235.
- Bos, G., *Novel Medical and General Hebrew Terminology from the 13th Century: Translations by Hillel Ben Samuel of Verona, Moses Ben Samuel Ibn Tibbon, Shem Tov Ben Isaac of Tortosa, and Zerahyah Ben Isaac Ben She'altiel Hen*, Oxford 2011 (*Journal of Semitic Studies*, Supplement Series, vol. 27).
- Bos, G., *Qusṭā ibn Lūqā's Medical Regimen for the Pilgrims to Mecca*. The Risāla fī tadbīr safar al-ḥajj, Leiden, E.J. Brill, 1992.
- Bos, G., *Novel Medical and General Hebrew Terminology from the 13th Century: Volume Two*, Oxford 2013 (*Journal of Semitic Studies*, Supplement Series, vol. 30).
- Bos, G., M. Hussein, G. Mensching, and F. Savelsberg, eds., *Medical Synonym Lists from Medieval Provence: Shem Tov Ben Isaac of Tortosa, Sefer ha-Shimmush, Book 29—Part 1: Edition and Commentary of List 1 (Hebrew-Arabic-Romance/Latin)*, Leiden 2011.
- Bos, G., G. Mensching, and J. Zwink, *Romance and Latin Terms in Moses ibn Tibbon's Hebrew Translation of Ibn al-Jazzār, "Zād al-musāfir wa-qūt al-ḥādir," bk. 7, chs. 7–30* (forthcoming).
- Brockelmann, C., *Geschichte der arabischen Literatur*, 2nd ed., 2 vols. and 3 suppl. vols., Leiden 1937–1949.
- Bulanin, D.M., *Tajnjaja tajnych, in Pamjatniki literatury Drevnej Rusi. Konec XV–pervaja polovina XVI veka*, Moscow, 1984, pp. 534–591, 750–754.
- Burnett, C., "The Latin Versions of Maimonides' *On Sexual Intercourse (De coitu)*," in *Between Text and Patient: The Medical Enterprise in Medieval and Early Modern Europe*, eds Florence Eliza Glaze and Brian K. Nance, *Micrologus' Library*, 39, 2011, pp. 467–480.
- Cohen, M.R., "Maimonides' Egypt," in *Moses Maimonides and His Time*, ed. by E.L. Ormsby, Washington 1989, pp. 21–34.
- Daems, W., *Nomina Simplicium Medicinarum ex Synonymariis Medii Aevi Collecta: Semantische Untersuchungen zum Fachwortschatz hoch- und spätmittelalterlicher Drogenkunde*, Leiden 1993 (*Studies in Ancient Medicine*, vol. 6).
- al-Damīrī, K. *Ḥayāt al-ḥayawān al-kubrā*, 5th ed., 2 vols, n.p. 1978; trans. by A.S.G. Jayakar: *Ad-Damīrī's Ḥayāt al-ḥayawān: A Zoological Lexicon*, 2 vols., London 1908.
- Darmesteter, A., and D.S. Blondheim, *Les gloses françaises dans les commentaires talmudiques de Raschi*, Paris 1929.

- Davidson, H., "Maimonides' Putative Position as Official Head of the Egyptian Jewish Community," in *Ḥazon Naḥum: Studies Presented to Dr Norman Lamm in Honor of His Seventieth Birthday*, ed. by Y. Elman and J.S. Gurock, New York 1998, pp. 115–128.
- Davidson, H., *Moses Maimonides: The Man and His Works*, New York 2005.
- De Martini, U., *Maimonide Segreto dei Segreti*, Rome 1960.
- Dienstag, J.I., "Translators and Editors of Maimonides' Medical Works," in *Memorial Volume in Honor of Prof. Süßmann Muntner*, ed. by J.O. Leibowitz, Jerusalem 1983, pp. 95–135.
- Dietrich, A., ed. and trans., *Dioscurides Triumphans: Ein anonymer arabischer Kommentar (Ende 12. Jahrh. n. Chr.) zur Materia medica*, 2 vols., Göttingen 1988 (*Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, Philologisch-Historische Klasse, Dritte Folge*, vol. 173).
- Dioscurides, *Des Pedanios Dioskurides aus Anazarbos Arzneimittellehre in fünf Büchern*, trans. by J. Berendes, Stuttgart 1902, repr. Wiesbaden 1970.
- Dioscurides, *Pedanii Dioscuridis Anazarbei De Materia Medica Libri Quinque*, ed. by M. Wellmann, 5 bks. in 3 vols., repr. in 1 vol., Berlin 1958.
- Dols, M.W., *Medieval Islamic Medicine: Ibn Riḥwān's Treatise "On the Prevention of Bodily Ills in Egypt"*, Berkeley 1984.
- Dozy, R.P.A., *Supplément aux Dictionnaires arabes*, 2nd ed., 2 vols., Leiden 1927.
- E.1.2 = *Encyclopaedia of Islam*, new ed., 12 vols., Leiden 1960–2004.
- Encyclopaedia Judaica*, 16 vols., Jerusalem 1971.
- Endress, G., "Reading Avicenna in the Madrasa: Intellectual Genealogies and Chains of Transmission," in *Arabic Theology, Arabic Philosophy: From the Many to the One—Essays in Celebration of R.M. Frank*, ed. by J.E. Montgomery, Leuven 2006, pp. 371–422.
- Fellmann, I., *Das Aqrābādīn al-Qalānīsī: Quellenkritische und begriffsanalytische Untersuchungen zur arabisch-pharmazeutischen Literatur*, Beirut 1986 (*Beiruter Texte und Studien*, vol. 35).
- Foucault, M., *L'usage des plaisirs (Histoire de la sexualité, vol. 2)*, Paris 1984.
- Freudenthal, G., "Maimonides' Philosophy of Science," in *The Cambridge Companion to Maimonides*, ed. by K. Seeskin, New York 2005, pp. 134–166.
- Freytag, G.W., *Lexicon Arabico-Latinum*, 4 vols., Halis Saxonomum 1830–1837.
- Friedenwald, H., *The Jews and Medicine: Essays*, 2 vols., Baltimore 1944, repr. New York 1967.
- Friedman, M., "Ha Rambam 'Ra'is al-Yahud' (Rosh ha-Yehudim) be-Mizrayim," in *Al pi ha-be'er: Mehkarim be-hagut Yehudit uve-mahshevet Yisra'el mugashim le-Ya'akov Blidshtain*, ed. by U. Ehrlich, H.T. Kreisler, and D.J. Lasker, Be'er Sheva 2008, pp. 413–435.
- Galen, *De bonis malisque sucis*, ed. by G. Helmreich, Leipzig 1923 (*Corpus Medicorum Graecorum*, vol. 5.4.2).

- Galen, *Claudii Galeni Opera Omnia*, ed. by C.G. Kühn, 20 vols., Leipzig 1821–1833, repr. Hildesheim 1967.
- Goitein, S.D., “Ḥayyei ha-Rambam le-Or Gilluyim ḥadashim min ha-Genizah ha-qahirit,” *Perakim* 4 (1966), pp. 29–42.
- Goitein, S.D., *A Mediterranean Society: The Jewish Communities of the Arab World as Portrayed in the Documents of the Cairo Geniza*, 6 vols., Berkeley 1999.
- Goitein, S.D., “Moses Maimonides, Man of Action: A Revision of the Master’s Biography in Light of the Geniza Documents,” in *Hommage à Georges Vajda: Études d’histoire et de pensées juives*, ed. by G. Nahon and C. Touati, Leuven 1980, pp. 155–167.
- Graetz, H., *Geschichte der Juden*, 11 vols., Leipzig 1890–1909.
- Harvey, W.Z., “Sex and Health in Maimonides,” in *Moses Maimonides: Physician, Scientist, and Philosopher*, ed. by F. Rosner and S.S. Kotttek, Northvale/NJ 1993, pp. 33–39.
- Hasselhoff, G.K., “Johannes von Capua und Armengaud Blaise als Übersetzer medizinischer Werke des Maimonides,” in *Wissen über Grenzen: Arabisches Wissen und lateinisches Mittelalter*, eds A. Speer and L. Wegener, *Miscellanea Mediaevalia*, 33, Berlin and New York, 2006, pp. 340–356.
- Hasselhoff, G.K., “The Reception of Maimonides in the Latin World: The Evidence of the Latin translations in the 13th to 15th Century,” *Materia Giudaica*, 6 (2001), 258–280.
- Hinz, W., *Islamische Maße und Gewichte: Umgerechnet ins metrische System*, repr. Leiden 1970 (*Handbuch der Orientalistik*, vol. 1, suppl. vol. 1.1).
- Hopkins, S., “The Languages of Maimonides,” in *The Trias of Maimonides: Jewish, Arabic, and Ancient Culture of Knowledge*, ed. by G. Tamer, New York 2005, pp. 85–106.
- Huss, M., ed., *Don Vidal Benveniste’s Melitsat Efer we-Dinah: Studies and Critical Edition* (in Hebr.), Jerusalem 2003.
- Ibn al-‘Adīm, *K. al-Wuṣṣla ilā l-ḥabīb fī waṣf al-ṭayyibāt wa-l-ṭīb*, ed. by S. Maḥjūb, 2 vols., Aleppo 1986–1988.
- Ibn al-Bayṭār, *Al-Jāmi‘ li-mufradāt al-adwiya wa l-aghdhya*, 4 pts. in 2 vols., Beirut 1992; trans. by L. Leclerc: *Traité des simples*, 3 vols., Paris 1877–1883, repr. Paris n.d.
- Ibn Ezra, attr., *Sefer Hanisyonot: The Book of Medical Experiences*, ed. and trans. by J.O. Leibowitz and S. Marcus, Jerusalem 1984.
- Ibn Janāḥ, *K. al-Uṣūl: The Book of Hebrew Roots*, ed. by A. Neubauer, Oxford 1875.
- Ibn al-Jazzār, *Ibn al-Jazzār on Sexual Diseases and Their Treatment: A Critical Edition of “Zād al-musāfir wa-qūt al-ḥādīr” (Provisions for the Traveller and Nourishment for the Sedentary)*, Book 6, ed. and trans. by G. Bos, London 1997 (*The Sir Henry Wellcome Asian Series*).
- Ibn Lūqā, *K. fī l-Bāḥ*, ed. by N. Ali Barhoum, PhD diss., Erlangen 1974.
- Ibn Lūqā, *K. fī l-Bāḥ wa mā yuḥtāju ilayhi min tadbīr al-badan fī isti‘mālīhi*, ed. by G. Haydar, PhD diss., Erlangen 1973.

- Ibn Lūqā, *Qustā ibn Lūqā's Medical Regime for the Pilgrims to Mecca: The "Risāla fī tadbīr safar al-ḥajj,"* ed. and trans. by G. Bos, Leiden 1992.
- Ibn Sahl, *Dispensatorium Parvum (al-Aqrābādihīn al-saghīr)*, ed. by O. Kahl, Leiden 1994.
- Ibn Sayyār al-Warrāq, *K. al-Ṭabīkh*, ed. by K. Öhrnberg and S. Mroueh, Helsinki 1987 (*Studia Orientalia*, vol. 60).
- Ibn Sīnā, *K. al-Qānūn fī l-ṭibb*, 5 bks. in 3 vols., repr. Beirut n.d.
- Ibn Sīnā, *Risāla fī l-bāh*, ms Brit. Museum 1349, 13 (= Add. 23403, fols. 172–177).
- Ibn Zuhr, *K. al-Aghdhiya (Tratado de los Alimentos)*, ed. and trans. by E. García Sánchez, Madrid 1992 (*Fuentes Árabe-Hispanas*, vol. 4).
- Ibn Zuhr, *K. al-Iqtisād fī iṣlāḥ al-anfus wa-l-ajsād*, ms El Escorial 834.
- Ibn Zuhr, *K. al-Taysīr fī l-mudawāt wa-l-tadbīr (Book on the Facilitation of Treatments and Diet)*, ed. by M. al-Khourī, Damascus 1983.
- Iskandar, A.Z., *A Catalogue of Arabic Manuscripts on Medicine and Science in the Wellcome Historical Medical Library*, London 1967.
- Jacquart, D., and C. Thomasset, *Sexuality and Medicine in the Middle Ages*, trans. by M. Adamson, Cambridge 1988.
- al-Kindī, *K. al-Bāh*, ed. by G. Celentano: *Due scritti medici di al-Kindī*, Naples 1979 (*Istituto Orientale di Napoli, Supplemento n. 18 agli Annali*, vol. 39), fasc. 1, pp. 11–36.
- al-Kindī, *K. Kīmīyā' al-ʿitr wat-taṣīdāt: Buch über die Chemie des Parfüms und die Destillationen—Ein Beitrag zur Geschichte der arabischen Parfümchemie und Drogenkunde aus dem 9. Jahrh. p.c.*, ed. and trans. by K. Garbers, Leipzig 1948 (*Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes*, vol. 30).
- Kraemer, J.L., "The Life of Moses ben Maimon," in *Judaism in Practice: From the Middle Ages through the Early Modern Period*, ed. by L. Fine, Princeton 2001, pp. 413–428 (*Princeton Readings in Religions*).
- Kraemer, J.L., "Maimonides' Intellectual Milieu in Cairo," in *Maimonide: Philosophe et savant (1138–1204)*, ed. by T. Lévy and R. Rashed, Leuven 2004, pp. 1–37.
- Kraemer, J.L., *Maimonides: The Life and World of One of Civilization's Greatest Minds*, New York 2008.
- Kroner, H., ed., "Eine medizinische Maimonides-Handschrift aus Granada," *Janus* 21 (1916), pp. 203–247; repr. in *Beiträge zur Geschichte der arabisch-Islamischen Medizin: Aufsätze*, vol. 4, ed. by F. Sezgin, in collab. with M. Amawi, D. Bischoff, and E. Neubauer, Frankfurt am Main 1987, pp. 312–356.
- Kroner, H., ed., *Shenei Ma'amarei ha-Mishgal: Eḥad 'al 'inyanei ha-Mishgal we-eḥad 'al Ribbuy ha-Mishgal—Ein Beitrag zur Geschichte der Medizin des XII. Jahrhunderts an der Hand zweier medizinischer Abhandlungen des Maimonides auf Grund von 6 unedierten Handschriften dargestellt und kritisch beleuchtet*, Berlin 1906.
- Kroner, H., *Zur Terminologie der arabischen Medizin und zu ihrem zeitgenössischen hebräischen Ausdrücke: An der Hand dreier medizinischer Abhandlungen des Maimonides*, Berlin 1921.

- Lane, E.W., *Arabic-English Lexicon*, 8 vols., London 1863–1879.
- Langermann, Y.Tz., “Arabic Writings in Hebrew Manuscripts: A Preliminary Listing,” *Arabic Sciences and Philosophy* 6.1 (1996): 137–160.
- Langermann, Y.Tz., “Gersonides on the Magnet and the Heat of the Sun,” in *Studies on Gersonides: A Fourteenth-century Jewish Philosopher-Scientist*, ed. by G. Freudenthal, Leiden 1992, pp. 267–284.
- Langermann, Y. Tz., “L’œuvre médicale de Maimonide: Un aperçu général,” in *Maimonide: Philosophe et savant (1138–1204)*, ed. by T. Lévy and R. Rashid, Leuven 2004, pp. 275–302.
- Leibowitz, J.O., “Maimonides: Der Mann und sein Werk—Formen der Weisheit,” *Ariel* 40 (1976): 73–89.
- Levinger, J., “Was Maimonides ‘Rais al-Yahud’ in Egypt?,” in *Studies in Maimonides*, ed. by I. Twerski, Cambridge 1990, pp. 83–93.
- Lewis, B., “Maimonides, Lionheart and Saladin,” *Eretz-Israel* 7 (1964): 70–75.
- Maimonides, *Hilkhot De’ot*, in *Mishneh Torah: Sefer ha-Madda’—Mishneh Torah: The Book of Knowledge*, ed. and trans. by M. Hyamson, Jerusalem 1965.
- Maimonides, *Ma’amar ‘al hizzuq ko’ah ha-gavra (On the Increase of Physical Vigour)*, in *Rabbeinu Mosheh Ben Maimon: Ketavim Refu’iyim (Medical Works)*, vol. 4, ed. by S. Muntner, Jerusalem 1965, pp. 33–65.
- Maimonides, *Maimonides’ Commentary on the Aphorisms of Hippocrates*, trans. by F. Rosner, Haifa 1987 (Maimonides’ Medical Writings, vol. 2).
- Maimonides, *Maimonides on Sexual Intercourse: Fi ‘l-jima*, trans. by M. Gorlin, Brooklyn/NY 1961 (*Medical Historical Studies of Medieval Jewish Medical Works*, vol. 1).
- Maimonides, “Maimonides’ Treatise to a Prince, Containing Advice on Sexual Matters,” ed. by S.M. Stern, in *Maimonidis Commentarius in Mischnam [Corpus Codicum Hebraicarum Medii Aevi*, pt. 1], vol. 3, Copenhagen 1966, pp. 17–21.
- Maimonides, *Mishnah in Perush R. Moshe Ben Maimon: Makor we-Targum*, trans. by J. Kafih, 6 pts. in 7 vols., Jerusalem 1963–1968.
- Maimonides, *Moses Maimonides on the Causes of Symptoms: Maqāla fī bayān al-a’rād wa-al-jawāb ‘anhā—Ma’amar ha-Haqra’ah—De Causis Accidentium*, ed. by J.O. Leibowitz and Sh. Marcus, in collab. with M. Beit-Arié, E.D. Goldschmidt, F. Klein-Franke, E. Lieber, and M. Plessner, Berkeley 1974.
- Maimonides, “Moses Maimonides’ Two Treatises on the Regimen of Health: *Fī tadbūr al-ṣiḥḥah* and *Maqālah fī bayān ba’d al-a’rad wa-al-jawāb ‘anhā*,” ed. and trans. by A. Bar-Sela, H.E. Hoff, and E. Faris, *Transactions of the American Philosophical Society*, New Series 54.4 (1964): 3–50.
- Maimonides, *On Asthma*, 2 vols. ed. and trans. by G. Bos (Arabic text and English trans., vol. 1), and ed. by G. Bos and M.R. McVaugh (Medieval Hebrew and Latin trans., vol. 2), Provo/UT 2002–2008.
- Maimonides, *On the Elucidation of Some Symptoms*, ed. and trans. by G. Bos (forthcoming).

- Maimonides, *On Poisons and the Protection against Lethal Drugs*, ed. and trans. by G. Bos, in collab. with M.R. McVaugh (Medieval Latin trans.), Provo/UT 2009.
- Maimonides, *On Rules Regarding the Practical Part of the Medical Art*, ed. and trans. by G. Bos and Y.Tz. Langermann, Provo/UT 2014.
- Maimonides, *Sharḥ asmā' al-'uqqār (L'explication des noms des drogues): Un glossaire de matière médicale composé par Maimonide*, ed. by M. Meyerhof, Cairo 1940; trans. by F. Rosner: *Moses Maimonides' Glossary of Drug Names*, Haifa 1995 (*Maimonides' Medical Writings*, vol. 7).
- Maimonides, *Šarḥ fuṣūl Abuqrāt: Der Kommentar zu den Aphorismen des Hippokrates*, ed. and trans. by C. Schliwski, PhD diss., Köln 2004.
- Maimonides, *Shmonah Perakim: The Eight Chapters of Maimonides on Ethics—A Psychological and Ethical Treatise*, ed. and trans. by J.I. Gorfinkle, New York 1966.
- Maimonides, *Treatises on Poisons, Hemorrhoids, Cohabitation*, 2nd ed., trans. by F. Rosner, Haifa 1988 (*Maimonides' Medical Writings*, vol. 1).
- al-Majūsī, *Kāmil al-ṣinā'a al-ṭibbīya*, repr. from MS A.Y. 6375 Istanbul University Library, ed. by F. Sezgin, Frankfurt am Main 1985 (*Publications of the Institute for the History of Arabic-Islamic Science*, Series C: *Facsimile Editions*, vol. 16.1–3).
- Mensching, G., *La sinonima delos nonbres delas mediçinas Griegos e Latynos e Arauigos: Estudio y edición crítica*, Madrid 1994.
- Meyerhof, M., "The Medical Work of Maimonides," in *Essays on Maimonides: An Octocentennial Volume*, ed. by S.W. Baron, New York 1941, pp. 265–299.
- Muntner, S., ed., *Al ha-Ḥayyim ha-Miniyyim: Ha-Higienah we-ha-Ṭippul ha-Refu'i bahem—Sexual Life (Hygiene and its Medical Treatment): Collection of Mediaeval Treatises: [1] Pseudo-Maimonides, Ma'amar al Razei ha-Ḥayyim ha-Miniyyim (On Sexual Life)*, Hebrew trans. by S. Muntner; [2] Abu 'Ali Ibn Sina (Avicenna), *De Coitu: From the Third Book of his Canon (III, 20, l. 11–39)*, Hebrew trans. by R. Nathan Hameathi?; [3] Obeid Ibn G'ur[G]ana Hilug the Physician, *Tractatus de Impotentia Coeundi*, Hebrew trans. by Anonymus (13th Century), 1st ed. Jerusalem 1965.
- Musallam, B.F., *Sex and Society in Islam: Birth Control before the Nineteenth Century*, Cambridge 1966 (*Cambridge Studies in Islamic Civilization*).
- Narboni, Moshe, *Sefer Oraḥ Ḥayyim*, MS Munich 276.
- Nasrallah, N., trans., *Annals from the Caliphs' Kitchens: Ibn Sayyār al-Warrāq's Tenth-Century Baghdadi Cookbook*, Leiden 2007 (*Islamic History and Civilization*, vol. 70).
- Paulus Aegineta, *The Seven Books of Paulus Aegineta: With a Commentary Embracing a Complete View of the Knowledge Possessed by the Greeks, Romans, and Arabians on All Subjects Connected with Medicine and Surgery*, trans. by F. Adams, 3 vols., London 1844–1847.
- Perry, C., "The Description of Familiar Foods," in *Medieval Arab Cookery: Essays and Translations*, ed. by M. Rodinson, A.J. Arberry, and C. Perry, Blackawton 2001, pp. 273–465.

- Perry, C., "Kitāb al-Ṭibākha," in *Medieval Arab Cookery: Essays and Translations*, ed. by M. Rodinson, A.J. Arberry, and C. Perry, Blackawton 2001, pp. 467–475.
- Pormann, P., "Al-Rāzī (d. 925) on the Benefits of Sex: A Clinician Caught between Philosophy and Medicine," in *O Ye Gentlemen: Arabic Studies on Science and Literary Culture—In Honour of Remke Kruk*, ed. by A. Vrolijk and J.P. Hogendijk, Leiden 2007, pp. 134–145.
- Pseudo-Maimonides, "Ma'amar al Razei ha-Ḥayyim ha-Miniyyim," in *Al ha-Ḥayyim ha-Miniyyim. Ha-Higienah we-ha-Ṭippul ha-Refu'ī bahem—Sexual Life (Hygiene and its medical treatment): Collection of Mediaeval Treatises*, ed. by S. Muntner, Jerusalem 1965, pp. 19–43.
- Pseudo-Thābit ibn Qurra, *K. al-Dhakhīra fī 'ilm al-ṭibb*, ed. by G. Sobhy, Cairo 1928.
- Ravitzky, A., *Mishnato shel R. Zeraḥyah b. Isaac b. She'altiel Hen*, PhD diss., Jerusalem 1977.
- al-Rāzī, *K. al-Ḥāwī fī l-ṭibb*, vols. 1–23, Hyderabad 1952–1974.
- al-Rāzī, *K. al-Bāh wa-manāfī'ihī wa-maḍārrihi wa-mudawātihi*, MS Leiden 1308.
- al-Razi, *Liber Rasis ad Almansorem*, Venice, 1487.
- Richler, B., *Hebrew Manuscripts in the Bibliotheca Palatina in Parma: Catalogue*, Palaeographical and Codicological Descriptions by M. Beit-Arié, Jerusalem 2001.
- Riddle, J., *Contraception and Abortion from the Ancient World to the Renaissance*, Cambridge 1992.
- Rodinson, M., "Recherches sur les documents arabes relatifs à la cuisine," *Revue des Études Islamiques* 17 (1949): 95–165; repr. as "Studies in Arabic Manuscripts," in *Medieval Arab Cookery: Essays and Translations*, ed. by M. Rodinson, A.J. Arberry, and C. Perry, Blackawton 2001, pp. 91–163.
- Rodinson, M., A.J. Arberry and C. Perry, eds., *Medieval Arab Cookery: Essays and Translations*, Blackawton 2001.
- Ryan, W.F., "Maimonides in Muscovy: Medical Texts and Terminology," *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 51, 1989, pp. 43–65.
- Sa'adya Ga'on, *Tehillim 'im Targum we-Perush ha-Gaon Rabbeinu Sa'adya Ben Yoseph Fayyumi*, ed. by J. Kafih, Jerusalem 1966.
- Savage-Smith, E., *A New Catalogue of Arabic Manuscripts in the Bodleian Library, University of Oxford*, vol. 1: *Medicine*, Oxford 2011.
- Schwartz, D., "Magiyah, madda' nisyoni u-metodah madda'it be-mishnat ha-Rambam (Magic, Experimental Science and Scientific Method in Maimonides' Teachings)," in *Sefer Zikkaron le-Yoseph Barukh Sermoneta (Joseph Baruch Sermoneta Memorial Volume)*, Jerusalem 1998 (*Jerusalem Studies in Jewish Thought*, vol. 14).
- Schwarz, A.Z., *Die hebräischen Handschriften der Nationalbibliothek in Wien*, Leipzig 1925.
- Schwarz, A.Z., D.S. Loewinger, and E. Roth, *Die hebräischen Handschriften in Österreich (Ausserhalb der Nationalbibliothek in Wien)*. New York 1973 (*American Academy for Jewish Research: Texts and Studies*, vol. 4: *Hebrew Manuscripts in Austria*).

- Se'adyah ibn Danān, *Sefer ha-Šorašim*, ed. by M. Jiménez Sánchez, Granada 1996.
- Seidel, E., review of H. Kroner, "Eine medizinische Maimonides-Handschrift aus Granada," *Mitteilungen zur Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften* 17 (1918): 48–54.
- Serikoff, N., *Oriental Manuscripts and Printed Books Collection: Catalogue of Arabic Manuscripts of the Haddad Collection* (Online Catalogue), London 2002.
- Shailat, I., *Iggerot ha-Rambam*, 2 vols., Jerusalem 1987–1988.
- Slovar' russkogo jazyka XI–XVII vv.*, Moscow, 1975–.
- Sobolevskij, A.I., *Perevodnaja literatura Moskovskoj Rusi XIV–XVII vekov*, St Petersburg, 1903 (reprint: Leipzig: Zentralantiquariat der DDR, 1989), pp. 401–409.
- Speranskij, M.N., *Iz istorii otrečennykh knig. IV. Aristotelevy vrata ili Tajnaja tajnych*, Pamjatniki drevnej pis'mennosti i iskusstva, CLXXI, St Petersburg, 1908.
- Spitzer, Amitai, "The Hebrew Translations of the Sod ha-sodot and its Place in the Transmission of the Sirr al-asrār," in *Pseudo-Aristotle: The Secret of Secrets: Sources and Influences*, ed. W.F. Ryan and Charles B. Schmitt, Warburg Institute Surveys IX, London, 1982, pp. 34–54.
- Sreznevskij, I.I., *Materialy dlja slovarja drevne-russkogo jazyka*, St Petersburg, 1893–1912.
- Steinschneider, M., *Die arabische Literatur der Juden: Ein Beitrag zur Literaturgeschichte der Araber, grossenteils aus handschriftlichen Quellen*, Frankfurt am Main 1902 (*Bibliotheca Arabico-Judaica*).
- Steinschneider, M., *Hebraeische Bibliographie* 10.55 (1870).
- Steinschneider, M., *Die hebräischen Übersetzungen des Mittelalters und die Juden als Dolmetscher*, Berlin 1893, repr. Graz 1956.
- Steinschneider, M., *Verzeichniss der hebräischen Handschriften in Berlin*, 2 vols., Berlin 1878–1897, repr. in 1 vol., Hildesheim 1980.
- al-Ṭabarī, *Firdaws al-ḥikma*, ed. by M.Z. Siddiqi, Berlin 1928.
- Taube, M., "The 15th c. Ruthenian Translations from Hebrew and the Heresy of the Judaizers: Is there a Connection?," in V.V. Ivanov et al., eds, *Speculum Slaviae Orientalis: Muscovy, Ruthenia and Lithuania in the Late Middle Ages*, Moscow: OGI, 2005 [= UCLA Slavic Studies, IV], pp. 185–208.
- Taube, M., "The Kievan Jew Zacharia and the Astronomical Works of the Judaizers," in W. Moskovich et al., eds, *Jews and Slavs*, III, Jerusalem: Hebrew University, 1995, pp. 168–198.
- Taube, M., "Transmission of Scientific Texts in 15th-Century Eastern Knaan," *Aleph: Historical Studies in Science and Judaism*, 10, 2, 2010, pp. 315–353.
- Taube, M., *The Logika of the Judaizers: a 15th-century Ruthenian Translation from Hebrew. Critical Edition of the Slavic Texts presented alongside their Hebrew Sources with Introduction, English Translation, and Commentary*, Jerusalem: Israel Academy of Sciences and Humanities, 2016.
- Thomson, Francis, "The Slavonic Translations of the Old Testament," in Jože Krašovec, ed., *Interpretation of the Bible*, Ljubljana–Sheffield, 1988, pp. 605–920.

- Ullmann, M., *Islamic Medicine*, trans. by J. Watt, Edinburgh 1978.
- Ullmann, M., *Die Medizin im Islam*, Leiden 1970 (*Handbuch der Orientalistik*, vol. 1, suppl. vol. 6.1).
- Vogelstein, H., and P. Rieger, *Geschichte der Juden in Rom*, 2 vols., Berlin 1895–1896.
- Vullers, I.A., *Lexicon persico-latinum etymologicum*, Bonn, 1855, repr. Graz 1962.
- Waines, D., *In a Caliph's Kitchen*, London 1989.
- Weisser, U., *Zeugung, Vererbung und pränatale Entwicklung in der Medizin des arabisch-islamischen Mittelalters*, Erlangen 1983.
- Wilenski, M.L., ed., "Hanhagat ha-Beri'ut ba-Mishgal Laqu'aḥ mi-Rabbi Mosheh Maimon Zikhrono li-Bherakhah," *AAJR Proceedings* 56 (1990): 101–113.
- WKAS = *Wörterbuch der klassischen arabischen Sprache*, ed. by the Deutsche Morgenländische Gesellschaft, Wiesbaden 1957–.
- Zotenberg, H., ed., *Catalogues des manuscrits hébreux et samaritains de la Bibliothèque Impériale*, Paris 1866.

Index of the First Hebrew Translation (Anonymous)

- ביצה טרמינטה 46
 ביצים/ביצים 17, 45
 ביצי התרנגול 113
 ביצי תרנגולים 113
 ← חלמון
 בלשמי ← זרע
 בן ← יונה
 בעילה 402
 בצל 31
 בצל לבן 32
 בצל מרינה 7
 בצלים 34, 34
 הבצלים ובסגולה הלבן 33
 (בקע) התבקע 394
 בָּשׂוּל: בישול 390
 הבשול השלישי 414
 (בשל) בישל 231
 התבשל 389
 בשר 353
 בשר כבש 354
 בתולה: בתולות 40

 גאליה 286
 גדול 405
 גולבאן 71
 גוף 67
 גירופלי 313
 גלאנגר/גלנגר 117
 גן ← זרע
 גרגר: גרגר אלזום והוא הידוע בפלפל
 השחור 78
 גרוד 91
 (גרש) לגרש 236
 גשם 67

 דבורה ← דבש
 דבר: הדברים החמים 242
 הדברים הנהוגים 15
 דבש: דבש דבורים 255
 דבש דבורים שהוסר קצפו 254
 דבש שהוסר קצפו 256
 ← משקה
 דג: דג שייט 180
 ← טבור

 אבטיח 35
 אבטיחים 35
 אבל: האבל והיגון והאנחה 89
 ← יגון
 אבר 260
 אברים 261
 אגוז: אגוז הנדי 75
 אגוז מושקדא 76
 אד 22
 (אדם) התאדם 101
 אויש ← לינגא
 אוקיה: אוקי' 19
 אוקיות 21
 שתי אוקיות 20
 אורוגא/אורוגה/ארוגא 60
 אורטיגא 16
 אילן: אילנות ← פירות
 אכל 8, 90, 237, 276, 406
 אמה 95, 323
 אנדיה ← נוס
 אנחה ← אבל, יגון
 אניס 18
 אנקה: האנקה והוא אל וריל 418
 אפון: אפונים 102, 306
 אפורבי 291
 ארמולץ 324
 ארץ: הארץ הזאת 41
 אשה: האשה הנמאסת 190
 ← מאוס
 אשך: אשכי השועל העב 114
 אשפינקש 6
 אשפרגי 415

 בגד 385
 בגר 42
 בהמן: בהמן לבן ובהמן אדום 44
 בובינה ← לנגא
 בָּטוּל: ביטול 37
 בטן 38
 שפל הבטן 325
 בטנה: בטנים 331
 לבבי הבטנים 331
 ← זרע
 ביצה 48

חיוני ← פועל	דם 131
חלב 350, 352	דק 129, 169
חלב פרה 351	דקה: דקות 154
חלוק ← פרט	דרהם 125
חלמון: חלמון הביצה 365	דר' 125, 127
חלמון הביצה הטרמיטא 213	ב' דרהם 126
חלמון ביצת תרנגולת 210	דרונג 128
חלמונים מביצי התרנגולת 214	דרך: בדרך 386
חלמוני ביצי העופות 212	
חלמוני ביצי התרנגולת 214	הולדה 422
חלמוני ביצי התרנגולת הילדה 211	הזנה 281
חלף: התחלף חלוף 346	הזק: הזיקים 226
חלש) החליש 229	הזרעה 373
חלשה: חולשה 282	הנהגה 122
חם 85, 173	הנעה 88
היה חם 171	העדר ← תאווה
חם: חום 84	הפך: הפכים 223
חמאה 187	הרחקה: הרחקת המחשבה 264
חמום: חימום 175	הריסה 410
חמוץ 103	הרכבה 157
חמימות 175	התאמה: התאמת נסיונה 207
חמם) חימם 172	התמדה: התמדת הקושי 137
לחמם 174	
חסא 109	וריל: אל וריל ← אנקה
חפף) חיפף 130	
חרדל 107	זג ← צמוק
חתיכה 322	זכך) זיכך 215
	זכרות: זכרות השור 144
טבור: טבור דג שייט 177	זלם: אלזלם ← גרגר, זרע
טבל 287	זנברי 165
טבע 233, 234	זנגביל 166
טלה: טלאים 108	זקנה: זקנות 246
טעם 238	זרע 25, 372
ערב הטעם 355	זרע הבטנים 80
טרבנטינא ← זרע	זרע בלשמי 77
	זרע אלזלם והוא פלפל שחור 79
יגון: היגון והאנחה והאבל 416	זרע טרבנטינא 82
← אבל	זרע הלפת זרע צנון הגנים 26
יגיעה: היגיעה והעמל 53	זרע אלקקל 81
יונה: בני יונה 293	זרע קנים ← רטבה
יונים 99	זרעים 27, 28
יטב: הטיב ריחו 241	← מעוט
יין 116, 194, 379	
(ילד) הוליד 421	חבר 419
(יעל) הועיל 216, 307, 398	חד 85
יקיצה 189	חולה 366
ירק: ירקות 39	חזק) חזיק 338
ישן 408	לחזק 340
	חזק 339

- מור 369
 מושקדא ← אגוז
 מותר 300
 מזון 277, 278
 מזונות 278
 מזונות מורכבות 279
 280 מזונות העשויות למשגל
 מזיק 224, 225
 מזריע 373
 מח: מוח העצמות 364
 מוחות 132
 מוחים 132
 מחשבה ← הרחקה, הרחק
 מים 374
 מי הברזל 375
 מי הדבש 376
 מינטא ← נענע
 208 מכאיב: מכאיב הראש
 מלאכה 220
 מלח 371
 מנגב 70
 מנהג 273
 מנוחה 161
 מְנַפֵּה: מנופה 384
 מסך ← שמן
 מעוט: מיעוט 328
 329 מיעוט הזרע
 330 מעוט הקושי ומיעוט הזרע והתאוה
 מעט 326
 המעיט 327
 מעשה 199
 296 מְפַלֵּג: מופלג
 מצירה 370
 מרחץ 100
 מרינה ← בצל
 158 מְרַקֵּב: מורכב
 ← מזון, רפואות
 מרק 367, 368
 מרקחת 61, 249
 250 מרקחת הלבבות
 מרקחות 62
 משגל 72
 341 רבוי המשגל
 ← מזון, עניין, עשייה
 משח 133, 134
 למשוח 188
 משיכה 59
 משקה 194
 197 המשקה המשמח
 כבש 221
 ← בשר
 כונה: בכונה 319
 מבלתי כונה 321
 על הכונה 320
 כח ← התיש
 כחישות 382
 כלה) כילה 235
 כלח 345
 כלי: כלים 11
 כלי הזרע 12
 כלי המשגל 13
 כמון 347
 142 (כמש) הכמיש
 כרויה 342
 כרכומי ← נמלה
 כתוש 147
 כתש 129
 לב 348
 לב בטנים 349
 לבבות 335
 332 לבבי הפסתוק
 333 לבבי השקדים
 ← בטנה
 לוגמא 359
 לוז: לוזים 43
 (לוש) לש 247
 ליטרה 151
 ליט' 152
 לינגא אויש 356
 167 לנגא בובינה
 לפת 183, 360
 ← זרע
 לקח 193, 406
 לקט 361
 לקיחה 407
 357 לשון: לשון השור
 מאוס: מאוס האשה 343
 מאכל 239
 240 מאכלים
 מאנה 52
 מאסיש 29
 מבוא 124
 מבטל 36
 מוסק 369
 מועיל 400
 399 יותר מועיל

- עכול 413
 עלמה: עלמות 63
 עמד 245
 עמל ← יגיעה
 ענב: ענבים 271
 ענבר 272
 ענין: ענינים 104
 ענייני המשגל 14
 עפאן 248
 עפר (עפר) 143, 381
 עצלה 344
 עצם ← מח
 ערב (ערב) עירב 115, 227
 ← טעם
 ערוה: סביב הערוה 275
 עשה 4, 266, 267
 לעשות 5, 268
 עשה פעולה 1
 עשוי 270
 עשיה: עשייה 268
 עשיית המשגל 269

 פבל ← רטבה
 פול: הפולים והרוביא 362
 פלטרי 243
 פלפל 305
 פלפל ארוך 120
 ← גרגר, זרע
 פניס 288
 פסתוק 298
 ← לבב
 פעל: פועל 301
 פועל חיוני 302
 פועל טבעי 303
 פעלה: פעולה 2, 3, 301
 ← עשה, רחק
 פרדין 83
 פרה ← חלב
 פרוש: הפרושים 159
 פרט: פרטים חלוקים 64
 פרי: פירות האילנות 58
 פשטנגא/פשטנגה/פשטנגא 65
 פשטנגא מדברית 66

 צאן 221
 צום 219
 צלה 204, 336
 צלוי 205, 258
 צמוק: צמוקים מנוקים מזניהם 163

 משקה דבש 196
 משקה התפוחים 195
 מתילד 423
 מתיקה 96, 97
 מתיקות 96, 98

 (נגב) ניגב 69
 נדה 105
 (נהג) התנהג 121
 נוס: נוס אנדיה 377
 (נוע) הניע 86, 388
 הניע תנועה חזקה 87
 (נוק) הויק 224, 403
 ניילה 203
 נילופר 409
 נמלה: הנמלים הכרכומיים 404
 נעור 380
 נענע: הנענע הוא המינטא 393
 (נפה) ניפה 383
 ניפה בנפה 383
 נפח 395
 נפרד 294
 נפש 396
 הנפש החיונית 397
 (נצל) להנצל 161
 נתך 94
 התיך 93

 סביב ← ערוה
 סגלה: סגולה 110, 111
 ← בצל
 (סור) הוסר ← דבש
 סחוט 258
 סחט 257
 סיסמאן 186
 סקר: סוכר 181
 סם: סמים 139
 (ספר) סיפר 419
 סקנקור 180

 עב ← אשך
 (עבה) התעבה 106
 עדשה: עדשים 251
 עוגה 244
 עוף: עופות 259
 ← חלמון
 (עור) העיר 417
 עורק: עורקים 253
 (עזר) עזר על 274

- 155 הרכיב
 138 רפואה
 139 רפואות
 140 רפואות מורכבות
 285 רתח(ת) הרתיח
 299 שאר(ר) נשאר
 73 שבח
 228 שד
 252 שווי
 145 שומר
 שועל ← אשך
 שור ← זכרות, לשון
 שחוק 170, 222
 שחק 169
 שייט ← דג, טבור
 200 שייל: שייל שנטמריא
 (שים) שם 153, 304
 200 שין: שין שלמון הוא שקאקל
 שלוק 185, 218
 שלך: השליך האבק 143
 (שלם) נשלם 92
 שלמון ← שין
 שלק 184, 217
 168a שלשול: מי שיש בו שלשול
 שמחה 292
 (שמן) להשמן 112
 שמן 135
 136 שמן שיש לו ריח טוב ויש בו מסך
 שמן סיסאמן/שמן סיסמאן/שמן
 סיסמאן 206
 267 (שמש) השתמש
 שְׁנָה: שינה 408
 שנטמריא ← שייל
 שעור 310, 311
 שעשוע 358
 שפל ← בטן
 שקאקל ← שין
 334, 363 שקדים
 ← לב
 שקט 182
 שקל 56
 57 שמינית שקל
 198 שרג
 401 (שרה) השרה
 שתה 191
 שתיה 192, 193
- צמח: צמחים 378
 צנון 290
 ← זרע
 קוניל ← רומיאה
 קטנה 209
 קלוי 337
 קלוף 317, 318
 קלף 314
 קלפה 315
 316 קלפת אתרוג
 קלקל: אלקלקל ← זרע
 קגילה 312
 קפא 265
 265 הקפיא
 קצף ← דבש
 24 (קרה) קירר
 23 התקרר
 308 קשוא: קישואים
 קשי: קושי 392
 בקושי 387
 נתן הקושי 391
 ← התמדה, מעוט
 קשר 315
 ראש ← מכאוב
 רבוי ← משגל
 (רגל) הרגיל 178
 146 רגל: הרגלים
 רוביאי ← פולים
 176 רודה
 160 רוח: רוחות
 415 רומיאה קוניל
 230 רופא: רופאים
 411 רזה
 382 רזון
 30 רחב(ב) הרחיב
 283, 284 רחץ
 264 רחוק: הרחיק המחשבה
 263 רַחֵק: רוחק הפעולה
 148 (רטב) הרטיב
 רטבה: רטבה אומרים שהוא פבל ויש אומרים
 שהוא זרע קנים 150
 רטוב 149
 (ריח) הריח 241
 ריח 201
 בעל ריח טוב 162
 ← שמן
 156 רכב(ב) התרכב

תנועה ← הניע	תאבילה 51
תנור 297	תאווה 202
תפוח ← משקה	העדר התאווה 289
תרנגול: תרנגול סריס 113, 141	← מעוט
← ביצים	תאנה: תאנים 55
תְּרַנְגָּלוֹת: תרנגלות 123	תאר 420
← חלמון	(תבל) תיבל 49, 241
תשמיש 179	תבלין 28, 50
(תשש) התיש כח 142	תגבורת 295
	תוספת 168

Index of the Second Hebrew Translation (Anonymous)

<p>ביצים נימרשת 46
 ביצי השועל הגס 114
 113 בצי התרנגולים הזכרים
 ← חלמון
 בלסאן ← חב
 בצל 31
 בצל לבן 32
 33 הבצל ובלבד הלבן
 בצלים 34
 בקר ← חלב
 בשבאסא 29
 בשול: בישול 390
 231, 265 (בשל) בישול
 התבשל 389
 (בשם) בישם 241
 בשם: בשמים 262
 242 הבשמים החמים
 בשר 353
 בשר כבשים 354
 בתולה 40
 גאליה 286
 גדול: גידול 405
 גולבאן 71
 גוף 67
 גזר 65
 גזר מדברי 66
 גיד: גידים 253
 גמע 90
 גס ← ביצים
 גרגירא/גרגירה 60
 גרישה 236
 גרעין ← צמוק
 גרש 235
 דאגה: הדאגה והיגון והאבל 416
 דאר: דאר פלפל 120
 דאר ציני 119
 דבורה ← דבש
 דבר: דברי המשגל 13
 הדברים המורגלים 15
 ← עגב
 דבש 255
 254 דבש של דבורים מוסר הקצף</p> | <p>אבטיח: אבטיחים 35
 אבל ← דאגה, יגון
 אבר 260, 323
 אבר השזר 144
 ראש האבר 95
 אברים/איברים 11, 261
 אברי המשגל 13
 אברי שכבת זרע 12
 75 אגוז: אגוז הנראג'יל
 אגוזים 74
 אד: איד 22
 אדמומית: נעלה עליהם
 אדמומית 101
 אוקיה 19
 אוקיות 21
 ב' אוקיות 20
 אכל 8
 אכל מזונו 276
 האכיל 237
 אילן ← פרי
 אנגרה 16
 אפון: אפונים 102
 ארוגא 60
 ארץ: אלו הארצות 41
 אשה ← שנאה
 אשפנד 6
 אשקאקול 200
 אשקיל 7
 אתרוג ← קלף
 בא: הביא קושי 391
 באן ← שמן
 בגר 42
 בהמן: בהמן אדום ולבן 44
 בטול: ביטול הפעל 263
 264 ב(י)טול המחשבה
 (בטל) ביטל לבטל 229
 לבטל 37
 מבטל 36
 בטן 38
 בטנה: בטנים 331
 תוך בטנים 331, 349
 ביצה 48
 ביצים 17, 45</p> |
|---|---|

- חלב 350, 352
 חלב (של) בקר 351
 חל'י: בעלי חולי המעים 168a
 חלמון: חלמוני הביצים 365
 חלמוני ביצי הצפרים 212
 חלמוני הביצים הרכים 213
 חלמוני ביצי תרנגולות 214
 חלמוני הביצים של תרנגולת 210
 חלמוני ביצי התרנגולות 210
 חלמונות התרנגולות הצעירות לשנים 211
 חלק: חלקים מוחלקים 64
 (חלש) החליש 142, 229
 חם: חום 84
 חם 85, 173
 ← בשם
 חמאה 187
 חמום: חימום 174, 175
 חמוץ 103
 (חמם) חימם 172
 התחמם 171
 חצרה ← חבה

 טבור: טיבור 198
 ← סביב, סקנקור
 טבל 287
 טבע 233, 234
 טבעי ← פעלה
 טגון 244
 (טגן) טיגן 336
 טייב 241
 טלה: טלאים 108
 טעם 238
 ← עדין

 (יבש) ייבש 69
 התיבש 68
 יגון: היגון והאבל 89
 ← דאגה
 יגיעה: יגיעה והעמל 53
 יד ← רגל
 יונה: בני יונה 293
 יונים 99
 בני היונים 293
 יין 116, 194, 379
 (ילד) הוליד 421
 (יסף) הוסיף 178
 (יעל) הועיל 216, 398
 ירק: ירקות 39
- דבש מוסר הקצף 256
 ← מים
 דג ← סקנקור
 דם 131
 דק 129
 דקוק 147
 דקות 154
 דרהם 125, 127
 ב' דרהם 126

 הוצאה: הוצאת שכבת זרע 373
 הליון 415
 הנהגה 122
 הנעה 88
 הפך: הפכים 223
 הקצה: הקצה מהשינה 380
 הרבה? 312
 הרכבה 157
 השויה 252
 השמנה 112, 188
 התלדות 422
 התמדה: התמדת הקושי 137
 התמדת השתיקה 219

 זכר 155
 ← ביצה
 זלם: אל זלם ← חב
 (זלף) זילף 130
 זנבק 165
 זנגביל 166
 זקנה 246
 זרע 25
 זרע לפת זרע צנון פרדסיים 26
 זרעים 27
 ← אבר, הוצאה, מעוט, שכבה

 חב: חב בלסאן 77
 חב אל זלם והוא פלפל של
 שחורים 79
 חב אל עזיז והוא הידוע בבלפלין
 השחורים 79
 חב אל קלקל 81
 חבה: אל חבת חצרה 82
 חולה 366
 חזוק: חזוק 340
 (חזק) חזיק 338
 חזק 339
 חזרת 109
 חיוני ← נפש, פֶּעַל

- מלח 371
 מלפפון 118
 מנהג 273
 מנטה 393
 (מנע) נמנע 245
 מנקה 359
 מסך 369
 מעוט: מיעוט 328
 מעוט הזרע 329
 מעוט הקושי ומיעוט הזרע והתאוה 330
 (מעט) התמעט 326
 מעים – חלי
 מעשיה 268
 מפה 385
 מצודה 370
 מר: מור 369
 – שמן
 מְרָגֵל: מורגל – דבר
 מרחץ 100
 מְרַכֵּב: מורכב 158
 – רפואה
 מרק 367, 368
 מְרַקֵּחַ: מרוקח – שמן
 מרקחת 249
 מרקחת התוכים 250
 מרקחות 62
 משגל 72
 – דבר, מזון, רבוי
 משח 133, 134
 משיכה 59
 משקה 194
 משקה של דבש 196
 משקה המשמח 197
 משקה של תפוח 195
 מתיקה 96, 97
 מתיקות 96, 98
 מתקשה 387
 נדה 105
 (נהג) הנהיג 121
 נולד 423
 נוסף 296
 (נוע) הניע 86
 הניע תנועה חזקה 87
 (נזק) הזיק 403
 נזק: נזקים 226
 נינופר 409
 נסיון: נתאמת נסיונה 207
 (נפה) ניפה 383
 כבר 383
 כבש: כבשים 221
 – בשר
 כולנגאן 117
 (כון) נתכונן 92
 כלח 345
 כלי 309
 כמו 386
 כמון 347
 כנף: כנפי העוקץ 325
 כסל: כסלים 248
 כפי 310
 כרויא 342
 לבד 294
 לבן – בצל
 לוז: לוזים 43
 (לוש) לש 247
 לח 149
 לפת 360
 – זרע
 לקח 406
 לקט 361
 לקיחה 5, 407
 לשון: לשון השור 357
 לשונות הצפרים 356
 – פרח
 מאכל 239
 מאכלים 240
 מבוא 124
 מבשל: מבושל 232
 מבשם: מבושם – שמן
 מועיל 400
 מועיל יותר / יותר מועיל 399
 מותר 300
 מזון 277
 המזונות של תאות המשגל 280
 מזיק 224, 225
 מַחֵ: מוח העצמות 364
 מוחות ראשים 132
 מַחֵלֵק: מוחלק – חלק
 מחשבה – בטול, שוט
 מְטַגֵּן: מטוגן 337
 מיבש 70
 מים 374
 מי הברזל 375
 מי הדבש 376
 מכאיב: מכאיב הראש 208

- 305 פלפל
 120 פלפל ארוך
 ← דאר, חב
 298 פסתק
 1 פֶּעַל: פעל פועל
 2, 3, 301 פֶּעַל: פועל
 הפעל החיוני 302
 ← בטול, פֶּעַל
 פעלה: פעולה טבעית 303
 פרביון 291
 פרדסי ← זרע
 פרח: פרח לשון השורר 167
 פרי: פירות האילנות 58
 פשתק: תוך פשתק 332
 צאן 221
 צלה 204
 צלוי 205
 צמוק: צמוקים מנוקים מגרעיניהם 163
 צמה: צמחים 378
 צנובר: תוך (ה) צנובר 331
 צנון 290
 ← זרע
 צפור: צפרים 259
 ← חלמון, לשון
 קורא 83
 קטן: קטנה 209
 קטף 324
 קלה 336
 קלוי 91
 קלוף 317, 318
 קלף 314
 קלף אתרוג 316
 קלפה: קליפות 315
 קלקל: אל קלקל ← חב
 קצח 203
 קצף ← דבש
 קרנפל 313
 קרפא אלטיב 76
 קרר) התקרר 23
 קשוא: קשואין 308
 קשי: קושי 392
 ← התמדה, מְעוֹט
 ראוי 307
 ראש ← אבר, מִחָ, מכאיב
 רבוי: רבוי המשגל 341
 רגל: הידים והרגלים 146
 394 (נפח) התנפח
 395 נֶפֶח
 396 נפש
 397 הנפש החיונית
 נראגיל ← אגוז
 נרגיל 377
 (נתך) התיך 93
 נתן 143
 סביב: סביב האבר
 והטבור 275
 סגלה: סגולה 110, 111
 סדאב 176
 סיע: סייע על 274
 סִכָּר: סוכר 181
 סלגם 183
 (סנו) סינן 215
 סקנקור 180
 דג השייטה הסקנקור 180
 טבור בסקנקור 177
 סריס ← תרנגול
 עאקררחא 243
 עבה) התעבה 106
 עגב: דברי עגבים 412
 עדין: עדין הטעם 355
 עדשה: עדשים 251
 עורר) עורר 388, 417
 עזיז: אל עזיז ← חב
 עכול: עיכול 413
 העיכול השלישי 414
 עמל 199
 ← יגיעה
 ענב: ענבים 271
 ענבר 272
 ענין: ענינים 104
 (עסק) התעסק עסק 346
 עצלה 344
 עצם ← מִחָ
 עקֶץ: עוקץ 325
 ← כנף
 (ערב) עירב 115, 227
 עשה 4, 266, 267
 עשוי 270
 עשיה: עשייה 220, 268
 פאניד 288
 פול: פולים 306
 פילגש: פילגשים 63

- 206 שמן שמשמין
 145 שָׁמֵר: שומר
 186 שמשמין
 ← שמן
 343 שְׁנֵאוֹה: שנאת האשה
 408 שְׁנָה: שנה
 ← הקצה
 190 שְׁנוֹא: שנואה
 310, 311 שְׁעוֹר
 24 שֶׁפֶךְ
 200 שְׁקֹאקֶל
 363 שְׁקֵד: שקדים
 333, 334 תוֹךְ (ה)שְׁקֵדִים
 182 שְׁקֵט
 56 שְׁקֶל
 57 שְׁמִינִית שְׁקֶל
 401 שְׁרָה
 358 שְׁשׁוֹן
 191 שְׁתָּה
 192, 193 שְׁתִּיה
 שְׁתִּיקָה ← התמדה
 202 תֹּאוֹה
 ← מִזוֹן, מְעוֹט
 55 תֹּאנָה: תאנים
 49 תֵּבֶל) תֵּיבֶל
 28, 50 תְּבִלִין
 51 תְּבִשִׁיל: תבשילין
 54 תְּדַרִיג: תדריג לֶבֶן וְאָדוּם
 348 תוֹךְ
 335 תוֹכִים
 ← בְּטֵנָה, מְרַקַחַת, צְנוּבֵר, פֶּשֶׁתֶק, שְׁקֵד
 179, 295 תוֹסַפֶּת
 153 תֵּלָה
 תְּנוּעָה ← נוֹעַ
 297 תְּנוּרָה
 189 תְּעוּרָה
 52 תְּרַנְגֵבִין
 תְּרַנְגוּל ← בִּיצָה
 141 תְּרַנְגוּלִים סְרִיסִים
 תְּרַנְגֵּלַת ← חֶלְמוֹן
 123 תְּרַנְגוּלוֹת
 ← חֶלְמוֹן
 160 רוּחַ: רוחות
 151 רוּטֵל
 152 רוּטֵל/רוּטֵלִין
 230 רוּפֹא: רופאים
 411 רוּזָה
 382 רוּזוֹת
 30 רַחֲבִי (רחב)
 284 רַחֲצָה
 283 רַחֲץ
 148 רַטֵּב (רטב)
 150 רַטְבָּה
 201 רִיחַ
 162 רִישׁוֹ טוֹב
 162 רִישׁוֹ
 410 רִישׁוֹת
 156 רִכְבֵּב (רכב)
 138 רִפּוּאָה
 139 רִפּוּאוֹת
 140 הַרְפּוּאוֹת הַמּוֹרְכּוֹבוֹת
 289 רִפּוּן
 282 רִצּוֹן
 319 בְּרִצּוֹן
 285 רִתַּח (רתח)
 299 רִשָּׁא (שאר)
 228 רִשָּׁד
 73 רִשׁוֹט: שוטט המחשבה
 שוּעֵל ← בִּיצָה
 שוֹר ← אֲבֵר, לֶשׁוֹן, פֶּרַח
 222 שְׁחֹזֶק
 170 שְׁחֹזֶק
 257 שְׁחַט
 169 שְׁחַק
 שִׁיטָה ← סְקִנְקוֹר
 206 שִׁירְגִ'
 372 שְׁכַבָּה: שכבת זרע
 373 הוּצִיא שְׁכַבַּת זֶרַע
 ← אֲבֵר, הוּצִיאָה
 185, 218 שְׁלוֹק
 184, 217 שְׁלֹק
 304, 381 שְׁם
 292 שְׁמַחָה
 135 שְׁמֹן
 136 שְׁמֹן בֶּאֱזֵן מְרוּקָה מְבוּשֵׁם בְּמוֹר

Index of the Third Hebrew Translation (Zerahyah Ben Isaac Ben She'altiel Hen)

<p>(בטל) ביטל 229 בטן 38 ביצה 45, 48 ביצה מבושלת מעט 46 ביצות 45, 47 ביצים/ביצים 17 ביצי (ה)תרנגולים 113 ביצי התרנגולות 113 ← אָדָם, מֶחַ בלשמו ← גרעין בצל 31 בצל לבן 32 בצלים 31, 34 הבצלים וכל שכן הבצלים הלבנים 33 בקר ← חלב ברזל ← מים בְּשׂוּל: בישול 390 (בשל) בישל 217, 231 התבשל 389 בשם: בשמים 28, 50 בשר 67, 353 בשר צאן 354 בתולה 40 גאריש ← מרקחת גְּדוּל: גידול 405 גואריש 61 גוף 67 גיד: גיד של השור 144 גילה 292 גלאנגא 117 (גמר) נגמר 92 גרפולו 313 גריש ← מרקחת גרעין: גרעיני בלשמו 77 גרעיני אלזם ופלפל השחורים 79 גרעיני הפיני 80 גרעיני קלקל 81 דבורה ← דבש דבר: הדברים החמוצים 103 דבש: דבש של דבורים 255 דבש דבורים מוסר הקצף 254 דבש מוסר הקצף 256</p>	<p>אבטיח: אבטחים 35 אבל ← מחשבה, תוגה אבר 260 אברים 261 ← מְעוּט אגוז: אגוז מושקדא 76 אד: אדים 22 אָדָם: אודם הביצות 210 אודם הביצות שהם מעט מבושלות 213 עלה עליו אודם 101 אודמי ביצות 210, 214 אודמי ביצות הצפרים 212 אודמי ביצות התרנגולות 214 אודמי ביצות התרנגולות הקטנות 211 אונקיה: אונק' 19, 21 ב' אונק' 20 אורוקא / ארוקא 60 אורטיקי 16 אילן: אילנות ← פרי אישטינק 180 אישטינקי ← טבור אכל 8, 90, 237 אמברי 272 אמה 323 ← עטרה אניסו 18 אספינאגי 6 אסקרופולו 57 אפרוח: אפרוחי יונים 293 אשה: אשה רואה 105 ← מיאוס אשנוז 203 אשפאראגי 415 אשפארקש: אשפארקש בע' הליון 415 אשקיל 7 אשרוב 194 אתרוג ← קליפה (באר) התבאר ← נסיון בגר 42 בהמן: בהמן אדום ולבן 44 בטוּל: ביטול 37 ביטול המחשבה 264 ביטול הפעולה 263</p>
---	--

- חמימות 84, 175
 חמם) חיים 172
 התחמם 171
 חסה: חסות 109
 חפף) חיפף 130
 חרדל 107
 חתיכה 322
 טבול: טיבול 51
 טבור: טבורי אישטינקי 177
 טבל 287
 טבע 233, 234
 טוב 216
 עשה ←
 טעם 238
 טרַח: (ה)טורח 53, 179, 199
 יבש) ייבש 69
 יבֶשׁ: קיבל יובש 68
 יונה: יונים 99
 אפרוח ←
 יין 116, 194, 379
 יין מדבש 196
 היין המשמח 197
 יין של התפוחים 195
 ילד) נולד 423
 הוליד 421
 יסף) הוסיף 143
 הוסיף בקושי 391
 יעל) הועיל 307, 398
 ירך: בין יריכיו 198
 פִּיטִינִיּוֹן ←
 ירק: ירקות 39
 ישון) לישון ← הלך
 יתר) נותר 299
 כולנגאן 117
 כוס 309
 כחש 411
 כלח 345
 כלי: כלים 11
 הכלים של זרע 12
 כלי התשמיש 13
 כמו 386
 כמון 347
 כצרה ← חבה
 כרויא 342
 כתוש 147
 כתש 129
 יין, מים ←
 דחה) לדחות 236
 דלות / דִּלְתָ / דִּלְתָ 382, 154
 דם 131
 דק 129
 דרהם 125, 127
 ב' דרהם 126
 דרונג' 128
 דרכמה: דרכמ' 125
 הזק: הזיק 226
 הליון ← אשפארקש
 הלך) לכת: לכתו לישון 408
 הנהגה 122
 הערה: ההערה מן השינה 380
 הפך: הפכים 223
 הריסה 410
 יג' 71
 זלם: אלזלם ← גרעין, חב
 זנבק 165
 זנגביל 166
 זקנה 246
 זרע 25, 372, 373
 זרע לפתות זרע צנון פרדסי 26
 זרעים 27, 28
 כלים מעוט, שלך ←
 זרעון: זירעונים 102
 חב: חב אלזלם הנק' פלפל השחורים 78
 חבה כצרה 82
 חבט 227
 חולה 366
 חוליה: חוליות השדרה 325
 עצם ←
 חזק) חזיק 338
 לחזק 340
 חזק 339
 עור ←
 חלב 350, 352
 חלב בקר 351
 חלק: חלקים מובדלים 64
 חלש) החליש 229
 חם 85, 173
 רפואה ←
 חמאה 187
 חמום: חימום 174, 175
 חמוץ ← דבר

- 376 מי הדבש
 מינטא 393
 מכאיב ← ראש
 מלאכה 220
 מלח 371
 מנהג 273
 מנוחה 161
 מנטיל 385
 מננא 52
 מנפה: מנופה 384
 מעוט: מיעוט 328
 מיעוט הזרע 329
 מיעוט פשוט האבר ולמיעוט הזרע ולמיעוט
 התאווה 330
 מיעוט הרצון 289
 (מעט) מיעט 327
 מעט ← אדם, ביצה
 מעשה 3, 268, 420
 מעשה: מעושה? 258
 מצוה: מיצוע 252
 מקום: אילו המקומות 41
 מקלף: מקולף 317, 318
 מרחץ 100
 מרק 367, 368
 מרקחת 249
 מרקחת הלבנות 250
 המרקחות הנקראות גרישים בע'
 גאריש 62
 משח 133
 משיחה 134
 (משך) למשוך 59
 מתיקה 96, 97
 מתיקות 98
 מתקשה 387
 נארגיל 377
 (נהג) התנהג 121
 (נזק) הזיק 224
 נח 182
 נינופרו 409
 נמלה: הנמלים הציריני 404
 נסיון: התבאר נסיונה 207
 נערה: נערה קטנה 209
 (נפה) ניפה 383
 נפיחה 395
 נפש 396
 הנפש החיונית 397
 נקבה: הנקבה השנואה 190
 נתך 94
 לב: לב פיני 331
 לב השקדים 334
 לב התמרים 418
 לבות 335, 348
 לבות הפוסתיק 332
 ← מרקחת
 לוז: לוזים 43
 (לוש) לש 247
 לח 149
 ליטרה: ליט' 151, 152
 לפת: לפתות 360
 ← זרע
 לקח 4, 193, 406
 לקט 361
 לקיקה 359
 לשון: לשון הצפרים 356
 לשון השור 357
 לשונות הצפרים 356
 ← פרח
 מאד: מאד מאד 296
 מאוס: מיאוס האשה 343
 מאכל 407
 מאצי 29
 מבוא 124
 מבטל 36
 מוסך 369
 ← שמן
 מועיל 400
 יותר מועיל 399
 מושקדא ← אגוז
 מושקו 369
 מותר 300
 מזון 239, 240, 277, 278
 מזון מורכב 279
 מזונות 278
 המזונות הנעשות לתשמיש 280
 ← עשה
 מזיק 224, 225
 מן: מוח העצמות 364
 מוחות 132
 מוחות הביצים 365
 מחשבה: המחשבה 73, 264
 המחשבה והתוגה והאבל 416
 ← בטול, תוגה
 מטעם: מוטעם 355
 מייבש 70
 מים 374
 מי הברזל 375

- פול: פולים 306
 פוסטיק 298
 ← לב
 פורביום 291
 פזר 143
 פיטיניון: הפיטיניון ובין יריכיו מתחת 275
 ← עצם
 פייש שייט 180
 פילטרו 243
 פיניי 331
 פיניי מנוקות מכל קליפותיהן 331
 ← גרעין, לב
 פישול 362
 פלפל 120, 305
 פלפל ארוך 120
 ← גרעין, חב
 פניד 288
 פסטיק 298
 פעל ← פִּעֵלָה
 פִּעֵלָה: פעולה 2, 3, 301
 פעולה חיונית 302
 פעולה טבעית 303
 פעל פעולה 1
 ← בטול, עשה
 פרדסי ← זרע
 פרח: פרח לשון שור 167
 פרי: פרי האילנות 58
 (פרנס) התפרנס 276
 פרנסה 281
 פִּשׁוּט: פישוט ← מעוט
 צאן 221
 ← בשר
 ציטריני ← נמלה
 צלה 204
 צלוי 205, 258
 צמוק: צמוקים נקיים 163
 צמח: צמחים 378
 צמק 142
 צנון 290
 ← זרע
 צפור: צפרים 259
 ← אָדָם, לשון
 צָרָד: צורך 282
 קוטן ← עצם
 קורא 83
 קטף 324
 קלה 336
 התיך 93
 נתן 143
 סָגְלָה: סגולה 110, 111
 סוכרו 181
 סוף ← עצם
 סוקרו 181
 (סור) הסיר ← קליפה
 סחג: בעלי הסחג 168a
 סם: סמים 28
 (סגן) סיגן 215
 סער 403
 (ספר) סיפר 419
 סקנקור 180
 סריס ← תרנגולים
 עבה) התעבה 106
 עדשה: עדשים 251
 עוגה 244
 (עור) עורר 86, 388, 417
 עורר תנועה חזקה 87
 עורק: עורקים 253
 עזר: עזר על 274
 עטרה: העטרה של האמה 95
 עִבּוּל: העיכול השלישי 414
 עכל 413
 עלמה: עלמות 63
 עמד 245
 עמוס: העמיס עימוס 346
 (עמס) העמיס ← עמוס
 ענב: ענבים 271
 ענין: עניין 104
 העניינים המורגלים 15
 ענייני התשמיש 14
 עצלה 344
 עצם: העצם שבסוף החוליות הנק' בע'
 קוטן 325
 העצם שעל הערוה הנק' פיטיניון 248
 עצמות ← מַחַ
 ערב 326
 עירב 115
 ערוה ← עצם
 עשה 257, 265, 266, 267, 419
 לעשות 268
 עשה מזון טוב 241
 עשה פעולה 1
 לעשות התשמיש 269
 נעשה 270
 ← מזון

- שחוק 170, 222
 שחק 169
 שטריאון 114
 שײט ← פייש
 שם (שם) 49, 143, 153, 241, 304, 381
 השים 49
 שירג' 206
 ← שמן
 שלוק 185, 218
 (שלד) השליך 235
 השליך הזרע 373
 שלק 184
 (שמח) שימח 30
 שמחה 358
 (שמן) להשמין 112, 188
 שמן 135
 שמן שהיה מתוקן עם מוסך 136
 שמן שירג' 206
 שמשמין 186
 שְׁנָה: שינה 408
 ← הערה
 שעור 310
 שקאקל ← רינגי
 שקד: שקדים 363
 שקדים מנוקים 333
 ← לב
 שקל 56
 (שרה) השרה 401
 שתה 191
 שתיקה 219
 תאוה 202
 ← מעוט, רצון
 תאנה: תאנים 55
 תבלין 50
 תוגה: התוגה והאבל והמחשבה 89
 ← מחשבה
 תולדה 422
 תוספת 168
 תמיד ← קשי
 תמר ← לב
 תנועה ← עור
 תנור 297
 תעורה 189
 תפוח ← יין
 (תפש) לתפוש 5
 (תקן) תִּקְוֹן 241
 תרנגול: תרנגולים סריסים 141
 ← ביצה
- קלוי 337
 קליפה 315
 הסיר קליפתם 314
 קליפות האתרוגים 316
 ← פניי
 קלקל ← גרעין
 קנמון 312
 (קפא) הקפיא 265
 קצף ← דבש
 קרוטי 65, 183
 קרוטי מדבריות 66
 (קרר) קירר 24
 התקרר 23
 קשוא: קישואים 308
 קשי: קושי 392
 הקושי תמיד 137
 ← יסף
- ראש: מכאיב הראש 208
 (רבה) הרבה 178
 רבוי: ריבוי 295
 ריבוי התשמיש 341
 רגל: הרגלים 146
 רודא 176
 רוח: רוחות 160
 רופא: רופאים 230
 רחץ 283, 284
 (רטב) הרטיב 148
 רטבה 150
 ריח 201
 ריחני 162
 רינגי 200
 רינגי בע' שקאקל 200
 (רכב) הרכיב 155
 רפואה 138, 139
 רפואה מורכבת 140
 רפואות 139
 הרפואות החמות 242
 הרפואות המורכבות 140
 רצון: ברצון 320
 ברצון ובתאוה 319
 על בלתי רצון 321
 (רתח) הרתיח 285
- שד: שדיים 228
 שדרה ← חוליה
 שה: שיות 108
 שומר 145
 שור ← גיד, לשון, פרח

תשמיש 72, 402
← כלי, מזון, ענין, עשה, רבוי

תְּרַנְנֻלוֹת: תרנגולות 123
← ביצה

Index of the Latin Translations

The numbers refer to the items in the Glossary. A superscript '1' indicates that the word only appears in this sense in Latin 1; a superscript '2' indicates that the word only appears in this sense in Latin 2. Active and passive verbs and participles, and singular and plural nouns, are listed separately.

- ablui 283
- ablutio¹ 284
- accessus 402
- accipere 406
- accipi¹ 193
- acetosus 103
- addere
 - addere ad¹ 274
 - addere ad erectionem² 391
- additio¹ 168
- adinvenire¹ 267
- administrari² 143, 191, 237
- admixtus² 304
- agitari¹ 227
- alrutba² 150
- alsahag² 168a
- alzelem
 - grana alzelem² 78
- ambra 272
- amigdale 363
 - amigdale mundate 333
 - fructus amigdalarum¹ 334
 - medule amigdalarum² 334
- anima 396
 - anima vitalis 397
- animalis: *see* operatio
- anisum 18
- appetitus
 - appetitus et desiderium² 319
 - appetitus venereus² 202
- apponi¹ 304
- aqua² 367
 - aqua ferrea¹ 375
 - aqua ferri 375
 - aqua mellis 376
- arotuba¹ 150
- assari 204, 336
- assatus 205, 337
- atriplex 324
- attrahendum 59
- augmentum² 168
- aureus 56
- avellane² 43
- balh² 345
- balneum 100
- balsamum
 - grana balsami 77
- been¹ album et rubeum 44
- behen² album et rubeum 44
- bibere¹ 191
- boni saporis 355
- brodium¹ 367
- brodium² 367, 368
- bullire 285
- butirum 187
- calefacere 172, 174
- caleferi 171
- caliditas 84, 175
- calidus 85, 173
- capones¹ 141
- caprini² 141
- carnes 353
 - carnes ovine 354
- carote¹ 65
 - carote silvestres¹ 66
- carui 342
- catas¹ 324
- cepe 31, 34
 - cepe albe 32, 33
- cerebella¹ 132
- cerebra 132
- chelchel/chilkel
 - grana chelchel¹ 82
 - grana chilkel² 82
- choitus² 72
 - see also* coytus
- cibaria 240
 - cibarium coctum¹ 239
 - cibarium compositum¹ 279
 - cibaria facta ad coytum² 280

- cibaria que fiunt ad coytum¹ 280
 fit bonum cibarium¹ 241
 cibus 276
 cibus¹ 277
 cibus² 278
 cibus compositus² 279
 cicera 102
 cifum¹ 309
 see also ciphum
 ciminum² 347
 cinamomum 312
 ciphum² 309
 citroli 308
 clibanus² 297
 coclear¹ 359
 coctem¹ 325
 coctus² 217, 231
 cogitare¹ 73
 cogitatio 416
 colari 215
 colligere¹ 361
 columbe 99
 columbinus
 pulli columbini 293
 colungen¹ 117
 comedere 8
 comedi 90
 confortare¹ 338
 competere² 399
 componere 155
 componi 156
 compositio² 420
 confectio¹ 61, 96, 97, 249
 confectiones 62
 confectio medullarum¹ 250
 conferre² 307, 398, 399
 confici 264, 265
 confici² 247
 conquassari² 227
 consuetudo 273
 contraria¹ 223
 coqui 389
 coqui in aqua² 182
 corona virge 95
 corpus 67
 corroborare² 338
 corroboratio² 340
 cortex 315
 cortex citri² 316
 cortex citrinus¹ 316
 aufertur eorum cortex¹ 314
 cotidie porrectio virge¹ 137
 coytus 72
 coytus¹ 202, 373
 multitudo coytus 341
 desiderium coytus¹ 392
 uti coytus¹ 269
 cribellari 383
 cribellatus 384
 cum desiderio¹ 320
 cum iverit dormitum¹ 408
 cum operationis destructione² 262
 cuminum¹ 347

 dactili 418
 debilitare 229
 decoctio¹ 390
 defectus extensionis virge 330
 delectabilis
 non est ei delectabilis 346
 depositio ymaginationis² 263
 describere² 419
 desiderium
 apud desiderium² 320
 desiderium coytus¹ 392
 suum desiderium remissum magis² 289
 voluntas et desiderium¹ 319
 desinere 245
 destruendum 37
 digestio 413
 tertia digestio 414
 diminuere¹ 327
 diminutio¹ 178
 disrumpere¹ 36
 dissolvi 93
 distemperari² 247
 dolor
 facere dolorem capitis² 208
 provocare dolorem capitis¹ 208
 dormire
 quando vadit dormitum² 408
 doronicum 128
 dorsum: see os
 dosis¹ 237
 drachma 19, 125, 126, 127
 dulcedo 98
 dulcedo² 96, 97

- effectus¹ 220
 effectus² 3
 eger 366
 electuarium² 61, 249
 electuarium ex medullis² 250
 elixari¹ 184
 elixatus 185, 218
 elixatus¹ 217
 vitella ovarum elixatorum parum cocta
 213
 elligere² 361
 emissio
 seminis emissio² 373
 erectio
 addere ad erectionem² 391
 erectio frequenter² 137
 vigor erectionis² 392
 erectus² 387
 eruta, eruca 60
 esse bona 216
 euforbium 292
 evacuationis excessus² 178
 excedens
 non multum excedens² 296
 excitare 88
 excitare¹ 86, 388, 417
 excitatio a sompno 380
 excorticari
 quousque possint excorticari² 314
 excorticatus 91, 317, 318
 exercere coitum² 269
 exiccare 69, 70
 exiccare¹ 142
 exiccati² 68
 expellere 236
 expellere¹ 235
 experiential
 cuius experientia approbata est² 207
 cuius experientia probata est¹ 207
 exponi 153
 exprimi² 257
 extenuare² 235
 extenuari² 411

 fabe 306
 facere 1, 266
 facere² 274
 facilis² 326
 factum 268

 faseoli² 362
 faxeoli¹ 362
 feniculus 145
 ferculum 51
 ferculum¹ 410
 ferculum² 239
 paretur bonum ferculum² 241
 fieri 4
 fistici¹ 298
 fistici mundati¹ 332
 fistuce² 298
 medule fistucarum² 332
 flos linguae bovis 167
 formice citrine 404
 fortis 339
 fricari 130
 fructus 58
 fructus¹ 335
 fructus amigdalorum¹ 334
 furnus¹ 297

 galange² 117
 galline 123
 gareset¹ 62
 gariofli 313
 gaudium¹ 292
 generare 421
 generari 423
 generatio 422
 gessimum¹ 165
 grana
 grana alzelem² 78
 grana balsami 77
 grana chelchel¹ 82
 grana chilkel² 82
 gratulatio² 358
 guiset² 62

 haba casra² 82
 habalzelem¹ 78
 habatacere¹ 83
 habundare venereum usum² 341
 haliun¹ 415
 harisa² 410
 humectare 148
 humidus 149

 imaginari² 73
 impedire² 36

- impinguare 112, 188
 incitare² 417
 indigentia 282
 inflatio 395
 infrigidare 24
 infrigidari¹ 23
 infrigidatus² 23
 infundere 401
 inspissari¹ 106
 instrumenta spermatis² 12
 intercoxae 198
 interruptio tractatus et cogitationis¹ 263
 introitus² 124
 iuvare¹ 307, 398, 400
 iuvenula
 nimis iuvenula¹ 209

 labor 53, 199
 lac 350, 352
 lac vaccinum 351
 latuce 109
 lavari² 284
 lentes² 251
 lenticule¹ 251
 letificativus
 sirupus letificativus² 197
 vinum letificatum¹ 197
 letitia¹ 358
 letitia² 292
 libra 151, 152
 lingua
 lingua avis 356
 lingua bovis 357
 lingua bovis² 144
 locus¹ 124
 loci² 41

 macies 154
 macies 382
 macilentia¹ 382
 macis 29
 macrescere¹ 411
 magis iuvant¹ 399
 mala
 vinum malorum¹ 195
 manna 52
 marcescere² 142
 medici 230
 medicina 138, 139

 medicina composita 140
 medicine calide 242
 medule² 335
 medule amigdalorum² 334
 medule fistucarum² 332
 medulle ossium 364
 medulle pinearum 349
 electuarium ex medullis² 250
 mel 255
 mel apum despumatum 254
 mel despumatum 256
 vinum de melle 196
 melon 35
 membrum 260, 261
 menstruaem: *see* pervenit
 menstruatus 105
 menta 393
 misceri¹ 115
 misceri² 381
 moderatus¹ 296
 modus 420
 modus confectionis² 220
 molestare 403
 mollificari¹ 394
 mulier
 mulier quam habet in odium¹ 190
 mulier quam habet odio² 190
 multitudo coytus 341
 multus 295
 muscus 369
 nux muscata 76
 mundatus: *see* amigdale

 narciscus¹ 377
 nargil 377
 narrare¹ 419
 natura 233, 234
 naturalis: *see* operatio
 nenufar 409
 nocere 225
 nocere² 224
 nocumenta 226
 nucelle¹ 43
 nuclea² 334
 nutrimentum¹ 278
 nutritio² 281
 nutritivus¹ 281
 nux muscata 76

- odium
 habere odio mulierem 343
 odor 201
 odoriferus 162
 offendere¹ 224
 olera 39
 oleum 135
 oleum sirag² 206
 oleum sireg¹ 206
 oleum temperatum 136
 operari² 267
 operatio¹ 3
 operatio 2, 301
 operatio animalis² 302
 operatio naturalis 303
 operatio vitalis¹ 302
 opposita² 223
 ortensis
 semen radices ortensis 26
 os¹ 325
 os pectinis¹ 248
 os quod est in extremitate spine dorsi²
 325
 medulle ossium 364
 ovum 45, 48
 ovum parum coctum¹ 46
 ovum sordibile² 46
 ova gallinarum¹ 113
 see vitella
 ovinus 221

 pannum¹ 385
 parcitas² 328
 parva² 209
 passerres 259
 passule munde 163
 pastillus¹ 244
 pastinace² 65
 pestinace silvestres² 66
 paucitas¹ 328
 paucus¹ 326
 pecten² 248, 275
 pectines¹ 275
 pedes 146
 penidia¹ 288
 penidia² 288
 per se 294
 perfecte² 92
 perfectus¹ 92
 perfectum esse² 42
 permisceri² 115
 pervenit ad etatem menstrualem² 42
 pieretrum² 243
 pigritia 344
 pinee 331
 medulle pinearum 349
 grana pini¹ 80
 grana pipinee² 80
 piper 120, 305
 piper nigrum 79
 pipera nigra¹ 79
 piretrum¹ 243
 pises² 71
 pistare 129
 pistatus 147
 placentula² 244
 plante 378
 poma
 vinum pomorum² 195
 pondus² 302
 poni 49
 poni¹ 143, 381
 porrectio
 addere in porrectione virge¹ 391
 cotidie porrectio virge¹ 137
 porrectus¹ 387
 potus 192
 potus² 191
 preter desiderium² 321
 proprietas 110, 111
 proprium 111
 provocare 30
 provocare² 86, 388
 provocare dolorem capitis¹ 208
 puelle 63
 pulli
 pulli columbini 293
 pulverizari² 169

 quantitas 310
 quantum¹ 310
 quasi¹ 310
 quies 161
 quod fit¹ 270
 quoquari² 285

 radix 290
 semen radices ortensis 26

- rape 360
 semen raparum 26
 recipiunt siccitatem¹ 68
 se regere 121
 regimen 122
 regiones¹ 41
 remitti² 182
 residuum¹ 300
 resolvi 94
 retardare² 327
 risus 222
 roboratio¹ 340
 rubedo
 apparet rubedo 101
 ruta 176

 saha¹ 168a
 sal 371
 sambach² 165
 sambachum¹ 165
 sanguis 131
 sapidus² 355
 sapor¹ 238
 sapor et odor² 238
 satirion 114
 scincus 180
 secacul 201
 sedari¹ 182
 semen 25
 semen¹ 372
 semen radice ortensis 26
 semen raparum 26
 semina 27, 28
 seminis emissio² 373
 vasa seminis² 12
 separatus 64
 sicut 386
 silvestres: *see* pastinace
 sinapis 107
 sine complimento operationis¹ 262
 sirag² 206
 sireg¹ 206
 sirupus 194
 sirupus letificativus² 197
 sisami 186
 sorbitio² 359
 sparagus¹ 415
 sparatus² 415
 species 50

 sperma² 372
 instrumenta spermatis² 12
 spinacie¹ 6
 spinacii² 6
 spinum: *see* os
 spissitudo² 106
 squilla 7
 sucus 374
 sumere² 193
 sumptio² 5
 superfluere 299
 superfluitas² 300

 taciturnitas 219
 tantum 311
 temperamentum² 252
 temperantia¹ 252
 tepidus
 se magis tepidum¹ 289
 teri 169
 tersorium² 385
 testiculi 17
 testiculi gallorum² 113
 tractari¹ 257
 tristitia 89
 tritus 170

 ubera 228
 umbellici scincorum² 177
 umbilici scincorum¹ 177
 ungi 133, 134
 urtica 16
 quedam usitata² 15
 usus 104, 407
 uti coytu¹ 269
 uve 271

 vapores 22
 vasa 11
 vasa seminis² 12
 veges² 71
 vegetabilia¹ 71
 vegetationis² 405
 vegetativus¹ 405
 vene 253
 venereus
 habundare venereum usum² 341
 see also appetitus
 venter 38

- ventositates 160
 vetula 246
 vigilie 189
 vigor erectionis² 392
 vinum 116, 379
 vinum de melle 196
 vinum letificatum¹ 197
 vinum malorum¹ 195
 vinum pomorum² 195
 virga 323
 addere in porrectione virge¹ 391
 cotidie porrectio virge¹ 137
 virga bovis¹ 144
 virgo 40
 vitalis: *see* anima, operatio

 vitella
 vitella ovarum (gallarum) 210, 214, 365
 vitella ovarum elixatorum parum cocta
 213
 vitella ovarum parvarum gallinarum 211
 vitella ovarum (parvarum) passerum
 212
 voluntas
 voluntas et desiderium¹ 319
 absque voluntate¹ 321

 yringi 200

 zinziber 166
 zucarum 181

Index of the Slavonic Translation

АМБАРЬ 136, 272

АНАКО 418

БАГМАНЪ 44, 54

БАГМАНЪ Б'БЬЛИ И ЧЕРЛЕНЬИ 44

БАРАНЬЕ (МАСО) 108

БАДЕНЬЕ 189

БЕЛАА ЦЫБОУЛА 31, 32, 33, 34

БОБЫ 306

БОРАНИИ 221, 354

БРАШНА 239, 277, 278

ВАРЕНЬИ 232

ВАРИТИ 184, 231

ВЕСЕЛІЕ 292, 358

ВЕЩЬ 72, 301, 402

ВИННИКЪ 103

ВИНО 116

ВЛОЖИТИ 94

ВОДЪ ЖЕЛЕЗДАНЮ 375

ВОЗБУЖАТИ 86, 417

ВОЛОЖИТИ 148

ВОРОБЬЕВЬИ 259

ВСТАВАТИ ОТ СНА 380

ВЪСТАВИЧНОЕ МОЛЧАНІЕ 219

ВЫБИРАТИ 361

ВЫГОНАТИ 235

ВЫЖАТИ 257

ВЫПУСКАТИ НАСЕНЬЕ 373

ВЪТРЪ 160

ВЪЗАТИ 90

ГАЛГАНЪ 117

ГВОЗДИКЪ 313

ГДАЕНОГО (ГАЛЕНОВО?) 415

ГЛАВА ЧНОГО ОУДА 95

ГОЛЪБАТА 293

ГОЛУБАЧІИ 99

ГОРОХЪ ХВОСТАТЫИ 102

ГОРОШЕК 71

ГОРЧИЦА 107

ГОРАЧИИ 85, 173

ГРИВЕНКА 19, 125, 151, 152

ГРЪТИ 172

ДЕИСТВОВАТИ 1

ДЕЛО 216, 268, 301

ДЕЛО ТЕЛЕСНО 302

ДОБРОГО ЗАПАХУ 162, 355

ДОБЫТИ 4, 266

ДОБЫТИ ПОВЕДАНИЕ 121

ДУША 396

ДУША ЖИВУЩАА 397

ДЫНИ 35

Д'ВКА 40

Д'БЛО 2, 3, 216

ЕСТВА 277

ЕСТВЫ 278, 279, 280

ЕСТВЫ ЧТО ПОМОГАЮТЬ СЕМЪ 280

ЖАРЕНЬИ 218

ЖАРИТИ 217, 204

ЖЕЛТКОВЪ ВЕРЕВЪШЬИХЪ 212

ЖЕЛТОКЪ КОУРАУБИ 210, 214

ЖИВОТНОМЪ 112

ЖИВОТЪ 67

ЖИЛА 323

ЖИЛА БЫКОВАА 144

ЖОЛТКЫ НАЧУНИИ 365

ЖОНКА НЕНАВИСТНА 190, 343

ЗАГУСТЪТИ 106

ЗАМЕСЫ ЗЕЛЕННЫЕ 279

ЗАМЕШАНЫИ 158

ЗАПАХЪ 201

ЗАСТЫТИ 23

ЗАСЫПАТИ 143, 381

ЗВАРИТИ 184

ЗЕЛЕНИИК 249

ЗЕЛІА 28, 50

ЗОЛОТНИКЪ 125

ИЗЛИШЕКЪ 300

ИМЪЩЕ Д'БЛО ВЕЛИКО 216

ИНВЕРЪ 166

ИСПЕЧИ 285

ИССЪАТИ 383

ИСТЫНОУТИ 23

- КАЛАХЪ 145
 КИМОНЪ 203, 347
 КОНЕЦЪ 198, 325
 КОПЛУНЪ 141
 КОРМАЦАА СИЛА 281
 КОРОВЬЕ МАСЛО 187
 КРОВЪ 131
 КРОПИВО 16
 КРЪПИТИ 338
 КРЪПОСТЬ 392
 КОУРАЧЪИ 123
- ЛАЗНА 100
 ЛЕКАРСТВО СЛОЖНОЕ 140
 ЛЕКАРСТВО 138
 ЛИШНОСТЬ 179
 ЛОВОДА 109, 324
 ЛОЖАСЕ 408
 ЛУПИНА 315
 ЛУПИНЫ СТРОГОВЫ 316
- МАЛАА 209
 МАЛИТИ 142, 327
 МАЛО ТРУЖАТИСА 199
 МАЛОЕ НАСЕНЬЕ 329
 МАННА 52
 МАЗАТИ 130
 МАЗАТИ 133
 МЕД 255
 МЕДЪ ПЕРЕВАРИВАНЫИ 254
 МЕДЪ 196
 МЕХИРЪ 323
 МИГДАЛЫ 334, 363
 МЛЕКО ДОЕНОЕ КОЕ НЕ ЗАСТЫЛО 352
 МЛЕКО, МОЛОКО 350
 МНОГО ЧИНИТИ ТОГО 269
 МНОЖИТЪ ХОГА 341
 МОЛОКО КОРОВЬЕ 351
 МОРИКОВЪ 65
 МОРИКОВЪ ДИКАА 66
 МОЧИТИ 287
 МОЧИТИ 391, 401
 МОЗГЪ ГОЛОВЪНЫИ 132
 МОЗГЪ КОСТЕИ МАСНЫХЪ 364
 МСКЪСЬ 136
 М(У)ДР(Е)ЦЫ 230
 МУЖЕСТВО 402
 МУШКАТЪ 76, 136
 МЪРАВЕН ЧЕРЪЛЕННЫИ 404
- МЪСКУСЪ 136, 369
 МЪГИ 283
 МАСО БОРАНЬЕ 354
 МАСО 353
- НАДУТИЕ 395
 НАДЫМАТИСА 394
 НАЛОЖНИЦА 63
 НАСЕНЬЕ 329, 372, 373
 НЕЗАМЕШАНЫИ 294
 НЕЛИШНИИ 252
 НЕЛОФАРЪ 409
 НЕЧИСТА 105
 НИТИ 413, 414
 НИТИ ТРЕТЬЕМ 414
 НОГИ 146
- ОБЛУПИТИ 314
 ОБЛУПЛЕНЫИ 91, 317
 ОГУРКИ 118, 308
 ОМОЧИТИ 287
 ОМЫТИ 283
 ОНАА ВЕЩЬ 72, 301, 402
 ОРЕХИ 43, 74, 75, 359, 377
 ОСЛАБЕТИ 229
 ОСТАВАТИСА 299
- ПАНИДЪ 288
 ПАРАМНОНЪ 291
 ПАРЫ 22
 ПАСТОРНАКЪ 200
 ПЕРЕВАРЕННЫИ 185, 232
 ПЕРЕВАРИВАНЫИ 185
 ПЕРЕЦЪ 305
 ПЕРЕЦЪ ДОЛГИИ 120
 ПЕЧЬ 297
 ПИСАТИ 419
 ПИТИ 191
 ПИТИЕ 192, 194
 ПИТИЕ ВЕСЕЛАЩЕЕ 197
 ПО МЕРЕ 319
 ПОВЕДАНИЕ 122
 ПОВЕСИТИ 153
 ПОЖИВАТИ 406
 ПОКОУШЕННО 207
 ПОЛЕПШИТИ 49
 ПОМОГАЕТЪ КЪ СЕМУ 223, 391, 402
 ПОМОГАТИ 274, 280, 307, 398
 ПОМОЧНО 112

- поставлати 87
 потрава 278
 потагнути 59
 почерленеють 101
 превращенное семѣ 223
 прекословіе 124
 прирженіе 234
 пролити воду 215
 просѣати 383
 праженица 244
 пражаницю іаеуноу 46
 праженьи 205, 337
- разслаблати 229
 редочный 290
 рожанон 60
 рожати 421
 розволоживаетъ 148
 рѣпа 183, 360
- саканкуръ 180
 сахаръ 181
 сужати 86, 388
 се 223, 391, 402
 сема 25, 26, 27, 150
 сема редки 26
 сечено дробно 147
 сильные 339
 скинѣти мысль сего 264
 слабети 229
 сладкое 96, 97
 сладсть 238
 сложеніе 158, 220
 сложеныи 158
 смесити 115, 227, 247
 смехъ 222
 смокви 55
 согрѣтиса 171
 сокъ 374
 соль 371
 сочевница 251
 спражити 266, 336
 сохнутти 68
 старла 246
 стафиліа 163
 стерети 129, 169
 сушити 37, 69, 70
 сырои 149
 сыта 376
- сѣма гдаеново 150
 сѣма репноє 26
- теплыи 85, 173
 тишати 182
 то 72, 402
 толченый 170
 трѣжаніе 53
 тружатиса 199
 туга 89, 416
 тѣлоу 112
 тѣплота 84, 175
- удъ 260, 261, 323
 упокои 161
 уражаютъ голову 208
- оуды 11, 12, 95
 оухвораетъ 224
- фивенный 412
- холодити 24
 хотъ 202
 хота 341
 худоба 154, 382
- цветы 39, 378
 цвѣтъ языка волового 167
 цибѣла 7, 31
- чернушка 60
 чинити 5, 266, 267
- широпъ 194
 широпъ яблочный 195
 шкодити 224, 403
 школы 226
 шпанахъ 6
- юха 367, 368
 юха железнаа 368
- ядра 348, 335
 ядра шишеунаа 331, 349
 ядро 75, 80
 ядро мигдалово 333
 янца 17, 45, 47, 48
 янца петѣховы 113

ЯЗЫКЪ ВОЛОВЫИ 357

ЯЗЫКЪ ВОРОБЬЕВЫИ 356

ВВОЦЮ СОДОВОГО 58

ВЛЕН 135

ВРЕХА ИНДИСКИАГО 75, 377

ВРЕХИ ГРЕЦКІИ 74, 75

ВЛИЕЪ ДРЕВАНОМ 206

ВСМОЮ ЧАСТЮ 57

АИЦА 17

АТИ 90

Index of Technical Terms and Materia Medica

Explanatory note: The index is referenced according to chapter number rather than page number.

- abrasion, intestinal 10
- activity 2, 3
 - animal 3
 - lack of 2
 - natural 3
 - of nutrition or growth 3
- affections 3
 - See also* soul
- ages 4
- almond(s) 8
 - kernels 4, 7
- amber 10
- anise 5
- ants, live yellow 9
- anus 9, 10
- anxiety 2, 3
- apple, juice 8
- aromatics, hot 10
- asafetida 8
- ascetics 2
- ash tree, fruit of the 8
- asparagus 4
 - seed 8

- balsam, seed 8
- bath 4, 10
- bathroom 10
- bathing 7
- beans 4
- behen, red 8
 - white 8
- ben oil 10
- blood, good 10
 - good, wholesome 4
 - See also* wine
- body 2
 - emaciation of his 1
 - fattening the 7
 - leanness of his 1
 - meager 1
- bone marrow 4
- bowl 6
- brains, all, especially those of chickens, sparrows, and pigeons 6
 - of lambs 6
 - of sparrows 6
 - of sparrows and pigeons 6
- broth 6, 10
 - See also* meat
- butter, clarified 6

- cake 6
- caraway 5
- carrot(s) 4, 6, 8
 - juice 6
 - oil 9
 - roasted 6
 - See also* electuary, sekakul parsnip
- chicken(s). *See* brains, egg(s)
- chickpeas 4, 6, 7
- cinnamon 8
- cinnamon (cassia) 5, 6, 8
- cloth, coarse 10
- clove 5
 - crushed 10
 - ground and sifted 6
 - pulverized 8
- cocks, castrated 6
- coconut 4
 - peeled and scraped 8
- coitus, habits concerning 1
- composition 4, 6–8
- condiments 5
- condition. *See* temperament
- confection(s) 6, 7
- consumption 6
- cucumbers, normal 5
 - smaller variety of 5
- cumin 5
- cup. *See* nabīdh

- degree 1
- digestion 4
 - third 1
- dirham(s) 6, 8, 9, 10
- dish 5, 10
- dose 8
 - See also* egg(s)

- drink 4, 8
 exhilarating 10
 See also honey, ox-tongue
- earth-almonds, that is *fulful al-sudān* 8
 which are known as *fulful al-sudān*
 (Sudanese pepper) 4
- egg(s), boiled egg yolk 6
 chicken 6
 dose equal to an 8
 of pigeons 6
 soft boiled 8
 ten yolks of the eggs of young hens
 6
 twenty yolks of chicken 6
 twenty yolks of sparrow 6
 yolk of chicken, partridge, sparrow 4
 yolk of soft boiled 6
- Egypt 1
- ejaculation. *See* sperm
- electuary 8
 kernel-electuary 8
 of carrots 8
 of sekakul parsnip 8
- emaciation 1.
 See also body
- erection 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10
 lack of 8
- exertion 2
- experience 7
- fānīdh* 8
- feet 10
- fennel 4
- figs 8
- fire 7, 8
- flatulence 4, 5
 See also seed(s)
- flavor 6
- flesh, diminution of his 1
- food(s) 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10
 compounded 6
 See also sperm
- fruits, tree 4
- fulful al sudān*. *See* earth-almonds
- fun 2
- galia 10
- galangal 5, 8
- genitals 10
- ginger 5, 8, 9
 bitter 5
- grapes 4
- growth. *See* activity
- habit(s) 3
 See also coitus
- hand, the palm of the 10
- harīsa* 6
- harm 1
- hazelnuts 4, 8
- headache 5
- heat 1
- hedge mustard, white and red 8
- hens. *See* egg(s)
- honey, bees' 10
 drink 10
 skimmed 7
 skimmed bee 8
 water 4, 8
- Ibn Sīnā 6, 7
- Ibn Zuhr 8
- indolence 3
- intercourse, lust for sexual 7
 sexual 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10.
 See also woman
- iron, water 10
- jasmine, oil 9
- jesting 2
- joy 2, 10
- juice. *See* carrot, meat, onion(s)
- kernel(s) 7
 See also almond(s), electuary, pine, pistachio, watermelon
- lack. *See* activity, erection, sperm, thought
- lambs. *See* brains
- languor 3
- laughter 2
- leanness. *See* body
- leisure 2
- lemon, peel 10
- lentils 5
- leopard's bane 8
- lettuce 5

- long pepper 5, 8
 lucerne, seed 8
 lumbar region 10
 lust, lack of 8
 See also intercourse

 mace 5
maḍīra 6
 man 3
 manna 8
 marrow. *See* bone
 meal 4
 measure 7
 meat 6
 of sheep 6
 of two-year old sheep 6
 that was roasted and broiled in its own
 broth 6
 the juice squeezed from pounded and
 well boiled sheep's 6
 See also skink
 medications 1, 2, 5
 medicines 10
 beneficial 8
 compounded 6, 8
 member, [male] 2
 milk, cow's 6
 fresh 4, 8
 hot 6
 minor, who has not yet reached puberty 3
 mint 4
mithqāl 6, 8
 moderation 4
 monks 2
 musk 8–10
 mustard 5
 oil 9
 mutton 4

nabīdh 8
 cup of fragrant 10
 nature 3, 4
 navel. *See* skink
 nenuphar 5
 nettle, Roman 8
 nigella 5
 nutmeg 5
 nutrition. *See* activity

 oil. *See* carrot(s), mustard, radish
 omelet 6
 onion(s) 4, 6
 fried 6
 juice expressed from 6
 roasted 6
 white 6
 orache 5
 orchis (salep-root), thick 8
 organs 1
 internal 10
 procreative 2
 ounce(s) 5, 6, 7, 8, 9, 10
 oven 6
 ox, penis of an 8
 ox-tongue 10
 blossom 8
 drink prepared from 10

 parts, inner 8
 peas, black-eyed 4
 peel 6
 See also lemon
 pellitory 9
 penis 9
 See also ox
 pepper 5
 perineum 10
 physicians 1, 3, 7, 8, 10
 pigeons, young 4, 6
 See also brains, egg(s)
 pine, kernels 7, 8
 nuts 4
 pistachio, kernels 7
 nuts 4, 8
 plants 4
 potency, sexual 1
 potion 8
 property, specific 4, 5, 6, 8
 See also seeds
 puberty. *See* minor
 pubes 9

 quantity 6

 radish, seed 8
 seed of garden 8
 oil 9
 raisins, depitted 8

- ratl(s)* 6, 8, 9, 10
 regimen 1, 2, 10
 remedy 4, 8, 9
 residue. *See* sperm
 rocket 7
 juice 7
 seed 8
 rooster(s), testicles (of) 4, 6
 rue 5

 sadness 2
 salep-root. *See* orchis
 salt 6
 See also skink
 secret, wonderful 9
 seed(s) 5
 hot and dry 5
 which have the property of expelling flat-
 ulence 5
 See also asparagus, balsam, rocket, senna,
 turnip(s), watermelon
 sekakul parsnip 8
 the same as "wild carrot" 8
 See also electuary
 senna, wild senna seed 8
 sesame, oil 6, 7
 peeled 8
 roasted, with its shells 7
 sheep. *See* meat
 shells. *See* sesame
 silence, continuous 2
 skink 6, 8
 its salt 8
 meat of the 8
 navel of the 8
 slave girls 1
 sleep 2, 10
 sleeplessness 2
 sorrow(s) 2, 3
 soul 3, 4
 affections of the 3
 animal 3
 sparrow(s). *See* brains, egg(s)
 sperm 2, 4, 5, 6, 8
 ejaculation of 9
 lack of 8
 residue of foods 1
 spices 5, 6
 spinach 5

 spoonful 8
 spurge 9
 squill, roasted 8
 stomachic(s) 8
 strength 10
 sugar 7, 8
 sum 6
 summer 10
 sun 9
 sweetness 6

 temperament(s) 1, 4
 condition of [his] 1
 hot 8
 testicles 9
 See also rooster(s)
 thought, lack of 2
 treatment 10
 most effective 10
tubāla 6
 turnip(s) 4, 6, 8
 seeds 5
 seed of garden 8
 turpentine tree, fruit of the 8

 vapor, beneficial 4
 varan 8
 its meat 8
 vegetables, cooling 5
 vessels 4
 vinegar 5
 virgin 3

 walnuts 8
 water 8, 10
 hot 9
 warm 10
 watermelon 5
 seed kernels of 7
 wine 4, 10
 blood that is produced therefrom is abun-
 dant, hot and moist 4
 fragrant 7
 strong fragrant tending towards sweet-
 ness 6
 winter 10
 woman, abhorrent 3
 disgust of the 3
 old 3

- who was unable to have sexual inter-
course during a period of [several]
years 3
- worry 2, 3
- yolk 6
See also egg(s)